

СЕМЬОН КАРАТОВ
БЪРЗОНОГИЯТ ДЖАР
ПОВЕСТ ОТ ЕПОХАТА НА
КАМЕННИЯ ВЕК

Част 1 от „Земя на мамути“

Превод от руски: Милка Минева, 1967

chitanka.info

ПЪРВА ЧАСТ В РОДНИЯ СТАН

ГЛАВА 1

ЧУДОВИЩЕТО

На каменната площадка пред пещерите догаряше нощният огън, хвърляйки слаби отблясъци върху спящите в нишите хора. Една от нишите беше убежище за стария вожд на племето на андорите Маюм и за двамата юноши Джар и Рам, на които той беше като баща.

Рам се събуди от лекото побутване на Джар и скочи на четири крака. Той разбра: това не е току-така — случило се е нещо. Иначе Джар нямаше да го буди, той знае колко много обича да спи Рам.

Рам погледна въпросително Джар, но той не се обърна — седеше все така, вперил поглед към отвора на пещерата. Тогава и Рам се вторачи натам, като приклепна до другаря си.

Нощната мъгла постепенно се разнасяше, над хоризонта се показва светла ивичка — предвестница на настъпващото утро. На небето трепкаше самотна синкава звезда. От реката лъхаше влажна прохлада.

Рам недоволно потръпна, прозина се с голямата си уста и искаше отново да си легне на топлата еленова кожа, но Джар пак го побутна. Това означаваше: „Слушай внимателно!“. Хората от каменния век не приказваха много, изразителните им жестове често заменяха думите.

Като се поклащаше от една страна на друга и се почесваше по врата, прозявайки се, Рам опря длан до ухото си, за да чува по-добре. От степта идеха познати звуци: ето разнесе се призивният вой на вълци, а сетне се дочу кикот и скимтене на пещерни хиени — те често бродеха близо до човешкото жилище, надявайки се да се облажат с нещо.

Но защо го събуди Джар? Не биваше да попита: на юношите бе забранено да разговарят нощно време, когато възрастните спят. Разговорът нощем означава тревога. Можеха здравата да ги напердашат.

И изведнъж — Рам също чу — неприятен привлечен вой!

Андорите познаваха гласовете на много зверове: тръбния рев на разярен мамут, злобното грухтене на раздражен носорог, свирепия рев

на пещерен лъв — тези звуци караха хората да треперят.

Далечният вой напомняше рев на лъв, но се стори на Джар по-страшен, защото го чуваше за пръв път. Воят кънтеше все по-силно. Непознатият звяр сигурно се приближаваше към пещерите.

Изплашените юноши събудиха вожда на племето — стария Маюм. Той в миг стана от постелята си и се втурна към изхода на пещерата. Страшният вой прозвуча съвсем наблизо.

— Уех! Уех! — викна Маюм; на езика на андорите това означаваше тревога.

Спящите в нишите веднага се събудиха. Мъжете въоръжени с тежки дъбови боздугани, с дротици^[1] и дървени копия с каменни върхове, се струпаха на площадката пред пещерите.

С възхищение и завист гледаше Джар въоръжените мъже и си мислеше: „Смятат Джар за юноша, а той скоро ще навърши вече шестнадесет години, има ловки, силни ръце. Ако го пратят на лов, най-свирепите хищници ще се страхуват да го срещнат! Той може да се пребори дори с пещерен лъв или с мечка!“.

Маюм пресече каменната площадка и спря до полегатия склон. Той беше висок жилав старец с едри черти на лицето, с остър пронизателен поглед на малките очи, святкащи изпод гъстите вежди. Пред него се простираше савана^[2], отляво пресечена с река, а отдясно граничеща с гора. Вождът на андорите се взря напрегнато натам, откъдето от време на време се чуваше вой.

От крайната пещера излезе широкоплещест космат човек на около двадесет и пет години, с нисък врат, приведен гръб и прекомерно дълги ръце — ловецът Гурху, Той тежко се поклащаше и широко разперваше крака.

Гурху се отличаваше сред андорите не само по исполинската си сила, но и по яростно упорития си своеволен нрав. Ето и сега, въоръжен само с боздуган, той тръгна предизвикателно към степта, срещу неизвестното чудовище. Тълпата на площадката възбудено зашепна: свободното държане на младия ловец нарушаваше обичаите на племето.

Гурху се отдалечаваше все повече и повече от пещерите. Вдигнал боздугана над главата си, от време на време той издаваше бойния вик на андорите, подражавайки рева на разярен мамут:

— Ярх! Ярх!

Маюм тревожно гледаше след него — много бе патил той през живота си и знаеше, че човек не трябва да излиза сам срещу опасен звяр. Сложил ръце до устата си като фуния, той извика предупредително на отдалечаващия се Гурху:

— Оей! Оей!

Но Гурху дори не се обърна.

На какво разчиташе той? Дали се надяваше, че ще слиса непознатия звяр със смелостта си и ще го накара да се махне? Или мислеше, че звярът ще се уплаши от близостта на хората и няма да посмее да го нападне?

Застрашителният вой пак се чу.

Човекът се спря. До най-близкия храсталак, където вероятно се бе притаил звярът, имаше няколко десетки крачки; до пещерите — много повече. Мисълта за бягство, която за миг осени Гурху, също така бързо се изпари. Ловецът реши да приеме предизвикателството. Готов за бой, той замря с вдигнат над главата боздуган... Настъпи тишина.

Зората едва се разгаряше, обагрила леките облачета в розово. Утринният прохладен вятър поклащаше гъстата, покрита с роса трева. Безброй цветя протягаха венчета към първите слънчеви лъчи. Степните ручей ромоляха, пробиваха си път през меката трева. Тук-таме вече се чуваха птичи гласове. Сякаш всичко в природата се радваше на настъпващия ден.

Изведнъж вик на разтревожена птица разкъса тишината.

Хората на площадката изплашено се размърдаха.

Маюм се намръщи, повика със знак при себе си Джар и Рам и им даде някакво нареждане. Юношите хукнаха към пещерите. А всички ловци начело с вожда се спуснаха да помогнат на Гурху. Не бива да оставят близкия си в опасност — такъв е законът на андорите.

Отново прокътня мощен рев и близо до Гурху скочи стремително огромен звяр. Беше рядък хищник — мелез от лъвица и тигър^[3]. Превъзхождаше родителите си по сила и ръст, отличаваше се с изключителна свирепост.

Досега племето не беше имало случай да се сблъска с подобно чудовище: страшният тигро-лъв Мохор, както го нарекоха андорите, се скиташе сам и сега случайно се бе натъкнал на селището на хората, търсейки плячка.

Набитото му мускулесто тяло с къса грива и дълга опашка поразяваше с мощта си. От зиналата паст на Мохор стърчаха необикновено големи зъби. Кехлибареножълтите очи пламтяха от злоба. Пяната, покрила муцуната му, потръпващият врат, настръхналата сиво-кафява козина с няколко черни ивици по нея придаваха застрашителен вид на звяра. Човек не може да не се ужаси, като срещне такава чудовище.

И Гурху неволно се стъписа, но беше късно да отстъпва. В един миг Мохор се озова до човека. Гурху почувства острата животинска миризма и с все сила нанесе на хищника удар с боздугана. Но моментното смущение повлия — Гурху не улучи, тежкия му боздуган само се плъзна по мълниеносно отскочилото тяло на звяра.

Като въртеше глава и ръмжеше злобно, Мохор впи зъби в боздугана и го задърпа от ръцете на ловеца. Здравите зъби трошаха дървото на трески. Боздуганът, върху който изля злобата си разяреният звяр, спаси Гурху от неминуема смърт. Скоро в ръцете на ловеца остана само едно малко парче и Гурху отчаяно го хвърли към звяра, опитвайки се да го прогони. Мохор поотдръпна глава настрана и удари с лапа невъоръжения ловец. Тялото на Гурху се обля в кръв, той се строполи с глух стон в гъстата трева.

И тъкмо в този миг от всички страни върху Мохор се изсипа град от яростни удари — пристигналата дружина ловци се нахвърли върху хищника.

Звярът замря на място от изненада, но после с рев се спусна срещу противниците си.

Хората се бореха ожесточено. Щом хищникът се опитваше да сграбчи най-близкия до него ловец, веднага го отклоняваше точен удар в страни и отзад. По кожата на тигро-лъва се появиха кървави петна. Мохор се умори — такава борба не можеше дълго да продължава. Той приклепна на задните си лапи и неочаквано скочи през главите на ловците.

На площадката пред пещерите стояха жените и децата. Те развълнувани наблюдаваха схватката и с гръмки викове насърчаваха ловците. Крясъците им привлякоха вниманието на хищника и той се понесе право към пещерите.

Като видяха тичащия звяр, жените грабнаха децата и хукнаха навътре в пещерите. Малката Арза стоеше както всички други на края на площадката — в суматоката я бутнаха долу. Тя скочи на крака и почна пъргаво да се изкачва по склона. Ловците се втурнаха да ѝ помогнат, но късно — лапата на Мохор докопа момиченцето. Удар, кратък вик... Подушило мъртвата плячка, чудовището вирна муцуна и проточено зави, всявайки ужас у жените и децата.

Тигро-лъвът се наведе над момиченцето. Жените запищяха... Изведнъж Мохор уплашено изпръхтя, рязко дигна глава и се завъртя на едно място, после остави плячката, тронаво се смъкна от склона и без да се обръща, с огромни скокове изчезна.

Какво се бе случило? Кое накара хищника да избяга?

... След като изслушаха заповедта на вожд, Джар и Рам изтичаха в пещерата, за да запалят огън. Съчки, клонки, животински кости — всичко полетя в огъня. Рам следеше хода на боя. Той нададе вик и Джар, грабнал горящ клон, хукна към склона. Зает с плячката си, Мохор не забеляза приближаването на юношата. Джар се спусна от площадката надолу, озова се пред звяра и пхна горящата главня в окървавената му паст.

Изплашен, обгорен от огъня, подгонен от болка и страх, тигро-лъвът профуча край ловците, без да търси път. Маюм грабна дротика от най-близкия до него ловец и го запрати след хищника. Вождът се славеше, че владее превъзходно това оръжие. И сега ръката на Маюм не трепна — копие то се заби в хълбока на звяра.

Известно време хищникът продължаваше да бяга със стърчащото на хълбока му оръжие, но болката го принуди да спре. Той се опита да достигне със зъби дротика, после започна да се търкаля по тревата и

най-сетне успя да се освободи от него. От раната шурна кръв. Мохор се помъкна към гората, като накуцваше с ранения крак и оставяше алена следа по тревата.

Ловците не тръгнаха да го преследват — раненият тигро-лъв е още по-опасен. Пък и защо да го преследват? Звярът е пропъден, бягаше и едва ли щеше да се върне скоро по тези места. Така мислеха андорите, като се връщаха в стана. Те бяха горди, празнуваха победата над чудовището. Радостните им викове изплашиха не едно животно.

Мохор се спря и дълго гледа след хората. От гърлото на звяра сегиз-тогиз се изтръгваше глухо гневно ръмжене. Той беше гладен, изпитваше болка и за всичко бяха виновни тези слаби двуноги същества!

Ярките лъчи на слънцето изскочиха иззад един облак и ослепиха звяра. Той злобно замижа и накуцвайки, тръгна към гъсталака. Скоро тъмният силует на Мохор изчезна в здрача на гората.

---

[1] Дротик — късо дървено метално копие. — Б.пр. ↑

[2] Савана — тропически тип растителна формация. — Б.пр. ↑

[3] Както е известно, в зоологическите градини понякога се среща мелез от тигър и лъв, изстребен при тежките условия. В онази далечна епоха естествените места за обиталища на тигри и лъвове не са били така рязко очертани, както сега и затова не била изключена вероятността да се появят мелези от тези хищници. ↑

ГЛАВА 2

МАЮМ СИ СПОМНЯ

Пролетното слънце събуди природата. Във въздуха над саваната се носеше дъх на цветя. Бързо летяха чайки, пронизителният им крясък се чуваше далеч наоколо. Белоснежните крила на птиците се сливаха с островчетата млечна мъгла, която плуваше над реката.

Животните тръгнаха на водопой — на стада, на семейства, поотделно. Сред клоните на цъфтящия храсталак се показва леко отметнатата назад глава на елен с големи рога. Като се приближи до жълтеникавата река, той бавно наведе глава, натежняла от рогата, сякаш се страхуваше да не ги събори, и долепи устни до водата.

Наблизо се размърдаха храстите и от тях шумно се появи многобройното семейство на един стар глиган. Дивите свини избутах елена и се приближиха до водата. Изведнъж силният глиган се разтревожи, вдигна грозната си глава — почувствал бе подозрителен мирис. Като загрухтя недоволно, глиганът отведе стадото в крайбрежните храсти. Еленът с големите рога пое въздух с ноздрите си, също неочаквано се дръпна от водата и изчезна в галоп. Към реката един след друг се приближаваха глутница вълци. Те застанаха в редица и жадно почнаха да лочат вода. По натежалите им търбуси можеше да се съди, че нощният лов е бил сполучлив за хищниците.

Земята затрепери и кълбест облак покри саваната. На водопой отиваше стадо бизони. Сегиз-тогиз животните се спираха и тъй като съзнаваха страшната си сила, спокойно пощипваха свежа зелена трева. После бавно продължаваха напред. Женските и малките вървяха в средата на стадото — мощните мъжкарите ги пазеха.

Бизоните усетиха вълците и се спряха. Няколко едрочели мъжкарите се отделиха от стадото. Навели тежките си глави, пръхтейки заплашително, те тръгнаха право към мястото, където се бяха разположили глутницата сиви хищници. Ситите вълци нямаха желание да започват схватка с опасния противник. Макар че оголваха зъби и ръмжаха, те се дръпнаха настрана, за да освободят на бизоните място на реката.

Стадото влезе на малки групи във водата. Едногодишните бизончета започнаха да се боричкат на плитчината. Но пролетната вода беше още студена и бизоните скоро излязоха на брега. Огромен мъжкар със сплъстена по хълбоците козина удари няколко пъти с копито по земята — това беше сигнал за стадото. Вирнали опашки, бизоните се понесоха след водача: животните бяха усетили приближаването на хора.

Изад хълма се показва Маюм, придружен от няколко ловци. Хората носеха на меча кожа ранения от Мохор Гурху. Ловците вървяха както винаги поприведени, свили малко колена. По външност някои напомняха неандерталците^[1]: имаха ниско полегато чело, масивни челюсти с едри зъби, което им придаваше свиреп вид. Дрехите на ловците бяха от еленови кожи с кокалени закопчалки. Въпреки че изглеждаха тромави, ловците стъпваха леко и безшумно. Сегиз-тогиз се спираха, озъртаха се наоколо, внимателно се ослушваха в звуците, мъчеха се да подушат във въздуха подозрителни миризми.

Сега като че ли нищо не предвещаваше опасност и андорите спокойно се приближиха до реката. Застанали на колене, хората гребяха вода с ръце и с наслада утоляваха жаждата си.

Гурху лежеше със затворени очи. Дишаше тежко. От дълбоките разкъсани рани на рамото и гърдите му все още течеше кръв. Маюм с помощта на Джар ги изми, а сетне ги облиза с език — така и дивите зверове изцеряват раните си. После вождът откъсна няколко листа от едно растение, което Джар не познаваше, и наложи с тях раните на Гурху. Лечението завърши — останалото трябваше да стори мощният организъм на първобитния човек.

Ловците подхванаха мечата кожа, на която лежеше неподвижно Гурху, и забързаха към стана.

Скалите с пещерите и с нишите бяха сигурно убежище за първобитните хора. Край скалите се палеха огньовете; естествените каменни навеси ги предпазваха от северния вятър и дъждовете. Топливото беше винаги под ръка: съчки, клони от храсталаците и кости на убити животни.

Когато Маюм с ловците и ранения Гурху стигнаха до стана, там цареше оживление. Върху нажежени камъни в изровени в земята ями се печеха парчета месо от хванати предния ден антилопи. Миризмата на печено месо, примесена с дим, дразнеше ноздрите, в устата се

събираха слюнки. Гладните андори нетърпеливо чакаха да се раздаде храната и затова посрещнаха дошлите ловци с гръмки викове.

Маюм и старата Глах се заеха да разпределят месото. Като награда за смелата си постъпка Джар пръв получи от Маюм препечено парче от тлъста антилопа. Той вдигна на протегнатата си ръка това съблазнително парче, за да могат всички да го видят добре. Сред насядалите на земята съплеменници се чува одобрителни възгласи. Храбрата постъпка на юношата, прогонил страшния звяр, беше достойна за награда от ръцете на Старейшината. Освен Маюм андорите наричаха старейшини още няколко старци заради опита и мъжеството им.

Само Рам не се радваше на успеха на Джар — той му завиждаше. „Рам също би могъл да пъкне в устата на звяра пламтяща главня!“ — мислеше си той. Но Рам разбираше, че Маюм дава тлъстото парче месо за постъпка, а не само за мисли, макар и най-смели. Юношата въздъхна и за да излее злобата си, запрати в огъня оглозган кокал. Седналите до него девойчета — дяволитата пъргава Кри и малката ѝ плаха дружка Гата — се закискаха: те разбраха причината за лошото настроение на Рам.

Рам понечи да ги гости с юмрук, но изведнъж изпод каменния навес, където на мечата кожа лежеше Гурху, се чу силен привлечен стон. Раненият ловец се бе свестил и опирайки се на лакти, едва се понадигна — изглежда, това му струваше големи усилия. Той гледеше с възпалени очи Джар, който в това време бавно дъвчеше полученото като награда месо — искаше му се удоволствието да продължи колкото се може повече.

Лицето на ранения се изкриви от страдание — лютяха раните, нанесени от ноктите на Мохор, а отгоре на това, сякаш напук, тържествуването на този хлапак, което напомняше на ловеца неговото поражение. Стиснал зъби, Гурху пак се отпусна с глух стон на мечата кожа. Разтревожена, Глах изтича при него. Гурху ѝ се падаше внук.

— Вода! — изхърка раненият ловец.

Глах взе пълна с вода броня на голяма земна костенурка^[2] и като подигна внимателно ранения, даде му да пие.

Наклякалите около огньовете хора отдавна бяха утолили глада си, но не се разотиваха. Едни вече бяха свършили с яденето и лениво

си облизваха пръстите, бършеха лъсналите от мазнината бради, други още лакомо смучеха мозък от кокалите.

Малката Арза, жертва на Мохор, беше погребана и за нея вече не си спомняха. Единствена майка ѝ, силната, мъжествена Ру, беше тъжна и седеше сама настрана от огньовете.

Маюм беше клекнал и грееше на огъня протегнатите си ръце с подути стави. Вождът размишляваше.

Мислите му не бяха весели: спомняше си нещастията, които напоследък бяха сполетели ордата. Доскоро в стана около огньовете се събираха повече от сто души. Сега ордата бе намаляла много и се състоеше предимно от жени и деца. В схватките с животните и в боевете с врага бяха убити много ловци — мъжете, които защитаваха племето и се грижеха за храната. Ето защо вождът беше толкова потиснат от безразсъдната постъпка на най-силния ловец в ордата — Гурху. Мохор му нанесе дълбоки рани. Гурху скоро нямаше да се оправя. Ами ако врагове нападнат пак стана?

От тази мисъл Маюм потръпна, сякаш го бяха потопили в ледена вода. Той вдигна глава, погледна рошавите детски главички и изразът на лицето му се смекчи. Пред мисления поглед на вожда се заредиха картини от недавнашното минало. Андорите живееха тогава в долината, където често се появяваха скитащи стада мамути. Четириногите исполини отиваха на водопой по една пътека, която на няколко места минаваше по ръба на стръмни урви. Група ловци, скрити в храстите, издебваха мамутите и после, изскочили от засадата, с викове ги подгонваха към опасните урви, като мятаха камъни и копия. Някои животни падаха в реката и ставаха плячка на хората.

Но едно страшно утро щастиято измени на андорите. Като че ли всичко вървеше благополучно, ловците подгониха подплашеното стадо към реката. Неочаквано един стар мамут със счупен бивник рязко се обърна и се спусна срещу хората. Най-близкият до него ловец не успя да избяга и веднага бе стъпкан. Подушил кръв, мамутът още повече се разяри. Тръбният рев на исполина разбуни цялото стадо. Огромните животни се спуснаха срещу хората. Със здравите си хоботи те ги измъкваха от храстите и безжалостно ги тъпчеха. Спасиха се само онези ловци, които успяха да изтичат до високите скали.

След няколко дни нова беда сполетя племето. Заети с погребението на убитите, андорите не забелязаха приближаването на

едно враждебно племе. Започна жестока схватка. Със свистене летяха тежки боздугани, служеха си с дротици, копия, рогатини^[3]. И двете страни дадоха много убити и ранени. Маюм, Гурху и всички мъже, оцелели след лова на мамути, а също и някои жени под предводителството на смелата Ру самоотвержено защитаваха родния стан. Но Маюм разбра, че андорите няма да издържат натиска на по-многобройния враг. Той изтича настрана и нададе призивен вик. Всички се втурнаха към стана, за да се скрият в най-близката гора заедно с жените и децата. За да се спаси от преследване, племето се раздели на две групи — едната последва Маюм, а другата тръгна след кривокракия ловец Булу. Десет дни се скитаха хората, предвождани от Маюм, докато им се усмихна щастие то да намерят скали с годни за жилище пещери. В тях именно се заселиха.

Много луни минаха, но все не успяваха да намерят Булу. Това тревожеше вожда, тежки мисли го налягаха: с тази малобройна дружина ловци сега и дума не можеше да става за лов на мамути. Гърлата, които искаха храна, бяха повече, отколкото ръцете, способни да я намерят. По време на бягството от враждебното племе андорите загубиха животинските кожи и каменните оръдия. В ордата останаха малко защитници.

Маюм дигна глава, защото почувства върху себе си разтревожените погледи на съплеменниците — безпокоеше ги загрижеността на вожда.

„Да, всичко това е така. Но Маюм не бива да бъде слаб! — твърдо реши в себе си вождът и очите му пламнаха от младежки блясък. — Иначе какво ще стане с андорите, особено с жените и децата? Те всички се надяват на Маюм! Той е вожд!“

И всесилният зов на живота накара стария вожд да пропъди от себе си мрачните мисли, да скочи на крака и да нададе мощен вик, който оповести на андорите, че животът в стана, животът, пълен с грижи и тревоги, продължава както винаги!

---

[1] Неандерталци — едни от най-древните видове хора, предшественици на хората от късния палеолит. ↑

[2] В описваната епоха още нямало глинени съдове. Използвали се черепи и рога на животни. За същата цел издълбавали и дърво. ↑

[3] Рогатина — вилообразно копие, използвано при лов на мечки.
— Б.пр. ↑

ГЛАВА 3

ЗА КАМЕНЕН МАТЕРИАЛ

Хората от каменния век обикновено се заселвали по бреговете на реките и езерата. Затова и пещерите край реката привлекли андорите. Те знаели, че наблизко покрай стана им често ще отиват на водопой ергелета коне, скитащи стада антилопи и бизони. Така че племето винаги ще бъде осигурено с месо.

Щом започнело пролетното затопляне, копитните животни потегляли на север да търсят нови пасбища. Наближаването на зимата ги карало отново да се преместват на юг. Това било стгодно за хората: скитащите стада не са така плашливи, по-лесно могат да се ловят. Когато животните почнели по-рядко да се появяват близо до човешките жилища, хората променяли за известно време селището си. Застудяването в природата също ги карало да търсят по-годни за зимата убежища — те се заселвали в недълбоките пещери, като често влизали в бой с хищниците, за да завладеят каменното жилище. Огънят в огнищата и богатата месна храна, без която сега вече хората не минавали, им помагали да понасят страшните студове. От студа ги предпазвали и животинските кожи — по това време хората се научили вече да ги обработват.

С това се занимавали жените, а най-опитна в племето на андорите била старата Глах. Жените разстиляли кожата с козината надолу и с малки камъни със заострени краища внимателно почиствали останалите по нея месо и тлъстина. Тази работа изисквала голямо търпение, да не говорим за физическата сила. След това разкроявали кожата с помощта на специални кремъчни оръдия и най-последно шиели от тях дрехи с кокалени игли и конци от еленови сухожилия.

Не всички жени от племето бяха заети днес с обработване на кожата. Някои от тях заедно с децата тръгнаха към гората да търсят корени за ядене, като за тази цел взеха пръчки със заострени краища. Особено ловко си служеха с тези прости оръдия двете дружки — Кри и Гата.

Няколко жени — сред тях беше и смелата Ру — предпочитаха лова пред това женско занимание. Заедно с дружината ловци те тръгнаха към степта, където имаше стада от копитни животни. Дружината бе предвождана от Кабу — Бобровия зъб — възрастен, широкоплещест червенокос човек.

Маюм помнеше неотдавнашното нападение на врага, затова нареди на трима ловци да обходят околността на стана, та в случай на опасност навреме да предупредят съплеменниците си. Освен това постовете трябваше да разберат накъде водят следите на ранения Мохор. В стана останаха жените, старците и малките деца, наглеждани от по-големите.

След като повечето от обитателите на пещерите се пръснаха, Маюм също се приготви за път, придружен от Джар и Рам. Вождът взе със себе си вълча кожа и копие с каменен връх. Като слезе от площадката, той веднага свърна към скалистия рид, потънал в синята омара на мъглата. Юношите се спогледаха: целта на похода стана ясна. Вождът ги водеше да търсят камък, годен за обработка на оръдия.

Скоро пътниците стигнаха до цяла верига каменни масиви. Чудноватите очертания на някои скали напомняха на Джар фигурите на животни. Ето тази прилича на легнал лъв, а там пък се издига грамаден каменен мамут. Като че ли исполинът ей сега ще прекрачи и ще загради тесния проход между скалите. Строгото подвикване на Маюм накара Джар да се откъсне от интересното зрелище и да продължи пътя си. Но все пак той се обърна, за да се полюбува още веднъж на това чудо на природата. У него все по-често се пробуждаше интерес към необикновеното. Той бутна с лакът Рам в хълбока и му посочи с очи една каменна фигура. Рам сви рамене и му отвърна с равнодушен поглед. А Джар не можеше да сподели с приятеля мислите си. На младите не се разрешаваше да разговарят в поход, иначе Маюм никога нямаше да ги вземе със себе си. Трябваше внимателно да се оглеждат — навсякъде има опасност!

Скалистият рид продължаваше далеч на север и постепенно се отдалечаваше от реката. На някои места гъстата смесена гора стигаше до самите каменни грамади, които ѝ бяха преградили пътя. Яркото пролетно слънце се бе издигнало високо и почна да припича. Юношите свалиха дрехите си, ушити от мека еленова кожа, и с наслада изложиха голите си гърбове на животворните лъчи.

Андорите имаха такъв обичай: ловец, който е убил звяр, има право да носи кожата му. Разкошната кожа на пещерен лъв, който вождът бе убил от засада, красеше понякога раменете му, а Гурху се покриваше с кожа от сива мечка, която бе сразил с боздуган. В чест на победата на ловеца над този звяр андорите нарекоха Гурху Сивата мечка. Джар и Рам не бяха убил досега нито един опасен хищник и затова трябваше да се задоволят със скромната еленова кожа. Дори вълчата кожа, просната в пещерата пред постелята на Маюм, възбуждаше у тях завист.

Сега тази вълча кожа служеше на Маюм да пренася камъни в стана. Зоркият поглед на Старейшината шареше наоколо — търсеше необходимия камък.

— Камък! Маюм намери камък! — завика старият ловец, наведен над един къс кремък, голям колкото човешка глава. Той вдигна друг по-малък камък, удари с него намерения кремък и отчупи тънка плочка. Старецът дълго глади с длан повърхността на камъка, изучавайки свойствата му. Най-сетне от гърлото на Старейшината се изтръгнаха звуци, наподобяващи бълбукане на вода — това означаваше, че е доволен от огледа. Вождът започна да подскача високо, да се потупва по бедрата. Юношите повтаряха движенията му. Така те изразяваха радостта си от находката. Джар и Рам трябваше поред да носят вълчата кожа с кремъците. Малкият отряд тръгна към реката. Маюм се движеше бавно, като стъпваше предпазливо по ситните остри камъчета и сегиз-тогиз изтриваше челото си, по което бяха избили капки пот.

Неочаквано Джар извика и спря, като триеше глезена си — случайно бе настъпил безкрак гущер, който го бе ухапал.

— Ако е гущер, ще ти стане топло — обясни Маюм на юношите, — той не е отровен, може да се яде.

— Колко е голям! — каза Джар. — Не по-малък от моята крачка.

Безкракият гущер пълзеше бързо напред, мъчейки се да се скрие между камъните. Но Рам с удар на копието го уби. Когато спряха да си починат, ловците с удоволствие се гостиха с крехкото месо на гущера. Хората си почиваха клекнали. Бяха застанали така, че цялата местност да е пред очите им, до всекиго имаше копие. Копията на юношите нямаха каменни върхове, но краищата им бяха обгорени, за да са по-здрави.

Близо до Джар на скалата се мярна някакво малко животно. След миг то пак се появи — блесна на слънцето със зелените си люспици.

„Гущер!“ — Джар си спомни как още в Долината на мамутите, на една скала, бе успял да опитоми цяло котило също такива бързи гущери; те бяха свикнали да вземат от ръцете на юношата червеи и мухи. Достатъчно беше Джар да почука на скалата и малките животни изпълзваха от всички пролуки. Юношата предпочиташе да наблюдава как живеят, а не да се гощава с тях, както правеше обикновено Рам.

А съвсем наскоро, вече на новото място, в ръцете му попадна жив заек. Това се случи така: Джар видя как една лисица хвана зверчето. Като подплаши лисицата, той разбра, че заекът е жив, но куца — беше засегнато едното му краче. Юношата го занесе в пещерата. И преди него ловците донасяха млади зверчета, между които имаше и ранени. Често зверчетата свикваха с хората, но това още не беше опитомяване на животни. Когато липсваше храна, убиваха ги.

В едно ъгълче на пещерата Джар прегради с камъни местенце за заека. Скоро зверчето вече вземаше клонки и трева от ръцете на човека. Когато след няколко дни юношата изнесе куцото животинче на площадката, то не се опита да избяга. Джар се привърза към своя питомец и обитателите на пещерите, като знаеха това, щадяха зверчето. Ето и сега на драго сърце би се върнал в стана да види какво прави неговият Дългоух брат — така наричаше той сивия заек.

Силната жега изтощи стария Маюм. Докато се изправяше бавно от земята, той се мръщеше, потриваше заболелите го колена — това бе от многогодишното пребиваване във влажните пещери. Като погледна младите си спътници, вождът реши да изпита тяхната съобразителност и ловкост. Мълчаливо им посочи върха на високата скала.

Юношите разбраха Старейшината. Джар бързо и ловко се заизкачва по скалата. Рам се стараеше да не изостава от него, но избягваше гладките отвесни места.

Маюм гледаше юношите и одобрително подвикваше. Пръв достигна върха на скалата Джар. Но ето че до него се изправи и Рам. Заслонили очите си с длан, юношите внимателно оглеждаха местността от своята наблюдателница. Не откряха нищо застрашително и започнаха да се спускат, като се стараеха да се изпреварят един друг. И този път Джар се оказа по-пъргав.

Ловците пак закрачиха към реката. Тя блестеше, искреше в пролуката между скалите. Жълтите ѝ вълни, тласкани от вятъра, се къдреха с бяла пяна. Над водата стремително се носеха лястовички, във въздуха обикаляха кресливи чайки. Познатата картина радваше сърцата на хората: родният стан е близо! Ловците ускориха крачка, искаше им се по-скоро да напуснат мрачния лабиринт на скалите.

Когато излязоха на обширната ливада, която стигаше чак до водата, свежият речен въздух ги лъхна в лицето. Джар го пое дълбоко, с цели гърди.

Там, където реката правеше остър завой, в прозрачния въздух се виеха лилавите нишки на дима.

— Старата Глах е разпалила огън — каза вождът, — андорите ще получат печено месо.

През всички времена от съществуването на човека, откак хората са се научили да си служат с огъня, приветливият дим на родното огнище винаги е радвал пътниците.

Изведнъж и тримата се спряха: покрай тях по тревата мина широка сянка и се чу свистене на порен от криле въздух. Хората дигнаха глави и видяха, че съвсем ниско над тях прелетя огромна птица. Леко отвореният ѝ клюн и разперените остри нокти внушаваха страх. Хората вдигнаха копия, готови да се защитят, но пернатият хищник с леко шумолене на крилата изчезна зад дърветата, без да им обърне внимание. Това беше скален орел — страшилището за младите антилопи сайга.

Неочаквано Рам подскочи тромаво, извика силно и се търколи на тревата. Маюм и Джар бързо претърсиха всичко, защото мислеха, че го е ухапала змия. Оказа се, че в петата на Рам се бе забило остро парче камък. Като извади камъчето и залепи на раната лист от дърво, юношата скочи на крака и се закани с юмрук към отлетялата птица: беше се убол на камъка, защото се бе загледал в скалния орел!

Това се стори забавно на Маюм и Джар, те не можаха да сдържат смеха си. Рам се ядоса още повече. Подскачайки на един крак, той се закани с юмрук вече не на птицата, а на Джар, който беше до него.

— Жабоче! Жабоче! — дразнеше го Джар.

Такова оскърбление Рам не можеше да понесе.

— Джар е земен червей! — злобно каза той. — Рам ще го набие!

— Жабчето няма да посмее, Джар е по-силен от него! — отвърна Джар.

Сега, Когато малкият отряд беше в безопасност, Маюм нямаше нищо против юношите да се поборят. Той смяташе, че такива борби са полезни, те подготвят юношите за сериозните схватки с врага. Очаквайки развлечение, той весело се хилеше, потупваше се по бедрата и подкокоросваше юношите.

— Рам нарече Джар земен червей! — поклащайки глава, каза Маюм. — Джар — червей? А Маюм си мислеше: Джар е Бързоног елен! — След това се обърна към Рам и почна да го дразни: — Жабоче! Рам е жабоче!

Навели глави, Джар и Рам стояха прави: приличаха на млади бичета, готови да се нахвърлят един върху друг.

Маюм разглеждаше юношите: Джар беше доста висок за годините си, мускулест, широкоплещест, освен това беше един от най-добрите бегачи на племето. Рам — по-нисък, почти квадратното му туловище говореше за голяма физическа сила — имаше известна прилика със здравия широкоплещест Гурху.

Със силен вик „яrx!“ юношите почнаха борбата. Със своите хватки Рам напомняше мечка, а Джар бе ловък и гъвкав като рис. Отначало ръмжаха, подражавайки на счепкали се зверове, после, вече уморени, само шумно сумтяха. Ударите им загубиха стремителност и точност. Залитаха от умора, но никой не искаше да завърши пръв боя. Вождът вече не се усмихваше — учудваше го упорството на юношите. Забеляза, че те поглеждат към камъните с намерение, види се, да почнат да се бият с тях. Тогава нададе остър вик, с който ги призоваваше да прекратят борбата. Джар и Рам неохотно се подчиниха, пуснаха се, но продължаваха да си хвърлят свирепи погледи.

Като гледаше разкрасените с драскотини и синини лица на юношите, Маюм се засмя високо. Юношите също се засмяха и потъркаха носове в знак на пълно помиряване и дружба.

Когато на площадката пред пещерите се появи Маюм, държейки над главата си парче кремък, андорите нададоха радостни викове: такава находка означаваше много за първобитните хора...

ГЛАВА 4

УРОЦИТЕ НА МАЮМ

На другия ден Маюм, Джар и Рам се спуснаха към брега на реката и под сянката на върбите се заловиха да приготвят каменни оръдия. Намереният камък се оказа прекрасен тъмен кремък с необикновена твърдост. Маюм беше много доволен от находката си.

Днес той бе решил да покаже на юношите как да обработват камъка.

Изработването на каменни оръдия — върхове за копия и дротици, ножове и други предмети за домашно потребление — изискваше търпение и сръчност. Сред андорите най-опитни в тази работа бяха Маюм и червенокосият Кабу.

Джар внимателно наблюдаваше точно пресметнатите бързи и ловки движения на стария вожд — Маюм изработваше каменен връх на копие. Юношата изпита желание да направи същото. Рам се мъчеше да измайстори стъргачка, едно от най-разпространените каменни

оръдия по онова време — полукръгъл нож с остри краища, приспособен главно за остъргване на кожи. Той работеше без голямо желание. Обработваше камъка грубо.

Като гледаше неумелата работа на Рам, Маюм се мръщеше, сумтеше неодобрително и се залавяше още по-усърдно да обработва острието. Юношите похабиха доста камъни, но нищо свястно не излизаше и Джар реши хубаво да вникне в работата на стария вожд. И скоро разбра, че успехът до голяма степен зависи от доброто разсичане на кремъчния къс, от който се приготвяше оръдието.

С всичкото старание, на което бе способен, Джар огледа донесените кремъци, избра един с продълговата форма и като го удари рязко с камък-къртач, отчупи един дълъг къс. След това започна да обработва материала, като натискаше с кост върху камъка; с нея именно отчупваше мъничките напречни люспички на кремъка. И след известно време Джар държеше в ръцете си камък, който вече напомняше острие на копие.

Маюм вдигна очи от работата си, мълчаливо погледна обработения от Джар камък, слепилите се от пот коси на юношата и като взе от ръцете му незавършеното острие, внимателно започна да поправя краищата.

Джар с пламнали очи наблюдаваше работата на стареца. Доволен от старанието му, Маюм изразяваше одобрението си както винаги със звуци, които наподобяваха бълбукане на вода.

Неочаквано Рам пронизително завика и ядосано хвърли настрана къртача: несигурен удар бе разцепил кремъка, а отгоре на това бе засегнал и пръстите му. Старият вожд го погледна строго и сърдито измърмори нещо.

От гората се показаха патрулните. С тежки боздугани на рамо, те вървяха бързо. Ловецът, който крачеше последен, постоянно се озърташе, сякаш се страхуваше от преследване. Свъсил вежди и стиснал камъка в ръка, Маюм гледаше към края на гората, от която излязоха андорите.

— Отвъд храстите е Мохор! — задъхан от вълнение, каза един от ловците.

Лицето на Маюм потъмня.

— Куцият не си е отишъл! — продума вождът, като ставаше. — Той е тук. Дебне човека. Празният търбух иска месо.

Трябваше бързо да се намерят събирачите на корени и един от ловците тръгна да ги търси.

Маюм мълчаливо гледа още известно време към гората. Но ето че в присвитите му очи блеснаха лукави пламъчета.

— Днес Рам може да получи тлъсто парче месо! Нека вземе огън като Джар и да опърли муцуната на чудовището! — неочаквано предложи старият ловец.

Рам мълчеше. Той сумтеше и в желанието си да скрие своето смущение, човъркаше с пета земята. Престори се, че не разбира думите на вожда. Смутеният му объркан вид разсмя Маюм. Присвил очи, старецът тъничко се закиска. Джар също се засмя. Засмяха се и ловците.

Стиснал юмруци, Рам сърдито погледна Джар. Не се стигна до ново сбиване, само защото изведнъж откъм пещерите се чува пронизителни ридания.

Всички грабнаха копията и хукнаха към стана.

ГЛАВА 5

СКАЛЕН ОРЕЛ

На площадката пред пещерите имаше суматоха. Разтревожени и объркани, жените наобиколиха Маюм, като крещяха и се бутаха. От несвързаните им думи той разбра, че се е случило нещастие: грамаден скален орел отвлякъл от наклона на площадката малкия Нун и полетял към небето.

Старейшината грабна копието и се затича към скалите, натам, накъдето бе полетял орелът. Джар и Рам тичаха след вожда като две степни псета.

При лъчите на залязващото слънце ясно се виждаха огромната птица и жертвата ѝ. Малкият Нун беше още жив — мърдаше ръце. Орелът се приближи до скалата. Разперил широките си криле, той бавно се виеше във въздуха, после внезапно разтвори ноктите си и пусна детето. Ловците нададоха яростен вик — детето загина!

Един миг пернатият хищник стоя неподвижно в небето, сетне като камък се спушна след плячката си, сграбчи я и с дрезгав крясък полетя към скалата.

Аленото зарево на залеза осветяваше каменната площадка и чернеещото се на нея гнездо, край което бяха кацнали с разперени криле двойката зловещи птици.

Маюм сурово каза:

— Крилатите хиени крадат деца! Трудно е да се качим на скалата. Но Маюм, Бързоногия елен и Рам ще разрушат гнездото им!

С копия в ръце те безшумно се промъкнаха до скалата. Почти отвесните стени на каменната грамада бяха непристъпни, но като огледаха внимателно скалата от всички страни, ловците намериха тесен процеп от основата до върха. На това място именно се спря Маюм — оттук по-лесно можеха да почнат изкачването.

Пръв се закатери по процепа Джар. Камъните се свличаха под краката му, но ловкият юноша се изкачваше все по-нагоре и по-нагоре, без да се спира. След него се катереше Рам. На трудните места Джар

му протягаше копието и Рам се хващаше за него. Маюм следваше неотклонно юношите.

Като изминаха с много усилия половината път, ловците се натъкнаха на тесен каменен корниз. Тримата се изкачиха на него и облекчени, си поеха дъх. Но изведнъж над тях се чу гневен крясък, шум от криле и те видяха скалния орел. Хората се вцепениха — имаше опасност при най-малкото непредпазливо движение да паднат. Птицата замря във въздуха, само крилата ѝ леко се поклащаха. Сякаш изпитваше злобна радост, като гледаше безпомощните си врагове.

Маюм бързо седна на каменния корниз, увличайки подире си и изправения до него Джар. Старецът се опря здраво с крака в отсрещната стена на процепа. Рам се забави за секунда и орелът използва това. Той налетя отгоре, мъчейки се да се вкопчи в човека и да го събори от корнизата. Рам се олюля и ако не беше силната ръка на Маюм, едва ли щеше да се задържи на крака.

— Бий! — викна Маюм и Джар удари орела с копието.

Ранената в гърдите птица отлетя със силен крясък от скалата и се скри зад каменната верига. Рам имаше късмет: отърва се с няколко драскотини, орелът не успя да забие ноктите си в него.

Ловците пак започнаха да се катерят нагоре. Сега не беше толкова стръмно. Те стигнаха един след друг върха на скалата. Почти цялата каменна площадка бе заета от голямо гнездо, сплетено от дебели клони. В него лежеше женската с разперени криле. Поотворила клюн, задъхвайки се от ярост, птицата издаваше страшно съскане, очите ѝ святкаха. Като видя хората, тя трепна с криле, понечи да литне, но трите копия се забиха едновременно в нея. Тежко ранена, птицата все пак успя да се измъкне от гнездото: скочи настрани и тупна от скалата. Глухият звук от паднало тяло подсказа на ловците, че хищницата не е вече страшна за тях.

Джар с интерес разглеждаше гнездото, в което имаше две яйца. Но Маюм го бутна, взе яйцата и ги счупи в скалата, а гнездото, което юношите бяха довели с копията до края на площадката, хвърли долу. Зад гнездото лежеше мъртвият Нун. Джар свали от гърба си еленовата кожа, зави в нея Нун и с този товар на рамо почна внимателно да слиза. Маюм и Рам го последваха. Когато най-после слязоха, здрачът бе забулил вече всичко наоколо. В подножието на скалата като тъмно петно личеше мъртвата скална орлица.

Джар бе преизпълнен от гордост — пернатите хищници бяха наказани, ловците се добраха до непристъпното им убежище! Той се възхищаваше от мъжеството и находчивостта на Маюм. Изтича при него и потърка нос о рамото му, за да изрази по този начин любовта и предаността си. На лицето на стария Маюм трепна усмивка — той разбра подбудите на юношата. Но суровият живот не позволяваше на хората от тази епоха да проявяват дълго чувствата си. Миг след това Старейшината мислеше вече за друго. Той внимателно разглеждаше пукнатините в скалите. Като намери подходяща вдлъбнатина, сложи там трупа на детето и почна да го затрупва с камъни. Джар и Рам му помагаха. Падналият мрак караше ловците да бързат: нощем е по-добре да са в сигурно убежище. И тогава, сякаш в отговор на мислите им, някъде отдалече прокълтя страшен рев: пещерният лъв се обаждаше, че е напуснал бърлогата си и е излязъл на лов.

Когато вдлъбнатината в скалата бе запълнена с камъни, ловците, без да се наговарят, хукнаха да бягат, като стискаха здраво копията в ръце и гледаха да бъдат по-близо един до друг — така по-лесно можеха да отблъснат неочаквано нападение. Бягаха бързо, обаче Маюм внимаваше юношите да не се уморяват: силната миризма от потта им можеше да привлече хищниците.

В нощния въздух обонянието се изостря и ловците внезапно подушиха, че се приближават хиени. Хората не се изплашиха от тях и не се затичаха по-бързо.

Но ето че полъх на насрещен вятър донесе миризма на друг звяр. Маюм спря, след него замряха на място и двамата младежи.

— Мечка — прошепна старият ловец.

Това можеше да бъде огромната пещерна мечка, която предпочиташе растителна храна — за хората от каменния век тя не беше страшна и те често я ловяха. Но можеше да бъде и друга мечка, по-малка, но с по-свиреп нрав, която не би имала нищо против да се гости с човешко месо. От нея много се страхуваха. Понеже тази мечка имаше по-светла козина, андорите я наричаха сива.

Маюм дълго души, за да определи мястото, където се криеше мечката. Юношите също мърдаха ноздри, подражавайки във всичко на стария ловец. Обзе ги страх и тревога, телата им почнаха да издават едва доловима миризма на пот. Маюм недоволно стрелна юношите и

глухо измърмори нещо под носа си. Джар и Рам чувстваха неволната си вина и мълчаливо си размениха погледи.

Старейшината продължаваше да души, като извъръщаше глава ту на една, ту на друга страна, и внимателно се ослушваше в тишината.

Сребристата светлина на луната, прониквайки през завесата от облаци, осветяваше слабо околните предмети. Чудноватите скали, които по очертанията си наподобяваха различни зверове, сега в полумрака изглеждаха на Джар като живи. Струваше му се, че някои от тях мърдат, движат се точно срещу него.

Страхът все повече завладяваше Джар и ако не беше Маюм, той би хукнал да се надпреварва с вятъра — ненапразно в ордата го наричат Бързоногия елен! Но сега това е невъзможно — не бива да оставя близките си!

Огромен облак с разкъсани краища закри луната и мрак забули скалата. На Джар му олекна: изчезнаха плашещите го каменни зверове, но все пак той се приближи до Маюм.

Като намери най-сетне пътя, който търсеше, Старейшината нададе вик, подражавайки рева на леопард, попаднал на следа, и уверено се затича да заобиколи опасното място. Джар и Рам го следваха. Понякога при подозрителен шум или като видеха мярнала се в храстите сянка, и тримата се втурваха настрани, без да забавят тичането.

Най-сетне в далечината се показва светлината на огньовете — те въздъхнаха по-свободно и забавиха крачка. Сега в случай на опасност съплеменниците ще успеят да им дойдат на помощ!

ГЛАВА 6

ОПАСЕН ЛОВ

Когато от мрака на нощта на каменната площадка изскочиха трите човешки фигури, те не бяха посрещнати както обикновено с приветствени възгласи. Напротив, наседалите край огньовете хора бяха мрачни и мълчаливи. Сърцето на Маюм се сви от мъка: няма пак някаква беда е връхлетяла стана?

Джар и Рам бяха много доволни, че се върнаха при пещерите, под защитата на яркия пламък. Те бяха прегладнели и най-напред отидоха при ямата, която служеше за огнище. На жарта в нея се печеше разсечено на парчета месо от голямо животно.

„Ловците са имали късмет: убили са дебелорог! Бизонското месо е вкусно. И е много, ще има за всички.“ — Джар се облиза и лакомо погледна препеченото месо.

Но той се учуди: ловът е бил сполучлив, защо тогава обитателите на пещерите са толкова мрачни? „Ловът на бизони е опасен, навярно е имало жертви“ — реши той и потърси с очи водача на ловците Кабу.

Бобровия зъб бе клекнал край огъня, без да вдига от него немигащ поглед. Над огъня на нисък прът, забит в земята, опушваха парче месо. Капките мазнина се стичаха в жарта, пламваха, задимяваха.

— Дебелорог ли убихте? — попита Маюм, като се приближи до Бобровия зъб.

— Убихме — късо отвърна Кабу, след това се изправи и поведе Маюм към склона.

След тях тръгнаха мълчаливо като сенки неразделните Джар и Рам.

До ръба на терасата върху бизонска кожа лежах с обърнати към звездите бледи лица двамата убити при лова — жена и млад ловец. Полуотворените очи на жената бяха застинали в учудване. Под гърдите ѝ се чернееше кръгла дупка със следи от спечена кръв — ударът на бизонския рог е бил смъртоносен. Гърдите на младия ловец също бяха

смазани; гримаса на страдание бе изкривила чертите на лицето му — изглежда, не е умрял веднага.

Кабу почна да разказва, като си помагаше с жестове. Край гората пасяло стадо бизони. Духал насрещен вятър и ловците успели незабелязано да се промъкнат откъм гората. Лесно убили две тлъсти бизончета. Ударили ги с тежките боздугани, пронизали ги с копия. Но големите зверове нападнали ловците. След като загубили двама души, андорите отстъпили по сигнал на Кабу. Гората ги спасила от преследването на бизоните. Стадото се скрило в облак прах — препуснало на водопой.

— Убитите андори донесохме в стана — завърши тъжния си разказ Кабу.

„Ловецът винаги е готов за смъртта — мислеше си Маюм, — но тя твърде често идва при андорите.“

Ала гладът се оказа по-силен от скръбта. Насядалите край огньовете вече шумно изразяваха нетърпението си — всички искаха да ядат. Миризмата на печено месо възбуждаше апетита на прегладнелите хора. Джар и Рам получиха от Маюм по едно голямо парче месо и почнаха бързо да го унищожават, приседнали край огъня. Когато всички се заситиха, Глах прибра останалото месо в една пролука на скалата.

След яденето пристъпиха към погребване^[1] на убитите при лова. Според обичаите на племето изкопаха в една от пещерите плитка яма и застлаха дъното ѝ с кожи. В ямата сложиха покойниците на хълбок в свито положение, като че са били седнали, и здраво ги вързаха с каиши. Андорите вярваха, че ако не сторят това, покойниците ще излизат от гробовете и ще се намесват в живота на живите. До мъртвците сложиха ножове от кремък, остриета на копия и малко месо, след което затрупаха ямата с камъни.

Всички се разположиха да спят. Нощите бяха студени и хората предпочитаха да ги прекарват в нишите или под навесите на скалите; кожата, закрепена на дървени пръти, предпазваха от поривите на студения вятър.

На площадката пред пещерите гореше огън. Откакто се бе появил Мохор, край огъня винаги някой бодърстваше — поддържаше огъня. Пламъкът ще пропъди страшния хищник, ако му хрумне да се приближи до стана. Обикновено охрана бяха жените, те не по-зле от

мъжете се справяха с това задължение. Днес трябваше да пази старата Глах.

Джар нежно се раздели с нея, преди да отиде да нощува в нишата — той много обичаше тази добра жена. Глах замести майка му, която бе загинала на лов.

Преди да си легне, Маюм седна на мечата кожа и дълго разтърква подутите стави на краката си. Отблясъци от огъня озаряваха мрачното му уморено лице. Джар имаше желание да се приближи до стареца, да се погали. Ала се страхуваше, че Маюм ще сметне това за слабост. След случая с Мохор възрастните признаха Джар за равен и той трябваше да се държи така, както подобава на мъж!

В съня си Джар чуваше пышкането на стареца, пращането на огъня и стъпките на старата Глах.

Откъм север се събраха тежки облаци и забулиха небето, на което блестяха безброй звезди. Затрополиха първите едри капки дъжд...

---

[1] Различните форми на религиозни обичаи са възникнали през късния палеолит. За това свидетелстват погребенията от този период. ↑

ГЛАВА 7

ЧЕРВЕНИКАВИЯ БРАТ

Призори дъждът спря, но беше мрачно и студено. Сякаш сиво покривало бе проснато върху ширналата се савана. Под навесите на скалите запламтяха огънове. Огънят и храната привличаха премръзналите хора. Храната сгрива, храната е източник на жизнени сили. На апетита на хората не влияеше нито нещастиято, нито лошото време: навсякъде се чуваше пукот от чупене на кокали, нито един кокал с мозък не остана неразчупен.

Седнал до другаря си, Рам лениво облизваше капките костен мозък от пръстите си. Лицето му изразяваше задоволство, малките му очички кротко поглеждаха наоколо. Изведнъж той хвана Джар за ръка и го помъкна към съседния огън, където седяха Кабу и Маюм — Бобровия зъб бе повикал с жест юношите.

Редом със старейшините на племето стоеше niskият слаб ловец на име Лус — на езика на племето това означаваше „хилав“ — и внимателно се вслушваше в разговора им. Те говореха за охраната на стана.

— Хората намаляха — каза Кабу, като ставаше от земята. — Джар и Рам могат да охраняват. Лус ще им бъде старши, а предишните патрулни ще минат в отряда на ловците.

Старият вожд се мръщеше. Не му се искаше да назначава неопитните юноши в патрулния отряд, но разбираше, че дружината на ловците имаше нужда от попълнение.

— Добре. Нека бъде така — недоволно измърмори Маюм.

Но недоволството му не смути юношите, които проявиха бурно радостта си: сега те са мъже! Няма вече да ходят с жените и хлапетата да изравят корени! Ще получат копия с каменни върхове и дротици!

Силният поривист вятър разгони облаците. Слънцето се показа. Окъпаната от влагата трева ярко зеленееше.

За андорите започна обикновен ден: Кабу отведе ловците в степта, жените обработваха животинските кожи, Маюм се залови както предния ден да майстори каменни оръдия. Но този път му помагаха

други момчета. И Джар, който отиваше заедно с Лус и Рам на своя пръв патрулен поход, дълго още чуваше звънките им гласове. Макар че винаги се чувстваше добре край Маюм, този път той не съжаляваше, че не остана с него. Онова, което му предстоеше днес, бе за него ново, необичайно, изпълваше го с гордост. Той и по-рано ходеше понякога на лов. Но днес му повериха нещо по-важно — охраната на стана! От неговата бдителност и смелост зависи животът на съплеменниците му. Нека старата Глах не се страхува — Джар ще успее навреме да предизвести всички, ако се появи опасност. От тези мисли сърцето на юношата лудо биеше, а краката просто сами искаха да изиграят войнствения танц на племето. Но присъствието на Лус го спираше.

Хилавия вървеше с отмерена крачка, попрегънал колене, както ходят обикновено ловците на лов. Лицето на Лус беше равнодушно, но нищо не убягваше от вниманието му.

Колкото повече се отдалечаваше отрядът от реката, толкова поеднообразна ставаше саваната. Патрулните вървяха в насрещна на вятъра посока, като заобикаляха храсталаците, които срещаха сегизтогиз, и обраслите с гора долчинки. Ако нещо будеше у тях подозрение, те проникваха в храсталаците и внимателно ги претърсваха.

От падналия сутринта дъжд миризмата на животните се усещаше по-слабо, а на растенията — по-силно. Юношите долепяха лице до тревата, душеха я — стараеха се да разберат дали не ги застрашава опасна среща.

Лус постъпваше другояче. Той ту се изкачваше на хълма, ту се покатерваше на някое дърво и мълчаливо оглеждаше оттам околността. Миризмите го интересуваха по-малко, отколкото обикновено: степта се наблюдаваше доста добре. Ловците начело с Кабу отдавна бяха изчезнали от погледа. В далечината, сред зеления простор, се мярна жълта ивичка — стадо бързоноги антилопи.

За удоволствие на Джар обикновено равнодушният Рам също се намираще в радостно-повишено настроение. Изпълнени с младежки жар, юношите се промъкваха до дърветата, до храстите, хвърляха дротици по прелитащите птици, забравяйки, че днес те охраняват стана. Всичко това дразнеше Лус, той отдавна вече гледеше сърдито на лудориите на спътниците си.

Но юношите не забелязваха това, продължаваха играта си и само познатото „уех!“, произнесено от Лус, ги накара да спрат.

Джар погледна въпросително Лус: степта сякаш беше замряла, чак до хоризонта не се виждаше никакво животно. „Защо тогава Лус ни предупреди за опасност?“ — недоумяваше юношата. Но дрезгавото „уех!“ се повтори. Джар изтича при ловеца и неочаквано силен удар в челюстта го накара да политне. От разцепената устна закапа кръв. Джар изтри устата си с длан. В малките очички на Лус трепна злобно подигравателна усмивка.

Джар се разгневи. „Защо Лус ме удари като слабо хлапе!? Та Джар сега е също ловец!“

Той беше на ръст колкото Лус и не се чувстваше по-слаб от него. Стисна юмруци и изсумтя шумно, предупреждавайки противника си за своето намерение да се бие.

А Лус, като че нищо не се е случило, обърна гръб на юношата и хладнокръвно загриза една тревичка.

Това още повече вбеси Джар; той направи крачка напред, но в този миг Рам го хвана откъм гърба със силните си ръце и го дръпна назад. С това Рам напомни на другаря си един закон на племето: Лус е старши в отряда и който не му се подчини, трябва да бъде строго наказан. Джар разтвори юмруци, признавайки дълбоко в душата си, че Лус е прав: те се държаха като хлапета. Но юношата дълго не можа да сподави в себе си лошото чувство към Лус.

Изведнъж се чу далечен тътен и земята затрепери под ударите на копита. Сред високата трева в далечината се показаха сиво-кафявите рунтави гърбове на бизони. Те тичаха с едър тръс точно срещу ловците и Лус веднага обърна малкия си отряд, за да заобиколи стадото.

Слънцето припичаше все по-силно, високата трева издаваше тръпчива миризма. Джар и Рам, без да нарушават вече установения от старшията ред, мълчаливо следваха Лус. Рам вървеше поприведен, като от време на време се прозяваше — не би се отказал от почивка. Джар крачеше все така бодро.

Той вървеше и гледаше настрани — всичко му беше интересно. Ето от дупката си излиза малко зверче, сяда на задните си крачета, предните притиска плътно към тялото, изтяга се и неочаквано заприличва на стълбче. Но изведнъж забелязва хората. Размахва късата

си опашка, издава тревожното „кухи-кухи“ — предупреждава другите мармоти за опасността — и изчезва.

Джар тихо се смее — развесели го това дебело зверче с мека лъскава козинка.

Патрулните прегладняха. Те внимателно се озъртат настрани, ослушват се. Откъм гъстата трева се чува шумолене, през зеленината се мяркат светлокафяви пера. Хората бързо се приближават до храстите на пирея и оттам шумно изскача ято дропли. Рам хвърля дротика и една едра птица пада в тревата. С удар на копието Джар я доубива. Лус доволно се усмихва.

Настаняват се в сянката на един храст. Лус като старши дели птицата, за себе си избира най-хубавите парчета. След това Лус и Рам лягат да спят, а Джар остава да пази. Той се изкачва на едно не много високо хълмче, приляква и за да убие времето, тихичко си пее. Звуците на песента му напомнят и бълбукане на ручей, и вой на див звяр, и бръмчене на пчела, и птича песен.

Джар пее за себе си, за своята храброст. Пее за това, че не трепна пред чудовището с дългите зъби; за това, че в племето на андорите има много такива смелчаци като Джар; за това, че антилопите, елените и конете бягат от ловците, като вдигат прах в саваната; за това, че скоро ще пораснат децата и в племето на андорите ще има повече ловци и тогава бизоните и мамутите ще отстъпват пред тях; за това, че Маюм е храбър и силен ловец, Джар го обича и иска да бъде също като него.

Дълго още можеше да пее Джар, но шумолене в храстите го накара да млъкне.

Нима и там има птици? Джар грабна дротика, приготви се да го метне. Клоните на храста се разтвориха, показа се слабо червеникаво куче. Изглежда, беше го привлякла миризмата на птиче месо.

Джар седеше съвсем неподвижно и следеше дивото куче. Забавляваше го неговото поведение: когато гледаше човека, в очите му трепкаше тревога, а когато отместваше поглед върху останките от дроплата, то навеждаше глава настрани и почваше угоднически да се облизва.

Джар знаеше, че и Лус, и Рам на негово място веднага щяха да се постараят да убият кучето, щяха да хвърлят по него копие или дротик. Джар нямаше намерение да прави това — беше му интересно да наблюдава кучето, при това не беше гладен.

Хрумна му мисъл: защо да не стане другар на червеникавото куче, както беше със заека? Юношата беше сигурен, че зверовете разбират човешката реч и разговарят помежду си на свой език.

— Нека Червеникавия брат не се бои от Бързоногия елен, той няма да направи нищо лошо на Червеникавия брат — тихо каза Джар.

Като чу човешки глас, песът трепна, стъписа се, но тъй като човекът не го заплашваше с нищо, той замря на място, притисна се към земята, готов всяка минута да се скрие в храстите.

— Бързоногия елен иска да бъде другар на Червеникавия брат — продължи Джар и хвърли остатъците от птицата право в краката на кучето. Червеникавият пес изплашено отскочи встрани, но веднага клекна, без да откъсва очи от месото.

— Яж, Червеникави брате, и не забравяй дружбата!

Песът не дочака повторна покана и лакомо се нахвърли на храната: гладът надви вродения страх и недоверието към човека.

В това време Лус и Рам се събудиха и станаха от местата си.

Червеникавото куче хвърли изплашен поглед към тях и като захапа повече кокали, бързо се скри в гъстия храсталак.

Джар гледаше усмихнат след него. На корема му видя увиснали цицки — значи, червеникавото куче си имаше кученца.

Лус и Рам не забелязаха песа. След кратката почивка те бяха в добро настроение. Джар също беше доволен от прекараното време. Отредът потегли на път. Сега тръгнаха към реката. Утолиха жаждата си и се прехвърлиха на другия бряг.

Към залез-слънце патрулните бяха огледали значително пространство около стана. Не откриха нищо подозрително с изключение на следи от пещерен лъв. Изглежда, предната нощ лъвът е бил на лов близо до стана на андорите.

Маюм остана доволен от онова, което му разказа Лус.

Дружината ловци под водителството на Кабу този път се върна с празни ръце. Бяха претърпели несполука: подплашени от някого, стадата животни избягали далеч в степта. Ловците срещнали мамути, но поради малобройния си състав не рискували да ги нападнат.

И все пак обитателите на стана не си легнаха гладни — спаси ги малкият запас пушено месо, скътан в пролуката на скалата. Добре, че старата Глах се бе погрижила за това!

ГЛАВА 8

ЕДИН МЕСЕЦ ПО-КЪСНО

Мина месец от деня, когато Джар заедно с Лус и Рам охраняваха стана за пръв път. През това време юношите научиха много неща. Лус беше опитен ловец-следотърсач. Той лесно разпознаваше животните по следите, много точно определяше кога са оставени и без да се издава, можеше да проследи плячката и незабелязано да се промъкне до нея. Лус знаеше и още много полезни и важни неща.

Веднъж малкият отряд се приближи до едно блато, покрито с мъх. Лус искаше да съкрати пътя, затова поведе отряда през блатото. По едва доловими признаци той намираше пътя и уверено вървеше напред. Почвата под краката пружинираше, следите се пълнеха с мътна вода. Пръв вървеше Лус, следваше го Джар, като стъпваше точно по следите му. Рам завършваше шествието.

Андорите винаги избягваха да минават през блатисти местности.

„Лус сигурно ни изпитва“ — мислеше Джар, поглеждайки страхливо коварното тресавище.

Внезапно отзад се чу плясък и вик за помощ. Лус и Джар се обърнаха: Рам бе стъпил погрешно и бе затънал до кръста в тресавището. Очите на нещастника изразяваха смъртен ужас. Само няколко крачки деляха Лус и Джар от Рам, но това разстояние се стори на Джар непреодолимо. Страх го обхвана, парализира волята му. Той клекна и почна жално да оплаква загиващия си другар.

Но Лус не загуби самообладание: той се върна няколко крачки и като се улови за един върбов храст, който растеше до пътечката, внимателно легна върху меката повърхност на тресавището; стараяйки се да стигне с крак до Рам. Спокойната находчивост на Лус накара Джар да се опомни — той се засрами заради малодушието си и почна бързо да помага на старшия: счупи няколко големи върбови клони и ги хвърли на Рам. Но това не помогна. Виейки жално, Рам продължаваше отчаяно да маха с ръце и крака и затъваше все по-дълбоко в тресавището. Лицето му беше мъртвешки бледо, блуждаещите очи изразяваха ужас. На повърхността на тресавището оставаха само

неговите конвулсивно движещи се ръце и отметнатата глава. Ясно се чуваше мляскащият звук, който издава тресавището, когато всмуква жертвата си.

Като видя, че не може да стигне до Рам, Лус пак излезе на ивичката твърда земя и се улови за гъвкавото стъбло на върбовия храст, старайки се да го наклони. Но храстът не се поддаваше много на усилията му и Джар, без още да се досеща какво е намислил Лус, взе с всички сили да му помага. Най-сетне двамата успяха да наведат върбовия храст така, че той се просна над блатото. Когато влажните листа докоснаха лицето на Рам, той се вкопчи в клоните. Лус и Джар почнаха полекичка да пускат храста. Изправяйки се, той повлече Рам. На повърхността на тресавището се показаха плещите и гърдите на юношата. Но поради тежестта на човешкото тяло, което висеше на храста, той не можеше повече да се изправи. Лус и Джар почнаха бавно да теглят храста към брега. Стъблото на върбата пукаше, имаше опасност да се счупи, но жилавото дърво все пак издържа и скоро омаломощеният юноша беше измъкнат на пътеката.

Дълго лежа Рам на тясната ивичка земя, идвайки постепенно на себе си след преживения ужас. Джар го гледеше съчувствено. Страшно е да се озовеш в коварното тресавище! Само като си помислеше за това, тръпки го побиваха!

Лус пренебрежително поглеждаше юношите. Та това патрулни ли са? Каква полза от тях? Държат се като малки деца.

Джар забеляза как ги гледа Лус, но реши да не подхваща кавга. Той се радваше, че другарят му се спаси и разбираше, че без Лус работата щеше да има лош край.

Преди да продължат пътя, Лус отчупи от върбовия храст един дълъг здрав клон, за да могат и тримата да се държат за него, като вървят. Сега Рам беше между Лус и Джар.

Най-сетне опасният път свърши! Лус не протестира, когато юношите изиграха танца на радостта.

Те не вървяха вече през блатото. Най-често обхождаха саваната. Маюм се страхуваше, че след скитащите на стада животни могат да се появят хора от вражеско племе.

Джар много обичаше да обикаля из степта. Нейният простор, чистият въздух, ароматът на тревите ободряваха, наливах мускулите със сила. Но не само това привличаше юношата — ето вече няколко

пъти той срещаше червеникавото куче на едно и също място. Изглежда, глутница диви кучета се бяха настанили някъде наблизко до стана. Щом Лус и Рам заспиха, песът веднага се появяваше. Усетил хората, той тичаше при тях, надявайки се да се облажи с нещо.

Джар често носеше на червеникавото куче остатъци от ядене, а днес има късмет да убие с дротик един заблудил се тлъст мармот. Той реши да даде лова си на кучето, но за проклетия то дълго не се появяваше.

Денят беше ясен. Тюркоазното небе беше чисто чак до хоризонта, нямаше нито едно облаче. Патрулният отряд от сутринта сновеше по саваната и Лус реши да си починат. Джар с наслада се тръшна в гъстата трева. В носа го удари силната миризма на дъхава спирея. Пъстрият килим от цветя радваше окото.

Джар обичаше тези минути на кратък отдых, когато можеше спокойно да наблюдава природата.

Това не беше обикновено любуване. Следейки полета на птиците, той не си задаваше въпроса защо птиците летят. Интересуваше го друго: как по-умело да ги хване. Когато юношата мечтаеше да се сдружи със заека или кучето, той не мислеше да ги опитомява. За него това беше по-скоро забавление, но в същото време и желание да се запознае по-отблизо с живота на животните, от които човекът зависеше до голяма степен.

Джар много се зарадва, когато иззад храстите най-сетне се показа, силно запъхтяно, червеникавото куче. Явно, бе тичало с всички сили. Като видя мармота, то запълзя по корем към него, мъчейки се колкото може по-скоро да го грабне.

Смях надуваше юношата, като гледаше умилкващите се, мигащи от страх очи на песа. Сегиз-тогиз животното замираще за миг и оголените му зъби, кафявите очи сякаш предупреждаваха: „Пипни ме, ако смееш!“.

Джар тихичко окуражаваше песа:

— Не бой се, Червеникави братко! Мармотът е твой!

Ласкавият човешки глас успокои кучето и то запълзя по-бързо. Най-сетне грабна мармота, отскочи настрани и се скри в шубрака.

Когато умореният от скитанията през деня патрулен отряд се върна в стана и тримата насядаха край вечерния огън, неочаквано Маюм ги повика при себе си.

Застанал заедно с Кабу на края на площадката, старият вожд загрижено се взираше в синкавата мъгла, забулила околността. Над земята се бе спуснала нощ и околният свят стана тайнствен и загадъчен. Онова, което денем изглеждаше обикновено и не всяваше страх, сега ги караше да са нащрек. Чуваха се неясни шумове, далечни крясъци на животни, като зеленикави точки святкаха очите на зверовете, попаднали в ивицата светлина от огъня.

Но всичко това можеше да изплаши самотен пътник, а не вожда на племето, застанал на осветената площадка близо до попукващите огньовете и толкова много хора!

„Защо ли ни вика Маюм, не ни остави дори да похапнем?“ — мислеше Джар, докато отиваше при Старейшината заедно с Хилавия и Рам.

Суровият поглед на вожда се опря върху Лус — юношите старецът дори не погледна.

— Патрулните на племето андори приличат на къртици, не виждат нищо по-далеч от носа си! — гневно каза Маюм.

Събирачите на корени видели днес тигро-лъва. Чудовището се провирало през гъстата гора. Мохор силно накуцвал. Осакатеният звяр е винаги по-опасен: щом не може да догони антилопа или кон, ще налети на хора.

Маюм разправяше всичко това ядосано, без да гледа никого. Лус мълчеше, не можеше да отговори нищо.

„Значи, Мохор се върнал, а ние не сме го проследили“ — мина през ума на Джар и той се заслуша още по-внимателно в дрезгавия глас на вожда.

— При изгрев-слънце патрулните ще тръгнат към скалите, където живеят мечките и хиените. Може би бърлогата на Мохор е там. Патрулните трябва да го намерят! — заповяда Маюм и като погледна разтревоженото лице на Хилавия, добави: — Когато трябва да се срещне с мечка, Лус прилича на късокрака хиена!...

И Джар като всички обитатели на стана знаеше, че Лус се страхува от мечка. Още като дете той попаднал веднъж в лапите на този опасен звяр. Дотичалите ловци спасили момчето, но у него за цял живот останал непреодолимият страх от мечки.

Дояждайки вечерния си пай месо, Джар поглеждаше с известно злорадство мрачната физиономия на Лус, който бе седнал срещу него.

Откакто бе в патрулния отряд, Джар виждаше, че Лус се отнася пренебрежително към него и Рам, използваше и най-дребния повод, за да прояви властта си. Беше несправедлив и при делбата на лова. Но към възрастните ловци, понеже знаеше, че е по-слаб от тях, беше друг, във всичко им отстъпваше. Избягваше грубите забавления в стана, странеше от хората и дружеше само със смелата Ру, която често го защитаваше от нападките на ловците.

Джар не можеше да търпи като флегматичния Рам и се дразнеше от несправедливостта и заяждането на Лус. Юношата много пъти искаше да се оплаче на Маюм, но се страхуваше, че пак ще го пратят да вади корени. Беше му интересно да скита с опитния ловец и най-добър следотърсач на племето. Но сега Джар и Рам не можеха да се сдържат и с удоволствие се усмихнаха, като гледаха мрачното разтревожено лице на Лус.

Ловецът забеляза това и им хвърли злобен поглед. Джар и Рам побързаха към нишата си, където попълкваше старият Маюм — вече се гласеше да си легне на мечата кожа.

ГЛАВА 9

ДЖАР СТАВА ВОДАЧ

Гневът на Маюм помогна: още при първите слънчеви лъчи патрулният отряд беше вече на крак. Джар и Рам дори не успяха да хапнат добре — Лус ги подканяше да бързат.

Отредът се насочи към синеещите се в далечината скали. Лус беше добър пешеходец, като Джар, и тромавият Рам едва успяваше да върви след бързоногите си спътници.

Когато ловците стигнаха до каменната верига, слънцето се бе издигнало вече високо над главите им. Рам дишаше тежко. Пот се лееше от него. Лус постоянно го караше да се качва с Джар на скалите, за да оглеждат местността. Юношите разбираха, че така той си отмъщава заради вчерашното.

Като чу новата заповед на Лус, Джар съжали другаря си, направи му знак да остане долу и почна сам да се изкачва на скалата. Рам поседна на една каменна тераса, беше уморен, искаше му се да си почине.

Когато Джар слезе, посрещна го пламналият от ярост поглед на Лус. Слабите ръце на ловеца, стиснали копието, трепереха. Той смяташе постъпката на Джар за неподчинение и искаше строго да го накаже.

— Сукалче на безрог елен! Слънцето е напекло глупавата му глава, той се е сметнал за вожд на племето! — кресна Лус.

Оскърбен от несправедливостта, Джар сви юмруци, стисна челюсти и мълчаливо направи крачка към Лус. Лус не беше сигурен, че ще успее да се справи със силния юноша. В старанието си да не се издаде пред Джар, че се страхува от него, той се обърна към Рам и измърмори:

— Стига се е пекъл Язовеца на слънце!

„Язовец“ не беше презрителен прякор; заради смелостта си това тлъсто зверче беше на почит у андорите. Щом Лус нарече Рам Язовец, значи, не търси кавга с него и същевременно иска да се помири с Джар.

Рам не отвърна нищо, само погледна под око Лус и все така седнал, почна по навик да човърка с пета земята, както правеше винаги в трудни моменти.

Изведнъж Рам скочи като ужилен от мястото си. Той пръв подуши нахлулата като вълна тежка животинска миризма. Чуха се тежки стъпки и иззад ръба на скалата се търколиха няколко камъка, а сетне се показа рунтав звяр.

— Сива мечка! — викна Лус.

Това беше не много едра мечка; светлосивата ѝ козина блестеше и лъщеше на слънцето. Като видя хората, животното се спря, ниско наведената му глава се полюляваше, от зиналата паст висеше розов език, малките очички злобно горяха. С глухо ръмжене мечката тръгна към враговете си.

Джар и Рам се притиснаха един до друг и насочиха копия напред. Лус стоеше малко по-надалеч с вдигнато копие.

Мечката издаваше задушлива миризма, от която лютеше на гърлото. Навел още повече глава, звярът се втурна напред, предните му лапи се мярнаха пред лицето на Джар. Ала ловкият юноша успя да отскочи настрана, повличайки след себе си стъписалия се Рам, и рунтавото чудовище клекна на задните си лапи, ръмжейки злобно.

Едва сега юношите разбраха колко погрешно беше да стоят един до друг. Трябваше да нападат звяра от различни страни — така ги бе учил Маюм! Като отскочиха един от друг, те не видяха Лус наблизо, но това не ги смути и с войнствения вик „ярх!“ стремително се втурнаха в бой. Действайки ловко с копията, Джар и Рам се стараеха да нанесат дълбоки рани на мечката, което невинаги успяваха — пречеше им гъстата козина на звяра. Ала дружният натиск изплаши мечката, тя изрева, отдръпна се назад и се скри зад същата скала, иззад която тъй неочаквано се появи преди няколко минути. Ако се съдеше по начина, по който постъпи, това беше съвсем млад звяр, със стар те не биха се справили толкова лесно!

Хванати за ръце, Джар и Рам почнаха да скачат от радост. Те излязоха победители от схватката със сивата мечка! Макар да разбираха, че са имали работа с млад, неопитен хищник, от това радостта им ни най-малко не намаляваше. Рам дори забрави умората си. Двамата вече се канеха да тръгнат да търсят Лус, но той сам се появи, като излезе от един процеп на скалата.

Джар го гледаше намръщен. Сега Лус не приличаше на смел ловец, той вървеше с наведена глава и влачеше копието подире си.

Според суровите обичаи на племето жестоко възмездие очакваше ловеца, който е изоставил близките си в минута на опасност: грозеше го изгнание или смърт. Лус знаеше това. Той хвърли оръжието си в краката на юношите и се просна на земята пред тях, отдавайки се в тяхна власт. От Джар и Рам зависеше да му простят или да го убият.

От север духна студен вятър и тръпки пронизаха Джар хем от студ, хем от вълнение. Тежко е да се убие беззащитен човек! Ако Лус бе тръгнал срещу него с копие или боздуган в ръка, тогава е друго — Джар щеше да се бие с него, без да се замисли. Юношата се колебаеше. Погледна Рам и прочете смущение по лицето му. Рам замига и сведе очи. Джар отмести поглед върху проснатия човек. Лус чакаше близкия край, без да мръдне.

Джар докосна с копието си тялото му. Лус трепна и още повече се притисна към земята.

— Ставай! Джар и Рам няма да посегнат на Лус.

И на Джар му олекна — разбра, че постъпи правилно. Зад гърба си чу доволното сумтене на Рам.

Лус скочи на крака. Дишайки тежко, той гледаше наоколо си с помътнял поглед. Няма да умре! Запазиха живота му! И заплака, също както плачат малките деца, на които неочаквано са простили. Хълцайки, той изтриваше сълзите си и размазваше мръсотията по косматото си лице.

Рам весело се кискаше, беше му смешно — ловец да плаче!

Джар вдигна ръка с копието и каза високо:

— Лус вече не е водач! — Обърна се и поведе отряда.

Така Джар пое старшинството.

Той водеше отряда бавно, поглеждайки внимателно към билото на скалите, покрай които вървяха.

Но ето те вече приближават стана! Джар и Рам се радваха, ускориха крачка. А Лус все повече изоставаше от тях, сетне съвсем спря, наведе глава.

Джар разбра от какво се страхува Лус и също спря. Той мълчеше, премисляше какво да прави и как би постъпил в този случай Старейшината. После, старейки се да подражава на Маюм, Джар свъси чело, разкърши рамене, изпъчи гърди и тържествено произнесе:

— Не се бой, Лус! Джар няма да каже никому. Животът на Лус е нужен на племето.

Лус хвърли копието и падна на земята. Сетне се надигна на колене, бързо пропъзля до Джар и опря до гърдите си острието на неговото копие. С това показваше, че животът му принадлежи на юношата.

ГЛАВА 10

ГИБЕЛТА НА ДЪЛГОУХИЯ БРАТ

Никой в стана не узна онова, което се бе случило в малкия патрулен отряд. Както и преди Джар и Рам отиваха и се връщаха под водачеството на Лус. Но щом пещерите се скриеха от погледа, старши в отряда ставаше Джар. И все пак той вземаше под внимание опита на Лус и често прибягваше до съветите му.

Минаха няколко дни. Джар беше горд и щастлив. Андорите видяха промяната, станала в Джар: той вече нямаше вид на неопитен юноша, а приличаше на възрастен ловец.

И тогава се случи нещо, което мнозина в племето не забелязаха или се престориха, че не са забелязали. Раните, нанесени на Гурху от тигро-лъва, постепенно нарастваха и ловецът почна да се оправя. Той още не напущаше мястото си под навеса на скалата, но вече имаше сили да се изправя и седи. Всекидневният живот на съплеменниците му минаваше пред неговите очи и той, разбира се, забеляза повишеното настроение на Джар. Гурху не го обичаше: таеше лошо чувство към юношата още от паметния ден на двубоя с Мохор и чакаше случай да му отмъсти.

Гурху използва един ден, когато в стана нямаше месо, повика Глах и й каза, че е гладен. Старицата му донесе корени. Гурху поиска месо и й нареди да хване заека, който тичаше из стана. Глах знаеше, че куцото зверче е на Джар, но не се реши да откаже на Гурху, още повече че ранените в ордата се ползуваха със специално внимание.

Ала седемгодишният Хуог и неговият връстник, светлокосият Янг, които също бяха на площадката, взеха друго решение. Те бяха големи приятели на Джар и с все сила хукнаха към реката, за да разкажат всичко на Маюм. По това време Старейшината заедно с петнадесетгодишния Хаг, брат на Хуог, приготвяше каменни оръдия. Колкото и да бързаше Маюм, когато пристигна на площадката, беше вече късно: Гурху дояждаше заека. Без да му каже дума, старият вожд се върна при реката.

Щом настъпи вечерта, Хуог и Янг седнаха на края на площадката и клатейки крака, зачакаха Джар. Искаше им се по-скоро да съобщят на своя по-голям другар онова, което се бе случило с Дългоухия брат. Те не мислеха, че тази вест ще огорчи много Джар.

Като разбра за гибелта на заека, Джар се спусна към скалата, където Гурху лежеше под навеса.

„Как са посмели да хванат заека? — мислеше си той, като едва си поемаше дъх. — И то кога! Когато Джар охранява стана! Всички знаят колко много обичаше Дългоухия брат.“

Той самият не знаеше още какво ще направи. Искаше със собствените си очи да се увери, че сивият заек е мъртъв. Като птица полетя юношата по склона и с няколко скока пресече площадката.

Андорите не обичаха, когато някой от съплеменниците им вдигаше суматоха в стана. Те винаги свързваха бягащия човек с представата за опасност. Но този път след Джар не се чу нито един гневен глас — всички му съчувстваха.

Като дотича до постелята на Гурху, юношата спря. Пред него стоеше старата Глах. Протегнала ръце, за да овладее вълнението си, старицата продума с треперещ глас:

— Не пипай ранения, Бързоноги елене! Не нарушавай обичаите на племето!...

Джар дишаше тежко, изправяше се на върховете на пръстите си и се мъчеше през рамото на Глах да погледне в постелята от меча кожа. И онова, което видя, го разяри. Гурху явно се подиграваше с него: стиснал със зъби кожичката на заека, той даваше вид, че я ръфа като куче.

— О-о-о! — можа само да изстене юношата и се помъчи да отмести застаналата пред него Глах. На раменете му легнаха тежките ръце на Маюм.

— Бързоногия елен трябва да си иде! Не бива да се бият най-добрите ловци на племето! Това е дългоухо зверче, а не девойка — строго продума вождът и като извърна със сила Джар, поведе го след себе си.

Стиснал зъби, Джар се подчини. Той мълчаливо тръгна към отвесния край на площадката. Когато минаваше покрай насядалите около огньовете, Джар чуваше гръмките им възклицания, те одобряваха неговото послушание.

„Самият вожд ме нарече най-добър ловец на племето“ — Мисълта за това утешаваше Джар. И все пак в сърцето му оставаше обида, той нямаше желание да отиде при хората, искаше му се да бъде сам. Скочи от склона, под краката му изшумоля твърдият пясък. Пропита от нощните миризми, земята го теглеше към себе си. Юношата легна, притиснал буза към влажната от росата трева, затвори очи.

Горе се чува нечии леки стъпки, някои се спускаше по склона. Джар искаше да остане незабелязан — не помръдваше, не отваряше очи. Нечии ръце докоснаха твърдите му коси и почнаха да ги гладят.

„Джар не е хлапакът Хуог с перчемчето, няма защо да го гаят по главата“ — сърдито си помисли юношата и отвори очи.

Гледаше го засмяна Кри. Джар неволно ѝ се усмихна, но се сети и пак се намръщи. Искаше да махне ръката на Кри от главата си, но, кой знае защо, не стори това. Девојката кротко галеше с пръсти косите му и той усети, че това му е приятно. Обидата, раздразнението, злобата отстъпиха място на едно чувство, каквото по-рано не му се беше случвало да изпитва. Едва сега Джар забеляза колко живи са очите на Кри, колко миловидно е мургавото ѝ скулесто личице, засенено от тъмните коси, прихванати с ремъче.

— Джар не трябва да тъгува за дългоухото зверче, той си има приятели — усмихната продума девојката.

Гласът ѝ се стори на юношата като песен на чучулига.

Джар с учудване си помисли, че съвсем доскоро дърпаше Кри за косите, а сега е готов да се бие заради нея с мамут. Той тихичко се засмя, беше щастлив и му се струваше, че очите на Кри блестят като звезди.

Изведнъж наблизко се чу недоволно сумтене. Джар изви очи и видя Рам, който се бе изправил до него заедно с малката Гата.

Рам бе прегладнял и искаше всички да се върнат при огньовете. Без да пуска ръката на девојката, Джар скочи на крака и заедно с нея се качи на площадката.

Яденето вече завършваше, когато двете млади двойки приседнаха до огъня. Никой не им обърна внимание — в ордата младежите винаги вървяха заедно.

Единствен Гурху, който отдавна харесваше Кри, забеляза необикновеното оживление на Джар и девојката.

„Пак това сукалче на елен препречва пътя на Гурху“ — помисли си свирепият ловец и в безсилната си ярост се извърна към скалата, за да не вижда радостния блясък в очите на щастливия съперник.

ГЛАВА 11

ПАК МОХОР!

Гурху бавно се оправяше. Един ден, както си лежеше на обичайното място под навеса на скалата, видя, че от реката тича към площадката светлокосият Янг, явно с някаква поръка от Маюм. И в същия миг Гурху чу как една жена изпищя. Всички се обърнаха към нея — с разширени от ужас очи тя се бе втренчила в ръба на площадката, който опираше до скалите.

Между скалите, сред редките храсти, се мярна сиво-кафявото туловище на грамаден звяр.

— Мохор! — закрещяха в един глас жените.

Чудовището с дълги зъби се носеше с огромни скокове към пещерите.

Ужасени, жените грабнаха малките и хукнаха към реката. По-големите деца тичаха след тях, мъчейки се да не изостават. Скоро цялата тълпа с вой и крясък се събра край огъня на брега, където се намираще Маюм. На напуснатата от всички площадка остана само Гурху. Той едва се довлече до сложеното наблизко копие, взе го в ръце и зачака появяването на хищника.

Но Мохор не се качи на площадката. Вниманието му отвлече неочаквано появилата се пред него плячка — светлокосият Янг; момчето тичаше към пещерите, чуваше виковете, но не виждаше хората, тъй като се изкачваше на площадката по насрещния склон. Когато забеляза звяра, Янг извика ужасен, спусна се надолу и хукна обратно към реката. След него тичаше Мохор, накуцвайки с болната си лапа. Замрели от страх, жените и децата следяха гонитбата.

Изведнъж тигро-лъвът измени посоката си и се устреми към тълпата. Жените закрещяха диво, но веднага се опомниха, по примера на Маюм грабнаха в ръце горящи клони, за да пропъдят звяра. Изглеждаше, че Янг ще бъде спасен. Но Мохор внезапно се обърна на другата страна и като отрязва пътя на момчето към реката, почна да го гони към гората.

Мохор сякаш разбираше, че този път няма от кого да се страхува и бавно гонеше пред себе си обезумялото от страх дете. Той дори не се обърна към тълпата хора, които крещяха и размахваха горящи клони. Маюм гледаше с безсилна ярост чудовището. Безсмислено беше да се преследва Мохор без дружината ловци.

Вирнал муцуна, оголил страшните си зъби и размахвайки дългата си опашка, тигро-лъвът продължаваше да гони плячката си. Жалните писъци на Янг късаха сърцата на андорите, но те не можеха да му помогнат. Сегиз-тогиз Янг хукваше настрани — правеше опит да се върне при хората, но Мохор с къс скок веднага му преграждаше пътя. Ето че детето и звярът изчезнаха в зеления храсталак. Виковете на Янг се чуваха все по-слабо и по-слабо, а сетне и съвсем пресекнаха.

Чак до здрач никой в стана не се занимаваше с нищо, всички чакаха дружината ловци. Повторното появяване на страшния звяр изплаши хората повече, отколкото първия път. Всички неволно се гушеха край огньовете.

Вечерта Маюм събра мъжете и ги поведе по следите на Мохор. На края на гората следата на Янг прекъсваше. Счупените клони на храсталака и потъмнялата от кръв трева показваха, че тъкмо тук е станало убиването. Кървавата следа продължаваше навътре в гората и сочеше пътя, по който звярът е влачел жертвата си.

Маюм не се реши да навлезе в гората нощем дори с отряда ловци. Зад всеки храст можеше да ги дебне коварен хищник.

ГЛАВА 12

ДЖАР НАБЛЮДАВА

Два дни наред дружината ловци, предвождана от Маюм, обикаля из околностите на стана, за да търси Мохор. Страшният звяр сякаш в земята бе потънал, може би беше усетил, че го преследват и се бе скрил. На третия ден трябваше да прекратят търсенето и червенокосият Кабу пак поведе хората си на лов.

Но тревогата в сърцата на андорите не изчезваше; бяха взети всички мерки, за да не се допусне ново нападение на тигро-лъва. Край реката и на площадката накладоха големи огньове. Близо до огньовете сложиха дълги орехови клони, на върха на които бяха вързани снопчета суха трева. Такива факли пламваха в миг. Маюм забрани на събирачите на корени да отиват в гората — те отидоха на брега на реката да събират миди. Патрулният отряд бе оставен в стана, за да наблюдава околността от върха на една висока скала.

Сега бе дежурен Рам, а Джар, седнал на края на площадката, нямаше какво да прави и с интерес наблюдаваше непрестанната работа на трудолюбивите мравки. Той срина с петата си пясък и засипа входните дупки на мравуняка, но малките насекоми веднага ги възстановиха. Напрягайки всички сили, няколко мравки влачеха към мравуняка голяма зелена гъсеница. Тя беше още жива и отчаяно се съпротивяваше, като извиваше мъхнатото си телце. Но мравките се бяха вкопчили здраво в нея и упорито я мъкнеха към жилището си. Сетне я оставиха под охраната на една мравка, а те почнаха да помагат на другите да изровят входните дупки.

Трудът им приличаше на съвместния труд на хората и на Джар му се прищя да разрови мравуняка и да види как живеят тези интересни насекоми. Но в този миг някой го повика. Той вдигна глава и видя Кри. Очите им се срещнаха и те се усмигнаха.

След онази паметна вечер на Джар винаги му беше приятно да среща девойката.

— Вождът ме прати да питам Джар дали всичко е спокойно — каза Кри, гледайки нежно юношата.

— Бързоногия елен ей сега ще разбере — отвърна Джар и като опря длан до устата си, извика към Рам, който бе на пост:

— Е-хе-е-ей! Какво виждат малките очички на Трътлестия язовец?

От скалата се чу най-напред недоволно сумтене, а сетне Рам насмешливо викна:

— Всичко е спокойно! Малките очи виждат отгоре два глупави глухара!

Джар и Кри се разсмяха.

— Време е Джар да смени Рам! — чу се гласът отгоре.

Като дръпна косите на Кри за сбогуване и се изви, за да избегне плесницата, с която тя му отвръщаше, Джар тръгна към скалата. Минавайки покрай Гурху, който лежеше близо до патрулната скала, той се обърна, погледна го и срещна съсредоточения пронизващ поглед на Гурху — така ловец гледа от засада жертвата си, преди да я нападне.

„Защо Гурху се гневи на Джар?“ — мина през ума на юношата, но долетялото отгоре сърдито сумтене на Рам отвлече мислите му от Гурху.

— Язовеца може да отиде да спи. На пост ще бъде Бързоногия елен! — викна Джар, като се изкачваше на скалата, и Рам слезе долу, без да дочака появата на другаря си.

Отвесните лъчи на слънцето бяха напекли малката каменна площадка на върха на скалата и беше трудно да се стои на нея с боси крака. Предвидливият Рам бе домъкнал на скалата наръч клонки и Джар с удоволствие ги използва. Засенил очите си с длан, той внимателно огледа околността. Особено интересна му беше каменната верига, която стигаше чак до пещерите.

— Ето пътя на Мохор — измърмори Джар, разглеждайки хаотичното натрупване на камъните.

Сега тук беше пусто и тихо, над камъните хвърчаха само пъстри пеперуди. Джар отмести поглед към ширналата се пред него незалесена равнина, залята от слънцето.

Някъде далеч на фона на бездънната синева на небето изведнъж се появи тъмно петно. То се движеше, увеличаваше се, растеше, сетне се разпадна на отделни кафяви хълмове — те се движеха по посока на стана, уголемявайки се просто пред очите.

„Мамути!“ — сети се Джар. И като пое в дробовете си колкото може повече въздух, той нададе вик, предизвестяващ опасност.

— Уех! Мамути!

— Мамути! Уех! — веднага подхванаха жените на площадката.

Викът на Джар се чу и при реката.

Маюм и всички, които събираха миди, без да губят нито секунда, изтичаха под закрилата на скалите: андорите помнеха много добре схватката с мамутите.

На площадката при пещерите хората се почувстваха в безопасност и можеха да наблюдават шествието на страшните исполини.

Джар стоеше на наблюдателния си пост. От върха на скалата той ясно виждаше стадото, което приближаваше. Мамутите вървяха в строг ред. Водеше ги могъщ водач. Жълтеникавите му, силно извити бивници поразиха Джар с големината си. Под корема на някои женски пъргаво тичаха малките им. По-големите мамутчета крачеха между старите мамути, които ги пазеха да не ги блъскат и натискат, което можеше да се случи, когато се движи такова голямо стадо.

Но ето че гората прегради пътя на мамутите. Водачът спря. След него цялото стадо като по команда замря.

Ако не бе видял сам, Джар никога не би повярвал, че такова сборище от грамадни животни може да бъде толкова безшумно. Във въздуха се чуваше само равномерното дишане на мамутите и се усещаше миризмата на разгорещените им от ходенето тела.

Със силен замах на хобота водачът даде сигнал и поведе стадото към реката. Като лавина се стовариха мамутите във водата, под огромните им тела реката закипя, запени се. Те не преминаха на другата страна на реката, а тръгнаха след водача покрай брега, нагоре по течението. Това беше най-краткият път, за да отминат гората.

Стадото се изниза край стана и хората пак се заловиха за работата си, която бяха прекъснали. А Джар дълго още гледа след мамутите. Той единствен от цялото племе не чувстваше панически страх пред исполините. Нещо повече, тези схватливи животни пораждаха възхищение у него.

В детинството на Джар бе станала една интересна случка — андорите често си я спомняха. Веднъж малкият Джар се озовал на пътя на мамутите, които отивали на водопой. Той не се изплашил никак,

когато грамадните животни, проточили хоботи към него, го наобиколили. Напротив, искал да си поиграе с тях. Поднасял към хоботите им дъхави цветя, които преди това бил накъсал сред гъстата трева. Мамутите пръхтели, но не докосвали детето. Отдръпвайки се предпазливо, те го отминали и скоро се изгубили от погледа. Когато изплашените хора наобиколили малкия Джар, той плачел от обида, че дългоносните зверове не искали да си поиграят с него и си отишли.

И сега, след като зад завоя на реката се мярна високият извит гръб на последния мамут, юношата все още продължаваше да мисли за тези животни. Мислеше си, че би било много хубаво да се сдружи с тях. Тогава не би се страхувал от никого! Мамутите не приличат на глупавите дебелокожи носорози, които са готови за всякаква дреболия да налетят на бой. Мамутите нападат хора само когато хората сами започват схватката.

На върха на скалата се появи Лус, за да смени Джар. Той учудено погледна юношата, който сякаш не искаше да си върви.

ГЛАВА 13

НА ГОСТИ ПРИ ЧЕРВЕНИКАВОТО КУЧЕ

И пак си текат дните, и пак патрулният отряд обикаля из степта и гората, за да бди над спокойствието на съплеменниците си.

Следите на Мохор изобщо не можаха да открият. Хората постепенно го забравяха. Нови впечатления, нови опасности изтикаха от паметта страшните нападения на хищника.

Ето и вчера: още не бяха успели завърналите се ловци да се настанят пред пламтящите огньове, и неочаквано станът бе нападен от леопард. Навярно звярът е бил много гладен, щом не се изплаши нито от огъня, нито от хората. Набелязал жертвата си, леопардът се приготви да скочи, но Ру, която първа видя звяра, толкова силно метна дротика в него, че той се заби до половината в тялото му. Раненият хищник не успя да се скрие и бе доубит от ловците.

„Ру ще носи кожата на леопарда. Ру е смела, а обича Хилавия“ — мисли си Джар, като гледа Лус.

Слабото лице на Лус стана по-мрачно от когато и да било. Джар се досеща коя е причината: на Лус му тежи да се подчинява на юношата.

„Сам си е виновен. Защо избяга от мечката?“

... Напоената с влага степ издава остра миризма. Под краката на патрулните синяят камбанки. По небето плуват разкъсани облаци.

Отредът се разположи за почивка. Джар се оглежда: познати места, бяха минавали отгук преди няколко дни. Неуде зад хълмовете, при малката брезова горичка, вероятно е мястото, където живеят кучетата!... Там е и познатият пес... Джар изпита желание да види червеникавото куче. Той се уговори с Лус и Рам да се срещнат при реката и насочил копието с острието напред, тръгна към хълмовете.

Юношата обичаше тези влажни, прохладни летни дни, когато се диша леко. Сегиз-тогиз се чуваше изплашено писукане на лалугер и в храстите се обаждаха черни дроздове. Над главата на Джар прелетя степен орел, размахвайки плавно криле: дебнеше жертва. И ето по земята премина широката сянка от крилете му — хищната птица

подгони непредпазливо показал се от тревата заек. Чу се жалният писък на зверчето. Прескачайки ниския храсталак, Джар хукна да отнеме плячката. Посрещна го злобното съскане на орела: понадигнала криле, птицата се бе приготвила за защита. Но Джар нададе боен вик и хвърли копието към орела. Птицата остави на земята безжизнената жертва и се издигна в небето.

Леката победа зарадва Джар; той хвана мъртвия заек за ушите и продължи пътя си.

До горичката между хълмовете той видя глутница кучета. По цялата полянка лежаха песове, изтегнаха се пред дупките. Пред най-близката дупка се бе излегло познатото на Джар червеникаво куче.

— Червеникави братко! — тихо го повика юношата.

Като чува човешки глас, кучетата наостриха уши, изправиха се и почнаха бавно, пълзешком да се приближават към човека.

Джар се изплаши от тези прокрадващи се зверове.

С няколко скока юношата стигна до най-близката бреза и се покатери на нея. И тъкмо навреме: кучетата със страшно ръмжене наобиколиха убежището на Джар. Имаше опасност да остане дълго време обсаден, ако не се бе намесило червеникавото куче. Като видя заека в ръцете на Джар, то се уплаши да не би плячката да се падне на другите и така яростно се нахвърли върху останалите песове, че те решиха да не се захващат с него и един след друг се отдалечиха от дървото.

Джар бързо се спусна на земята. Приблужи се до червеникавото куче, което се облизваше, без да откъсва очи от заека, и тихо каза:

— Благодаря ти, Червеникави братко!

Тогава сложи заека пред кучето, а то грабна плячката и с все сила се втурна към дупката. Огромният пес с бяло петно на челото се устреми с широки скокове към червеникавото куче.

По вида на песа Джар реши, че той е водач на глутницата. Държането на червеникавото куче потвърди мисълта му. Като видя водача, то изпусна заека от устата си и легна на земята с наведена муцуна и присвити уши.

Водачът не обърна никакво внимание на треперещото куче, а се залови със заека: заобръща го с лапите, дълго го души, накрая кихна и го остави непокътнат. Сетне хвърли бегъл поглед към човека и бавно се отправи към леговището си.

Другите песове внимателно следяха всичко това, но нито един от тях не посмя да се намеси.

Сега вече без каквито и да било пречки червеникавото куче със заека в зъби се добра до дупката си, където го чакаха пет кученца.

Джар с интерес наблюдаваше как те лакомо късат парчета месо, ръмжейки едно срещу друго. Особено буйно беше едно от тях със същото бяло петно на челото като водача на глутницата.

Докато паленцата разкъсваха заека, червеникавото куче лежеше настрани с притворени очи, поскимтяваше тихо и нервно въртеше опашка. Изглежда, че едва се сдържаше да не се нахвърли на храната заедно с кученцата.

Джар си тръгна спокойно, без да се озърта — беше сигурен, че песовете няма да го преследват.

И тогава изведнъж си спомни: Лус и Рам отдавна го чакат. Той хукна към реката.

ГЛАВА 14

СЛЕДИ ОТ ЧУЖДО ПЛЕМЕ

Джар няколко пъти навестява новия си приятел — червеникавото куче. То вече не бягаше от човека, веднага дотичваше и с радостно скимтене грабваше от ръцете му каквото носеше. Другите песове също свикнаха с юношата и вече не се нахвърляха върху него. Когато червеникавото куче лакомо грабваше донесените късове месо, песовете обикаляха около него и завистливо поглеждаха щастливеца. Но скоро се случи събитие, което за известно време прекъсна срещите на Джар с четириногия му приятел.

Старият вожд, който не бе загубил надежда да намери куция Булу, нареди веднъж патрулният отряд да тръгне покрай брега, нагоре по реката.

Потеглиха по същия път, по който неотдавна мина стадото мамути. Клоните на храстите и дори кората на дърветата бяха съвсем изядени от гладните исполини. Три дни Джар, Лус и Рам вървяха нагоре по реката, но не успяха да открият признаци от човек и се върнаха в стана.

На другия ден отрядът тръгна надолу по реката и тогава, на разстояние един ден път от пещерите, неочаквано се натъкна на човешки следи. По крайбрежния пясък бяха разхвърляни обгорени клони и животински кости — значи, тук са палили огънове, — а до самата вода се виждаха отпечатьци от човешки крака. Джар и Рам почнаха да скачат и да викат, че целта е постигната: бяха попаднали на следи от отряда на Булу.

Но по-опитният Лус не споделяше радостта им. Той веднага забеляза, че между следите по пясъка няма отпечатьци от женски и детски крака. Изглежда, бяха се натъкнали не на лагера на Булу, а на стана на някоя чужда дружина ловци. Като заобиколиха изоставения лагер, те намериха парче от връх на копие. Лус дълго го разглежда, навъси се силно и предложи да се върнат в стана и да разкажат всичко на старейшините.

Разказът на Лус разтревожи андорите. Маюм и Кабу повъртяха в ръце върха от копие и решиха, че Лус е прав: намереното счупено оръжие принадлежеше не на съплеменниците им, заминали заедно с Булу, а на хора от чуждо племе. Малкият брой на ордата караше Маюм да бъде особено предпазлив. Старейшините се посъветваха и решиха призори на следващия ден да тръгнат заедно с патрулния отряд към мястото на лагера и да се постараят да научат нещо за пришълците.

Слънцето още не бе изгряло, а андорите бяха вече на крак. Сред ловците беше и Гурху, който се чувстваше дотолкова закрепнал, че пак почна да взема участие в ловните походи. Обитателите на пещерите се събраха на края на площадката, за да изпратят съплеменниците си. Заминаването на мъжете-ловци всяваше в сърцата на андорите смътна тревога, благополучното им завръщане предизвикваше бурна радост сред цялото племе.

Джар разбираше, че вайкането и писъците на жените и децата при сбогуване се отнасят главно за по-възрастните, но все пак като

участник в похода изпитваше известна гордост.

Неочаквано до юношата се озова Кри. Лицето на девойката бе тъжно.

Поласкан от вниманието ѝ, Джар се усмихна и искаше да ѝ каже на сбогуване нещо ласкаво, но изведнъж чудовищен удар в гърба го събори на земята. На юношата се стори, че го повали дебелорог звяр — бизон.

Ру изтича при него и му помогна да се изправи на крака. Пред Джар стоеше Гурху с изкривено от злоба лице. Старейшините го държаха за ръцете. И юношата разбра, че го е ударил не бизон, а свиреп ловец.

— Не се изпречвай на пътя на Сивата мечка, сукалче на безрог елен! — изръмжа Гурху, като освобождаваше ръцете си.

Прехапал устна, Джар го гледаше изпод вежди. Юношата кипеше от гняв, но той разбираше, че не може да се бие с Гурху — звероподобният ловец ще го прекърши като крехко стъбълце с косматите си ръце, прилични на хобот на мамут.

С този удар — пред очите на всички андори — Гурху изявяваше правата си над девойката. Според обичаите на племето Кри можеше да си избере за мъж когото иска. Но след яростната постъпка на Гурху едва ли някой мъж от стана би се решил да препречи пътя на мощния ловец.

Сега Джар почна да разбира защо бяха враждебните погледи на Гурху, когато след срещата си с Кри мина покрай леглото му под навеса на скалата. У Джар не се бе породило още любовно чувство. Той дори не мислеше да съперничи с Гурху заради Кри. Тревожеше го нещо друго: какво може да последва след този удар от страна на Гурху? Спомни си гибелта на Дългоухия брат и му стана ясно, че в лицето на ловеца си е спечелил опасен враг. И сега, ако не бяха се застъпили старейшините, Джар щеше да си изпати.

Той знаеше, че Гурху е злопаметен и няма да му прости успеха при нападението на тигро-лъва. А освен това сега го ревнуваше от Кри...

Юношата я потърси с очи, но изплашената девойка се бе скрила в тълпата от жени и деца.

Опрян на копие, Маюм стоеше прав, обкръжен от съплеменниците си. Вече бе известно, че Бобровия зъб тръгва заедно с

вожда към изоставения от неизвестно племе лагер и всички искаха да знаят кой ще замести Кабу.

— Дружината ловци ще поведе Сивата мечка — каза вождът.

Чу се одобрителен глъч от мъжки гласове. На суровото лице на Гурху трепна усмивка — на Джар тя напомняше озъбване на див звяр. У юношата още не бе стихнала злобата към Гурху, особено мъчителна, защото съзнаваше своята безпомощност. Но той не можеше да не признае, че Маюм както винаги постъпи правилно и мъдро. Разбира се, след Кабу най-мъжественият и смел андор беше Гурху.

ГЛАВА 15

НАДОЛУ ПО РЕКАТА

Утринната мъгла чезнеше във въздуха и при синкавата, трепкаща светлина познатата река беше съвсем различна: водата в нея изглеждаше белезникава като корема на риба, а очертанията на крайбрежните храсти се открояваха странно. Острата речна миризма удряше в ноздрите, плискащите вълни разхлаждаха приятно краката. Стъпвайки леко по влажните камъчета, андорите се разгънаха във верига и вървяха в обичайния походен ред. Маюм и Кабу, които крачеха отпред, освен копия държаха в ръцете си и тежки боздугани.

Джар скоро забрави сутрешната случка. Все повече и повече го завладяваха впечатленията по пътя. Ето че звънко, напевно цвилене на кобили и жребчета, дебели гласове на жребци нарушиха тишината на степта. Табун диви коне дотича до реката и се пръсна по брега. Младите жребчета се изправяха на задните си крака — гледаха да се ударят едно друго с предните копита. Водачът на табуна, вдигнал тежката си глава над водата, недоволно поглеждаше към тях; сърдитото му цвилене в миг пропъди разлудувалите се жребчета. Джар запомни добре този снажен кон с къс перчем. Бяла ивица пресичаше муцуната му — следа от схватка с някакъв хищник.

„Джар и Рам също се страхуват, когато Маюм им се сърди“ — помисли си Джар и хитро се усмихна.

Той веднага погледна предпазливо към Старейшината, който обаче не бе забелязал нищо.

Като видя хората, табунът начаса препусна към степта. Но щом те отминаха мястото на водопоя, той се върна при реката.

Отредът на Маюм вървеше през всичкото време по брега. Туктаме от крайбрежните храсти излитаха към ширналата се река шумни ята диви патици и бърнета. Колкото повече се отдалечаваше отрядът от родния стан, толкова по-предпазливи ставаха хората. За да могат да доловят подозрителните миризми във въздуха, ловците заобикаляха храстите и бурените откъм защитената от вятъра страна, където биха могли да се крият врагове.

Течението на реката ставаше все по-бавно, все по-често се срещаха лъки и заблатени места, имаше малки езера, покрити със зелена водна леща. Често се налагаше отрядът да гази по водата, за да търси плитките места. В тръстиката тихо се обаждаха патици. Прелетяваха синьо-зелени земеродни рибарчета, блестящи във въздуха. Ето едно рибарче кацна на подало се от водата чепато дърво. Ловко се гмурна във водата и се показа със сребриста рибка в клюна.

Джар не може да се сдържи и се разсмя от възторг: много му хареса ловката птичка!

Маюм каза строго на юношата:

— Ловците не зяпат настрани!

Джар се смути — направиха му бележка още първия ден на похода. И още по-неприятно му стана, когато видя доволна усмивка на лицето на Лус.

Дойде време за ядене. Отредът се разположи сред храстите на нисък върбалак. Ловците метнаха късите копия, удариха три патици и като ги оскубаха, изядоха ги сурови — димът от огъня можеше да привлече нечие внимание.

Всички легнаха да си починат. Оставиха Джар на пост. Маюм се облегна на едно паднало на земята дърво и веднага захърка. Джар се чудеше на издръжливостта на стареца — походът го бе преобразил. Той не пъшкеше както по-рано, вървеше с бърза лека крачка, движенията му бяха стремителни и точни. Отказа се от услугите на Джар и сам носеше тежкия боздуган, докато много по-младият Кабу отдавна вече бе метнал своя боздуган на раменете на якия плещест Рам.

С обич и възхищение гледаше Джар набразденото с бръчки лице на стария вожд, редом с него той не се страхуваше от нищо.

Слънцето се бе издигнало вече високо над главите, когато отрядът пак потегли на път. Всичко наоколо стихна, млъкнаха дори и птиците. Само изскочилият отнякъде камъшов блатар подплаши ято бърнета и те стремително се понесоха над водата. Джар дори не погледна към тях, защото помнеше думите на Маюм.

Напред, додето стигаше погледът, се простираше вечнозелена иглолистна гора. Стройните борове издигаха върховете си към синьото небе. Един от тях, обгорен от мълния, бе увиснал над реката, откроявайки се странно на небето. Отредът премина на другия бряг на

реката. Тук горският масив обхващаше скалистата верига като плътен полукръг.

На крайбрежния пясък Джар видя пресни следи.

— Хора! — извика той.

— Не са хора, а мечки! Това е страната на пещерните мечки — поясни Кабу.

И без да спира, отрядът продължи нататък — сега мечките не интересуваха ловците.

Най-сетне, вече привечер, ловците стигнаха целта на похода. Те се приближиха до един залив, обрасъл с папур. На пясъка бяха останали непокътнати следите от човешки лагер. Маюм и Кабу стигнаха до извода, че тук е имало голяма дружина ловци от чуждо племе. С Булу не заминаха толкова много хора.

Между следите, оставени на пясъка, изпъкваше отпечатък на крак, един път и половина по-голям от обикновения. Беше толкова голям, че можеше да породи съмнение дали е принадлежал на човек.

— Голяма пета! — произнесе Маюм, разглеждайки следата.

Ако се съдеше по следите, неизвестните хора, след като са напуснали лагера, са се отправили надолу по течението на реката, в посока, противоположна на стана на андорите. Това поуспокои Маюм.

Настъпи вечерният здрач. Слънцето, станало като малинова топка, бавно падаше зад далечната гора.

Вождът и юношите се спуснаха към реката. Маюм взе копие, предпазливо, стараейки се да не размъти водата, влезе до кръста в крайбрежния залив и показа със знак на Джар какво трябва да прави. Юношата го разбра: във водата се чернееха очертанията на едра риба. Беше сом. Джар хвърли голям гладък камък във водата, насочи рибата към вожда и тя попадна точно под удара на копие. Джар и Рам помогнаха на Маюм да измъкне рибата на брега.

Откъм реката се чу глух вик на бухал. Във въздуха се мяркаха прилепи, описваха зигзаги; притъмняваше, трябваше да се мисли за нощно убежище.

Кабу и Лус бяха избрали за нощуване една пещера в невисоките крайбрежни скали. Но като се приближиха до нея, ловците чуха глухо ръмжене. Каменното жилище се оказа заето и вместо почивка на хората предстоеше да се бият с някакъв хищник. Те взеха боздуганите и копията и се приготвиха за бой. И изведнъж от пещерата се чу

скимтене и кикот на хиени. Успокоени, ловците почнаха да хвърлят в пещерата камъни и хиените с ръмжене и вой изскочиха от свърталището си и избягаха, като подскачаха тромаво...

Ловците се заловиха да се приготвят за нощуване. Лус, Кабу и Рам събраха разхвърляните в пещерата кости и отидоха за сухи съчки. В това време Маюм и Джар се заеха да стъкнат огън. Юношата намери парче сухо дърво, отцепи с каменния нож треска и издяла от нея пръчица. Като въртеше бързо пръчицата между дланите си, Маюм почна да пробива с нея парчето сухо дърво. Минутите течаха — и най-сетне се появи димящият дървесен пращец. Маюм го изсипа върху стърготините и внимателно раздуха слабия пламък.

Когато кладата се разгоря, всички въздъгнаха облекчено: сега ги пазеше сигурно огънят — най-големият приятел на човека. Огъня запалиха на входа, под свода на пещерата, така че отблясъците на пламъка да не се виждат на голямо разстояние. Старият вожд се страхуваше да не привлече вниманието на хората от чуждото племе, които скитаха наблизко.

Разделиха уловения сом на части и веднага лакомо го изядоха.

Тази нощ трябваше да бъдат поред на пост Маюм, Кабу и Лус. Уморените от дългия път юноши се изтегнаха до пламтящия огън и почти веднага заспаха дълбок сън.

ГЛАВА 16

МАМУТИ

Нощта мина спокойно. Сутринта ловците насъбраха корени и се подкрепиха с тях. Маюм ги караше да бързат — искаше му се по-скоро да тръгнат на път.

Следите на хората от чуждото племе водеха по брега, надолу по течението на реката. Сегиз-тогиз ловците спираха, клякаха и внимателно разглеждаха грамадната следа, която ги беше смаяла много. Маюм и Кабу решиха, че това все пак е отпечатък от човешко стъпало.

„Големият човек е силен човек!“ — с безпокойство си мислеше Маюм.

Веднъж той дори извика „уех!“. Като чу вика, Джар бързо се обърна, но веднага разбра, че с това Маюм изразяваше почуда и тревога.

До пладне отрядът се движеше по брега, следвайки посоката, накъдето водеха отпечатъците на краката. И внезапно следите изчезнаха.

Джар и Рам учудено се спогледаха, а Маюм, Кабу и Лус влязоха в реката и почнаха внимателно да оглеждат дъното. След тях навлязоха във водата и юношите. Застанал настрани от всички, Джар с интерес разглеждаше отражението си във водата.

— Джар е висок, по-висок от Рам, почти колкото Маюм — мърмореше си той. — Очите на Джар са големи, а на Рам малки. Красив ли е Джар?

Реката винаги будеше възхищение у юношата. Като всички андори и той бе отличен плувец. Тръпнеше от радост, когато се потопяваше във водата, струваше му се, че тя е живо същество, което го гали с прохладните си струи, помага му да плува по-бързо по течението.

Скоро Джар разбра какво бе заинтересувало старейшините във водата: на това място на реката имаше брод и сред камъчетата, върху тинестото дъно на бавно течащата река, се забелязваха добре още

неразмитите трапчинки, оставени от миналите оттук хора. Андорите използваша брода и минаха на отсрещния бряг. Там следите се появиха отново.

От тази страна на реката гората беше значително по-висока и по-гъста. Зелените корони на дърветата се издигаха нависоко, между дънерите цареше полумрак. Джар за пръв път беше в такава непроходима гора. Сякаш исполинските дъбове, брястове и елшащи се състезаваха по размери. Те приличаха на великани, издигнали към небето чепатите си ръце-клони. Гората звънеше от птичи гласове.

Маюм водеше уверено отряда. Следите навлизаха все по-навътре в гората. Внезапно закряскаха тревожно свраки — те известяха за появяването на хора. Андорите напрегнато слушаха дали в далечината няма да им отвърне птича врява, но свраките кряскаха само над главите им.

Прегладнели много, Джар и Рам мечтаеха за почивка и нетърпеливо поглеждаха към старейшините, които вървяха напред, но Маюм и Кабу продължаваха все така, без да намаляват крачка.

Гората почна да оредява, понякога се налагаше да се промъкват през бодливи храсти. Все по-често се срещаха слънчеви поляни. И най-сетне пред хората се ширна храстовидна степ. Като зелени острови изпъкнаха по нея буйно израсли бодливи тръни. От другата страна на степта се тъмнееха далечни гори. Степта стигаше чак до реката, която блестеше като сребро на слънцето.

Следите от отряда на Голямата пета — така наричаше сега Маюм чуждото племе — водеха навътре в степта и андорите тръгнаха по тези следи. Неочаквано Маюм спря отряда и посочи една широка черна ивица, която изпъкваше ясно върху малко пожълтялата равнина.

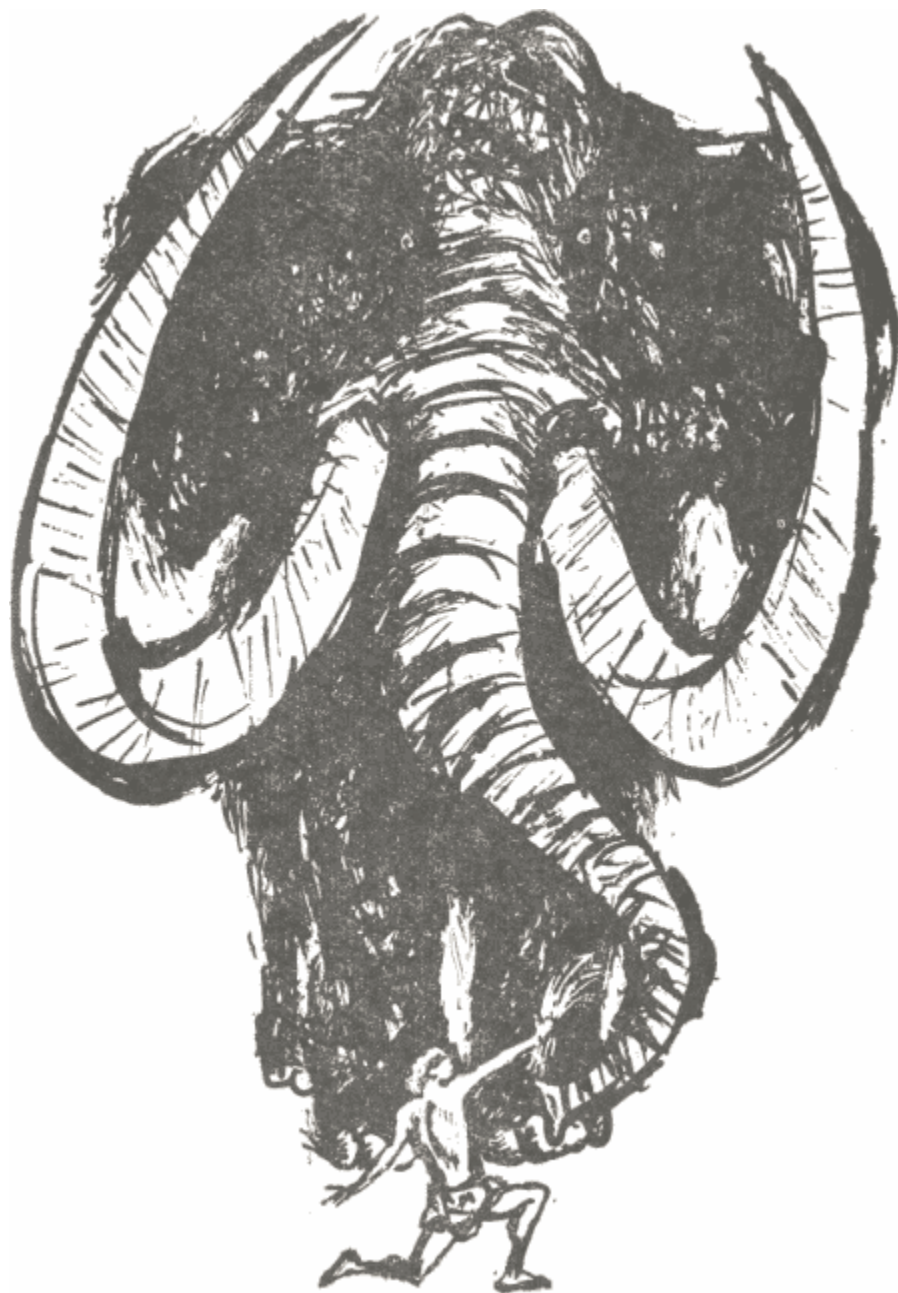
— Хората от чуждото племе са били тук на лов — каза Маюм. — Запалили са степта и са подгонили плячката към реката.

— Вождът е прав — потвърди Кабу, — ето следи от бизони. По следите се вижда, че голяма част от стадото е избягала в степта, само няколко бизона са хукнали към реката, за да се спасят от огъня.

— Там трябва да има пропаст — сочейки брега, уверено каза Маюм на наобиколилите го ловци.

Лицето на Лус, обърнато към реката, внезапно се изкриви и побледня. Всички извърнаха глави в същата посока и онова, което видяха, изтръгна общ вик на ужас.

Откъм реката, сякаш израстваха изпод земята, идваха мамути; те се връщаха от водопой. От лъчите на залязващото слънце червеникавата козина на мамутите изглеждаше огненочервена. Вирнали заплашително косматите си хоботи, гигантите крачеха бързо и широко, изхвърляйки предните си крака много напред. Мамутите приближаваха на широк фронт — хората не можеха да се спасят с бягство. И те разбраха, че са безсилни пред приближаващата лавина от гигантски животни. Всеки посвоему изразяваше обхваналите го чувства: Маюм и Кабу с кървясали очи и изкривени от ярост лица вдигнаха копията, готови да се бият с мамутите. Рам, отпуснал ръце, гледаше тъпо напред, сякаш не разбираше грозящата ги опасност. Лус трепереше като в треска. Страхът му стигаше до безумие.

Най-спокойно се държеше Джар. Когато мамутите се появиха, юношата отначало смяташе, че е възможно да се спаси с бягство. Нали е Бързоногия елен. Ами другите?

И Джар реши.

Наскуба бързо наръч дъхава трева и със спокойна крачка тръгна към мамутите. Те бяха вече съвсем близо. Пред стадото, точно срещу юношата, крачеше огромен мъжкар с жълтеникави бивници. Рунтавата козина на гърдите на исполина докосваше високата трева. Джар

разбра, че пред него е водачът на стадото. Малките лъскави кафяви очички на животното гледаха втренчено юношата.

Джар овладя с усилие на волята си побилите го тръпки и заговори:

— Големи братко, отведи могъщото си племе! И хората вечно ще помнят добрината ти!

Джар падна на колене пред водача и му протегна сочната трева.

Мамутите се спряха. Поклащайки хоботите си, те гледаха ту юношата, ту водача си. Гигантът протегна хобота си, дръпна тревата от ръцете на Джар и я пхна в устата си.

Юношата усети върху ръката си влажното докосване на хобота и горещ дъх.

Издавайки едва чуто скимтене, мамутът приближи хобота си до лицето на човека и леко дъхна в него. Може би така се сбогуваше с Джар. А сетне водачът се извърна и като заобиколи хората, поведе послушното си стадо към степта. Отдалечавайки се бързо, грамадните животни безшумно се плъзгаха по тревата, сякаш плуваха във въздуха.

Ловците се развикаха радостно и наобиколиха Джар. Всичко, което се случи, бе непонятно за тях. Преходът от смъртна опасност към спасение предизвика у всички бурен възторг. Те скачаха около Джар и в знак на признателност току завираха носове в рамото му.

После отрядът потегли към реката. След срещата с мамутите днес нищо повече не можеше да им внуши страх!

ГЛАВА 17

ХОРАТА ОТ ЧУЖДТО ПЛЕМЕ

Маюм не беше сгрешил: склонът към реката наистина завършваше със стръмнина, по която бяха изтичали гонените от огъня бизони — по брега се чернееха скелетите им. На един от тях бе останало още много месо. При появяването на хората няколко натежали лешояда се вдигнаха във въздуха. Макар че бизонското месо беше вече потъмняло и поизсъхнало, Кабу определи, че бизоните са били одрани едва тази заран — чуждите ловци са били тук съвсем наскоро.

Андорите лакомо се заловиха да утолят глада си. Те взеха със себе си малко месо и побързаха да се махнат: това място можеше да привлече нощни хищници. И наистина, като се отдалечаваха, ловците чуха подире си ръмжене и вой на борещи се за плячка вълци и хиени.

Нощта се случи тъмна. Плътна завеса от облаци скри луната.

Ловците избраха подходящо дърво на края на гората и почнаха да се готвят за нощуване. На широките клони на един голям дъб те си направиха гнезда от накършени вейки. Цяла нощ някой обикаляше край дъба и нечии силни нокти драцеха кората му. Хищникът си отиде едва призори. Когато слязоха от дървото, Маюм и Кабу по следите познаха, че е било мечка.

Отредът се отправи към реката. Ръмеше топъл дъжд.

Хората доядоха останалото бизонско месо, което бяха взели със себе си, утолиха жаждата си и тръгнаха по брега надолу по течението.

Ала скоро на пътя им се изпречи преграда. Реката, която бе заляла вдлъбнатини и ями, бе образувала цяла верига от плитки езера, обрасли със зелена тръстика — истинско царство за плаващите птици. Ловците трябваше често да плуват, да се промъкват през гъстите храсти на папура. Най-сетне успяха да излязат на малко късче земя, покрито с ниски храсти. Отвъд протока шумеше зеленият листак на дъбравата. Преди да навлязат в нея, Маюм реши да направят почивка. Джар веднага се изтегна на влажната прохладна земя. Рам се сви до другаря си и се канеше да заспи, когато познатото „уех“ изведнъж

накара юношите в миг да забравят за съня. Кабу бе надал много тихо тревожния сигнал.

Той лежеше на земята, понадигна глава, ноздрите му тръпнещо поемаха въздух. Опитният ловец бе подушил човешка миризма — лекият ветрец я бе довял откъм дъбравата.

Скоро и другите доловиха миризма на човек.

Маюм заповяда с жест на всички да се спотаят в храстите и отрядът замря в мъчително очакване. Освен миризмата засега нищо друго не показваше, че има чужди хора.

И изведнъж от храсталака на отвъдния бряг на протока излетя подплашено ято птици. Храстите се раздвижиха, отместени от огромни ръчища, покрити с гъсти косми. Андорите никога не бяха виждали такива едри човешки ръце. След ръцете от храстите се показва широко лице. Изпод рунтави вежди гледаха будни очи. Човекът се озърна, подуши — за щастие на Маюм и спътниците му вятърът духаше откъм дъбравата.

Като не откри нищо подозрително, непознатият издаде гърлен вик и откъм храстите веднага му отвърнаха дрезгави гласове. Оттам изскочиха хората от чуждото племе; бяха десет-дванадесет души. Те коленичиха и почнаха да утоляват жаждата си. Широколикият непознат беше с огромен ръст, квадратното му космато туловище поразяваше с размерите си. Андорите веднага разбраха, че голямата следа е тъкмо негова.

Пришълците бяха много предпазливи — явно местността им бе непозната. Но постепенно свикнаха, влязоха във водата на протока и вдигнаха врява. Легнал на плитчината, Голямата пета се обръщаше от една страна на друга. А един висок юноша с кръгло лице, който много приличаше на легналия великан, подскачаше около него, смееше се високо и вдигаше облаци пръски.

Неочаквано Голямата пета скочи на крака, сграбчи юношата, вдигна го леко и го хвърли далеч във водата.

Юношата излезе от водата, пръхтейки, заплува към отсрещния бряг и скоро почна да приближава островчето, на което се бяха прикрили андорите.

Джар за пръв път имаше случай да види толкова отблизо човек от друго племе. Кръглоликият юноша се приближаваше към островчето, без да подозира нищо.

Джар не изпитваше омраза към него — напротив, непознатият му напомняше връстниците от родния стан.

Над протока отекна резкият глас на Голямата пета — водачът викаше Кръглоликия. Джар се учуди, като чу, че призивният вик на това племе е почти същият като на андорите.

Кръглоликия се намираше много близо до острова. На първия зов той не обърна внимание — не му се искаше да се връща. Но повторното, по-настойчиво повикване на Голямата пета накара юношата да завие към брега.

Когато Кръглоликия със съплеменниците си изчезна в гората, андорите въздъхнаха свободно, изчакаха известно време и преминаха на другия бряг на протока.

Старият вожд разбра, че ловците на Голямата пета са се разделили на малки отреди и обикалят нейде наблизко. Значи, трябва да се разбере с каква цел са дошли тук тези хора и дали някаква опасност не застрашава андорите. Щом в далечината отново се чуха гласове на хората от чуждото племе, отрядът на андорите се спотаи в малинажа.

Неочаквано Лус се обади:

— Ловците от чуждата орда са много — андорите трябва да си отидат в стана!

В очите на Маюм блесна злоба.

— Лус не е ловец, а пале, отделило се от майка си! — каза той.

И Лус се сви, уплашено се озърна наоколо, приближи се до юношите.

— Племето на Голямата пета обикаля тук не за лов — каза Кабу.

— Кабу е прав. Но Маюм трябва да знае защо са дошли тук — отвърна вождът.

Джар и Рам, които си хапваха малини, слушаха мълчаливо разговора на старейшините. Гъстите храсти скриваха сигурно андорите. Скоро гласовете на чуждите ловци затихнаха и отрядът на Маюм отново потегли на път. Пресните следи доведоха андорите до края на гората, където близо до един стар дъб пламтяха няколко огъня. Прикрити в храстите на ниския хълм, Маюм и спътниците му наблюдаваха известно време как край огньовете сновяха хора, носеха дърва, хвърляха ги в огъня. Кабу се мъчеше да определи числеността на отряда и най-сетне, разперил пръсти, пет пъти отпусна ръце към земята.

Тогава Маюм даде знак и безшумно отведе малкия си отряд по посока на реката. Когато се отдалечиха доста от дъба, вождът поръча на юношите да накършат издънки от дърветата. Джар не разбра защо са нужни младите фиданки, но заедно с Рам се залови за работа. Накършените фиданки вързаха с тънки клончета — така беше по-удобно за носене.

Смрачаваше се. Маюм свърна към каменистата верига. Дълго вървяха ловците между скалите, докато най-сетне откриха една дълбока пещера. Както винаги те много я оглеждаха и душиха, преди да влязат в нея.

— Пещерна мечка — едва чуто рече Кабу, след като различи миризмата на звяра.

Очите на андорите пламнаха от ловна страст. Те често бяха ходили на лов за пещерни мечки, особено есенно време, когато зверовете ставаха тлъсти, а козината им лъскава.

Вождът веднага разбра, че мястото е много удобно за схватка със звяра. Над входа на пещерата имаше скалист навес, върху който бяха паднали твърде много едри каменни късове. Ловците се покатериха на него и се спотаиха в очакване да се появи звярът. Мечката не излизаше. Тогава Маюм заповяда на Лус да я изгони от пещерата.

Този път Лус не се показва страхлив; бързо се спусна от скалата и почна да хвърля в пещерата камъни. Чу се глухо ръмжене. Лус пъргаво се покатери на скалата.

От пещерата се показва главата на мечката; черните ноздри на звяра неспокойно мърдаха — душеха въздуха. Маюм и Кабу вдигнаха един голям камък и го хвърлиха долу; улучиха мечката в главата. Звярът изрева и почна да се върти на едно място. Джар му нанесе още един удар — камъкът попадна в гръбнака. Вече не беше трудно да доубият хищника с боздугани.

Доволни от сполучливия лов, андорите разпраха корема на мечката с кремъчни ножове и почнаха да утоляват глада си. Най-напред бяха изядени сърцето и белите дробове — най-вкусните парчета. Сетне хората затрупаха мечото месо с големи камъни, за да не го намерят нощните хищници. Пещерата беше свободна и ловците се разположиха в нея за нощуване.

ГЛАВА 18

НОЩНА СХВАТКА

Андорите прекараха и следващия ден по тези места. Два пъти ходиха на реката, за да утолят жаждата си след изобилното ядене, но нито веднъж не срещнаха хората на Голямата пета.

Привечер, когато върховете на скалите пламнаха от полегатите лъчи на залязващото слънце, Маюм събра ловците навътре в пещерата и заповяда на юношите да запалят огън от суровите млади фиданки, донесени предния ден от гората.

Гъста вълна лютив дим запълзя по тавана на пещерата към изхода. Под сводовете на каменното убежище уплашено зашумоляха прилепи. Те дълго обикаляха, докато най-сетне излетяха и се скриха между скалите.

Маюм излезе от пещерата и се спря да наблюдава как струйките дим изскачат навън и изчезват безследно, стопяват се във въздуха. Старейшината се убеди, че димът не се вижда на далечно разстояние.

Сега Джар разбра защо бяха нужни на вожда сурови дърва: като се просмучат с дим, телата на ловците няма да привличат врага със своята миризма, тъй като миризмата на дим беше обичайна за човешките селища.

— Андорите ще могат да се приближат повече до лагера на чуждото племе — каза Маюм.

Но Кабу беше на друго мнение.

— Всеки ловец ще се натърка с парче мечка кожа и ще мирише на звяр — каза Кабу.

— Кабу има глупава глава! Мечката миризма ще привлече неприятеля! — разсърди се Маюм.

Джар и Рам се заловиха да се опушват. Димът лютеше на очите им, трудно се дишаше. Но тъй като упоритите юноши вечно си съперничеха, нито единият, нито другият искаше да напусне пръв пещерата, докато Маюм не ги изтика на чист въздух. Видът им беше жалък: те кихаха, от зачервените им очи течаха сълзи. Погледнаха се и весело се разсмяха.

Изгря луната. Маюм поведе отряда си по степта, обрасла с храсти. Сегиз-тогиз Джар душеше каква миризма издават ловците, но не усещаше нищо друго освен дразнещата носа миризма на дим. Отредът трябваше дълго да се промъква през гъстите храсти на бодливите тръни, преди да заблещукат в далечината огньовете. Маюм спря. Доста голямо пусто пространство отделяше андорите от края на гората, където се бе разположил на лагер Голямата пета с ловците си — трябваше да го минат пълзешком. Нощната роса студенееше неприятно на тялото, но ловците не обръщаха внимание на това. Когато огньовете бяха вече близо, андорите залегнаха в храстите и почнаха да наблюдават с интерес всичко, което ставаше в чуждия лагер.

Хората бяха много — бяха наклекали на големи групи около огньовете, дрезгавите им гласове долитаха ясно до андорите. Сегиз-тогиз край огньовете се появяваше гигантската фигура на Голямата пета, оглушителният ек на смеха му нарушаваше нощната тишина и плашеше обитателите на степта. Великанът се придружаваше от Кръглоликия.

„Голямата пета ходи със сина си“ — помисли си Джар.

Когато луната се издигна високо, край огъня в чуждия лагер останаха само двама души; другите ловци се бяха изтегнали на земята и спяха дълбоко. Освен тях още двама патрулни се разхождаха между огньовете, внимателно се ослушваха в най-малкия шум,зираха се в околната тъма и често хвърляха дърва в огъня, за да не угасне. Седналите при огъня — това бяха Голямата пета и Кръглоликия — станаха, приближиха се до дъба на края на гората и като клекнаха, почнаха да разглеждат и да прехвърлят някакви тежки предмети.

Сетне те се върнаха при огъня и легнаха край него. Пурпурни отблясъци от огъня падаха върху неподвижните фигури на спящите хора.

Кабу докосна Маюм по рамото.

— Кабу може да се покатери незабелязано на дървото — тихо рече той. — Храстите стигат до самия дъб. Кабу ще види какво има под него!

Предложението на червенокосия ловец допадна на Маюм, той одобрително кимна.

В същия миг патрулните на чуждото племе се приближиха до храстите и се заослушваха — може би до тях бе стигнал някакъв звук откъм храстите. Няколко минути андорите лежаха със затаен дъх. Но ето че патрулните пак се върнаха при огньовете и Кабу безшумно и бързо запълзя по посока на дъба.

Джар се тревожеше, защото разбираше каква опасност застрашава Кабу. Ето тялото на Бобровия зъб като бледа сянка се мярна сред тъмната зеленина, а после изчезна от погледа. На поляната бе все така тихо, само съчките в огньовете попукваха и се чуваха стъпките на патрулните.

Сетне юношата видя Кабу на един клон на дървото. Притиснал цялото си тяло към клона, той бавно пълзеше по него. Ето, провесил малко глава, водачът на ловците внимателно разглежда какво има под дървото. И изведнъж се чува шумно изпращяване и Кабу пада на поляната заедно със счупения клон.

Патрулните тревожно закрещяха. Бобровия зъб скочи от земята и искаше да изтича при своите, но един от патрулните му прегради пътя и замахна, за да стовари боздугана върху врага. Невъоръженият Кабу ловко се извърна и кривакът удари в земята. Патрулният отново вдигна боздугана, но силен удар с юмрук в челюстта го принуди да изтърве оръжието от ръцете си. Кабу извика от радост и грабна боздугана.

В това време всички ловци на Голямата пета бяха вече на крак. Огньовете осветяваха обзетите от страх хора, които се щураха насам-натам.

Маюм побърза да използва това тяхно объркване. Начело на отряда си, той се спусна да спасява Кабу. В нощната суматоха прозвуча страшно войнственият вик на андорите „ярх, ярх!“, който засили и без това обхваналата лагера на врага паника. Със зоркото си око на ловец Маюм успя да забележи, че под дъба са струпани камъни с различна големина.

Кабу се отбраняваше от патрулните и крачка по крачка отстъпваше към края на поляната, където вече се бяха появили съплеменниците му. Изглеждаше, че още малко усилия, и той ще се съедини със своите хора. Но изведнъж до него израсна огромната фигура на Голямата пета. Водачът на отряда държеше в ръце тежък боздуган. С един удар той изби боздугана от ръцете на Кабу, хвърли своя и се спусна срещу врага. С цялото си тяло се стовари върху него

като пещерна мечка, в миг го смаза под себе си и с оглушителен тържествуващ рев извести, че противникът е победен.

ГЛАВА 19

ГОНИТБА

Като видяха с каква лекота се разправи Голямата пета със своя непознат враг, изплашените му съплеменници станаха войнствени и яростно се нахвърлиха върху андорите.

Разярен от гибелта на Кабу, Маюм нанасяше удари надясно и наляво. Младите ловци също не оставаха по-назад от него, макар че се биеха с последни сили.

Но враговете напиреха все по-силно, при това бяха значително повече и Маюм реши, че единственото спасение е бягството. С вик той даде знак на отряда и се втурна към храстите. И другите хукнаха след вожда.

Победителите се спуснаха след тях с тържествуващи викове.

Андорите бягаха бързо, не търсеха път, а се промъкваха през бодливите храсти.

Шумът от потерята приближаваше и Маюм, старият опитен ловец, поведе отряда си по лъкатушните пътеки на зверовете, намирайки ги в тъмнината. Джар тичаше до него и по хрипкавото дишане на Старейшината разбра, че той едва издържа такова стремително бягане. Джар спря, а заедно с него и другите.

— Бързоногия елен ще спаси вожда! Така постъпва женският пъдпъдък, за да отвлече ловеца от малките — бързо продума Джар.

Маюм не отвърна нищо. Той погледна Джар, сякаш се прощаваше, и отново затича напред. Скоро всички се скриха в гъстия храсталак. Джар остана сам.

В нощната тъмнина за него беше по-лесно да осъществи намерението си и той със замиращо от вълнение сърце чакаше враговете. Неуде съвсем наблизко изпращяха храстите, от тях се показва млад нисък човек със свирепо лице.

Джар метна дротика в него, без да се цели, и хукна да бяга. Стиснал в ръка копието, единственото оръжие, което му бе останало, той избра посока, противоположна на оная, в която бягаха да се спасяват сродниците му. Джар не беше сигурен, че е улучил ниския

човек — друга мисъл тревожеше младия андор: дали всички врагове се спуснаха да го гонят, не се ли затича някой подир Маюм?

Юношата разчиташе на бързите си крака, не се страхуваше, че ще го настигнат. Дори забавяше крачка, за да настърви враговете, преструваше се на уморен. Няколко пъти вече преследвачите надаваха тържествуващи викове, защото смятаха, че настигат беглеца.

Джар едва не стана жертва на своята непредпазливост — във възбудата си той забрави, че врагът е въоръжен. Но бе принуден да си спомни за това, когато над главата му профучаха дротици. Сега той бе отвлякъл подире си преследвачите вече доста далече — нямаше нужда да рискува повече. Извика: „Ярх!“ и с все сили се понесе напред, увеличавайки бързо разстоянието между себе си и преследвачите. Яростните викове на враговете се чуваха далеч след него — хората от чуждото племе разбраха измамата му. Но скоро той вече не чуваше виковете им.

Ала Джар дълго още продължаваше да тича срещу вятъра, мъчейки се да разбере дали настъпилата тишина не е лукавство на враговете. И едва когато се убеди, че вече не го преследват, реши да си почине и приклепна до един върбалак. Напрегнатото тревожно състояние, в което се намираше от гонитбата, полека-лека отслабваше и сега му се струваше, че природата наоколо постепенно оживява. В храстите се чуваха шумовете на спотаения живот, съвсем наблизко неочаквано зацвърча скакалец — юношата неволно трепна. Нощният въздух благоухаеше, напоен с дъх на треви. Луната надзърташе като живо същество иззад облаците.

Но какво е това? В гъстия храсталак заблещукаха зелени светлинки. Джар изпита желание колкото може по-скоро да се махне оттук, но слаб полъх на вятъра донесе миризмата на елен — за миг това го успокои. И веднага си спомни: там, където има елени, може да се появи и властелинът на храстовидната степ — пещерният лъв. Без да губи време, юношата бързо закрачи към скалите, разчитайки да срещне там спътниците си. Стиснал копието в ръце, той заобиколи отстрани гъстите храсти. Необяснимата тревога все повече и повече го завладяваше. Той се чувстваше слаб и знаеше причината за това: какво може да направи човек сам, без съплеменниците си, ако срещне лъв или друг опасен звяр? След тревогата се породил страх. Дори когато го гонеха враговете, Джар не изпитваше такъв страх както сега. Тогава

шумната гълпа хора, които тичаха след него, сякаш го пазеха, като подплашваха хищниците. А сега е сам! И Джар вече не вървеше, а тичаше, за да стигне по-скоро до скалите.

И изведнъж краката му сякаш се сраснаха със земята: той чу оглушителен рев и от храстите изскочи на малката полянка пещерен лъв. На бледата светлина на луната Джар видя озъбената му пасть. Лъвът беше съвсем наблизил, канеше се да скочи: изправен, понавел глава, топчицата на опашката му трескаво се мятеше от една страна на друга — Джар не откъсваше очи от нея като омагьосан. Неочаквано близо до юношата се чу тропот на копита и иззад храстите изскочи на поляната обезумяла от ужас сърна. Отметнала глава назад, тя с къси скокове тичаше през полянката — бързаше да излезе на открито в степта.

Лъвът направи огромен скок. Остра животинска миризма облъхна Джар. След всеки скок лъвът леко падаше на земята и бързо догони сърната. Чу се предсмъртният ѝ вик.

Задъхан, бавно отстъпващ, Джар напущаше това страшно място. Колкото повече се отдалечаваше, толкова по-бързи ставаха крачките му и скоро той вече се носеше с все сила, вдигнал копие над главата си.

Като дотича до тъмнеещата се наблизил горичка, Джар се покатери ловко като катеричка на едно високо дърво. Неочаквано заваля топъл дъжд и юношата с наслада подложи разгорещеното си тяло под освежителните му струи. Скрил се тук, той се чувстваше в безопасност — знаеше, че лъвовете не се катерят по дърветата.

Радвайки се на чудесното избавление, Джар гледаше как на изток светлее небето, как запламтя алената ивица на зората, как слънцето позлати върховете на дърветата. Запаха птичките, тръгнаха на водопой животните. Джар вдишваше дълбоко чистия въздух на ранното утро, свеж и лек.

Той винаги посрещаше изгрева на слънцето с възторг — слънцето носеше топлина, прогонваше тъмнината, а заедно с нея и нощните страхове. Джар мислеше, че слънцето е живо същество, подобно на костенурка, че то пътува всеки ден по небосвода винаги в едно и също направление както животните, когато отиват на водопой. Сутрин и вечер слънцето позволяваше на хората да гледат щита му, който напомняше горяща главня, извадена от огън. През другото време на деня то пареше до болка очите — наказваше онези, които са се

осмелили да погледнат към него — така мислеше Джар, така мислеха и съплеменниците му.

Юношата леко се спусна от дървото и затича към скалите. След известно време със силен вик „ярх!“ се приближи до пещерата, пред която андорите бяха убили мечката.

Щом чуха този вик, андорите излязоха от каменното убежище. Посърналите им лица говореха, че тази нощ те не са мигнали. Като видяха Джар, Маюм и Рам засияха от радост. И само навъсената физиономия на Лус не изразяваше нищо, по нея не можеше да се съди дали е доволен от връщането на юношата.

Рам сумтеше и трогателно завираше нос в рамото на приятеля си.

В порив на радост Маюм прегърна юношата и дълго го гледа с разнежени очи, но сетне, понеже искаше да скрие вълнението си, го пусна и почна да го разпитва за всичко, което се бе случило с него тази нощ.

Джар почна да разказва; често не намираше думи и прибегваше до мимика и жестове.

Маюм се вълнуваше, сумтеше, сегиз-тогиз одобрително ахкаше, а на най-страшните места от разказа нервно почесваше косматите си гърди.

Рам подскачаше, смееше се, избухваше в диви стонове, като по такъв начин изразяваше впечатленията си. Лус бе мрачен и мълчалив както винаги.

Джар завърши разказа си и радостно се засмя. Тревогата от нощта бе минала, той беше пак между близките си — сега вече нищо не го плашеше!

ГЛАВА 20

НАВОДНЕНИЕ

Когато се спускаха към реката, андорите неочаквано чуха човешки гласове и побързаха да се скрият в храсталака.

По брега вървеше голяма тълпа и носеше три бизонски кожи, напълнени с кремъци. Сред тълпата като дъб между храсталак се открояваше огромната фигура на Голямата пета. Гръмкият му глас ехтеше надалеч по реката и плашеше птиците. Джар забеляза, че сега дружината ловци бяха в пълен състав — с това се обясняваше и безгрижието, с което вървяха по открито място.

Маюм знаеше сега защо са дошли тук хората от чуждото племе: потрябвал им е кремък, за да си приготвят каменни оръдия.

Затова, когато отрядът на Голямата пета се скри зад завоя на реката, Старейшината събщи на съплеменниците, че и те могат спокойно да се върнат в родния стан. Маюм добави, че по пътя ще се отбият на мястото, където загина Кабу. Ловците се навъсиха, като си спомниха за смъртта на храбрия си събрат.

Но андорите не намериха тялото на Кабу; Джар си помисли дори, че може би го е отвлякъл скален орел. Край дъба се чернееха обгорели клони и се търкаляха няколко малки кремъка.

Маюм не се бави дълго тук, искаше му се по светло да стигне до реката. Но макар да вървяха с бързи крачки, не успяха лесно да се измъкнат от тези места и да потеглят нагоре по течението на реката. Неочаквано извилата се буря им прегради пътя към дома.

На небето започнаха да се събират ниски тъмни облаци и закриха слънцето. По долините профуча вятър, който прегъваше върховете на дърветата. Потъмнялата вода на реката се покри с бели гребени. Всичко живо бързаше да се скрие пред приближаващата буря.

Хората затърсиха убежище и на склона на урвата успяха да намерят естествена вдлъбнатина — малка ниша. Покрай тях премина ситно-ситно женски язовец, като грухтеше недоволно, след него бързаха малките; изплашени сърни профучаха с тънките си крачка; изтича елен, след него бързаха две еленчета; птиците закръжиха на

ята, огласяйки въздуха с тревожни викове. Мракът все повече се съгъстваше, непрогледната завеса на облаците покри хоризонта.

И най-сетне се развилня необичайно силен ураган с проливен дъжд. Отблясъците от мълниите озаряваха изплашените лица на ловците. Неочаквано се чу оглушителен трясък, замириса на изгорено.

— Огън от небето запали дърво — каза Маюм.

— Джар е виждал как веднъж огън от небето удари един елен с големи рога — уплашен прошепна юношата.

Андорите се бояха от бурята: разбушувалата се стихия ги потискаше. Дъждът се усилваше, бурните потоци в надпревара потекоха към реката. Джар никога не бе виждал такава буря.

Реката излезе от бреговете си. Водата приближаваше убежището на андорите и застрашаваше да залее това вече несигурно прикритие; хората побързаха да го напуснат. Едрите студени капки дъжд шибаха до болка телата. Потъмнялото небе сякаш бе захлупило земята, ярките проблясъци на светкавиците пламваха един след друг. Кънтеше оглушителният тътен на гърма. Измокрени до кости, ловците се скриха под гъстия листак на един вековен дъб.

Две денонощия се излива дъжд, без да даде възможност на хората да напуснат временното си убежище. Сегиз-тогиз те тършуваха из храстите, за да намерят храна, и най-сетне убиха един заек. Но нима тази жалка плячка можеше да утоли глада на четирима?

Най-сетне пороят започна да стихва, на развиделилото се небе се показва слънцето. Хората се развеселиха. Животът около тях закипя. Звънтяха птичи гласове. Огромните локви отразяваха небосвода и зелените листа. Обилно напоената земя вече не попиваше влагата. Вредом под дърветата пъстрееха гугличките на гъби. Те се сториха на Рам толкова съблазнителни, че той почна да ги бере и яде, докато Маюм не го награди със силна плесница.

— Не бива да се ядат! Нима глупавият Рам не знае? — закрещя Маюм и стъпка събраните от Рам гъби.

Водата бе заляла част от низината, от отделните локви се бе образувало цяло езеро. Безброй ята плаващи птици изпълваха с крясък широкия воден простор. Ловците можеха лесно да уловят патици и гъски. Джар умееше ловко да се гмурка, незабелязано доплуваше до птицата и я хващаше. Това беше обилна, богата храна, не като заека!

Разливът на реката попречи на отряда да се върне в стана, при това вечерта Рам се разболя от гъбите, които бе изял. Джар гледаше със съчувствие своя стенещ от нетърпима болка другар.

Още два дни остана малкият отряд под гъстите клони на дъба, докато спадна водата.

Огън палеха открито, без да се предпазват. Водата, която държеше в плен ловците, същевременно ги и пазеше.

На третото денонощие на Рам му стана по-добре и отрядът тръгна по посока на стана.

По пътя срещнаха многобройни стада северни елени — лесно можеха да се познаят по рогата, покрити с гъста козина. Смяташе се, че те сравнително лесно се ловят и често даваха богат лов.

— Дружината на Гурху не е пропуснала елените. Племето има месо — доволен каза Маюм, като изпращаше с поглед еленовото стадо.

И ето най-сетне уморените ловци приближиха родните места. Сините струйки дим, които се топяха във вечерния въздух, им вдъхваха надежда, че всичко в ордата е благополучно. Колкото повече се приближаваха до пещерите, толкова по-нетърпеливи ставаха. Накрая хукнаха да бягат.

На площадката под каменните навеси весело пращяха огньовете. Печеше се месо. Маюм излезе прав: Гурху с дружината ловци бе довялкъл от степта не по-малко от десет елена.

Когато насядалите край огньовете андори видяха, че към тях тичат хора, скочиха и грабнаха оръжието. Жените и децата уплашено закрещяха. И изведнъж се чу познатият вик! Всички се втурнаха да посрещат Маюм и спътниците му. Вестта, че Кабу е загинал, огорчи много всички, но и радостта от завръщането на малкия отряд, и особено на вожда на племето, беше голяма! Храбрият опитен Маюм вдъхваше на андорите бодрост и бедите, които застрашаваха малката орда, не изглеждаха толкова неизбежни.

Скоро на площадката край огньовете почнаха шумно да се хранят. Като научиха за постъпката на Джар, който спаси живота на Маюм, мнозина от сродниците почнаха да трият носове в рамото му, в знак на одобрение. Сред тях бе и веселата Кри.

Когато вечерта лягаше да спи на еленовата кожа, Джар се чувстваше щастлив: той пак беше с близките си, в родния стан. Като се

протягаше, преди да заспи, с удоволствие вдишваше познатата миризма на пещерата.

„Всички ни посрещнаха добре!“ — помисли си Джар. Но веднага си спомни за Гурху и се навъси. От всички андори само Гурху се престори, че не го забелязва. Той говори с Маюм, с Лус, дори на Рам каза няколко думи, а Джар сякаш не виждаше. Нима всичко това беше заради Кри? По време на похода Джар не си спомни нито веднъж за нея — значи, не я обича така, както възрастните ловци обичат своите момичета.

Мислите в главата на юношата почнаха да се объркват. Много му се спеше след уморителния поход. Той се прозина широко и побутна лекичко Рам, който отдавна вече хъркаше. Рам измърмори нещо неразбрано и неохотно се отмести, за да освободи място за другаря си. И Джар заспа така дълбоко, както спеше винаги на сигурно убежище.

ГЛАВА 21

ДЖАР И ТУНГ

Ето вече няколко дни Джар, Рам и Лус отново бдят над родния стан, отново обикалят през деня из саваната и привечер се връщат в пещерите.

Веднъж, когато отрядът се бе изравнил с брезовата горичка, Джар се отби в свърталището на кучетата, като обеща на Рам и Лус да ги догони. Този път носеше на четириногите си приятели току-що ударена дропла.

Червеникавото куче и поотрасналите паленца посрещнаха Джар с буйна радост. Особен възторг пред Джар проявяваше кученцето с бяло петно на челото. Джар го нарече Тунг, което на езика на племето означаваше „смел“. По-късно юношата много пъти се убеждаваше, че е нарекъл правилно малкия си приятел. Паленцата в миг разкъсаха дроплата на части и Тунг грабна най-голямото парче. Другите бързо унищожиха дяловете си и се нахвърлиха върху Тунг, за да му отнемат месото. Тогава Тунг се втурна към човека, за да търси защита от него. Червеникавото куче стана от мястото си с намерение да въведе ред, но внезапно откъм степта се чу яростен рев. Той накара всички кучета да млъкнат, да се спотаят. Изплашеното семейство на червеникавото куче побърза да се скрие в дупката. Джар се покатери на дървото: искаше му се да разбере какво се е случило.

Пред очите на юношата се разкри страшна картина. В долината се бяха счепкали гиганти, като вдигаха облаци прах. Извивайки се като чудовищни змии, във въздуха се мяркаха хоботи на мамути.

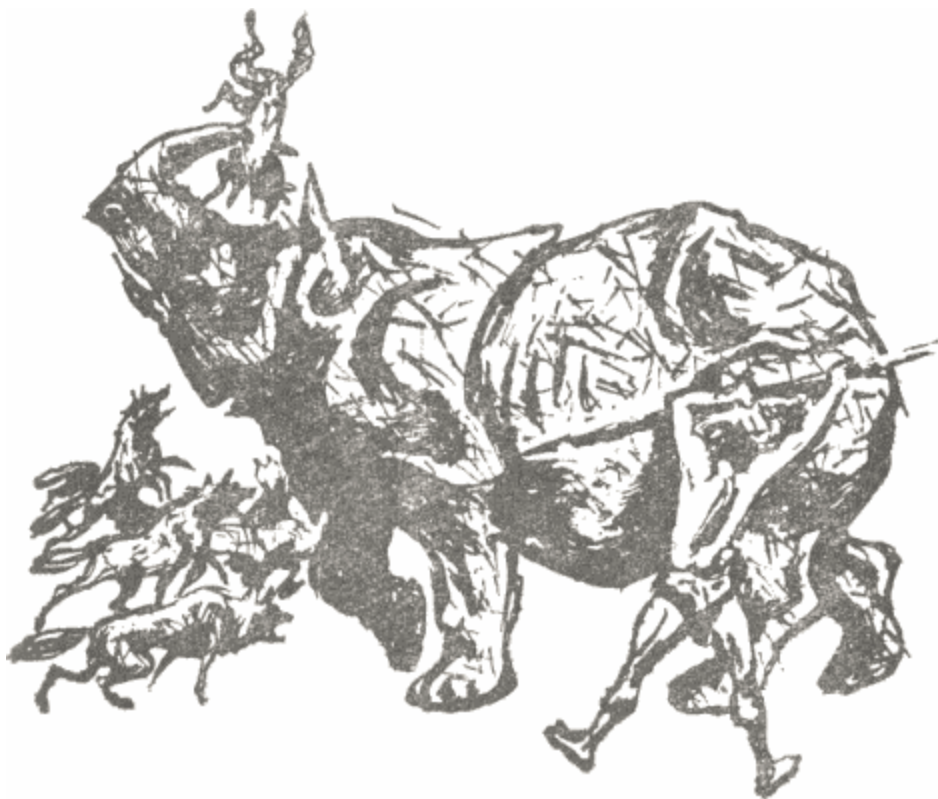
Два огромни носорога водеха смъртоносен двубой със стадо мамути. Обраслите им с козина тела се устремяваха като стенобитни машини към исполините, застрашавайки да разпорят корема на всеки, който попадне под рога им. Мамутите бяха обкръжили враговете и ги биеха с бивници и хоботи. Носорозите нападаха един мамут от две страни. Гигантът не успя да отстъпи и веднага бе пронизан. Разярени от гибелта му, другите мамути почнаха да атакуват дружно дебелокожите животни. Чуха се глухи удари на бивници и хоботи и

един от носорозите се препъна и падна. Мамутите започнаха яростно да тъпчат поваления враг, като издаваха тръбни звуци. Другият носорог използва това, промъкна се през редицата мамути и хукна към хълмовете, където се бяха настанили глутницата кучета.

Боят завърши. На мястото на двубоя се чернееха трупове на повалените врагове. Стадото мамути се скри в степта, без да преследва избягалия носорог.

Тромавото животно, задъхано от бързото бягане, се приближи със сумтене до кучешките дупки и се спря на няколко крачки от тях. Хълбоците на носорога се издуваха рязко, ниско наведената му глава се клатеше, от поотворената му уста капеше кървава пяна. Той сякаш размишляваше дали да продължи пътя си, или да свърне встрани.

Като чува тежкото му трополене, песовете излязоха от дупките, скупчиха се и тъжно завиха. Но за свое учудване Джар скоро долови във воя им заплахата и злоба. Той огледа носорога и разбра каква е причината: животното беше ранено, на тъмнокафявата му козина под плешките аленееше голямо петно — миризмата и цветът на кръв възбуждаше кучетата. Малките очички на носорога свирепо блеснаха и

той тръгна към раздразнилата го глутница кучета. И все пак песовете първи успяха да нападнат, задавяйки се от лай и ярост. Няколко кучета се вкопчиха в твърдата козина на носорога, но за него не бяха опасни острите им зъби. С неочаквана бързина той се завъртя на едно място, като осакатяваше и смазваше попадналите под краката му песове. Яростният кучешки лай се превърна във вой и скимтене.

Носорогът тържествуваше от победата и нямаше намерение да отстъпва или да се отбива встрани. Той втренчи слабо виждащите си очички в ръмжащата глутница кучета, ядосано засумтя и тръгна напред, като затъпкваше в земята плитките кучешки дупки.

Побеснели от злоба, песовете отново се нахвърлиха върху звяра. Той се разправи с тях така, както и първия път.

Сега на пътя му стоеше само водачът на глутницата, другите кучета страхливо се свиваха настрана. В сравнение с носорога песът приличаше на пигмей, но все пак неравният двубой започна. Носорогът бързо се въртеше, стараейки се да подхване противника си с рога. Песът полагаше големи усилия, за да избегне този страшен удар. И ето че той подскочи високо и с мъртва хватка се вкопчи в ръба на зеещата рана. Носорогът се замята, мъчейки се да се освободи, но водачът с последни сили се държеше за хълбока му. Обезумял от болка, грухтейки яростно, носорогът направи няколко крачки и се озова пред дупката на червеникавото куче. Омаломощеният водач на кучешката глутница разтвори челюсти и се строполи на тревата. Почувствал облекчение, носорогът се спря, но тогава пред него неочаквано се изпречи червеникавото куче. То искаше да спаси малките си. Носорогът тръгна напред, замахна с глава и червеникавото куче се търкулна мъртво на тревата, пронизано от рога. Чуваше се скимтенето на паленцата, които загиваха под краката на чудовището. Джар страшно се ядоса. Тъкмо в този миг носорогът пак се спря. Навел муцуна, той, види се, събираше нови сили. И Джар използва този миг. Плъзна се безшумно от дървото, изтича до чудовището и с все сила заби копието в раната под плешката. Звярът трепна и се заклати, мъчейки се да извърне грозната си муцуна към неочаквания враг, но изведнъж се катурна на хълбок, като строши дръжката на копието. Джар едва успя да отскочи настрана.

Глутницата оцелели песове веднага налетяха на издъхващия звяра. Окопитилият се водач яростно се вкопчи в гърлото на носорога.

Скоро глутницата кучета ръфаха тялото на вече мъртвия враг.

Джар страхливо поглеждаше побеснелите от кръвта песове. Той бе останал без оръжие — копието се счупи. Юношата разбра, че трябва да бяга. Но кучетата не му обръщаха никакво внимание — може би видяха в него свой съюзник.

В храсталака близо до брезовата горичка Джар спря: някой завираше влажния си нос в краката му.

Това беше Тунг. Той беше избягал в храстите, за да се спаси. Юношата взе на ръце осиротялото паленце и реши, че то ще му замести Дългоухия брат.

Настъпилата нощ накара Джар да се понесе към пещерата с бързината на вятъра. Притискайки кученцето до себе си, човекът чувстваше, че не е сам, че с него има живо същество.

Джар тичаше, без да намалява скоростта, но внезапно се спря, обхванат от страх: по степта, право срещу него, подскачаха и се търкаляха някакви чудновати къмба. Юношата огледа степта и видя, че са много. Те се търкаляха все по-бързо и по-бързо. Ето ги съвсем близо. Бързо и безшумно го обкръжаваха.

„Защо ли вятърът не донесе миризма на животни?“ — учуди се юношата, но изведнъж разбра всичко и толкова високо се разсмя, че кученцето уплашено изскимтя. Джар се сети, че тези къмба са степно растение! А ги бе взел за живи същества! Та той толкова пъти ги е виждал. Тези сухи къмба, състоящи се от сплетени клонки, след като се откъснат от стеблото, се носят из степта по прищявка на вятъра. Но онова, което денем не привличаше вниманието, нощем изглеждаше страшно, необичайно. Страхът мина, юношата с облекчение въздъхна и пак продължи пътя си. Спомни си как успя да помогне на кучетата в битката с носорога и как умело отнесе Тунг: песовете дори не забелязаха изчезването на кученцето!

Когато пред Джар неочаквано се появи излязлата да го посрещне група от племето, той малко се развълнува и за да прикрие смущението си, припряно почна да разказва за схватката на исполините. Вестта за убийтия мамут зарадва андорите — значи, утре ги чака богата плячка!

Хората завиха към стана. Скоро тъмнината бе прорязана от светлини — пред пещерите пламтяха огньовете. Когато Джар се появи на терасата със спящото кученце на ръце, хлапетата го наобиколиха, интересно им беше да погледат донесеното зверче. Тунг се събуди,

прозина се, тревожно погледна хората, но все пак не показва, че много го е страх. Когато къркосият Хуог пожела да го пипне, кученцето едва не ухапа пръста му. Всички се разсмяха високо, когато Хуог изплашено отскочи от Тунг. Те се учудваха, че това голямо кученце се е отпуснало толкова спокойно в ръцете на Джар.

Неочаквано вниманието на всички бе привлечено от Гурху. Водачът на ловците направи крачка към Джар. Хлапетата, наобиколили юношата, страхливо се стъписаха. Джар почувства нещо лошо и извика високо, за да чуят всички:

— Тунг е брат на Джар! Който обиди Тунг, ще обиди Джар!

Гурху се приближи съвсем до Джар и без да сменя поглед от кученцето, каза:

— Палето на степното куче ще пречи на хората да спят, по-добре да се гостим с месото му! — Гласът на Гурху напомняше ръмженето на сива мечка, чието име той носеше.

Джар усещаше, че малкото сърчице на Тунг всеки миг може да изскочи от гърдите му, толкова силно биеше. Но преди той да отговори, между него и Гурху застана Маюм.

— Ако палето на степното куче наруши покоя на обитателите на пещерите, ще бъде убито. Ако ли не, нека живее в стана и забавлява децата.

Старият вожд каза това и спокойно отиде при огъня.

Джар въздъхна с облекчение и побърза към пещерата. Настани Тунг в нишата, където преди това живееше заекът. Застла каменистото дъно на нишата със суха трева и нахрани кученцето с парченца месо.

Джар спа неспокойно, няколко пъти през нощта скача и се приближава до Тунг, защото се страхуваше да не би кученцето да почне да скимти на новото място. Но за негова радост това не се случи и още при първите слънчеви лъчи Джар побърза да напусне пещерата с Тунг в ръце.

ГЛАВА 22

СКОКЪТ НА ДЖАР

На другата сутрин цялото племе тръгна да прибере месото на убития мамут. Джар обичаше шумното придвижване на ордата, когато можеше да крачи из степта, без да се крие, и да вдишва утринния прохладен въздух. Звънливите гласове на дечурлигата кънтяха надалеч. Както обикновено от двете страни на тълпата вървяха въоръжени с копия и боздугани ловците.

Андорите бяха взели със себе си каменни оръдия, за да разрежат огромното тяло, и колове от стебла на млади брезички. Тези колове бяха предназначени за пренасяне на месото в пещерите.

Джар носеше Тунг на рамото си. Понякога пускаше кученцето на земята и то подскачаше до него. Но Тунг бързо се уморяваше, почваше да квичи, молеше да го вземат на ръце — всичко това беше много забавно за Джар.

Андорите видяха огромното тяло на мамута отдалеч. Когато се приближиха до него, лешояди, ята гарги и врани излетяха във въздуха, а иззад мамута се показаха няколко вълка. Като забелязаха хората, хищниците се скриха в близките храсти. Тялото на мамута бе пострадало много от зъбите на различни зверове — изглежда, че през нощта тук бяха идвали и големи хищници, обаче Маюм не откри следи от Мохор.

Около тялото на мамута весело запламтяха огньовете. Старейшината внимателно разглеждаше следите, останали след схватката на исполинските животни. Според вожда упоритите носорози не са пожелали да сторят път на мамутите, които са идвали насреща им.

Жителите на пещерите побързаха да използват месото на убития гигант. Дълго седяха при огньовете — zasiщаха се с печено месо.

Но ето че Маюм даде сигнал и ордата се залови за работа. Въоръжени с каменни ножове, ловците разрязваха животното, а жените и дечурлигата пренасяха месото до пещерите. Отдавна ордата не се бе запасявала с толкова месо. Скоро жените напалиха огньовете на

площадката пред пещерите и като окачиха късове месо на ниски върлини, почнаха да го опушват. Освен това режиха месото на тънки филии и ги сушаха на слънце.

На два пръта Джар и Рам, Кри и Гата носеха към пещерите големи парчета месо, на едно от които важно бе седнал Тунг. Той целият се бе омацал с кръв и сивата му козинка бе придобила червеникав оттенък. Кученцето така се бе наяло, че коремчето му се поду. Но от лакомия не спираше и продължаваше да ръфа месо, макар че не можеше да преглътне нито късче. Лакомията на кученцето забавляваше младите андори. Те се смееха високо, като го гледаха, дори и тихата Гата весело се кискаше. Тунг не разбираше за какво се смеят хората, смехът го плашеше и дразнеше. Показвайки малките си остри зъби, той ръмжеше глухо. Това още повече развеселяваше младите андори.

Привечер, когато месото на мамута бе пренесено в стана, Джар взе със себе си Тунг и се спусна към реката. Те се цамбуркаха в мътножълтата вода и вдигаха фонтани от пръски. Козинката на палето пак стана чиста.

Минаха няколко дни, Тунг свикна с хората и се държеше така, сякаш никога дори не е познавал четириногите си събрата.

Денем, докато го нямаше Джар, той беше под грижите на къдрокосия Хуог. Видеше ли отдалеч патрулните, Тунг с всички сили хукваше към своя приятел и с бурни ласки изразяваше възторга си от връщането му. Джар се привърза към кученцето и постоянно се тревожеше за него, защото помнеше гибелта на Дългоухия брат.

Но скоро Джар се убеди, че не само Тунг е застрашен от опасност. Разбра, че той самият трябва да се страхува от отъмщението на свирепия Гурху.

Една тиха вечер, когато след мрачния ден слънцето неочаквано озари с прощалните си лъчи върховете на скалите, андорите се събраха на площадката. Отдавна вече бе станало обичай през свободното време не само хората, но и животните да се отдават на забавления — на живите същества е присъща естествената потребност от движения. Джар често бе имал случай да наблюдава как лудуват диви кучета, като се гонят, как весело се боричкат мечки, а веднъж дори видя как солидните мамути, разбеснели се, играеха и тичаха из степта.

И днес младите андори бяха започнали игри. Любимо развлечение на юношите беше скачането през огньовете. За това бе необходима голяма ловкост, умение да си премериш силите. Обикновено тези, които скачаха, започваха от огньовете с нисък пламък; такава огнена бариера преодоляваха дори хлапета на десет-дванадесет години. Но когато огньовете се разгаряха, в състезанието влизаха поголеми юноши. За най-добри при скоковете се смятаха в ордата Джар и широкоплещестият Хаг. Хаг беше нисък на ръст, но скачаше добре. Когато се засилеше и с присвити крака прелетяваше над високия пламък на огъня, хората избухваха във възторжени викове. Така и сега в края на състезанието останаха само Джар и Хаг. След сполучливия скок на съперника Джар се замисли: искаше му се да надмине Хаг. Сред площадката искреше огромен пламък. Всички гледаха любопитно юношата: зрителите преценяваха моментното забавяне като нежелание да скача. Чуха се насмешливи възгласи.

Джар изтича до изправените встрани девойки, грабна Кри на ръце и хукна към горящия огън. Скок — и той се озова на другата страна на огъня.

След скока Джар отнесе девойката на мястото ѝ и очакваше бурни одобрения за смелата си постъпка. Мълчанието на сродниците му го порази. Никой не приветстваше Джар с одобрителни възгласи, както той се надяваше...

Джар учудено погледна сродниците си. Лицата им бяха обърнати към ъгъла на терасата, където се бяха струпали ловците, току-що върнали се от степта.

Пред всички стоеше Гурху.

ГЛАВА 23

ОТМЪЩЕНИЕТО НЕ УСПЯ

Настъпилото утро не разпръсна смътната тревога, която още от вечерта бе обзела юношата. На Джар непрекъснато му се струваше, че го застрашава някаква опасност.

Малкият патрулен отряд се движеше по ниските горички. Много вероятно беше тъкмо на това място да дебне Мохор плячката си, като използва гъстата растителност: копитните животни често се отбиваха тук от саваната.

Тихото „уех!“ накара Лус и Рам да наострят уши. Джар внимателно разглеждаше едрите следи от лапи, едната от които оставяше по-различни от другите отпечатъци — юношата разбра, че това са следи от куц звяр. Той не се съмняваше: коварният хищник е минал отгук и както каза Лус, не по-късно от вчера.

Но къде се крие Мохор сега? Ето кое ги безпокоеше.

По съвета на Лус Джар прати Рам да предупреди събирачите на корени за появяването на Мохор. А той самият, придружен от Лус, който се движеше след него, продължаваше да върви по следите, да оглежда смачканата трева. И изведнъж нещо го накара да се обърне. Лус внезапно замахна с ръка — и Джар, отскочил мълниеносно встрани, се притисна до земята. До главата му се заби дротик.

Джар падна в гъстите храсти, обърна се по гръб, държейки копието готово.

Чуха се леки стъпки и над храстите се наведе бледото лице на Лус. Миг след това очите им се срещнаха. Погледът на Лус изрази учудване, което веднага отстъпи място на страха — Джар бе останал невредим!

Юношата скочи на крака, и с вдигнато копие се спусна срещу Лус. Хилавия не прие боя — извика ужасен и хукна да бяга, мъчейки се да се скрие в храстите. Лус бягаше така, сякаш го преследваше тигро-лъвът.

Джар не изоставаше, пришпорваше го гневът, предизвикан от измяната на събрата. Разстоянието между бягащите постепенно

намаляваше. Храсталакът изведнъж свърши със стръмна урва, спускаща се към степта. Без да се замисля, Лус скочи от урвата, но не премери добре скока и падна. Преди да успее да се изправи на крака, Джар, който бе скочил след него, го притисна към земята. Силните ръце стиснаха гърлото на Лус. Животът на Хилавия висеше на косъм. Посинелите устни едва чуто промълвиха:

— Тунг... Гурху.

Това накара Джар в миг да разтвори пръсти и да даде възможност на Лус да си поеме дъх.

За всеки случай Джар запрати копието по-далеч. Беше сигурен, че ще се справи с Лус, ако се бият без оръжие.

Дишането на Лус постепенно се възобновяваше; той започна да приказва, глухият му глас звучеше покорно, като на примирен с участта си човек: Гурху знаел за враждебното чувство на Лус към Джар и поискал от Лус да му помогне да отмъсти на юношата. Най-напред водачът на ловците искал да убие Тунг, но след вчерашния скок на юношата през огъня Сивата мечка заповядал на Лус колкото се може по-скоро да се отърве от него самия. Гурху обмислил всичко: щом патрулните открият пресни следи от едрия хищник, Лус трябвало веднага да отпрати Рам, да убие Джар и да стовари всичко на звяра. Ако не свърши това, Гурху ще убие него.

Джар внимателно слушаше, сегиз-тогиз кимаше, като по този начин му даваше да разбере, че всичко е проумял.

Лус млъкна, затвори за миг очи, за да събере мислите си. Край устата му се появи решителна гънка.

Сетне пак почна да говори: Ру искала Лус да се сприятели с Бързоногия елен. Но неприязненото чувство към силните и груби съплеменници, на които Лус винаги трябвало да се подчинява, го настройвало и против юношата.

Джар вече не се колебаеше: той знаеше как да постъпи. Скочи на крака и с жест предложи и на Лус да се изправи. Лус бавно стана, в очите му проблесна недоверие.

За да разпръсне съмненията на доскорошния си противник, Джар му подаде копието и каза:

— Бързоногия елен и Лус ще станат братя — те не трябва да враждуват.

И в знак на помирение пръв потърка носа си в рамото на Лус.

Този път Лус не заплака, но очите му блеснаха някак странно.

Налетелият вихър наведе ниско храстите на върбалака, сви на кълбо тънките му клонки. Патрулните забързаха да се измъкнат от дола: те съвсем бяха забравили за съществуването на страшния Мохор.

През оределите облаци се показва слънцето. Потискащото чувство на тревога бе изчезнало у Джар безследно. Хубаво е, когато до теб върви човек, готов да те защити в тежка минута! А Джар не се съмняваше, че е тъкмо така и вървеше напред, без да се извъръща към Лус.

Скоро през зеления листак на храстите се мярна ниската фигура на Рам. Той крачеше бързо и внимателно се оглеждаше настрани. Обикновено сънливите му очи изразяваха тревога. Като видя отдалеч Джар и Лус, с облекчение въздъхна и клекна да ги почака, докато дойдат при него. Рам дишаше тежко, от лицето му се стичаха ручей пот: дългият път и страхът от тигро-лъва се бяха отразили. Той бе изпълнил поръката на Джар — предупреди събирачите на корени за появата на куцото чудовище.

Цял ден патрулният отряд търси пресни следи на Мохор, но не можа да открие абсолютно нищо. Изглежда, че звярът бе напуснал тези места.

Промяната в отношенията между Джар и Лус не остана незабелязана за Рам. На въпроса му какво се е случило, Джар със смях му отвърна, че следата от тигро-лъва направила него и Лус братя. Рам учудено изсумтя в отговор.

Вечерта, когато Лус и Джар седяха край огъня, до тях неочаквано се приближи Гурху. Той вече знаеше, че патрулният отряд е открил следи от тигро-лъва. Мрачната физиономия на водача на ловците не предвещаваше нищо хубаво. Той сложи косматата си ръка на рамото на Лус и го повлече към ръба на площадката. В това време Маюм се намираще в пещерата, а седналите край огньовете ловци не обичаха твърде Лус и никой не се застъпи за него. И Джар реши да действа на своя отговорност.

Той влезе незабелязано в пещерата, въоръжи се с копие и без да губи време, се спусна към склона. Нощем брегът, покрит с храсти, изглеждаше като петниста кожа на хиена. Юношата още отдалеч забеляза силуетите на Гурху и Лус; улисани в разговор, те не усетиха кога Джар се приближи безшумно до храстите.

— Жалък червей! — яростно съскаше водачът на ловците. — Как посмя ти, лигав търбух, да пропълзиш до стана, без да изпълниш моята заповед!

— Сега Бързоногия елен е мой брат! — отвърна Лус.

— Лус стана мой брат! — на свой ред произнесе Джар и излезе от храстите, като докосна с върха на копието гърба на Гурху.

Гурху рязко се обърна и от изненада изтърва Лус от ръцете си. За миг на юношата се стори, че водачът на ловците ще се пръсне от задушилия го гняв. Сивата мечка дигна косматите си ръце като криле — тъй прави хищният скален орел, готов да се нахвърли върху жертвата си.

Джар отстъпи назад, за да се прицели с копието в гърдите на противника. Видът на разярения водач на дружината уплаши юношата; за да се окуражи, той каза високо:

— С копие Бързоногия елен е по-силен от Сивата мечка!

В този момент на склона се появиха две жени. Те веднага разбраха какво става на стръмнината между ловците и побързаха към тях. Едната от жените се спусна към Гурху, хвана го за ръцете, поведе го след себе си към площадката, придумвайки го ласкаво. Джар не можеше да се съвземе от учудване: той позна, че жената е Кри. Гурху покорно се помъкна след девойката. Другата жена беше Ру. Смелата ловджийка застана до Лус, опряна на дълго копие. Суровият ѝ поглед проследи дълго Гурху.

От тази вечер Лус се премести в нишата, където нощуваха Джар и Рам — редом с тях той се чувстваше по-безопасно.

Тая нощ Джар дълго не можа да заспи. Мъчеше се да разбере кое накара Кри да се намеси: дали любов към Гурху, или желание да спаси него, Джар? Спомни си колко бързо се подчини на Кри свирепият ловец и не можа да сдържи усмивката си.

ГЛАВА 24

ГАЧУ

Тази сутрин Лус и Рам тръгнаха на обиколка без Джар. Юношата остана с Маюм. Старецът се готвеше да върви на лов; искаше му се да изпита изработеното от него гачу — оръдие за ловене на копитни животни, — дълъг ремък с прикрепени на края каменни топки, който андорите употребяваха понякога при лов. Маюм донесе гачу от пещерата, разпери го на земята и се залови да провери здравината на ремъка.

Джар наблюдаваше как старецът разпъва кожата там, където беше донадена с изсушени сухожилия. Ремъкът се оказа здрав и по лицето на стария вожд се разля доволна усмивка — както винаги тя бе съпроводена със звуци, напомнящи бълбукане на вода. Джар никога досега не бе имал случай да наблюдава лов с гачу, макар да знаеше как се употребява това оръдие: ловко метнатият ремък с тежестта се усукваше около краката на животното и го поваляше на земята.

Юношата беше нетърпелив, искаше по-скоро да тръгнат за степта, но Маюм някак странно си мънкаше под носа и не бързаше много. Той дълго рови в кожата, за да избере онази, която му е необходима. Джар не се сдържа и изтича при него да му помогне. Старейшината му направи знак да стои настрана и юношата клекна с въздишка. Сега целият му вид изразяваше пълно безразличие. За Джар не останаха незабелязани лукавите искрици в очите на стария ловец и той разбра, че Маюм просто изпитва търпението му. Най-сетне ловците потеглиха на път, като взеха копия, гачу и кожа от антилопа. Те вървяха толкова дълго, че Джар, натоварен с гачу и кожата, вече почна да мисли за почивка, когато изведнъж в далечината се замъркаха червеникавите гърбове на антилопи сайга, които пасяха сред храстите. Животните забелязаха хората, но продължаваха кротко да пощипват трева. Маюм свърна в близкия гъсталак. Изчезването на хората разтревожи плахите животни. Мъчейки се да доловят миризмата на двуногите пришълци, те почнаха по-често да вдигат грозните си глави с широки носове. Ловците се приближаваха към пасящото стадо, като

вървяха срещу вятъра. Джар неволно настъпи едно сухо клонче, чу се едва доловим пукот. Антилопите в миг наостриха уши, готови да хукнат към степта. Но Джар успя да навлече антилопската кожа и над храстите се появи глава на антилопа, украсена с малки рога. Стадото се успокои и както си пасеше, постепенно се приближи до храстите, където Маюм приготвяше ремъка за хвърляне. Но Джар провали всичко: Маюм му пошепна нещо, той се обърна, кожата се смъкна от гърба му и увисна на храста. Това беше достатъчно подплашеното стадо да отлети като вихър в степта.

Маюм все пак метна гачу, макар предварително да знаеше, че няма да успее да улови животно. Ремъкът с каменните топки прошумоля по земята и вдигна облак прах.

Едва сега Джар разбра, че Маюм му бе наредил да се дръпне малко настрана, тъй като пречеше на стария ловец да замахне. Смутеният юноша прибра гачу и се приближи до Маюм, като влачеше подире си антилопската кожа.

— Бързоногия елен прилича на глупав син на шопар: квичи, без да разбира, че могат да го чуят! — сърдито каза старият ловец.

Навел глава, Джар се помъкна след Маюм, стараяйки се да не се изпречва пред очите му. Скоро влязоха в горичка, където растяха диви круши. Като гледаше как старецът хвърля настрани нахапани круши, юношата си помисли: „Още се сърди Маюм“.

Горичката свърши и те пак тръгнаха из степта.

От нетърпимата жегата на ловците им се допи вода и те се отправиха към реката. Старият вожд дълго се плиска в топлата вода на малкия залив, а сетне се изтегна на пясъка.

Седнал наблизко на малка височинка, Джар бдеше над покоя му. Обикновено пееше, за да убие времето, като в момента измисляше думите на песента си. Но сега не му се пееше: мъчно му беше, че Маюм му се сърди. В съня си старецът дишаше тежко. По лицето му се разхождаше буболечка. Джар забеляза, че досадното насекомо безпокои спящия и го пропъди. И понеже не знаеше с какво друго да се залови, реши да слезе до реката, но изведнъж вниманието му бе привлечено от появилия се в степта облак прах. Чу се звънливо цвилене — до реката се приближи, препускайки, табун коне. Шумът събуди Маюм.

Без да губи време, Джар вдигна копието и се втурна в степта. Сега ще покаже той на стария вожд на какво е способен Бързоногия елен! Планът му беше прост — ще се опита да подгони конете към Маюм. Юношата заобиколи табуна, неочаквано изскочи от храстите и се изпречи пред конете.

Когато до табуна оставаха не повече от двадесет крачки, най-близкият до юношата кон вдигна глава и тревожно зацвили. Конете се пораздвижиха: дръпнаха се настрани и образуваха проход, по който право срещу Джар препускаше напет кон. На муцуната му имаше бял белег и Джар позна водача на табуна. Съвсем близо до него, извили шии, се носеха още няколко жребци. Те не дотичаха до човека, а изведнъж се спряха и непрекъснато се изправяха на задните си крака.

Джар размаха копието и нададе бойния вик на племето, макар че сега изпитваше само едно желание: табунът пак да се върне в степта. Той разбра, че когато човек е сам, не всява страх у конете. Водачът профуча край него, като едва не го закачи с озъбената си муцуна. Другите жребци нетърпеливо удряха земята с копита, готови на свой ред да нападнат човека.

Без да изпуска копието от ръце, Джар се хвърли в реката и бързо заплува. След него се спуснаха във водата и конете. Отпред плуваше водачът, като вдигаше пръски нависоко. Той дойде толкова близо до Джар, че сякаш още малко и зъбите му ще се забият в човека. Но Джар не изгуби самообладание — бързо се обърна по гръб и заби копието в муцуната на коня. Водата се обагри с кръв, чу се яростно цвилене. Опрян на задните си крака в плиткото дъно жребецът бясно удряше по водата с предните, мъчейки се да удари Джар. Но Джар хвърли копието и се гмурна в прозрачната вода, през която виждаше добре заобикалящите го тъмни тела на конете. Дълго плува под водата, преди да се реши да се покаже на повърхността.

След като изгубиха от очи врага, конете се повъртяха около мястото, където бе изчезнал човекът, и един след друг излязоха на брега. Звънливо се заобаждаха и препуснаха в степта. Едва тогава Джар тръгна да търси копието си.

На брега го посрещна разтревоженият Маюм. Той каза, че Джар се е отървал леко, тъй като разярените жребци са страшни противници. След малка почивка ловците потеглиха обратно.

Джар беше мрачен — днес имаше само несполуки!...

Изведнџж Маюм го хвана за ръката и го накара да се наведе към земята. Отвъд най-близките хълмове се чу глух тропот на копита.

„Северни елени“ — помисли си Джар. И наистина едно малко стадо се приближаваше до хората, като се движеше бавно по полянката.

Когато елените^[1] бавно, със ситен трџс минаха покрай спотаилия се Маюм, той избра един охранен женски елен и метна гачуто. Във въздуха се мярна ремџът с каменните топки и като змия се уви около задните крака на елена.

Джар дотича до падналото животно и с удар на копието го уби. Край неподвижното тяло жално мучеше пџстро еленче. Джар искаше да убие и него, но когато то доверчиво завря муцунка в ръката му, юношата леко го бодна с копието и еленчето презглава се спусна да догони стадото. Маюм видя това, но не каза нито дума на Джар.

Денят преваляше, ловците бџрзаха към пещерите. Вџрвяха не по брега на реката, а през степта, което съкращаваше доста пџтя. Когато в далечината засиняха скалите, ловците въздџгнаха с облекчение, смџкнаха от раменете си тежкото животно и приседнаха да си починат.

Неочаквано се чуха звуци, прилични на далечен тџтен на грџм. Джар учудено дигна глава: синият небосклон, който бе започнал вече да потџмнява, беше съвсем чист.

Юношата погледна посивялото лице на Маюм и разбра, че това не е грџм, а рев на пещерен лџв. Когато недалеч от ловците в отговор се чу мяукане на лџвица, Старейшината вече не се колебаеше: остави елена и бџрзо поведе Джар след себе си.

Старият ловец не се страхуваше от преследване: той знаеше, че двойката хищници ще се залови с неочаквания подарџк. Жителите на скалите още не бяха се срещали с лџвското семейство, което се бе заселило наблизко до пещерите. Плячка имаше достатџчно за всички и зверовете избягваха да се срещат с хора. Ала старият опитен ловец реши да не изкушава свирепите хищници.

Гачу не донесе днес сполука на ловците и те се върнаха в стана с мрачни лица. Маюм запрати в най-далечния џгъл на пещерата ремџка с прикрепените към него каменни топки.

---

[1] В късно ледниково време често редом с животните, характерни за тундрата, живеели и обитатели на тревистите степи и на

горите. Вероятно това може да се обясни с обстоятелството, че ландшафтните зони били изместени на юг и събрани на много близко разстояние. ↑

ГЛАВА 25

ОЩЕ ЕДНА ЖЕРТВА НА МОХОР

Много време мина, откак Джар донесе Тунг в стана. Кученцето порасна и се сприятели с всички обитатели на пещерите. Андорите на драго сърце се занимаваха с него, а когато ловците се връщаха от степта с плячка и Тунг ги посрещаше с радостно скимтене и смешни скокове, усмихваше се дори Гурху, който обикновено бе навъсен.

Джар се привърза към паленцето и като си спомняше за червеникавото куче, винаги съжаляваше, че на хълмовете отвъд брезовата горичка не се чува вече гръмкият лай на степните песове. Веднъж посети тези места. Като влезе в горичката, той погледна предпазливо иззад храстите и видя, че буйно израслата трева е закрила отворите на дупките. В гъстата трева се белееше скелетът на носорога.

Джар се върна назад, за да догони патрулните, но изведнъж от близката горичка изскочи насреща му елен. Благородното животно летеше, като прескачаше леко ниските храсти.

„Кой ли е подплашил рогача?“ — тревожно си помисли юношата, като гледаше как еленът с огромни скокове профуча край хълмовете и изчезна в степта.

Цареше пълна тишина. Тъмни облаци се бяха спуснали ниско, далеч на хоризонта святкаше мълния.

„Скоро ще има буря“ — помисли си Джар. Сърцето му тревожно заби в гърдите, той съжаляваше, че се е отделил от другарите си, но не биваше да напусне горичката, без да разбере кой е подплашил елена.

И изведнъж от храстите, откъдето се бе появил еленът, изскочи звяр с дълго сиво-кафяво туловище, с грамадни зъби, които стърчаха от отворената му паст. Той злобно ръмжеше — плячката му бе избягала.

„Мохор! Куца повече от преди.“ — мярна се в главата на Джар и той с такава бързина се понесе по посока на пещерите, че вятърът засвири в ушите му. Лус и Рам догони близо до стана.

Вестта за появяването на Мохор хвърли в тревога ордата. Никой звяр не всяваше в сърцата на андорите такъв ужас, както това куцо чудовище. Пред пещерите веднага запламтяха огньовете.

Без ловците не можеше и да се мисли за преследване на Мохор, а те заедно с Гурху бяха отишли в района на пещерните мечки, за да се сдобият с меки кожи от затлъстелите през лятото зверове.

Минаха три дни: никой не рискуваше да излезе от пещерите. Патрулните охраняваха стана денем и нощем. Воят на гладния тигролъв се чуваше наблизко.

Запасите от храна бяха на привършване, обсадата продължи много и застрашаваше хората с глад. На четвъртия ден воят на Мохор неочаквано стихна. Нощта мина спокойно в стана.

И ето настъпи незабравим за Джар ден. От сутринта валма гъста мъгла се приближаваха до самите скали. Гладните хора нетърпеливо поглеждаха плътната им завеса. Най-сетне мъглата почна да се разпръсва и сред храстите андорите видяха стадо глигани, което отиваше към дъбовата горичка, начело със стар секач^[1].

— Желъдите са узрели — каза Маюм, — жените ще отидат за желъди!

Гонени от глада и плача на нехранените деца, жените взеха няколко кожи и тръгнаха към дъбовата горичка. Патрулният отряд тръгна заедно с тях.

През тези три дни на Джар му бе омръзнало да седи на голия връх на скалата и той с удоволствие крачеше по влажната от росата трева.

Като се приближиха до горичката, хората видяха, че глиганското стадо вече си е отишло, и спокойно почнаха да събират желъди.

„Защо ли свинете са си отишли бързо? Или са се уплашили от хората?“ — разсъждаваше на ум Джар. Но не каза нищо на съплеменниците си, за да не ги тревожи. Безпокойството не го напущаше и той се покатери на един висок дъб, откъдето виждаше добре какво става наоколо.

Няколко девойки се бяха качили на дърветата. Те разклащаха клоните и ги тръскаха, а желъдите се сипеха като дъжд на земята. Неразделните Кри и Гата също се бяха покатерили на едно дърво. На Джар му мина през ума, че напоследък Кри го отбягва и му стана обидно. Изведнъж мярналото се в храсталака сиво-кафяво тяло прикова вниманието му.

„Мечка?“ — помисли си Джар, но след миг вече юношата знаеше със сигурност кой се крие в храстите.

— Уех! Уех! Уех! Мохор!!! — закрещя той, за да извести на хората за грозящата ги опасност.

Всички се втурнаха в безумен страх към дъба, под който стоеше въоръженият с копия патрулен отряд.

Онова, което се случи после, Джар виждаше като насън.

Последни от високото дърво скочиха Гата и Кри, рискувайки да се пребият. И в същия миг иззад храстите изскочи Мохор. Неговият вледеняващ душата вой се разнесе по ливадата. Най-близо до хищника се оказаха девойките.

Куцото чудовище, раззинало паст, хукна след тях. Докато по пътя на девойките имаше нисък храсталак, те тичаха бързо. Но ето че пред тях се изпречи широк храст. Кри го прескочи, но единият крак на Гата се закачи за бодлива клонка, тя извика ужасена и падна. Мохор я сграбчи през кръста и я повлече към храсталака. Девойката се виеше, мъчеше се да се освободи от страшната паст, отчаяните ѝ викове късаха сърцата на хората.

Обезумял от страх, мъка и гняв, Джар се втурна подир Мохор. Като видя, че звярът вече ще се скрие в храсталака, юношата нададе боен вик и с все сила метна копието. Дръжката на копието описа дъга и удари хищника по гърба. От уплаха Мохор изгърва девойката и се обърна към Джар. Окървавената Гата едва се изправи и олюлявайки се, тръгна към юношата. Преди още Джар да изтича до нея, тигро-лъвът с рев се нахвърли върху жертвата си и с удар на лапата я събори. Накуцвайки, той изчезна в храстите с мъртвата плячка.

Джар се строполи на земята като подкосен. Силното му тяло се разтърси от ридания. И никой не сметна сълзите на юношата като проява на слабост.

---

[1] Секач — възрастен глиган-мъжкар. ↑

ГЛАВА 26

ПЪРВИЯТ ОПИТ НА ДЖАР

Сега Джар се страхуваше само от едно: да не би тигро-лъвът да е напуснал околностите на стана. Пред погледа му често изпъкваше картината на гибелта на Гата. Юношата твърдо реши да отмъсти за смъртта на девойката, също както Маюм наказва сурово скалните орли заради малкия Нун. Той не знаеше как ще успее да победи Мохор. Но беше сигурен, че това непременно ще стане.

Все по-често и по-често патрулният отряд тършуваше из храсталаците, където можеше да бъде бърлогата на страшния хищник. Другарите на Джар мърмореха недоволни. Струваше им се, че е неразумно да се мяркат във владенията на Мохор. Но юношата не обръщаше внимание на недоволството им, а се мъчеше да разузнае по-добре местата, които чудовището обитаваше.

Понякога вечер, седнал край огъня, той подхващаше разговор за Мохор. Гореше от желание да научи от Маюм как най-добре да си разчисти сметките с хищника. Старият вожд, клекнал, замислено почесваше гърдите си и не казваше нищо. Може би той не искаше да отваря дума за това, докато не се е върнала дружината ловци, още повече че през последните дни тигро-лъвът не безпокоеше обитателите на пещерите.

В стана скоро забравиха Гата. Тихата девойка никога не е привличала особено вниманието на съплеменниците си, а още по-малко сега: грижите за прехраната на ордата изместиха за известно време всичко останало.

Веднъж, преди да тръгне на поход, Джар дълго разглежда копията, наредени в пещерата, и накрая избра три копия с най-дълги дръжки и с каменни върхове. Той раздаде копията на другарите си, повика Тунг при себе си, взе го на ръце и се приближи до Маюм. Старейшината седеше на ръба на площадката, устремил неподвижен поглед натам, където реката правеше рязък завой и се скриваше зад зеления купол на храсталака. Именно оттам можеха да се появят ловците, натоварени с плячка.

Като погледна Джар, Маюм неволно почна да му се любива. През лятото той бе възмъжал и укрепнал. Стройното му мускулесто тяло излъчваше сила, откритият ясен поглед изразяваше смелост.

„След време Бързоногия елен ще стане гордостта на племето“ — помисли си Старейшината. Той отдавна вече се досещаше за промените, станали в малкия отряд, за това, че старши сега е Джар. Вождът на племето се досещаше и за друго — за смелата мисъл, която бе завладяла цялото същество на юношата и бе придала решителен, упорит израз на лицето му. И когато Джар, галейки Тунг, заговори, Маюм кимна съчувствено. След като изслуша внимателно юношата, старецът каза:

— Трима ловци са малко, за да сразят дългозъбото чудовище. Трябва с хитрост да се накара звярът да дойде до дървото, където ще се скрият хората. Тогава копията ще свършат работата си.

От страх да не види в очите на Маюм обидни насмешливи искрици. Джар хукна да догони отминалите напред другари. Лицето на стария човек не изразяваше подигравка — напротив, то сияеше от гордост, но юношата не видя това. Той вече крачеше редом с Лус и Рам.

Изстиналата през нощта земя студенееше на краката. Сивосинкавата мъгла се пръсна на валма по долината. Като погледна мрачните лица на другарите си, Джар разбра, че те се досещат за намерението му.

Тунг тихичко скимтеше, беше му омръзнало да седи в ръцете на Джар. Пуснат на земята, той се поумири, но го плашеха непознатите миризми и шумове. Скоро почна да се свива в краката на Джар, пречеше му да върви. Той го сгълча и го накара да тича край тях.

Вървяха край гората по степта и твърде скоро попаднаха на следи от Мохор. Звярът още предната вечер бе напуснал бърлогата си в дъбовата горичка близо до дола.

Джар и Рам избраха подходящо дърво и почнаха бързо да правят гнездо от клони. Лус се покатери чак на върха и наблюдаваше оттам околността: страхуваха се от внезапно нападение на хищника. Клоните на дъба, върху който правеха гнездото, се наклониха над пътеката. По този път се връщаше тигро-лъвът в бърлогата си. Когато съоръжението от клони беше готово, ловците се покатериха на дървото, като взеха със себе си и Тунг.

Слънцето клонеше към залез, когато едва доловиха миризмата на Мохор. Чудовището се приближаваше откъм саваната. Джар недоволно се намръщи. Искаше му се Мохор да се появи тук през нощта; тогава много по-лесно можеха да си разчистят сметките с него.

Джар почна да действа: взе ремъка от гачу, върза с него кученцето и го спусна от дървото. Изплашен, треперещ, Тунг драскаше с лапички кората, искаше да го дигнат горе. Юношата се стараеше да не гледа малкия си четирикрак брат — цялото си внимание бе съсредоточил към храсталака, откъдето всеки миг можеше да се покаже тигро-лъвът.

Но мина доста време, докато миризмата на Мохор се усили толкова, че почна неприятно да дразни ноздрите на хората. Падна здрач. Бледият сърп на луната посребри леко храстите и дърветата, когато Джар по-скоро усети, отколкото видя Мохор. Храсталакът се раздвижи и по ливадата като сянка се плъзна звярът. Очите на хищника блеснаха със зеленикава светлина. Като видя Мохор, Тунг замря, притисна се до дънера на дървото.

Но изведнъж ново действащо лице наруши всички планове на ловците: на поляната със силен рев изскочи пещерният лъв. Гордо вирнатата глава, лъскавата козина издаваха младост и смелост. Като видя врага, Мохор се сви, показва страшните си зъби. Лъвът сърдито примижаваше — изучаваше непознатия пришелец. Миг след това — и той се хвърли върху Мохор. Ръмженето и воят се сляха в един ужасяващ хората звук. Зверовете се търколиха на тревата. На края на склона те не можаха да се задържат и паднаха на дъното на рова. Борбата продължи малко — чу се кратък стон и всичко стихна. Хората с вълнение се ослушваха в шума на схватката.

Джар измъкна на дървото треперещия Тунг. В този двубой на хищниците симпатиите на юношата бяха изцяло на страната на лъва: той страстно желаше да загине куцото чудовище. Но какво беше огорчението му, когато от рова се появи зловещата фигура на Мохор. Хълтналите хълбоци на чудовището се издуваха много бързо, муцуната му бе изцапана с кръв. Накуцвайки с болния си крак, той нададе прегракнал тържествуващ вой, заобиколи дървото, на което се бяха спотаили ловците, и изчезна в храстите.

През нощта хората чуваха рева на разтревожената лъвица. Тя търсеше изчезналия лъв. Призори видяха как хищницата предпазливо

скочи в дола. Тихото ръмжене подсказваше, че е намерила онзи, когото търсеше. Когато лъвицата пак се появи на склона, широките ѝ ноздри нервно потръпваха — тя дълго души, сякаш искаше да запомни завинаги миризмата на смъртния си враг, който доскоро е бил тук. Ловците чуваха още известно време воя на тъгуващата лъвица, сетне ръмженето ѝ почна постепенно да стихва, да се губи в засилващите се шумове на утрото...

Едва когато съвсем се развидели и розовата ивица на зората обагри хоризонта, хората се осмелиха да напуснат убежището на дървото.

Джар и Рам оставиха Лус да караули и заедно с Тунг се спуснаха от склона. На дъното на рова лежеше мъртвият лъв. На шията под отметнатата му глава зееше дълбока рана — следа от зъбите на Мохор. Лъвът бе непокътнат. Джар и Рам почнаха бързо и ловко да одират кожата с кремъчни ножове. Работата беше тежка и изискваше сръчност.

Поведението на Тунг учудваше Джар: отначало кученцето много се страхуваше от мъртвия лъв, току се дърпаше да се качи на склона и не преставаше да скимти жално. След това, като видя как юношите безстрашно одират кожата на звяра, кученцето се осмели и според силите си също се включи в тази работа. Малкият хищник със страшно ръмжене впиваше зъби в кожата, след това с такова настървение почваше да върти глава, че козината на лъва летеше на валма на всички страни. Кученцето се разбесня. Едва когато Джар го взе на ръце, то малко се успокои. Но ето че всичко е свършено, кожата е смъкната, макар и не много добре. Впрочем това не смуцаваше младите андори — жените ще я обработят в стана. На всички им се искаше по-скоро да напуснат това мрачно място...

Когато видя патрулния отряд, населението на пещерите с гръмогласни викове се юрна на площадката. Къдрокосият Хуог, подскачайки, изтича да посрещне Джар. Мнозина се досещаха за намерението на юношата и като видяха сега в ръцете на ловците завита кожа, в радостта си помислиха, че тя е на Мохор. Но когато разбраха, че е загинало не куцото чудовище, а пещерният лъв, хората не криеха разочарованието си. В погледите на някои съплеменници Джар долови подигравка...

Юношата се приближи до Маюм — в това време старецът закаляваше на огъня копие — и му разказа как се случи всичко. Вождът не прекъсна заниманието си и без да гледа Джар, спокойно изрече:

— Чудовището с дългите зъби е погубило лъва, но то няма да надвие ловците от племето на андорите!

И юношата си помисли обиден: „Събратята не вярват в силите на Джар, те чакат да се върне Гурху!“.

Добрата Глах в желанието си да нахрани патрулните преди новия поход им донесе жельди, изпечени на жарава.

Може би Тунг се радваше най-много от всички, че се върнаха в стана. Той весело лаеше и се втурваше да се надпреварва с хлапетата, като предизвикваше усмивки по суровите лица на андорите.

ГЛАВА 27

КРАЯТ НА МОХОР

Когато патрулните се спуснаха от площадката, Тунг ги догони — сега палето на червеникавото куче смяташе, че е задължено да съпровожда малкия отряд. Джар не успя да втълпи на кученцето, че трябва да остане в пещерите; наложи се да се върне и да предаде Тунг в ръцете на Хуог.

Пепелявосиви облаци забулиха небето, вместо слънцето през облациите прозираше размазано светложълто петно. От север задуха студен вятър. Но Джар не забелязваше всичко това — той внимателно се вглеждаше в спътниците си. Лус и Рам бяха мълчаливи, но по лицата им не личеше страх.

Джар поведе отряда към дъбовата горичка, точно към онова място, където неотдавна загина Гата в лапите на тигро-лъва. Като приближаваха горичката, те чува характерно мляскане: край дърветата дива свини лакомо ядяха жълди. Стадото беше малко, състоеше се от стар глиган и няколко женски с малките. Като видяха хората, глиганите се разтревожиха и обърнаха към тях грозните си глави. Секачът се наежи; той заплашително грухтеше.

Насочили копията напред, ловците нападнаха дружно стадото. Докато Джар и Рам отблъскваха пристъпите на стария глиган, Лус успя да прободне с копието едно тлъсто прасенце. Квиченето на смъртно раненото животно послужи за дивите свини като сигнал за бягство. Последен изчезна в храстите мощният секач. Ловците не го преследваха, те познаваха добре силата на този опасен противник.

Рам клекна и се приготви да разпори корема на убитото прасенце — искаше да си хапне черен дроб, но Джар го спря. Лус и Рам разбраха за кого се отрежда тази плячка. Всички тръгнаха отново, като влачеха прасенцето по земята: Джар искаше по такъв начин да примами Мохор. Те домъкнаха прасенцето до дъба, на който вчера си бяха направили гнездо.

Слънцето се подаде иззад облациите, освети червените увяхващи листа. Поривите на вятъра подхващаха окапалите листа, въртяха ги във

въздуха.

Като заобиколиха бърлогата, ловците се убедиха, че звярът още не е напуснал леговището си. Това ги накара незабавно да се покатерят на дъба. Прасенцето оставиха на няколко крачки от дървото, на което се бяха разположили.

Мина малко време и полъх на вятъра донесе остра животинска миризма — Мохор бе напуснал леговището си и се насочваше към полянката.

Едва сега Джар разбра, че е сторил грешка, като остави прасенцето толкова далеч от дървото: трудно ще е от гнездото да улучат с копие хищника, ако реши да се приближи до примамката. Юношата вече искаше да се спусне от дървото, за да поправи грешката си, когато на поляната се появи тигро-лъвът. Той душеше настървено тревата, по която бяха влачили прасенцето.

Слабо шумолене в дървото привлече вниманието на Мохор. Като видя струпаните в дъба клони, хищникът се обърка. Но на земята лежеше прасенцето и очите на гладния звяр заблестяха. Той обикаляше около примамката, като накуцваше и все току хвърляше зорки погледи към дъба, но не се решаваше да се приближи до нея.

Тогавя Джар реши да не се крие повече. Надолу полетяха съчки и на клоните на дървото пред Мохор се изправиха три човешки фигури. Юношата разчиташе, че като види колко малко са хората, куцията звяр ще се осмели и ще ги нападне. А те, застанали на здравия клон, ще могат по-силно и по-далеч да мятат копията.

Но Мохор се отдръпна на края на поляната. Полегна под един храст, като сложи кръглата си глава върху протегнатите лапи. Немигащият му поглед неволно предизвикваше трепет у хората. Желаяйки да раздразни Мохор, Джар почна да къса жельди и да ги хвърля по него.

— Съдрана кожа! Празен търбух! — подвикваше юношата. — Ловците от племето на андорите не се страхуват от тебе!

Лус и Рам последваха примера му, върху хищника се изсипа град от жельди. Мохор изрева и скочи. Хората приготвиха копията си с намерение да посрещнал достойно врага, но внезапно тигро-лъвът се скри в храсталака. По едва забележимото клатене на клоните ловците разбраха, че куцото чудовище е останало да пази полянката. Сега те самите бяха попаднали в клопка!

И изведнъж в храсталака срещу Мохор се чу тихото ръмжене на лъвицата.

Като чу гласа ѝ, Джар мигновено взе решение. Без да изпуска копието, той леко скочи на земята, метна прасенцето на рамо и хукна към лъвицата. Не поглеждаше назад, но знаеше, че Мохор ще го последва. И наистина до слуха му стигнаха тътрещите се стъпки на тигро-лъва. Джар изтича на широката поляна. Сред зелените листа на храстите блеснаха очите на лъвицата. Юношата хвърли на земята прасенцето, с няколко скока стигна до клена, израсъл на края на поляната, и гостоприемните му клони го скриха.

От върха на дървото Джар наблюдаваше как лъвицата се приготви да грабне неочаквания подарък, но изведнъж видя Мохор. Куцийт звяр също се промъкваше към прасенцето. Прегърбен и космат, сега той се стори на юношата особено отвратителен.

Ноздрите на лъвицата хищно потрепваха: по миризмата тя позна смъртния си враг. От гърлото на лъвицата се изтръгна къс глух стон, който веднага се превърна в яростен рев. Тя скочи и се спусна към дългозъбото чудовище. Мохор се притисна към земята, готов да отблъсне нападението. Лъвицата обикаляше около него — избираше момента, за да си разчисти сметките с опасния противник.

Изпитвайки предварително задоволство от скорошната гибел на Мохор, Джар просто не можеше да сдържи обзелата го радост и почна лекичко да се потупва по бедрата.

Ала радостта му излезе прибързана. Всеки път, когато лъвицата се готвеше да нападне, пред нея винаги се озоваваше озъбената паст на Мохор. А скоро и той сам мина в настъпление. Сега лъвицата все често поглеждаше към близкия храсталак. Джар разбра: без чужда помощ тя няма да надвие страшния противник. Юношата се спусна от дървото и незабелязано се промъкна при зверовете. Трудно беше да улучи с копие Мохор: зверовете непрекъснато бяха в движение. Но ето че тигро-лъвът се озова точно срещу юношата и той метна копието.

Джар не улучи. Но изсвистялото във въздуха копие привлече вниманието на звяра — той се обърна назад и това го погуби. В следващия миг лъвицата със злобно ръмжене се вкопчи в гърлото на чудовището. Двамата противници се търколиха на тревата. Мохор правеше отчаяни усилия да се освободи и най-сетне успя да отблъсне лъвицата. Тя отскочи настрана и изчезна в храсталака, без да повтори нападението.

Мохор глухо ръмжеше, опрян на предните лапи, загледан подире ѝ. После изведнъж се катурна на хълбок.

Джар замря на място. Настъпи онзи миг, който той толкова отдавна чакаше! Тигро-лъвът бе победен! Куцият звяр, причинил толкова мъки на андорите, лежеше безпомощно в праха пред Джар.

Мохор гледаше със застиващи очи към Джар, искаше да се надигне, но не можеше. Искаше да изреве застрашително — от гърлото му се изтръгнаха дрезгави звуци.

Джар подскочи към дългозъбото чудовище, заби копие в него и извика:

— За малката Арза!

Удари още веднъж:

— За Янг!

И най-сетне удари тигро-лъва в сърцето и извика:

— За Гата!

После, стъпил с крак върху неподвижното тяло на Мохор, Джар обърна лице към залязващото слънце и запя:

— Дългозъбият няма вече да плаши обитателите на пещерите!

Хитростта на Бързоногия елен сполучи! Жълтогривата лъвица се сражава на страната на хората! Ярх!

**ВТОРА ЧАСТ
ИЗГНАНИЕ**

ГЛАВА 28

ЛАН, СИНЪТ НА ЛАР

Резките пориви на вятъра, студени като вълните на разбушувалото се от бурята езеро, пронизваха до костите Хуог. Той се свиваше, мъчеше се да се загърне по-плътено в еленовата кожа, която едва прикриваше слабичките му рамене.

Хуог бе разтревожен и много изплашен. Току се озърташе неспокойно, слушваше се, притискаше ухо към земята. Жестокият вятър все по-злобно шибаше посинялото му тяло.

„Хубаво е сега в пещерите“ — с тъга си помисли Хуог и едва не заплака. Никога досега той не бе ходил сам толкова далеч от родния стан.

Още от сутринта бурята бе принудила андорите да се подслонят под скалните навеси. Този ден в стана имаше малко хора: Гурху с ловците още не бе се върнал, патрулният отряд също бе заминал. На Хуог му стана скучно. Той издебна удобен момент, незабелязано се скри зад храста в края на площадката и там почна да прави меча бърлога от влажния пясък.

Над главата му, гонени от вятъра, се носеха ниски дрипави облаци, прилични на гривии на бизони. Хуог не забелязваше нищо: целият бе погълнат от играта. Два малки гладки камъка представляваха тромавите животни. Момчето ги постави в пещерата, доволно цъкна с език и се огледа. Зоркият му поглед се плъзна по притихналата степ. На самия хоризонт се мяркаха фигури на едри животни. Навярно бяха мамути. Но не те привлякоха вниманието на Хуог. Близо до гората, в храстите, се мярнаха три човешки фигури.

„Отредът на Джар!“ — зарадва се Хуог и му се дощя да догони ловците, да поскита с тях. Жалко, че досега Маюм не му е разрешавал това.

Без да мисли много, Хуог се спусна по склона. Той почна предпазливо да се промъква към края на горичката, за да не го видят хората от племето. Колкото повече се отдалечаваше от пещерите, толкова повече ускоряваше крачките си и скоро вече препускаше с все

сила. Той тичаше не защото се страхуваше, че ще срещне хищници — след като загина Мохор, те не закачаха селището на хората. Хуог разбираше, че може да изгуби от очи патрулните.

Скоро през клоните на храсталака момчето вече можеше да види боздуганите върху полегатите рамене на хората. Напоследък освен копия Джар и спътниците му носеха със себе си и боздугани.

„Защо Лус е надебелял?“ — учуди се Хуог. И изведнъж страшна догадка накара сърцето му да се свие: „Чужди!“.

Надвил страха си, Хуог продължи да върви подир пришълците. Насрещният вятър му помагаше да остане незабелязан.

Неизвестните ловци свиха към гората. Момчето не рискува да ги последва. Спотаи се в храстите, реши да почака.

„Дошли са от степта и пак там отиват“ — досети се Хуог.

Ето защо лежеше той тук, гушейки се зиморничаво в еленовата кожа: търпеливо очакваше да се появят пришълците. Той ще ги проследи — тогава старият Маюм ще му позволи да придружава патрулния отряд в походите му.

Мина доста време, откак пришълците изчезнаха в гъсталака. Хуог се изправи и погледна към родните пещери. През леката мъгла, която ги бе забулила, не се виждаха пламъците на огньовете.

„Хората от чуждото племе не са ни забелязали“ — с облекчение си помисли Хуог.

И изведнъж зад гърба си чу леки стъпки на боси крака. Момчето едва се сдържа да не извика ужасено. Но каква беше радостта му, когато неочаквано пред него се появиха Джар, Лус и Рам.

Излезе, че те вече знаеха за появяването на хората от чуждо племе. Джар нареди на Хуог веднага да изтича в стана и да предупреди Маюм.

Момчето не чака дълго да го молят и скоро малката му фигурка с наметнатата на раменете кожа се замярка из храстите.

Патрулните навлязоха навътре в гората по следите на пришълците. Малкото на брой следи бяха за Джар указание, че това са само разузнавачи на неизвестното племе. Трябваше да ги пропъдят или унищожат, без да им дадат възможност да попаднат в селището на малобройната орда на андорите.

Когато през клоните на дърветата андорите забелязаха напред сойка да кръжи във въздуха, а сетне чува тревожния й крясък, те се

спогледаха и разбраха: враговете са тук. И патрулните почнаха внимателно да се промъкват към това място. Ако не беше мравунякът, в който се спъна Рам, може би отрядът на андорите щеше да изненада пришълците. Но като чуха шума, те скочиха на крака и дигнаха над главите си тежките боздугани. Джар, Лус и Рам изникнаха пред тях като изпод земята. Пришълците също бяха трима.

Сърцето на Джар биеше лудо, но той не изпитваше страх и с нескрито любопитство разглеждаше чуждите хора.

Срещу него се бе изправил нисък, набит човек, чието лице му се стори познато.

И изведнъж Джар си спомни: този здравеняк бе изскочил пръв иззад храстите онази нощ, когато го преследваха съплеменниците на Голямата пета. Изглежда, че младият андор бе улучил тогава, като метна копието — на бузата на врага розовееше пресен белег.

Джар изви очи, погледна другия противник и позна в него кръглоликия юноша, същия, който бе доплувал близо до островчето, на което се криеше отрядът на андорите.

Колкото и да бе чудно, Джар не изпитваше никаква вражда към тези хора, дори му се прищя да ги поздрави като познати. Но враговете, войнствено размахали боздуганите, се втурнаха да се бият.

Джар се счепка с ниския човек с белега. Той се оказа не много страшен противник. Скоро стана ясно, че е по-слаб от юношата по сръчност и ловкост.

Рам се биеше смело, настъпателно. Със силни удари на боздугана той все по-често караше противника си да отстъпва.

Само на Лус беше тежко: кръглоликият юноша явно го надвиваше. Като видя това, Джар с яростна атака пропъди настрана ниския, с когото се сражаваше, и се втурна да помага на Лус. Лус разбра хитрината му и нападна оставения от Джар враг. По такъв начин те си размениха противниците.

Още с първите удари Джар почувства, че макар и млад, Кръглоликия е силен и смел.

Увлечен в боя, Джар престана да следи Лус и Рам. Само по глухите удари на боздуганите разбираше, че боят продължава.

Кръглоликия се нахвърляше върху Джар яростно. Прехапал устна, с пламнали от възбуда очи, той ловко нанасяше удар след удар.

В началото Джар повече се защитаваше, отколкото нападеше. Кой знае защо, струваше му се, че това не е истински бой, а по-скоро боричкане с някой връстник по сила и ловкост, също както често почваха да се боричкат в стана младите му съплеменници.

Но ето че Кръглоликия със силен замах едва не изби боздугана от ръцете на Джар и той бе принуден стремително да приклепне, за да избегне следващия удар, който можеше да му струва живота. И тогава Джар разбра: това не е игра! С войнствения вик „яrx!“ той се нахвърли върху врага.

Бързите удари просто се сипеха върху Кръглоликия. Сега Джар бе силният. Без да дава възможност на врага да си отдъхне, той настъпваше и скоро почувства, че Кръглоликия вече по-трудно се отбранява. Очите му се замъглиха от умора, пот покри челото му. За да може да си отдъхне, той неочаквано се дръпна назад, като протегна боздугана пред себе си. Джар се възползва от това и нанесе къс, решителен удар, сякаш с каменно оръжие разсичаше убито животно. Ударът улучи дръжката на вражеския боздуган и той се търколи в краката на Джар. Кръглоликия изкриви устни, сякаш щеше да заплаче, и преди още Джар да замахне отново, обезоръженият противник извика и хукна към гъсталака. Джар се втурна подире му, но веднага разбра, че ще е трудно да настигне Кръглоликия. Той летеше като подплашен елен, прескачайки леко ниските храсти. Разгорещен от боя, Джар тичаше бързо, но му пречеше тежкия боздуган, който той не изпускаше из ръце. Юношата забеляза ядосан, че разстоянието между него и противника се е увеличило. Вече беше готов да се откаже от понататъшната гонитба, но в този миг видя, че Кръглоликия сви към тесния проход в шипковите храсти. Джар знаеше, че този бодлив коридор завършва с гъсти непроходими шубраци.

С победен вик той се втурна подир врага и скоро го настигна. Целият издраскан, Кръглоликия се щуреше в задънения проход и напразно се мъчеше да се измъкне от него. Щом видя Джар, замря, като следеше напрегнато всяко негово движение.

И неочаквано той почна да говори. Джар трепна и едва не изтърва вдигнатия боздуган: врагът говореше на език, който юношата разбираше. Някои думи звучаха не съвсем така, както ги произнасяха андорите, но смисълът беше ясен.

Кръглоликият юноша се наричал Лан. Принадлежал към племето лархи. Баща му, могъщия Лар, обикалял наблизко с дружина ловци...

Кръглоликия очаквателно замълча, очите му молеха за пощада.

Джар кимна — даваше на юношата да разбере, че е схванал какво му казва...

— Племето лархи е многобройно като листата на дърветата — продължаваше Кръглоликия. — Лар ще отмъсти за смъртта на сина си. Не ме убивай, младежо от смело племе, Лан ще бъде твой приятел!

Като каза това, Кръглоликия протегна ръка на Джар. Лицето му побледня, но вече не изразяваше страх.

Джар дишаше пресекливо, измъчваха го съмнения. Кой знае защо, той си спомни за предателството на Лус — нали и тогава не намери сили в себе си да убие невъоръжен човек. Но онзи беше съплеменник, а този е враг и според обичаите на племето не заслужава пощада.

Юношата стоеше объркан, не знаеше как да постъпи. Но като погледна засиялото лице на Кръглоликия, се усмихна.

Лан радостно извика. Той схвана усмивката на победителя като знак, че му дарява живота. С присъщата на младостта пламенност Кръглоликия подскочи към Джар и потърка нос о рамото на доскорошния си враг, изразявайки по този начин обхваналите го чувства.

Джар хвана юношата за ръка и го поведе след себе си. Лан покорно тръгна подир победителя. Но колкото повече се приближаваха до края на гората, толкова по-загрижено ставаше лицето на Джар. Как ли ще го посрещнат андорите?

От старите хора юношата бе слушал, че едно време непознати орди често са ходили заедно на лов за мамути, помагали си едни на други да се снабдят с месо от исполинските животни. А защо сега той трябва да се сражава с кръглоликия юноша, който успя да спечели симпатията му? Дали андорите са станали по-сурови след несполуките, поради които племето много е намаляло?

Джар тръсна коравите си къдри, за да пропъди мислите, на които и без това не можеше да намери отговор.

Гората почна да оредява. Победилият и победеният излязоха накрая. Точно срещу тях се синееха скалите. Мъглата се бе

разпръснала, виждаше се добре площадката, на която пламтяха огньовете.

„Защо днес има толкова много огньовете?“ — учуди се Джар, като се взираше втренчено в далечината.

Шумолене в храстите го накара да се обърне: пред него стоеше Кри. Като видя непознатия, девойката учудено ококори очи. Тя се приближаваше бавно, без да откъсва очи от Кръглоликия. Още минута — и страхът върху лицето на Кри се смени с приветлив израз, тя се усмихна...

Кръглата физиономия на Лан изрази възторг. Жадният му поглед не се откъсваше от красивата девойка. И на Джар му олекна на сърцето: значи, опасенията му са напразни! Ако се съди по поведението на Кри, сурова участ не очаква пленника.

Но радостта му беше прибързана. След Кри на края на гората излязоха и другите събирачи на корени. Като видяха чуждия човек, съплеменниците на Джар почнаха гневно да викат.

Решението дойде мигновено, Джар не се колебаеше. Като стисна леко лакътя на Лан, той незабелязано побутна доскорощния си враг. Кръглоликият юноша веднага се досети какво иска от него Джар. Лан отскочи настрана и като отметна глава, с бързината на вятъра се понесе покрай гората!

За да даде вид, че иска да се втурне да го гони, Джар замахна с боздугана, подхлъзна се и цопна в незасъхналата кал от неотдавнашния дъжд. Докато той ставаше и разтриваше ударения си крак, беглецът бе вече далеко.

След Лан се затича с дротик в ръце смелата Ру, окуражавана от заглушителните викове на съплеменниците ѝ. Като разбра, че не ще може да догони бързоногия враг, Ру извика „ярх!“ и метна оръжието. Не улучи — копие то се заби в земята. Кръглоликият юноша го грабна и направи няколко крачки към жената.

Сега вече Ру трябваше да бяга, за да се спаси. Но Лан дори не мислеше да я преследва. Като подскачаше високо и размахваше оръжието, той изигра войнствения танц и се скри в храсталака до гората.

Когато Джар, накуцвайки, се връщаше в стана заедно с тълпата събирачи на корени, той с безпокойство забеляза недружелюбните

погледи на съплеменниците си: те не можеха да му простят бягството на пленника.

ГЛАВА 29

ОБЛАЦИ НАД ГЛАВАТА НА ДЖАР

Лус и Рам се върнаха в стана много преди Джар: техните противници прекратиха внезапно боя и се скриха в храстите. Андорите не се опитаха да ги преследват. Като потърсиха в храсталака Джар и не го намериха, те тръгнаха към пещерите, за да съобщят, че наблизо има чужди хора.

Донесената от тях вест разтревожи андорите. Маюм заповяда веднага да запалят многобройни огньове, за да създадат у пришълците впечатление, че ордата е голяма.

В стана беше неспокойно. Нима ще се наложи да напуснат мястото, с което са свикнали и което им е удобно? Глах и още няколко жени се заловиха бързо да сгъват кожите, за да са готови да ги вземат със себе си.

Маюм прати патрулни в храсталака, който бе досами пещерите. Те трябваше да предупредят, щом се появят враговете, и ако успеят, да задържат известно време пришълците, за да дадат възможност на населението от пещерите да се скрие.

В това време се върнаха Джар и събирачите на корени.

— Бързоногия елен хвана пленник! — чуха се гласове сред тях. — Ако не бе избягал, той щеше да го доведе тук!

Като крила на птица полетяха нагоре рунтавите вежди на Маюм. Погледът на стареца прониза юношата като острие на копие.

Навел очи, Джар смутено тъпчеше на едно място.

— Защо му е бил нужен пленник на Бързоногия елен? — запита вождът.

Юношата мълчеше.

Тогава Маюм извиси глас:

— Нека някой от събирачите на корени да разкаже какво е станало!

Ру разбута тълпата жени и излезе напред. Тя хвърли суров поглед към Джар и разказа всичко.

Лицето на Маюм сякаш се вкамени. Притворил очи, той размишляваше за нещо. Джар почувства как се сгъстват над главата му облаците на гнева на съплеменниците му. Чу се глух ропот.

Твърде късно разбра той какво провинение бе извършил. Кръглоликия можеше да насочи враговете към ордата!

Кой знае как би свършило всичко това, ако патрулните не бяха съобщили, че се е върнал Гурху с дружината. Всички с ликуващи викове се втурнаха към ловците, натоварени с плячка.

Срещата беше възторжена, бурна. Маюм не пречеше на това: ако враговете са се спотаили наблизко, нека знаят, че ловците са се върнали.

Дружината на Гурху донесе десетина пухкави кожи. Веднага ги разстлаха на цялата площадка. Полегатите лъчи на залязващото слънце позлатяваха кестенявата козина.

Джар разбра, че дружината не се е сдобила лесно с кожата: телата на много ловци бяха покрити с драскотини и ожулени места. А на гърдите на Гурху аленееше прясна рана. Но вина за нея нямаше никой звяр, това беше следа от дротик, хвърлен от човешка ръка.

Оказа се, че по пътя за стана дружината ловци неочаквано била нападната от хароси — така се наричаше племето, което живееше по бреговете на горските езера. Ордите, които живееха в съседство с това племе, изпитваха люта ненавист към него, защото харосите се стараеха да вземат главите на враговете си и се отличаваха с особена злоба и нетърпимост по отношение на чуждите хора.

Завързалата се схватка между харосите и андорите можела да завърши зле за ловците на Гурху, които били значително по-малко. Но неочаквано от храстите изскочил един харос и надал вик, който заставил съплеменниците му веднага да прекратят схватката и бързо да се скрият в най-близката гора. Гурху решил, че някъде наблизо са се появили хора, враждебни на харосите. Страхувайки се за съдбата на

малобройното си племе, той побързал да се върне с ловците в пещерите.

Седнал на разстлана мечка кожа, Маюм си почесваше гърдите и внимателно слушаше разказа на водача на ловната дружина. Според старейшината на племето воители на Голямата пета са отклонили отряда на свирепите хароси.

Застанал прав, Маюм заповяда на Хуог да донесе кожата на Мохор. Малчуганът изпълни бързо заповедта. Тогава Маюм посочи на ловците кожата и разказа как Джар е успял да убие куцото чудовище.

Дружното „яrx!“ убеди вожда, че новодошлите ловци одобряват постъпката на юношата. И само лицето на Гурху стана още по-мрачно. Сигурно спомените за Мохор не будеха у него приятни чувства.

Маюм заведе Джар до проснатата на земята кожа на тигро-лъва. Вождът стъпи на нея и с видимо удоволствие прокара пета по косматата кожа. Сетне се обърна към Джар, дигна дясната му ръка и каза високо, та да го чуят всички:

— С тази ръка Бързоногия елен уби куцото чудовище! А с тази — вождът вдигна лявата ръка на юношата — пусна пленника!

И всички разбраха какво иска да каже старейшината на племето: провинението си Джар изкупваше с подвига, значи, юношата е заслужил прошка.

Когато вождът пусна ръцете на Джар, екнаха гръмки одобрителни възгласи. Мъдрото решение на Маюм допадна на всички. Изключение правеше Гурху, който все още се мръщеше.

Но тогава до него се приближи Кри и той веднага забрави всичко. Водачът на ловците отрязва едно парче от донесеното в лагера мечо месо и взе да гоцава девойката. Той разкъсваше месото с ръце и слагаше в устата ѝ малки парченца. Кри се усмихваше и кимаше. С цялото си поведение девойката показваше, че няма нищо против задирията на Гурху.

На площадката един след друг угаснаха огньовете. Синкавата мъгла на безлунната нощ забулваше саваната. На потъмнялото небе плахо блещукаха звезди. Вятърът утихна. Степта заспиваше.

Джар лежеше в тревата близо до площадката. Всичко онова, което се случи днес, го умори, пък и имаше за какво да помисли... Лошо ли стори или хубаво, че пусна пленника? В близките храсти се

чу шумолене. Той извърна глава и видя, че там някой седи неподвижно.

„Кой ли е? Лус или Рам?“ — помисли Джар.

— Ти ли си, Бързоноги елене? — чу той шепот.

По гласа юношата позна Кри.

Сякаш топла вълна заля Джар. Тревожните мисли в миг го оставиха. Той тъкмо щеше да заприказва с Кри, но чу до самото си ухо нейния развълнуван шепот:

— Бързоноги елене! Защо враждуваме с племето на кръглоликия юноша?

Джар не виждаше лицето на девойката, но ясно си представи как се усмихват пълните ѝ устни и очите ѝ сияят. Ето за кого мисли Кри!... Стана му обидно не само за себе си, но и за Гурху. Той мълчаливо стана и без да гледа Кри, тръгна към пещерите.

ГЛАВА 30

ТУНГ ОСТАВА С ХОРАТА

Минаха три дни. Всичко беше спокойно, страхът на ордата се оказа напразен. Хората от чуждото племе изчезнаха в безкрайните простори на пожълтялата савана.

Животът на андорите си течеше както обикновено. При изгрев-слънце Гурху и ловците му тръгваха за степта на лов, а Джар, Лус и Рам обикаляха околностите, за да охраняват стана.

Цялото си свободно време Джар прекарваше с Тунг. Кученцето порасна. Сега вече познаваше всеки обитател на стана, но особена обич изпитваше към главния си покровител Джар. То дружеше и с къдрокосия Хуог, на чиито грижи оставаше денем, когато Джар тръгваше. С хората кученцето се чувстваше съвсем спокойно — острите зъби и смелият нрав му бяха спечелили уважение на обитателите на пещерите.

Най-голямо удоволствие за Тунг беше да се занимава с кожата на пещерния лъв, която Джар понякога измъкваше от пещерата. В такива минути то заприличваше на свиреп хищник, който безжалостно се разправя с плячката си.

„Какво ли ще прави Тунг, когато срещне жив звяр?“ — неведнъж си мислеше юношата, като издърпваше кучето от кожата.

Джар много обичаше да наблюдава как си играят Хуог и Тунг. Какви ли не лудории измисляха! Неуморно се гонеха, при това разлудувалото се кученце често навираше хлапето в нишата, като му хапеше петите. Хуог грабваше дротика и тогава Тунг трябваше да изфирясва. Но колкото и бурни да ставаха игрите им, винаги завършваха кротко.

Ето и днес, седнал на могилката до края на площадката, Джар следеше как се развиват събитията.

Застанал на четири крака, Хуог представяше някакъв звяр. Той глухо ръмжеше и разтърсваше острите си къдри. Необичайното поведение на приятеля явно смущаваше кученцето. То високо и негодуващо лаеше, подскачайки на едно място, сякаш искаше да

накара приятеля си да заеме обикновеното за него положение. Хуог започна да настъпва и Тунг се отдръпна назад.

Увлечено в играта, кученцето не забеляза, че се озова на края на площадката. В следващия миг то вече се търкаляше презглава по стръмнината. Хуог със смях го последва. Скоро до слуха на Джар достигнаха веселите викове и възбуденият лай на кучето — явно там, долу, играта продължаваше.

Юношата с удоволствие вдъхна влажния мирис на реката, донесен от лекия ветрец. По плитчините се виждаха фигурите на риболовците, сред тях имаше няколко жени. Потъмнелите във вечерния здрач води на реката се сливаха с брега. Бледният сърп на луната увисна неподвижно на небосклоне.

Настъпилата тишина приспиваше. Заврял брадичка в коленете, юношата притвори очи. Но изведнъж накичилият се на площадката Хуог докосна рамото му. Момчето изплашено гледаше към склона.

Лошо предчувствие накара Джар да скочи на крака. Долу, на няколко крачки от него, стоеше на стръмнината Тунг. Сега той почти не приличаше на палаво кученце: настръхналата му козина, пламналите очи, щръкналите уши — всичко в него говореше за крайна възбуда. Главата и опашката на Тунг сякаш се бяха слели в една права линия и той изглеждаше значително по-едър. Джар беше виждал такава стойка у степни кучета, когато се готвят да преследват жертва.

До изострения слух на юношата стигна едва доловим звънтящ звук — отдалеч се чуваше задавеният лай на степни кучета.

Джар нямаше време за губене. Скочи долу и се просна на земята редом с Тунг. По тялото на кучето мина лека тръпка, но то не обърна никакво внимание на човека, сякаш звуците, които се чуваха от степта, го бяха омагьосали.

В момента, когато Тунг понечи да се втурне към долината, Джар го хвана здраво през тялото. В очите на Тунг пламна ярост, той с настървение заби острите си зъби в ръката на човека. Джар дръпна силно ръката си, дигна кучето и се затича към пещерите.

От ухапаната ръка се стичаха едри капки кръв. Внезапно юношата почувства как се отпусна тялото на Тунг. Той не се опитваше вече да се изтръгне, в очите му се появи виновен израз и лизна юношата по брадата, сякаш молеше прошка за постъпката си.

Но Джар дори не се сърдеше на Тунг, разбираше внезапно пламналата у него тъга по събратята му. И дружбата между човека и кучето не се наруши.

Джар занесе кученцето в пещерата и известно време остана край него. После, като видя, че то съвсем се успокои и няма намерение да избяга, излезе на площадката.

Хиляди звезди трепкаха по вечерното небе. Станът заспиваше...

Ранената ръка на Джар го болеше, но той не обръщаше внимание на това. Беше доволен, че Сивия брат остана с хората...

Неочаквано от тъмнината изскочи фигурката на Кри.

Тази девойка все така се харесваше на Джар, но той веднага забравяше за нея, щом не я виждаше. Чувството му към Кри приличаше повече на дружба, отколкото на любов.

Девойката бързаше за някъде. В ръцете си държеше малко кокалено шилце и снопче сухожилия, които се употребяваха обикновено за съшиване на кожи. Като забеляза Джар, Кри се спря.

— Старата Глах се тресе като върбова клонка при буря! — каза загрижено тя.

Думите ѝ разтревожиха Джар. Той все така се отнасяше към добрата Глах като към родна майка. Юношата знаеше, че днес Глах е ходила заедно с няколко жени на реката да търсят по плитчините миди и охлюви. Не се отказваха и от рибата, изхвърлена на брега. Понякога рибата навлизаше в тесните ръкави на реката, където я ловяха. Есенно време рибата ставаше отпусната, мързелива. Това беше добре дошло за ловците. Но трябваше дълго време да се стои в студената вода.

„Глах се е простудила много“ — помисли си Джар и забърза след Кри към нишата, където живееше старицата.

Върху еленова кожа под каменните сводове лежеше болната жена. По отслабналото ѝ лице падаха косми от разрошените ѝ коси. Глах дишаше като подплашен елен и слабото ѝ тяло се тресеше от силни тръпки. До главата на болната бе клекнала Ру и от време на време ѝ даваше да пие вода от бизонски рог.

Джар мълчаливо седна до Ру.

В пещерата влезе Маюм: в ръцете си държеше меча кожа. Той я сложи при възглавето на Глах и си отиде, без да каже нито дума.

При слабата светлина на горящите навън огънове Кри се залови да съшива мечата кожа. Сгъна я на две с козината отвътре и почна да я

съединява с жили от трите страни. Получаваше се нещо като кожен чувал. Джар с възхищение гледаше колко ловко си служи девойката с кокаленото шило, пробождайки с него кожата. Скоро тя свърши работата си и с помощта на Ру и Джар навлече чувала на старицата. Топлата кожа подежда благотворно и Глах заспа.

Болестите често навестяваха стана; ако някой се разболееше, другите не го оставяха, носеха му храна, даваха му вода.

Ето и сега грижата на съплеменниците като могъщо лекарство вдъхна сили на Глах. Когато се събуди, тя видя младите андори и на лицето ѝ засия слаба усмивка.

Край нишата се чуха тежки стъпки и в пещерата влезе Гурху. Джар преди това си помисли защо ли край болната старица не се вижда внукът ѝ. Всички знаеха колко е привързан Гурху към Глах. Но като видя вожда на ловците, юношата разбра защо се бе забавил: в ръцете си Гурху държеше току-що уловена яребица.

Силните пръсти на ловеца лесно разкъсаха гръдния кош на мъртвата птица и извадиха черния дроб, сърцето и белите дробове. Всичко това той подаде на Глах.

Старата жена отметна кичура коса, който бе паднал на лицето ѝ, устните ѝ едва чуто прошепнаха нещо. Тя въздъхна и поклати глава — даваше да се разбере, че не може да яде сега. Ласкавият ѝ поглед се спря върху силния ловец, сетне се отмести върху Джар. На старата жена ѝ беше приятно, че любимите ѝ хора не са я оставили.

Като видя Джар, Гурху този път не прояви недоброжелателство; глухо измърмори нещо, а свирепото му лице изрази бегла усмивка.

Глах затвори очи: беше уморена. Край болната полегна Ру. Другите безшумно напуснаха нишата.

Огньовете на площадката угаснаха. Над стана се просна нощта. От степта лъхна студ, дъх на увехнала трева и Джар изпита силно желание по-скоро да си легне на топлата еленова кожа.

Като влезе в пещерата, той изгони от леглото си Тунг, който безцеремонно се бе настанил там.

Напоследък кучето спеше до Джар и сега, като лизна виновно и предано юношата, пак си легна. След миг, стоплени, двамата — човекът и кучето — вече спяха така дълбоко, както може да се спи само на младини.

ГЛАВА 31

В ДРУЖИНАТА НА ЛОВЦИТЕ

Степта пожълтя. Изсъхнаха тревите, увехнаха последните цветя. Над селището на хората сега съвсем рядко се появяваха ята птици, които отлитаха за топлите страни. Все по-често се въсеше небето и за дълго лишаваше хората от топлината на слънцето.

Джар обичаше това време, когато още не са настъпили истинските студове, а ободряващата свежест на въздуха влива у човека особена сила и лекота.

Ето втора седмица вече юношата прекарваше в походи заедно с дружината на ловците. Маюм най-сетне се реши да придаде към Гурху Джар, Рам и якия Хаг — по-голям брат на мъничкия Хуог.

Само Лус все още беше патрулен на стана. Сега той не отиваше далеч от пещерите, наблюдаваше главно степта: Маюм смяташе, че с настъпването на студовете има по-малка опасност от внезапно вражеско нападение.

Джар се радваше, че премина към дружината. Животът на ловците, пълен с опасности и приключения, допадаше на смелия юноша. Пък и Гурху сега не се заяждаше с него.

Юношата забеляза, че от известно време характерът на свирепия му съплеменник е станал по-добър. Дали причина за това не е веселата и ласкава Кри?

Откак Джар дойде в дружината, сполука съпътстваше ловците — през всичките тези дни нито веднъж не се бяха връщали с празни ръце. Ето и днес, натоварени с плячка, те още по светло крачеха към пещерите.

Слабото слънце едва посгряваше главата, а лекият ветрец освежаваше приятно тялото. Хубави са тези тихи есенни дни — последна ласка на отлитащото лято!

До слуха на Джар достигна звънлив лай. Види се, от стана са ги забелязали. От площадката се спуснаха надолу две тъмни фигурки и в надпревара хукнаха срещу ловците: както винаги тичаха неразделните Хуог и Тунг, надпреварвайки се по бързина.

— Как е Глах? — пръв попита Джар дотичалото момче.

Напоследък старата жена се бе пооправила малко, издръжливият ѝ организъм упорито се бореше с болестта.

— Днес Глах се грее на слънцето! — весело извика Хуог, бързайки да се пъхне под корема на елена, който ловците носеха.

Очите на Джар и Гурху се срещнаха и те се усмихнаха, приятна им беше вестта, донесена от кърдросото хлапе.

Щом пристигнаха в стана, Джар се запъти към пещерата на Глах. Старицата седеше на мечата кожа под навеса на скалата. Измършавялото ѝ лице, което с бръчките и цвета напомняше тази скала, днес се стори на Джар по-живо.

Той неведнъж беше виждал как умират старците от племето. Никога не беше се замислял за смъртта: за него тя беше непостижимо явление на природата. Но той винаги чувстваше, когато опасността от смърт е надвиснала над някого от племето.

Глах не приличаше на умираща. Тя радостно посрещна дружината ловци, помътените ѝ очи отново се оживиха, мърдащите се ноздри жадно вдишваха миризмата на дима.

„Глах ще живее!“ — радостно помисли Джар и се приближи до групата андори, наобиколили леглото на болната.

Като забеляза юношата, старицата приветливо се заусмихва. А Гурху малко се отмести, за да го пусне напред.

До Глах бе приклекнал Маюм. В ръцете си старецът държеше парче пресен черен дроб от убит елен. Смръщил чело, той със съсредоточен израз хранеше болната. Всички присъстващи наблюдаваха това с най-сериозен израз. Андорите знаеха, че желанието за ядене е сигурен признак за оздравяване.

Глах дъвчеше бавно, сегиз-тогиз посочваше устата си, било за да иска още от дроба, било от желание да подчертае с това хубавото си самочувствие.

След няколко дни старата жена съвсем оздравя и се залови с всекидневната си работа.

Юношите продължаваха да ходят на лов заедно с дружината. Гурху както винаги вървеше напред, за да въодушевява съплеменниците си със своето удивително мъжество. Сякаш нямаше сила, която би могла да принуди смелия ловец да отстъпи!

Наистина като срещнеха мамути, хората трябваше да се отбиват от пътя; предпазливо заобикаляха те и стадата бизони. Но Джар всеки път забелязваше как се променя лицето на водача на ловците, като види дебелорогите животни, с какъв блясък пламват очите му, как яростно се свиват огромните му юмруци! Забравил всичко друго, той стоеше като омагьосан, нямаше сили да откъсне поглед от тлъстите тела на бизоните.

— Зимата не е далеч и тогава Гурху ще покаже какво може! — шепнеше в такива моменти Рам на ухото на Джар.

Стараяйки се по всичко да приличат на храбрия вожд, юношите се състезаваха по смелост и ловкост. Особено изпъкваше Джар. Той с по-голям успех от другите помагаше на водача да намира едър дивеч.

Гурху вече не ревнуваше юношата от Кри, а сега, след боледуването на Глах, види се, съвсем забрави своята неприязън към него. Джар беше щастлив, когато забелязваше одобрителния му поглед върху себе си.

Настъпи зимата. Северните ветрове донесоха студ, гонеха по небето сиви облаци. Повечето от копитните животни отдавна вече се бяха преместили на юг. Само стада мамути и северни елени все още се мяркаха близо до стана.

Но ето че след няколко дни киша стегна студ. Степта се покри с тънка ледена корица, която пречеше на животните да се придвижват и да намират растения под снега.

През едно мразовито утро се случи нещо, за което младите ловци отдавна вече мечтаеха. Като кафяво петно се открояваше върху побелялата степ стадо бизони, които бавно, едва-едва се влачеха по долината. И Гурху реши да нападне дебелорогите животни.

Повечето от ловците не одобряваха намерението на водача. Те глухо мърмореха и против желанието си се мъкнеха след Гурху, който проправяше пътя. Силният андор трябваше да чупи с боздугана си тънкия лед, който не издържаше тежестта на хората. Изранените от леда крака на Гурху кървяха, но упоритият ловец вече не виждаше нищо друго освен стадото бизони. Джар и Хаг не изоставаха, крачеха след него.

Когато до стадото останаха не повече от сто крачки, дружината се спря. Джар вече добре различаваше косматите бизонски муцуни, обърнати към хората. Хаг не издържа и се върна при изостаналите

ловци. Джар продължаваше да следва водача. Въпреки ловната страст обхвана го чувство на страх. Можеха ли те двамата с Гурху да се опълчат против тази страшна сила, въоръжена със смъртоносни рога и копита? Ами ако бизоните се нахвърлят върху тях?

Гурху и Джар се спряха едновременно. Водачът на ловците се озърна. По израза на лицето на Гурху юношата разбра, че едва сега е видял изостаналите ловци. Изкривеното от гняв лице на водача не предвещаваше нищо добро. На Джар дори се стори, че Гурху ще се върне назад и ще стовари тежкия си боздуган върху страхливците. Но в този миг се чу трясък от разчупвана ледена кора.

Джар и Гурху мигновено се обърнаха и видяха, че от стадото се е отделил грамаден бизон. Навел ниско глава, той сякаш с любопитство разглеждаше леда, който се трошеше под копитата и му пречеше да върви. Сумтейки шумно, бизонът бавно се насочваше към хората. От широките му ноздри изскачаха струйки пара. По размерите и държането на животното Джар се досети, че това е водачът. Намеренията му бяха ясни. Бизонът искаше да накаже двамата смелчаци, рискували да се приближат до охраняваното от него стадо.

Джар погледна за миг към Гурху и не видя върху лицето му дори следа от уплаха. Водачът на ловците направи знак на Джар да остане на мястото си, а той самият тръгна бавно към бизона, като влачеше подире си тежкия боздуган.

Човекът и животното се спряха на няколко крачки един от друг. Бизонът изучаваше противника си, леко поизправил муцуна. Гурху също не откъсваше очи от страшния водач на стадото.

Това продължи няколко мига, но на Джар те се сториха часове. И ето водачът на стадото, навел едрочелата си глава, с глух рев се спусна срещу противника. Но атаката му не изненада Гурху. Той ловко се дръпна настрана, страшният му боздуган полетя стремително над главата на бизона и с все сила се вряза в снега! Водачът на бизонското стадо бе хитър и опитен: успя да отскочи. Джар беше изплашен и смаян от бързината, с която се движеше дори и в дълбокия сняг този тремав наглед звяр.

След няколко несполучливи опита да се нападнат един друг, противниците прекратиха за известно време борбата. И двамата — човекът и животното — дишаха пресекливо, хрипкаво, и двамата бяха уморени и имаха нужда от отдых. Само очите издаваха напрегнатото

им състояние. С неотслабващо внимание следяха взаимно и най-малкото движение.

Стадото бизони и дружината ловци оставаха засега само като зрители.

Но ето че Гурху замахна с боздугана, като направи измамно движение — протегна боздугана пред себе си. Бизонът се хвана на тази хитрост. С яростен рев скочи напред, като целеше с рогата оръжието на човека.

Джар извика от радост, защото разбра маневрата на ловеца. Гурху трябваше да се поотдръпне настрана и с все сила да стовари боздугана върху главата на водача. Той така и направи, но бизонът неочаквано врътна глава и боздуганът се плъзна по рогата му.

Бизонът изрева от болка и толкова силно заклати глава, че попадналият между рогата му боздуган беше изтръгнат от ръцете на Гурху и падна в краката на животното. Бизонът почна с настървение да бодне оръжието на човека. Това спаси Гурху.

Джар не се колеба нито миг. Той ловко хвърли на смелия ловец своя боздуган, и то тъкмо навреме! Бизонът стъпка в снега боздугана на Гурху, ръмжейки страшно. Но когато се извърна към човека, върху главата му с все сила се стовари боздуган. Грамадното животно с глух стон се строполи на хълбок.

Побледнелият от напрежение Гурху нанесе на бизона още няколко удара и с пламтящи очи скочи върху тялото на поваления водач, като нададе тържествуващ вик.

Ловците се обадиха като дружно ехо, изтичаха и наобиколиха убития бизон.

И тогава стадото трепна. Като тъмен облак, гонен от ураган, бизоните се понесоха към степта със страшен рев. Те чупеха по пътя ледената корица и мятаха рохкавия сняг.

ГЛАВА 32

ОГЪРЛИЦАТА

Джар се гордееше със своя съплеменник, който не отстъпи пред силния звяр. Колко щастлив бе той сега, че не се поддаде на страха и тръгна след Гурху. Нали той, Джар, единствен от цялата дружина се оказа редом с водача на ловците, когато бе необходимо, и му се притече на помощ!

От тази мисъл на юношата му стана толкова радостно, че му се дося да запее и изиграе танца на богатия лов. Той крадешком поглеждаше доволните лица на андорите, но нито един от тях не проявяваше особено бурни чувства.

„Страхуват се от гнева на Гурху“ — реши в себе си юношата.

В това време Гурху с помощта на двама ловци разделяше бизона. Каменните ножове действаха спорно в ловките ръце на хората, връзвайки се дълбоко в още топлото месо.

Когато работата бе свършена, хората почнаха да се гощават с вътрешностите на животното.

Гурху не произнасяше нито дума, на мрачното му неподвижно лице не трепваше нито един мускул. Поради това смелият ловец се струваше на Джар още по-величествен. Гурху късаше парчета прясно месо и ги хвърляше като милостиня на съплеменниците си. Но никой от тях не посмя да роптае. На Джар му се искаше да получи от ръцете на водача особено вкусно парче — нали и той до известна степен имаше дял в днешното тържество! Юношата бе сигурен, че Гурху ще отбележи това. Но Гурху, както някога, сякаш не го забелязваше. Без да го гледа, той метна на Джар едно парче, което никак не се отличаваше от другите.

Младият ловец мълчаливо преглътна обидата, но когато дружината, натоварена с месото, се връщаше към пещерите, Джар долови насмешливите погледи, които си разменяха Рам и късокракият Хаг. И разбра: Гурху не искаше с никого да дели честта от победата над могъщото животно.

Обитателите на стана посрещнаха радостно завърналите се. Гладните дечурлига нетърпеливо се въртяха край наредените парчета бизонско месо. Пъргавият Хуог се изхитри да вземе по някакъв начин доста голямо парче месо и напук на другите деца почна да го яде лакомо, като не забрави да нагости и Тунг.

Обидените хлапета се развикаха и искаха да бъде наказан немирникът, нарушил обичаите на племето. Към тях се присъединиха някои от жените.

Към побледнелия от страх Хуог се запъти водачът на ловците с намръщено лице, но Маюм го изпревари.

Старият вожд държеше в ръцете си огърлица-талисман от зъби на хищни зверове, на която застрашително изпъкваха огромните жълти зъби на тигро-лъва.

Андорите имаха обичай да дават за известно време тази огърлица на най-отличилия се съплеменник. Върху лицето на Гурху се изписа самодоволна усмивка. Разбира се, в чест на победата над бизона на него ще дадат огърлицата! Той се озърна, търсеше с очи Кри.

Но колко се разяри водачът на ловците, когато Маюм надяна връвта от сухожилия с нанизаните на нея зъби от хищни зверове не на неговата силна къса шия, а на слабичката шийка на треперещия от страх Хуог!

Такова нещо Гурху не можеше да понесе дори от Маюм. Гърдите му почнаха да се издуват като гуша на птица, погълнала плячка.

На площадката се възцари страшна тишина. Дори дечурлигата се умълчаха.

Лицето на Маюм беше строго. Гледайки втренчено Гурху, вождът заговори, без да повишава глас:

— Ако вълкът се приближава до леговището на риса, той смело влиза в бой, за да запази малките си. Но очите на Маюм не са виждали бозайниче на рис да проследява врага, за да защитава родното гнездо. Храбрият Хуог стори това. Той проследи ловците от чуждото племе и предупреди за тях ордата. Андорите се гордеят със смелите — дори да е малката бялка, чието име носи Хуог. Какво ще кажат хората от стана?

Маюм свали огърлицата от шията на Хуог и я разтърси във въздуха. Звукът от удрянето на зъбите прозвуча в ушите на андорите като най-нежна мелодия. Мнозина гледаха със завист ту Хуог, ту почетната огърлица.

Лицето на Гурху потъмня, той не откъсваше пламналите си мрачни очи от мечтания наниз от сухожилия.

Сякаш за да го ядоса, Маюм не преставаше да разтърсва огърлицата. Най-сетне той каза:

— Връвта не побира повече зъби. На чия шия да я окачим?

Най-напред се чуха пискливите гласове на жените. Този път симпатиите им бяха на страната на Хуог.

Ловците мълчаха. Дали суровият характер на водача им не ги предразполагаше сега в негова полза? Или намерението на стария вожд също им допадна? Смелостта се ценеше високо от всички, независимо кой я е проявил, възрастен мъж или къдрокосо хлапе. Андорите като че ли бяха склонни да подкрепят предложението на Маюм.

Известно време всички мълчаха, чуваше се само как весело попукуват огньовете, на които се печаха огромни късове месо.

От топлината на огньовете снегът наоколо се бе стопил и Джар почувства как се просмуква влага в еленовите кожи, с които бяха увити краката му. Той се дръпна настрана и продължаваше да наблюдава с интерес какво става. Виждаше как неуморният Хуог прави много смешни гримаси, като наднича иззад гърба на Маюм.

„Навярно хлапето не е взело само това парче месо, а го е получило от Маюм“ — помисли си юношата.

Но ето че напред излезе Гурху и заговори рязко. По тона и жестовете му можеше лесно да се познае, че не е доволен от предложението на стария вожд.

Без да пропуска и най-малките подробности, Гурху разказа на съплеменниците си как успял да пребори силния водач на бизонското стадо. Той застана на четири крака, въртеше глава, сумтеше — представяше движенията на животното. Гурху не жалеше силите си и се стараеше колкото се може по-драматично да представи схватката си с бизона. Но не обели ни дума за това колко храбро се бе държал Джар.

„Другояче би разказал за това Маюм“ — помисли си юношата.

Когато дрезгавият глас на Гурху най-сетне стихна, отново заговори старият вожд. Лицето на Маюм бе все така мрачно, но спокойно. Той говореше и по навик почесваше гърдите си, без да откъсва немигащ взор от пламъка на огъня.

Сега думите на Маюм се струваха на Джар изключително тежки и мъдри. И сърцето на юношата тревожно заби, когато чу как Гурху скръцна със зъби.

А Маюм само каза:

— Когато жабата скача срещу мамута, тя просто не го вижда. Но когато сама иска да се сблъска с него и вика жабчетата си да се бият, така постъпва само глупава жаба!

Старецът млъкна и спокойният му поглед се спря върху Гурху. Всички разбраха, че разговорът между Старейшината и водача на ловците приема неочаквана и страшна насока.

Ярост нахлу в главата на Гурху. Стиснал юмруци, той изръмжа с дрезгав пресеклив глас:

— Откога децата в племето почнаха да се ползват с правата на смелите?

Като каза това, той грабна търкалящия се наблизко боздуган, явно с намерение да си извоюва със сила почетната огърлица.

Без да губи време, Джар за всеки случай дигна каменното оръдие, с което току-що разсичаше месото.

Чуха се викове на възмущение. Към Джар се присъединиха още няколко мъже. Но повечето от ловците наобиколиха водача си. Юношата с огорчение видя, че Рам, когото смяташе за свой другар, беше на страната на Гурху. Лус и Хаг се приближиха към Джар.

Жените и децата изплашено писнаха.

Единствен Маюм сякаш не забелязваше приготовленията за бой. Той се обърна към притихналия Хуог и отново надяна огърлицата на шията на момчето. После, вперил поглед в съплеменниците си, вождът произнесе:

— Сега старият лъв ще напусне бърлогата си с онези, които ще слушат съветите му!

Думите на Маюм подействаха зашеметяващо върху андорите. След толкова беди пак разкол на ордата! Ще загине и онова, което е останало от племето! Тези, които бяха с Гурху, в миг притихнаха.

В ордата често е имало свади и разногласията между водачите обикновено завършваха със сбиване между привържениците им. Но мисълта да се разедини отслабената орда изплаши сега всички. Старият вожд беше умен, той знаеше добре как може да вразуми съплеменниците си.

Но Гурху не се предаваше. Косматата му ръка стискаше здраво боздугана. Поглеждаше изпод вежди Маюм, очаквайки и той да грабне оръжие. Неочаквано от тълпата на жените се отдели Глах. Тя се приближи до Гурху и злобно изтърси:

— Когато в стадото на мамутите един се бунтува — изгонват го!

Жените в племето се ползуваха с особено уважение и думите на Глах трябваше да вразумят водача на ловците. Но за учудване на Джар това не стана.

Лицето на Гурху почервения, устните му се изкривиха, сякаш необузdana злоба го задушаваше. Той едва промълви:

— Безопашата бялка ухапа Сивата мечка! — И яростно зави: — О-оу, о-оу!

Без да обръща внимание на разтърсвания от Гурху боздуган, Маюм каза:

— Глиганът, загубил ума и дума от ярост, се нахвърля върху лъва и загива в ноктите му!

Сега повечето от обитателите на пещерите поглеждаха недоброжелателно към развилнелия се съплеменник. И Джар разбра: симпатиите на ордата са на страната на Маюм. Разбра и друго: тази сутрин само случайно не загинаха по вина на водача много ловци. В степта, където няма никакви прикрития, дружината можеше да бъде стъпкана от освирепелите бизони.

Изводът сам се налагаше: вождът на племето трябва да бъде надарен не само със смелост, но и с мъдрост — качества, които притежаваше Маюм, а не Гурху.

Свирепият ловец не можа да нападне вожда на племето — попречи му Кри. Девојката се приближи до Гурху, хвана го за лакътя и се опита да го отведе настрана. Но в сляпата си ярост Гурху толкова силно я блъсна, че девојката изстена и се просна на снега.

Като видя какво е сторил, Гурху изрева и си ухапа до кръв ръката. И веднага омекна, изгуби сили, гневът му се изпари.

Старата Глах отведе в своята ниша укротения и покорен Гурху. Когато той минаваше покрай Маюм с наведена глава и отпуснати рамене, на Джар се стори, че в очите на стария вожд трепнаха добре познатите му насмешливи пламъчета.

ГЛАВА 33

В ДЪНОТО НА ПЕЩЕРАТА

На следващия ден небето се очисти от облаците. Слънцето постопли изстиналата през нощта земя и на хората вече им се струваше, че не е далеч прекрасното време, когато степта ще се разцъфти и в нея ще се появят многобройни стада животни. А това значи богато ядене, а богатото ядене е не само ситост, но и радостно настроение, звънки детски доволни гласове, които веселят сърцата на хората.

Случаят с Гурху беше забравен, всички се заловиха с обичайната си работа.

Предвидливата Глах помоли младите андори да донесат от най-близката гора дърва за огньовете и огнищата. Юношите и девойките весело тръгнаха към гората, смееха се, гонеха се, лекичко се удряха с юмруци.

Слънцето беше разтопило ледената корица, покрила саваната. Увехналата трева миришеше едва доловимо.

В гората младежите се разделиха на групи. Едни, подвиквайки си високо, се заловиха да събират съчки, други кършеха сухи дръвца и с тържествуващи викове ги влачеха към общата купчина.

Откак загина тигро-лъвът, обитателите на стана се чувстваха сравнително в безопасност. И сега младите андори лудуваха, сякаш се бяха изскубнали на свобода.

Джар се бе замечтал и изостана от другарите си. Той с удоволствие бродеше из гората. Ето една стара позната — оголена от студовете топола. Зоркият поглед веднага забеляза малка пукнатина на кората ѝ, а в нея някаква мърдаща се точка. След миг на дланта на Джар се озова кръгло малко бръмбарче. Насекомото движеше слабо крачетата си и се опитваше да се измъкне.

Юношата обичаше да наблюдава как оживява природата, когато слънцето стопля всичко наоколо и ледовете почват да се топят. По кората на дърветата пак се появяват буболечки. Веднъж дори видя как се измъкна от топлата си дупка пробудил се язовец. Тлъстото зверче се

търкаляше по снега, сякаш се къпеше в него — чистеше твърдата си кожичка.

Джар помириса бръмбарчето на дланта си и се намръщи — не му хареса миризмата. Хвърли го и щеше да продължи пътя си, когато изведнъж острият му слух долови леко шумолене в храсталака. Разтвори предпазливо сухите клони и с учудване видя Кри.

Девојката стоеше до едно ниско дърво, опряна на него с ръка. Лицето ѝ беше замислено, а погледът — устремен в безкрайната степ. Тя не забелязваше Джар, но като чу човешки гласове, трепна и се скри в храстите.

„Тук, на края на гората — спомни си Джар, — Кри се срещна с Кръглоликия!“

И той се развесели при мисълта, че Кри предпочита кръглоликия Лан пред грубия Гурху. Случилото се вчера пак промени рязко отношението на Джар към свирепия ловец.

Утрото на следващия ден беше мрачно. Още от нощта валеше сняг.

Джар, Лус и Рам и през зимата продължаваха да живеят в същата малка ниша. Топлата мечка кожа, с която юношите се покриваха, ги спасяваше от студа. Нощно време закриваха входа на пещерата със стари кожи, закрепени на колове.

Когато Джар отметна окачената на входа кожа и надзърна навън, ноздрите му затрептяха от свежия ободряващ дъх на снега. Тук-таме върху тъмносинята ивица на хоризонта се виждаха светли петна — зазоряваше се.

В ниската набита фигура, която крачеше насреща му, Джар позна късокракия Хаг. По развълнуваното лице на другаря си юношата разбра, че се кани да му съобщи нещо необичайно.

И наистина Хаг каза:

— Днес в голямата пещера ще се съберат ловците. Канят и нас там — мене, тебе и Рам!

Джар усети в гърдите си приятна тръпка. Никога досега не беше имал случай да присъства на обредите^[1] на възрастните ловци! На жените и децата се забраняваше да влизат в пещерата, където се извършваше посвещаването на младите ловци.

Свещената пещера се намираще дълбоко под земята. Към нея водеше тесен естествен коридор. Целия този път юношите трябваше да

пропълзят на четири крака. Два пъти пресякоха водите на подземен ручей. Но младите андори не обръщаха внимание на трудностите по пътя — тайнствената светлина, която блещукаше навътре в пещерата, сякаш ги привличаше.

Когато Джар, Рам и Хаг най-сетне допълзяха до дълбоката пещера, там вече се беше събрало цялото възрастно мъжко население на стана. Няколко ловци държаха в ръцете си горящи клони, които хвърляха мъждива светлина върху мрачните сводове.

Погледите на мъжете бяха устремени към опушената от факлите стена. Джар се взря и видя на стената изобразени контури на кон. Белите линии на рисунъка бяха прокарани с остро оръдие. Животното имаше голяма глава и едри копита. На Джар се стори, че по ивицата върху муцуната той познава водача на степните коне.

Маюм заведе младите ловци до стената, покри дланите им с жълта охра и ги накара да докоснат с ръце рисунъка. После връчи на всеки от тях по един дротик и със знаци им заповяда да се отдръпнат в най-отдалечения ъгъл на пещерата. А той самият, след като докосна изображението на коня, започна да танцува. Всички присъстващи ловци, освен онези, които държаха факлите, почнаха да подражават на движенията на вожда.

Юношите със замиращо от вълнение сърце наблюдаваха какво става. При танца Маюм представяше и препускащ кон, и промъкващия се към него ловец, и победата на ловеца над коня, и най-сетне смъртта на коня.

Като завършиха танца, мъжете приклекнаха, задъхани тежко. От силната миризма на факлите и от възбуда младите андори усетиха леко замайване на главата. Сега настъпи техният ред да действат: всеки трябваше да улучи с дротика изображението на коня.

Одобрителният глъч от мъжките гласове потвърди, че Рам е издържал добре изпитанието.

Втори се изправи Хаг. Джар забеляза, че му треперят ръцете.

Хаг замахна и запрати дротика. Хорът от гневни гласове оповести, че юношата не е сполучил: копието се удари в скалата, без да докосне дори контурите на изображението. Всички скочиха и тревожно размахаха ръце, Хаг стоеше с наведена глава, без да гледа някого.

Факлите в ръцете на ловците пращяха и пукаха, като пръскаха искри; имаше опасност всеки миг да угаснат. При мъждукащата им светлина Джар видя Маюм. Вождът направи жест, с който приканваше към спокойствие, вдигна дротика и през разделилата се тълпа на ловците се приближи до Хаг. Маюм заведе юношата до рисунька и с острието на оръжието му убоде ръката. Като намокри върха на дротика в потеклата от раничката кръв, старецът направи с нея кръг върху изображението на коня.

Сега на юношата се разрешаваше да метне още веднъж оръжието. Пребледнелият от вълнение Хаг беше готов да пожертва ръката си, само да не би пак да не успее. Ловците приклекнаха и зачакаха. Настъпи напрегната тишина. Този път Хаг дълго се цели,

преди да метне дротика. Оръжието се удари в каменната стена точно в средата на кръга. Одобрителните възгласи на съплеменниците накараха Хаг да засияе. Сега беше ред на Джар.

Той и по-рано беше имал случай заедно с връстниците си да мята късо копие в определена цел. Но това винаги ставаше на дневна светлина. А тук, в полутъмната пещера, по стените и свода на която играеха черни сенки, беше много по-трудно да улучи изображението. И все пак Джар бе сигурен, че ще издържи изпитанието. И не се излъга. Хвърленият от точната ръка на юношата дротик попадна точно в средата на кръга.

Това предизвика взрив от възторг сред ловците. Пламъкът на факлите затрептя от гръмките викове.

След като минаха изпитанието, тримата млади андори се смятаха за пълноправни членове на ловната дружина. А точното попадение в изображението на коня предвещаващо на всички сполука в лова.

---

[1] Хората от късния палеолит, живели при сурови условия, са били зависими от случайностите на лова. Тъй като не можели правилно да обяснят явленията на природата, те й приписвали свръхестествени магически способности и извършвали всевъзможни обреди, искрено вярвайки, че това ще им осигури благополучие и добър лов. ↑

ГЛАВА 34

УРВАТА

За най-голяма радост на Джар заедно с дружината ловци към степта тръгна старият вожд. Цялата орда се стече да изпраща мъжете, които се грижеха за прехраната. Гурху стоеше малко настрана от другите, мрачно навел глава. Както изглежда, урокът, даден от Маюм, не беше минал напразно за него. Тръгвайки на поход, старият вожд по този начин отстраняваше Гурху от предводителството на ловците.

Може би своенравният андор сега си припомняше строгите думи на старата Глах, че за неподчинение той ще бъде изгонен от ордата. Всеки случай вече и през ум не му минаваше да оспорва първенството на стария вожд. Гурху оглеждаше изпод вежди тълпата съплеменници с надежда да види Кри, но нея я нямаше...

Маюм се държеше така, сякаш нищо не бе се случило между него и Гурху. Старият вожд бе постигнал целта си и не търсеше повод за нови кавги. Готвейки се за похода, той делово даваше нареждания, поръча на всеки ловец да вземе плетена от клони мрежа, каквито вчера по негово напътствие измайсториха жените.

„Ще копаем ловни ями и ще ги покриваме с мрежи“ — помисли си не без учудване Джар.

Обикновено ловни ями се правят по пътеките, които водят за водопой. Но сега е зима и животните не ходят на водопой на реката, а утоляват жаждата си със сняг. Пък и земята е замръзнала, трудно се копае.

Най-сетне Маюм поведе ловците към степта. Пръхкавият сняг хлътваше, слягаше се под ходилата на краката. След определено време онзи, който вървеше отпред, отстъпваше мястото си на ловеца, крачещ след него: не беше лесно да се проправя пъртина в снега.

Вървяха покрай брега на реката. Сегиз-тогиз Маюм спираше отряда и внимателно оглеждаше склона на урвата над замръзналата река.

Най-опитните ловци почнаха да се споглеждат — очевидно разбраха намерението на вожда.

Джар крачеше след Хаг. Посвещаването в пещерата налагаше сега на юношите същите задължения като на възрастните мъже. Когато дойде ред на Хаг да проправя пъртина, Джар не можа да се сдържи да не се разсмее. Твърде забавни му се сториха патешките скокове на късокракия Хаг в дълбокия сняг. Джар се развесели, почна да настъпва по петите Хаг и той няколко пъти пада в снега.

Строгото подвикване на Маюм накара Джар да прекрати играта. Той смени запъхтеля се Хаг и почна да проправя пъртина.

По мъждиво жълтеещото петно, което се бе придвижило значително на забуленото с облаци небе, Джар определи, че е минало доста време, откак бяха напуснали пещерите. Гладът се обаждаше. Джар се озърна през рамо и приятелски се усмихна, за да окуражи Хаг. Късокракият юноша полагаше всички усилия да не изостава от него, смешно опъваше шия, за да изглежда по-висок.

Но ето че Маюм стори знак да спрат. Те се намираха на високия бряг, който се спускаше полегато.

Над реката прелетя подплашено ято патици, които зимуваха в незамръзналите места. Гладните хора мълчаливо ги проследиха с поглед.

Маюм и ловците се спуснаха към реката. Ледът беше достатъчно здрав и няколко ловци стъпиха на него. Но не реката интересуваше Маюм. Той пак се върна към урвата и огледа склона.

Едва сега Джар проумя какъв е планът на вожда: андорите ще ловуват по урвата. Необходимо беше да направят площадка над полегатия склон и да я покрият с преплетени пръчки. Отгоре тази слаба настилка ще се замаскира със сняг. После ловците ще подгонят към нея животните и те ще пропаднат: настилката няма да ги издържи. Богат лов ще има!

Работата закипя. Хората почнаха да носят от близката горичка дълги тънки фиданки. Доста трудно ги закопаваха в замръзналата пръст наравно с ръба на урвата. Отдолу фиданките ще бъдат подпрени с колове, забити в склона.

Андорите работеха мълчаливо и непрестанно. Замръзналата пръст не се поддаваше лесно. Използваха каменни оръдия, тояги, дори едър чакъл, какъвто имаше наблизно на брега.

И тук Гурху надмина всички. Джар неволно се любуваше на ловките му движения, на силния му удар.

Като го гледаше как работи и Маюм подвикваше одобрително. Гурху заразяваше всички с примера си. Когато силният андор замахваше с боздугана си, очите му пламваха със свиреп блясък, устните му се свиваха, той нанасяше удара, сякаш се сражаваше с противник; сегиз-тогиз от гърдите му се изтръгваше яростен вик.

Джар се стараеше колкото можеше, не му се искаше да изостава от мъжете. По съвета на Маюм той бе взел със себе си ребро от бизон, с каквото обикновено си служеха за изкопаване на ями. Юношата удряше силно с реброто и доста лесно правеше рохкава замръзналата пръст, като подготвяше дупки за стъблата на фиданките. Той с радост видя, че старият вожд го гледа одобрително.

Рам ставаше все по-мрачен, като гледаше колко бързо напредва работата на Джар: бе изостанал много от другаря си. Той се снабди с боздуган и почна да удря с него по земята, подражавайки на Гурху. Но Рам нямаше същия силен удар и едва успяваше да разбива замръзналата пръст.

Скоро всички забелязаха, че работата му не върви. Чуха се насмешливи подвиквания. Рам се ядосваше и яростно удряше с боздугана по земята.

Джар се приближи до приятеля си и почна да му помага.

Рам виждаше ухилените лица на съплеменниците си и се мръщеше, пухтеше шумно. Ловците се смееха високо, като гледаха озлобения Рам. Джар изпита съжаление към приятеля си, побърза да завърши работата и отведе Рам по-далеч от дружината.

Юношите се изкачиха горе и предпазливо погледнаха към степта.

И двамата извикаха от изненада и веднага се скриха зад ръба на урвата: съвсем наблизко пасеше току-що появил се табун диви коне; те изравяха тревата изпод снега.

Възклицанието на юношите привлече вниманието на водача на конете и той се обърна. По бялата ивица на муцуната Джар позна свирепия жребец. На главата му имаше още един белег — следа от удар с копие. Жребецът поогледна към склона, но като не видя нищо подозрително, пак почна да скубе трева. За щастие на андорите лекият ветреца духаше откъм степта.

Юношите се спуснаха долу и съобщиха на Маюм какво бяха видели. Вождът се зарадва от появяването на табуна. Значи, извършеният в пещерата „обряд на коня“ помогна на ловците!

Всичко би било добре, ако от невнимание Рам не беше казал какви животни са видели. Това разсърди старейшината на племето. Рам можеше да провали лова! Андорите смятаха, че по време на лов не бива да се назовава животното, което ловяха — това носеше несполука.

По съвета на Маюм андорите се разделиха на две групи. За да не подплашат конете предварително, хората, криейки се в гънките на почвата, се отдалечаваха от мястото, където смятаха да гонят животните. Когато излязоха в степта далеч от табуна, ловците почнаха да заобикалят от две страни предпазливите животни, старейки се да не възбудят подозрение у тях.

Сегиз-тогиз водачът на конете дигаше глава и тръсваше късия си перчем, оглеждайки изпитателно степта. Изведнъж жребецът зацвили тревожно, бе усетил нещо лошо. Това беше сигнал за целия табун. Конете се защураха.

Откъм степта ловците ги заобикаляха в полукръг. Свободен беше само пътят към урвата.

Андорите настойчиво изтласкваха конете. Крещяха, размахваха оръжие — всяваха все по-голяма паника сред животните. Чуваше се как изплашено цвилят жребчетата.

Но ето че се разнесе звънкото цвилене на водача. Табунът в миг замря, сякаш очакваше да види какво ще предприеме той.

Маюм на свой ред нададе боен вик, с който призоваваше ловците да внимават. В следващия миг табунът, воден от водача, неочаквано се понесе право срещу ловците, като дигаше облаци сняг.

Джар и Гурху стояха един до друг. И изведнъж видяха, че конете са се насочили към тях. Напред препускаше водачът. Озьбената му муцуна беше страшна.

Подражавайки на Гурху, Джар войнствено изкрещяваше „ярх“, подскачаше високо, размахваше оръжието — старееше се да подплаши животните. Присъствието на Гурху окуражаваше юношата.

Поразкراчил нозе, Джар вече се целеше с копие в гърдите на водача на конете, но в този миг жребецът рязко изви встрани и поведе табуна след себе си. Ловецът, който преграждаше пътя им, уплашено отскочи встрани. Табунът го повали и като лавина профуча край него.

Все пак андорите успяха да откъснат част от табуна и да подгонят два изостанали коня към склона на урвата. Радостен вик

огласи степта: ловците видяха как животните изчезнаха заедно с изкуствената настилка.

Хората се втурнаха надолу към реката, където смятаха, че ще намерят пребилите се коне. Ловецът, който бе повален от конете, се мъкнеше след всички и накуцваше. Голямо беше разочарованието на ловците, когато изтичаха до урвата и видяха, че двата коня препускат невредими покрай реката.

Маюм погледна гневно бърбивия Рам — той бе виновен за всичко! Вождът слезе долу и внимателно огледа вдлъбнатините, оставени от конете по дълбокия сняг.

— Трябва да се махне снегът! — каза старият вожд.

Пак закипя работа.

Дружината ловци работи до здрач. Уморените гладни андори се върнаха в стана едва късно вечерта, когато заснежената степ бе забулена със сива мъгла. Никой от тях не проявяваше недоволство: всички се върнаха живи и приготвиха капан за бъдещия, може би посполучлив лов.

На другия ден безстрашният Гурху поведе ловците. Маюм пак му повери дружината. Старецът посъветва Гурху по-често да използва настилката за лов на животни, а главно — да пази живота на всеки андор. В племето бяха останали малко мъже, които да се грижат за храната и да бдят над ордата!

Гурху тупна с крак в знак на съгласие и поведе ловците към степта.

Умните проникателни очи на Маюм ги следяха. По лицето на стария андор се разля добродушна усмивка. Той бе доволен, че успя да вразуми свирепия Гурху, смелия водач на ловците.

ГЛАВА 35

ПАК НА СТРАЖА

Гурху изпълняваше съвсем точно всичко, което изискваше от него старият вожд. Ловът при урвата с помощта на настилка носеше добри плодове: имаше богата плячка. Гурху както винаги беше отпред, но сега бе станал по-предпазлив и не рискуваше напразно живота на хората.

Водачът на ловците разбираше, че гибелта на всеки андор застрашава съществуването на племето. И ордата няма да му прости това. Той често си спомняше суровите думи на Глах, в които се криеше заплаха за изгонване.

Ловците бяха доволни от промените в характера на вожда им. Само Джар все още странеше от него. Откак Гурху и Кри се скараха, Гурху беше мрачен като черен облак. Девојката явно го избягваше и това го вбесяваше.

По подозрителните зловни погледи на Гурху Джар разбра, че ревността на водача спрямо него е пламнала с нова сила; той беше сигурен, че Джар и Кри се обичат.

Засега Гурху се сдържаше и неговата враждебност към юношата не се отразяваше върху общата работа — лова.

Дружината рядко се връщаше с празни ръце. В пещерите беше топло, всички спяха на меки мечешки или еленови кожи. Децата бяха сити и рядко плачеха.

А дните ставаха все по-дълги и по едва забележими признаци хората долавяха приближаването на топлото време.

Появилото се в степта стадо антилопи предизвика бурна радост сред обитателите на пещерите.

Но зимата не възнамеряваше да се откаже толкова лесно от правата си, леденият ѝ дъх все още сковаваше природата. Понякога северните ветрове донасяха снежни бури. И тогава хората трябваше да понасят не само жестокия студ, който проникваше дори през топлите кожи, но и по-страшно бедствие — глада.

Трудно се ходеше на лов при буря. В такива дни Маюм излизаше пред пещерата, където се подслоняваше зимно време, и с тревога поглеждаше навъсеното небе. Нетърпеливият плач на децата, които искаха да ядат, караше ловците да напускат стана. Те изпълняваха в дъното на пещерата обряда на лова и отиваха в степта за плячка.

За щастие на хората снежни бури нямаше често.

Времето течеше... Скоро степта ще разцъфти с ярки багри, ще се появят стада животни. А след животните могат да пристигнат и хора. Това безпокоеше Маюм: добре ще е, ако се върне Булу. Ами ако дойдат враждебни пришълци? Трябва да се засили стражата.

Сега Маюм пак се пресели в нишата, където живееха Джар, Лус и Рам — нощите не бяха твърде мразовити. Понякога Джар, като се събудеше, виждаше, че старецът будува. Маюм седеше край тлеещото огнище пред самия вход на пещерата, разтриваше подутите стави на ръцете си, взираше се в нощната тъма. Старият вожд бдеше над покоя на андорите.

Една сутрин рано, когато по небето бързо се носеха леки белоснежни облачета и ловците се канеха да тръгнат за степта, Маюм повика при себе си Гурху, Лус и Джар.

Старецът замислено почесваше гърдите си, а това означаваше, че решава някакъв важен въпрос.

Тримата ловци мълчаливо чакаха вожда да заговори.

Маюм предложи Гурху да освободи Джар от дружината ловци; той пак трябваше да бъде стража. Този път на всеки от тях се отреждаше да наблюдава определен участък: скалите и степта — на Джар, гората — на Лус.

Като изслушаха Маюм, тримата извикаха дружно „ярх!“ и тръгнаха към пещерата за оръжие.

Джар напусна стана след дружината на Гурху. Известно време вървя по пътеката, утъпкана от ловците, после зави встрани и навлезе навътре в степта.

Когато дружината изчезна зад хресталака, посипан със сняг, сърцето на Джар се сви от мъка. Бе свикнал да бъде стража заедно с Лус и Рам. Ако му се е налагало да остане сам, било е за кратко време. А сега трябваше всичко да решава сам, като не забравя опасностите, които ги застрашават отвред. Ето кога Джар оцени истински смелата

постъпка на къдрокосия Хуог, който не се побоя да проследи сам враговете!

Неусетно младият андор се приближи до гората. Тук трябваше да се намира Лус. От тази мисъл на душата му стана по-спокойно.

Когато влезе под сводовете на дърветата, Джар почувства дъх на гнили листа. Под топлите слънчеви лъчи тук-таме в гората се бе стопил снегът. По тези места се виждаха потъмнели миналогодишни листа, които издаваха тази остра миризма.

Неочаквано през ниските храсти юношата видя човешка фигура. Понечи да се скрие зад стъблото на едно дърво, но го повика познатият глас на Лус. По лукавия поглед и насмешливата усмивка на съплеменника си юношата разбра, че Лус знае защо е дошъл в гората.

Джар не се обиди. Той толкова се зарадва от срещата с другаря си, че беззлобно се разсмя след него. Лус успокои юношата: така е с всеки ловец, когато остава за пръв път сам. След време страхът ще изчезне! А най-важното, той трябва да помни, че наблизко в пещерите се намира Маюм с другите андори.

Топлите думи на другаря успокоиха Джар и той тръгна за степта. На сбогуване Лус викна подире му:

— Пази се! В степта обикаля лъвицата с малкото си!

И наистина много скоро Джар откри край реката заоблени следи от лапите на хищницата. Върху рохкавия сняг синееха и отпечатыци от копита на елени. Види се, тъкмо те бяха привлекли насам лъвицата.

Щитът на огнената костенурка вече бе завършил своя път, когато Джар се завърна в стана. Денят бе минал спокойно.

Седнал край вечерния огън, който бяха разпалили на площадката пред пещерите, юношата с нетърпение вдишваше миризмата от препечено месо. Той беше гладен, но същевременно и щастлив, че пак се намира сред съплеменниците си.

ГЛАВА 36

В БЪРЛОГАТА НА ЛЪВОВЕТЕ

Дебела пелена от сиви облаци бе забулила небето. Пак настъпиха студове. Сякаш зимата бе решила да остане за дълго.

Загърнат добре в кожената си дреха, Джар обикаляше своя участък. Днес той излезе в степта малко по-късно от обикновено. Задържа го самият Маюм. Старият вожд дълго разпитва юношата за скарването на Кри с Гурху. Види се, той се страхуваше от нови раздори в ордата.

Но Джар можа само да каже на стареца, че той самият не е виновен в нищо. За кръглоликия юноша не обели нито дума.

Като стигна до реката, Джар се озърна. Видя как по степта се носи след него някакъв звяр, приличен на вълк, и вдига снежен прах. Веднага позна Тунг. Палето бе много порасло и сега приличаше на възрастно степно куче.

Гласъкът на Тунг бе толкова стремителен, че юношата едвам се задържа на краката си. Кучето лизна Джар по лицето и почна да подскача и да се премята около него. И най-добрите танцьори от племето можеха да завидят на „танца на радостта“ на Тунг!

— Ще охраняваш заедно с мене! — ласкаво каза Джар, като потупваше кучето по гърба.

Джар се радваше, че си е намерил другар. Скоро се убеди, че Тунг не само че не му пречи, но му е и помощник. Когато от горичката изскочи сърна, кучето първо я забеляза. То се сниши на снега и щом се скри в храста, с тихо ръмжене обади за появилото се животно.

Сърната се приближаваше с леки скокове. Когато попаднеше в дълбоко заснежено място, тя се опираше на задните си крака, леко изскачаше оттам и сетне отново препускаше. Внезапно изящната ѝ главичка с черни треперещи ноздри се обърна към Джар и кучето. Вероятно сърната ги бе подушила. Тя замря за миг на мястото си, приклепна в ужас и изведнъж се понесе с големи скокове право към реката — срещу човека и кучето. Навярно още по-страшна опасност я бе принудила да стори това.

Сред посипаните със сняг храсти Джар видя жълто-кафявото туловище на лъвицата. Гладът принуждаваше хищниците да ходят на лов денем и нощем.

Лъвицата със стремителни скокове тичаше да пресече пътя на сърната. Разстоянието между тях бързо намаляваше. Сякаш нищо вече не можеше да спаси сърната. Като стигна брега, тя скочи върху леда. По леда, покрит с пласт набит сняг, лекото животно се движеше значително по-бързо.

Страхувайки се, че жертвата ще ѝ се изплъзне, лъвицата изрева от ярост и скочи след нея. Чу се трясък — и двете, лъвицата и сърната, изчезнаха под водата.

Джар и Тунг предпазливо се спуснаха към реката. Близко до брега имаше широка дупка, в която цамбуркаха зимуващи патици. Настъпилото застудяване бе я покрило с тънък пласт лед, който не издържа тежестта на лъвицата. Хищницата потъна заедно с жертвата си.

Като гледаше изчезващите кръгове по отново образувалата се дупка в леда, юношата радостно извика „ярх“. Мина му през ума, че вестта за гибелта на лъвицата ще зарадва съплеменниците му.

Лаят на Тунг накара Джар да се обърне. Песът се задъхваше от яростен лай — очите му горяха, козината му бе настръхнала.

Джар видя мярналото се в храстите жълто петно и разбра: малкото на лъвицата бе им избягало! За голяма радост на Тунг юношата се спусна да преследва младия хищник. Ако се съдеше по следите, лъвчето бе офейкало презглава. Това още повече разпали Джар.

Скоро следите на звяра доведоха до бърлогата на лъвовете в края на храстовидната степ. Малко по-нататък бяха накамарени скалите. Лъвовете бяха избрали за бърлогата си самотно издигаща се група скали, обкръжена от гъст храсталак.

Джар си помисли, че на него и Тунг се случи да бъдат свидетели на гибелта на двойката лъвове, сега дойде ред и на малкото им. Юношата предпазливо се приближаваше до скалите, макар да беше сигурен, че големите хищници не са там. Скалата, в която се намираше бърлогата, беше цялата попукана — вятърът и дъждът бавно я разрушаваха.

Ноздрите на младия ловец напрегнато потръпваха, вдишвайки силната миризма, която идваше от пролуката. Така можеше да мирише само жив звяр. Разбира се, лъвчето беше там! Наоколо се търкаляха изглозгани кокали на животни — следи от пиршеството на страшните хищници. Тук-таме по клоните на храстите висяха фъндъци от козина. Види се, зверовете се бяха дръгнали о клоните, когато са сменяли козината си. Малко изсъхнало дръвце с одрана кора пазеше следи от ноктите, които лъвовете са точили тук.

Юношата разглеждаше с любопитство всичко това. За пръв път му се удаваше случай да дойде толкова близо до бърлогата на лъв.

Неочаквано Тунг трепна и се понесе стремглаво към гъстия храсталак. Веднага оттам изскочи право към Джар млад елен. Навярно е изостанал от стадото и се е заблудил. Джар замахна с копие — скоро човекът и кучето се гощаваха с топло месо от животното. Юношата беше доволен, че песът не ръмжеше, докато чакаше търпеливо своя пай. Джар с учудване си каза, че ноздрите на кучето подушиха миризмата на елена преди неговите. Значи, добре ще е да ходи на лов с Тунг!

Като замъкна елена по-далеч от храстите, за да го прибере на връщане, юношата с четириногия си спътник се приближи до скалата, обитавана от лъвовете. Тя беше изпъстрена с дупки, сякаш тук бе ровил мамут с бивниците си. На Джар му хрумна да се покатери горе и оттам да огледа бърлогата. И кучето се качи на скалата след човека.

Когато се озова горе, Джар извика от учудване: скалата беше куха. От вдлъбнатината в нея можеше да се излезе само през пролуката. В средата на широк каменен кладенец седеше младият лъв. Жълтите му, малко разширени очи изразяваха страх и злоба. Лъвчето имаше внушителни размери и Джар се зарадва, че не рискува да проникне в бърлогата веднага след него.

Той разглеждаше с интерес младия хищник, който от своя страна не откъсваше очи от човека. Неочаквано Тунг изпадна в страшна възбуда. Острата миризма, която идваше от бърлогата, му напомни лъвската кожа, която бе свикнал да ръфа с такова настървение край пещерите.

На края на скалата имаше купчина големи камъни. Тунг скочи на нея, като продължаваше да лае. Чу се грохот и камъните се затъркаляха надолу, повличайки и кучето.

Джар извика жално, беше сигурен, че кучето е загинало. Но Тунг се оказа невредим: той тръскаше глава и кихаше на дъното на каменния кладенец от попадналата в ноздрите му прах.

Когато камъните се свлякоха надолу, лъвчето отскочи настрани и се свря в нишата. Но скоро пръв започна войнствени действия. Озъбената му муцуна не предвещаваше нищо добро за Тунг. Младият лъв настъпваше бавно към кучето...

„Аму!“ — така в миг го нарече Джар, което на езика на племето означаваше „кръвожаден“.

Юношата понечи да вдигне тежък камък, за да брани Тунг, но събитията неочаквано се развиха толкова бързо, че от изненада той успя само да извика „ярх!“.

Тунг не се изплаши, като видя лъва. Подушили познатата миризма, ноздрите му хищно затрепериха. Той скочи от каменния сипей и с настървение се вкопчи в гъстата лъвска грива.

Джар знаеше, че нападателят има предимство, знаеше, че много често по-смелият противник принуждава по-силния да бяга. Но все пак беше учуден и зарадван, когато песът излезе победител от схватката.

Скимтейки изплашено, лъвчето обиколи три пъти каменните стени на бърлогата с кучето на главата си. Чак тогава Тунг го пусна. Лъвчето веднага се свря в нишата и щом кучето се приближеше, извъръщаше се от страх и се опитваше да се покатери по гладката стена.

Джар едва сега обърна внимание, че изходът от бърлогата е затрупан от свлеклите се камъни. Той огледа пролуката. Камъните я закриваха плътно и не беше по силите му да освободи прохода. Отново се покатери на върха на скалата. Тунг лежеше в средата на каменния кладенец, обърнал глава към нишата. Ръмжеше страшно при най-малкото движение на лъва.

Юношата облекчено въздъхна: засега Тунг не бе застрашен от опасност. Но какво ще стане после, когато лъвът огладнее? И тогава Джар си спомни за убития елен, скрит в храстите. Той едва го довлече на скалата и го хвърли долу.

Докато има храна, песът е в безопасност. Но какво ще стане после? Дали да се опита да убие лъва с копие или камък? Ами ако само го рани? Тунг може да се нахвърли върху звяра, а раненият хищник е много опасен, лесно ще разкъса кучето.

Почна да се стъмва, време беше да се връща в стана. Със свито сърце напускаше юношата скалата, където бе принуден да остави Тунг в бърлогата на лъвовете. И дълго още в ушите на Джар звучеше жалното скимтене и лаят на песа, затъгувал по хората, с които бе свикнал.

В стана Джар разказа за гибелта на лъвицата, но скри, че заедно с младия лъв и Тунг е затворен в каменния чувал. Страхуваше се, че ловците ще отидат там и в схватка с хищника, хвърляйки копия, ще убият кучето.

ГЛАВА 37

ЛЪВ, КУЧЕ И ЧОВЕК

Джар с нетърпение очакваше да съмне. Рано сутринта той тръгна към степта, огледа внимателно околността и като не откри нищо подозрително, сви към синеещите се в далечината скали. Искаше му се по-скоро да разбере какво става в бърлогата на лъвовете.

Изкачи се леко на скалата и погледна надолу. Тунг спеше, сложил глава върху протегнатите си лапи. Близо до него лежеше разръфаният елен. По вида му Джар веднага разбра, че не само кучето е яло. Лъвът се намирал като вчера в нишата и също спеше. Падналият през нощта сняг бе скрил следите и юношата не можа да разбере какво са правили през това време зверовете, дали са се приближавали един до друг.

Джар не се опита да разбуди Тунг. Той безшумно се смъкна от скалата и пак тръгна към степта да патрулира. Първото нещо, което видя там, бе стадо северни елени, което се придвижваше да търси нови пасбища. Появяването на елените предвещаваше на ордата сит живот за много дни и това зарадва Джар.

На третото денонощие еленът, който Джар хвърли в бърлогата на лъвовете, беше целият изяден. Недалеч от скалите юношата успя сравнително лесно да прониже с копие един тлъст елен. Той осигури Тунг и Аму с прясно месо за още няколко дни.

Веднъж, като дойде рано сутринта при новото жилище на песа, юношата видя картина, която го смая: в каменната ниша лежеше лъвът, мушнал между лапите грамадната си глава, и до него, плътно притиснат, се бе настанил Тунг, заврял нос в гъстата му грива. Двамата спяха безгрижно.

Сега вече Джар не се криеше, когато хвърляше храна на затворниците. Песът както обикновено го посрещаше със силен лай и изпълняваше „танца на радостта“, а Аму се вглеждаше внимателно в появилия се на върха на скалата човек, който му донасяше храна вместо загиналата лъвица-майка. Когато човекът почваше да му говори, младият лъв тихо ръмжеше и се оттегляше в каменната ниша.

Лъвът се смущаваше от непривичния глас на странното двуного същество, което толкова неочаквано се бе появило в живота му.

Откак се убеди, че Тунг и Аму са се сприятелили, Джар особено упорито ходеше на лов за тях. За щастие на пленниците в лъвската бърлога гората близо до скалите изобилстваше със сърни.

Джар вече умело поразяваше животните с копие с каменен връх, като ги причакваше на чернеещите се върху снега пътеки. Често успяваше да убива и северни елени, залутали се насам да търсят храна.

Малките еленчета и дребните елени юношата пренасяше до бърлогата цели: през зимата той бе възмъжал и по сила превъзхождаше много от съплеменниците си. Едрите елени разделяше на части с каменния нож, който сега носеше винаги със себе си.

Грижата да изхрани Тунг и Аму погълна изцяло юношата — той забрави дори страха от самотата.

Към задълженията си като страж на ордата Джар се отнасяше все така много добросъвестно. През деня успяваше да огледа значителна територия около пещерите. Всичко беше спокойно — нито Джар, нито Лус можаха да открият следи на хора от чуждо племе.

Щом му се удадеше възможност да посети скалата, в която се помещаваше лъвската бърлога, Джар веднага се отправяше натам. Той с интерес наблюдаваше Тунг и Аму. Младите зверове се бяха сприятелили и не се отказваха от забавления.

Най-често инициатор на игрите беше Тунг. Пъргавият ловък пес тичаше около лъва, лаеше високо, закачаше го, дразнеше го. Но когато по-неподвижният Аму се развилнееше и почнеше да скача из бърлогата, кучето в желанието си да укроти яростта на опасния си другар с глухо ръмжене се вкопчваше във врата му. Хищникът в миг се успокояваше и покорно лягаше на земята.

Съвсем иначе се държеше песът, когато Джар хвърляше в бърлогата плячка. Хилядолетният инстинкт подсказваше на Тунг да се пази в този момент от лъва. Той никога не се приближаваше пръв до плячката, клякаше настрана и търпеливо чакаше, докато лъвът я разкъса на части. Тогава песът изтичваше, грабваше първото попаднало му парче месо и го изяждаше на прикътано място.

Джар забелязваше, че дружбата между Тунг и Аму се засилва от ден на ден. Лъвът привикна и към човека — когато юношата носеше плячката, хищникът вече не бягаше. Напротив, той почваше нетърпеливо да се върти в очакване на момента, когато ще забие зъби в елена или сърната. Понякога на Джар дори му се струваше, че прегладнелият лъв с радост очаква да се появи човекът.

Юношата вече си мислеше дали не трябва да слезе долу, за да се сприятели с Аму, както направи Тунг.

Най-сетне реши да стори това. Спускането се оказа не много лесно. Но Джар прекрасно пълзеше по скалите, а грапавините на каменната стена му послужиха за стъпала.

Когато вече беше минал половината от склона, той леко скочи долу.

Зверовете лежаха край каменната ниша, притворили очи, наслаждавайки се на лъчите на слабото слънчице, което неочаквано бе проникнало тук.

Като видя двуногия си брат, Тунг скочи и почна бурно да изразява радостта си. А лъвът най-напред се стъписа от учудване, когато видя човека, но сетне присви жълтите си очи, отпусна се на корема си и почна бавно да се приближава пълзешком. В присвитите очи на младия хищник юношата долови израз, който не му хареса.

Той вдигна копие и извика:

— Ярх!

Джар не изпитваше страх от Аму. При това беше сигурен, че песът ще се окаже на негова страна и те заедно ще отблъснат нападението на младия лъв.

И действително Тунг се преобрази. Козината му настръхна, той почна със застрашително ръмжене да се приближава до Аму, готов да го нападне.

Лъвът заотстъпва назад, давайки им да разберат, че няма никакви войнствени намерения. Тогава песът се върна при Джар и пак почна да му се гали.

Като гледаше Тунг, и Аму припълзя до Джар. Дали хищникът позна в него човека, който му носеше храна? Този път юношата не изпитваше тревога. По тихото пръхтене на лъва той разбра, че звярът е настроен миролюбиво.

Джар заговори, гласът му звучеше спокойно. Той предлагаше на Кръвожадния брат своята дружба.

При звука на човешкия глас лъвът за миг замря и тихичко заръмжа. Но ето че гънките на челото му се изгладиха.

Сега юношата почти не се съмняваше, че лъвът е познал гласа му. Когато хвърляше плячка в бърлогата, той винаги разговаряше със зверовете. Джар не помръдна, когато усети на краката си горещия дъх на Аму. След като подуши юношата, лъвът се изпъна, отдръпна се на няколко крачки и сякаш нищо не се е случило, легна на хълбок и отметна на снега рунтавата си глава.

Те се запознаха!

От този ден Джар често слизаше в бърлогата. На първо време не можеше да овладее неволно обхваналата го тръпка: юношата не беше сигурен в постоянството на Кръвожадния брат. Аму имаше навик да го души. Когато почувстваше дъха на звяра наблизко, юношата стискаше по-здраво дръжката на копието, с което не се разделяше в бърлогата.

Джар много искаше да се сприятели с Кръвожадния брат. И една сутрин, когато Аму беше сит, той смело слезе долу. Лъвът както винаги го подуши и Джар също така се наведе, вдъхна и усети острата миризма на Аму. Юношата мислеше, че така той изпълнява обичаите на племето на Кръвожадния брат. И внезапно Аму направи крачка към него и потърка рунтавата си глава в коленете му.

Младият андор напрегна всичките си сили, за да се задържи на краката. През ума му мина горда мисъл: да можеха да го видят сега съплеменниците му!

Като че ли и Тунг беше доволен от поведението на лъва. Той изтича при него, лизна го по муцуната, а сетне почна да се гали на човека. Този път Аму не се отдръпна от Джар, а полегна до него, като се прозина широко. И Тунг се настани там, сложил глава на врата на лъва. За да изпълни дълга си на учтивост, Джар също поседна, като сви крака под себе си. Той почна лекичко да гали твърдата козина на звяра, като произнасяше дружелюбни думи. Отначало усещаше как напрегнатото силно тяло на хищника трепери под дланта му, но постепенно безпокойството напусна Аму. Той още веднъж се прозина, погледна под око юношата и притвори очи. Това зарадва особено много Джар: сега знаеше, че звярът му вярва. Той не издържа обхваналото го радостно вълнение и скочи на крака. Веднага след него скочиха Аму и Тунг.

В този момент иззад сребристото облаче се показва слънцето. Джар се обърна към дневното светило, сякаш го викаше за свидетел, и тържествено произнесе:

— Съюзът на Бързоногия елен, Аму и Тунг ще ги направи по-силни от носорога и мамута!

Когато Джар се катереше по стената, за да излезе от бърлогата, към прощалния лай на кучето се присъедини късото ръмжене на пещерния лъв.

ГЛАВА 38

ДЖАР СЕ ОПИТВА ДА ОСВОБОДИ ПЛЕННИЦИТЕ

Седнал вечерта край огъня, Джар все още изживяваше случилото се напоследък. Унесен, той дори почна машинално да гали кожената дреха на Лус, който седеше до него. Пред мисления му поглед пак беше бърлогата на хищниците и му се струваше, че под ръката му е козината на Аму.

Юношата тихичко се разсмя. Кой ще му повярва? Той, Джар, е галил днес лъв! Кой от ловците в стана е имал случай да докосне жив звяр?! По лицето му се разля широка усмивка и той почна тихичко да си тананика в момента съчинена песен за дружбата на Аму, Тунг и Джар.

Неочаквано пред юношата израсна фигурата на Маюм. От пронизателния поглед на стареца не убягна вълнението на младия съплеменник, при това той намери на дрехата му няколко косъмчета от козината на пещерния лъв.

Джар с тревога видя, че ноздрите на стария вожд потръпваха, а веждите му литнаха нагоре като крила на птица. Старецът учудено вдишваше миризмата на Аму, която се усещаше от дрехите на юношата.

— Пещерен лъв — измърмори Маюм.

Джар искаше да разкаже на вожда всичко, но в това време на площадката се появила тълпа ловци и отвлякоха вниманието на Старейшината.

Гурху разказваше, че в степта срещнали чудновати същества, които приличали на хора и се движели на два крака. Обрасли със сиви косми, те били широкоплещести и силни. Като преградили пътя на андорите, косматите същества оголвали свирепо жълтите си зъби и свивали в юмруци огромните си ръчища. Ловците не се осмелили да ги нападнат: те били не по-малко от петнадесет души.

Маюм изслуша с интерес съплеменниците си и каза, че той още от старите хора е чувал за дивите космати хора, които се отличават с необичайна сила и свирепост. Старият вожд ги посъветва да не се

захващат с тях, ако не е необходимо. Край огньовете още дълго се водеха разговори за косматите хора, които не носели дрехи и нямали оръжие.

Когато Маюм замислено прокуцука край Джар, като търкаше както винаги подутите стави на ръцете си, юношата скочи на крака в очакване да последва продължение на разговора за пещерния лъв. Но Маюм, види се, бе забравил за лъва, погълнат от мислите си. Пък и на Джар не му се искаше да говори за Аму в присъствие на ловците. Страхуваше се, че те ще убият младия лъв, без да се замислят.

Но какво да направи? Тази мисъл не му даваше покой. Как да освободи пленниците от каменния капан? Тунг може да измъкне оттам, като се изкачи заедно с него по издатините на скалата. А какво ще стане с Аму? Джар искаше да спаси и младия лъв. Дойде му на ум да се опита да изведе зверовете от капана с помощта на камъните, които се бяха свлекли в бърлогата — трябва да добави към тях и други. Ще се получи стръмен насип, по който зверовете ще могат да се измъкнат на свобода.

На другия ден Джар се залови за работа. Хвърли долу в бърлогата камъните, които се намираха на върха на скалата. Но те се оказаха недостатъчно. Трябваше да мъкне от подножието на скалата. Това не беше лесно, но все пак след няколко дни каменният насип в бърлогата значително нарасна.

Когато Джар почна да хвърля камъни в бърлогата, това не се хареса на зверовете. Тунг ожесточено лаеше. Аму недоволно ръмжеше. Те не разбираха защо човекът прави това, защо громоли и вдига прах. Но скоро привикнаха със странните действия на човека и като видеха търкалящите се надолу камъни, бързаха да се махнат.

Джар не си жалеше силите, бързаше по много причини. Първо, сърните почнаха да избягват местата, където младият ловец постоянно ги нападаше. Стадата северни елени също избягаха далеч в степта. Сега Джар намираще много трудно храна за зверовете. Второ, юношата мъчно изпълняваше задълженията си на патрулен, понеже отделяше много време за животните.

Работата вече привършваше, когато се случи нещо непредвидено. Още предната вечер небето беше пурпурночервено, предвещаваше лошо време. И ето че от север задуха вятър. Изви се буря.

Като никога досега топлината на весело попукващите огънове, добре защитени от вятъра под навесите на скалите, мамеше хората. Андорите се бяха запасили с месо и решиха при лошо време да си седят в стана. Но Джар не можеше да изостави Тунг и Аму. Той взе копие и към края на деня незабелязано се измъкна към степта. За щастие старият вожд не забеляза тръгването му. Само къдрокосият Хуог изпрати по-големия си другар с учуден поглед.

Джар бързаше. Поривите на студения насрещен вятър го караха да се навежда ниско към земята. Мисълта за четирикраките му другари не му даваше мира. Вчера юношата цял ден бе обикалял по познати пътеки, но пак не можа да намери храна за зверовете. Когато се появи на върха на скалата, посрещна го ревът на гладния лъв. За пръв път, откак се бяха сприятелили с Аму, юношата не рискува да слезе долу. Аму настойчиво искаше храна. Тунг объркан изтичваше при него и застанал на задните лапи, лижеше муцуната му. Лъвът тръсваше глава и продължаваше да ръмжи.

В такова състояние ги остави вчера Джар. Докато се отдалечаваше, той още дълго чуваше как силният звяр се хвърля с ръмжене върху каменните стени на бърлогата.

Като излезе в степта, юношата спря да си откъхне. Вятърът стихна, малко се постопли. Неочаквано от ниско свеклите се облаци заваля гъст сняг. Мокрите парцали слепваха очите, топяха се и се стичаха под топлата дреха.

Юношата вървеше бързо напред, без да обръща внимание на лошото време. Една мисъл го бе погълнала: да намери храна за пленниците в бърлогата. Но сякаш всичко живо бе изчезнало, бе се скрило под бялата пелена на падналия сняг.

Най-сетне Джар се приближи до бърлогата на лъвовете. Той дори не позна веднага скалата, затрупана от всички страни със сняг.

Доста трудно почна да се катери нагоре. Краката му се плъзгаха. Няколко пъти пропада в пролуките, затрупани със сняг. Изкачването му струваше много усилия, но все пак стигна върха и погледна надолу.

От гърдите на Джар се изтръгна проточен жален вик. Той стоеше неподвижно на върха на скалата и нямаше сили да откъсне поглед от опустялата бърлога. Аму и Тунг бяха изчезнали!

Джар дълго стоя на върха, без да забелязва, че почна да се смрачава. Беше вече тъмно, когато тръгна да се връща.

Усетът, който помага на зверовете да намират бърлогите си, а на птиците гнездата, помагаше сега и на Джар да намира в заснежената степ пътя към пещерите.

Сгъстяващият се мрак, виенето на вятъра плашеха юношата. Струваше му се, че степта няма край и той вече няма да види родния стан.

Късно вечерта, капнал от умора, едва движейки крака, Джар се качи на площадката. Отметна спуснатата на входа кожа и едва не налетя на клекналия Маюм. Малко по-настрана от стареца бе седнал Лус. Огънят до входа на пещерата тлееше и хвърляше наоколо пурпурни отблясъци.

Дишайки тежко, Джар прилекна до вожда. Юношата знаеше, че сега ще го хокат за непослушанието: още сутринта Маюм бе предупредил всички съплеменници никой да не напуска днес пещерите.

Стъпвайки безшумно, Лус мина край него и откря еленовата кожа. В нишата нахлу свеж въздух.

Най-сетне Джар се реши да погледне седящия до него Маюм.

Присвитите очи на стареца просто се впиваха в смутения юноша. Ако вождът му бе дал за възмездие плесница, щеше да му е по-леко. Но този втренчен поглед!...

Джар не знаеше къде да се дәне от него. И изведнъж устните на стареца трепнаха и юношата чу познатите бълбукащи звуци. Маюм се смееше.

— Аз знам: Тунг, Сивия брат на Бързоногия елен, е жив — започна Маюм, — ти си ходил при него. Видях кучешка козина на дрехата ти. И днеска си бил при него. Къде е той?

Но изведнъж смръщи вежди и погледна строго юношата.

Джар знаеше сега как да се държи! Той разбра: старецът се радва като дете, че е отгатнал тайната на юношата и се страхува само от едно, да не би да му хрумне да го излъже. А Джар нямаше намерение да прави това — той разказа всичко на Старейшината.

По това как старецът почесваше гърдите си, ахкаше, а понякога дори и скачаше юношата разбра, че разказът му е направил силно впечатление на Маюм. Вождът призна, че за пръв път чува за дружба между човек и лъв.

— Щом стихне бурята — рече той, — по следите ще намериш другарите си!

Но като че ли напук виелицата не стихваше. Снежните вихри насипаха високи преспи. Джар не помнеше друг път да е валяло толкова много сняг.

На по-големите дечурлига им омръзна да седят в пещерите. Те викаха високо, изскачаха навън и почваха да се търкалят в снега. Страшните подвиквания на възрастните ги подгонваха обратно, не минаваше и без силни плесници.

По време на бурята хората не си губеха времето напразно и продължаваха да се трудят. Приготвяха кожи, каменни оръдия, оръжие, шиеха дрехи.

Джар се залови да си направи боздуган. Докато работеше, той все току вдигаше глава и тъжно се взираше в мрачното небе, надвиснало над степта. Бяха минали вече два дни от онази вечер, когато разказа на Маюм за четирикраките си приятели, а бурята все продължаваше.

В нишата беше влажно и студено. Поради силния вятър огнището не можеше да се разпали. Лошото време действаше на настроението на андорите: не се чуваше смях и весел говор.

Маюм постоянно надзърташе в пещерите: старият вожд се страхуваше от кавги. Като се отби при Джар, той внимателно погледна умърлушилия се юноша и сякаш разбрал мълчаливия му въпрос, пак излезе на площадката. Старецът наплюнчи пръста си, вдигна го нагоре, мъчейки се да определи силата и посоката на вятъра, сетне дълго оглежда хоризонта, сякаш търсеше отговор от самата природа.

В степта все още вилнееше вятърът. Той вдигаше вихри от сняг, прилични на космати зверове, които изведнъж изчезваха безследно, стопяваха се в белезникавата мъгла.

Маюм се върна в пещерата. След като се отърси и изтри лицето си с ръце, старецът погледна ободрително юношата, изкашля се и каза:

— Утре, когато огнената костенурка изпълзи на небето, ловците от племето ще изпълнят танца на лова и ще тръгнат към степта. Бързоногия елен ще може да иде заедно с Лус към бърлогата на лъвовете.

Старият вожд каза това и излезе от нишата, като разтриваше изтръпналите стави на ръцете си.

„Утре призори бурята ще стихне!“ — зарадва се Джар.
С нетърпение чакаше юношата да съмне. Той просто не можа да
заспи.

ГЛАВА 39

ПО СЛЕДИТЕ НА АМУ И ТУНГ

Предсказанието на Маюм се сбъдна. Призори бурята утихна, небето се очисти от облаци, белоснежната савана заблестя ослепително, до болка в очите. Сред белия простор се мяркаха тъмните фигури на животните, напуснали убежищата си.

След като тръгнаха ловците, Джар и Лус се отправиха към бърлогата. Движеха се бавно, постоянно се налагаше да заобикалят огромни преспи.

Джар отдавна не бе изпитвал такава мъка на сърцето си. Като слезе в бърлогата, той мълчаливо се заозърта наоколо. Едва се съдържаше да не издаде мъката си. Лус бързо проумя какво е станало тук. Разбра, че тъкмо купчината камъни, увеличена от навалелия сняг, е била пътеката, по която гладните зверове са се измъкнали навън. Джар искаше колкото се може по-скоро да догони бегълците и плахо помоли Лус да тръгнат по следите им. Вечерта е още далече — ще успеят да се върнат навреме в пещерите! Лус се съгласи и приятелите бързо закрачиха към степта. Скоро намериха и следите.

Пролетното слънце, показало се след бурята, влизаше в правата си, безжалостно се разправяше с наследството от зимата и превръщаше снега в хиляди шуртящи ручейчета. Студената вода проникваше през кожата, с които бяха увити краката на андорите.

Зает с мислите си, Джар не обръщаше внимание на нищо друго, освен на следите от бегълците. Отпечатъците от лапите на зверовете върху рохкавия топящ се сняг се превръщаха в плитки ямички, пълни с вода. Но Джар не се страхуваше, че ще изгуби следата. Той и особено Лус познаваха добре следите и уверено се движеха напред.

Сегиз-тогиз дирята на кучето водеше назад, към напуснатата бърлога. Джар разбра, че вярното куче се е опитвало да се върне. В такива случаи Аму се е приближавал до Тунг и пак е увличал кучето напред.

Джар не се замисляше как ще постъпи, ако настигне бегълците. По-рано той просто искаше да ги пусне от бърлогата и не умуваше

какво ще стане по-нататък — дали Кръвожадния брат ще поиска да остане в тези места и да продължава дружбата с човека.

А за Тунг Джар само тъжно въздишаше и ускоряваше крачка, щом си спомнеше за своя по-млад брат. Колкото по-нататък вървяха, толкова по-силно се затвърдяваше в юношата намерението да върне Тунг при хората, дори ако за това се наложи да го мъкне на ръце през целия път. Ако Аму се възпротиви на това, те с Лус ще отбраняват Тунг с остриетата на копията си! Джар не изпитваше страх от младия лъв и бе готов да се пребори с него. Главното е да върне Тунг!

Джар наричаше в ума си кучето неблагоприятно. Да предпочете Кръвожадния брат пред него, Бързоногия елен! Друго е, ако кучето си беше отишло с четирикраките си събрата. Джар би сметнал, че Тунг е постъпил правилно.

Юношата не се сещаше, че младите животни са свикнали едно с друго и че този навик ги ръководи сега.

Скоро андорите видяха следи от съвместен лов на Аму и Тунг. Лус почна с жестове да обяснява на Джар как са ловували зверовете. Но и той самият вече разбра какво се е случило тук неотдавна. С лая си Тунг е подгонил спотаил се в храстите елен. Кучето не изоставало нито крачка от животното, докато Аму се е мъчел да се приближи незабелязано до жертвата. Обаче несполука сполетяла хищниците — подплашеният елен успял да се скрие.

Джар и Лус дълго стояха на мястото, където Тунг и Аму са почивали след несполучливата гонитба на елена. Върху снега бяха ясно очертани контурите от телата на животните. Както и по-рано, в бърлогата, Тунг е лежал притиснат до лъва, сложил глава на врата му.

Джар приклезна, струваше му се, че усеща миризмата на Аму и Тунг. Върху снега бяха останали няколко червеникави косъмчета от козината на лъва.

Гласът на Лус го изтръгна от мислите му. Лус загрижено сочеше небето.

Кой знае откъде появил се облак бе забулил с тъмна пелена всичко наоколо. Във въздуха затанцуваха едри снежни парцали. Зимата не се предаваше. Пак стана мрачно и студено. Снегът падаше на земята, засипваше следите на зверовете и отнемаше последната надежда на юношата да намери бегълците.

Джар и Лус се върнаха в стана едва късно вечерта. Маюм разказа на всички за чудната дружба между човека, кучето и лъва. По мрачния израз на лицето на Джар всички разбраха, че не е успял да свърши нищо. Племето нямаше навик да изразява бурно състраданието си. Но по погледите на съплеменниците си Джар разбра, че мнозина му съчувстват.

Само Хуог не се стесняваше да изрази чувствата си и ревеше с цяло гърло, огорчен, че Тунг няма да се върне в стана.

На другия ден почти всички обитатели на пещерите отидоха заедно с Маюм в бърлогата на хищниците. За андорите беше интересно да погледат жилището на лъвовете отблизо, повечето от тях го виждаха за първи път.

ГЛАВА 40

ПРОЛЕТТА ДОЙДЕ

По всичко се усещаше, че пролетта приближава. Снегът се стопи; саваната се покри със светлозелен килим от млада трева; пъпките на дърветата и храстите се разпукаха.

Мина една година от времето, когато андорите за пръв път чува воя на страшния тигро-лъв. Сега за това напомняше само огърлицата, която се мяташе на тънката шия на Хуог. Трите дълги зъба на Мохор изпъкваха сред зъбите на хищниците като мощни дъбове сред млада гора.

Четвъртия дълъг зъб получи Джар. Юношата не се разделяше никога с него, носеше го на тънка каишка.

Спомените за Тунг тревожеха по-рядко Джар, но не му беше приятно, когато някой заговореше с него за по-младия брат. Най-много си патеше за това къдрокосият Хуог, който никак не можеше да проумее защо Джар разговаря толкова неохотно за Тунг. Джар беше все още патрулен на ордата и когато се връщаше в пещерите, Хуог му додяваше с въпроса — не е ли срещал по пътя кучето?

Джар не очакваше, че дружбата му със степното куче и лъва може да предизвика толкова голям интерес сред съплеменниците. Може би те се смятаха поласкани, че един от тях е дружал с такива силни животни като мамутите и пещерните лъвове. Хората искаха да разсеят съплеменника си, да му дадат друг четирикрак възпитаник. Като се връщаха веднъж от поход, ловците донесоха едно мече. Но юношата не го и погледна. И когато след няколко дни мечето изчезна, Джар дори не се заинтересува къде се е дянало. На юношата не му се искаше да се сдобива с нови братя сред зверовете — твърде пресен беше споменът за несполуката, която го постигна.

Джар тъгуваше и старият Маюм виждаше това. Веднъж той го повика при себе си заедно с Лус и каза:

— Бързоногия елен стана добър ловец — танцът в пещерата му помогна. Има сигурна ръка, която не трепери, когато бие плячката. Джар хранеше богато Аму и Тунг. Но нека сега, като се връща в

пещерата, да помни за гърлата, които искат храна. Нека и Лус помни това...

Джар и Лус се спогледаха и мълчаливо кимнаха — нямаха нищо против молбата на вожда. Сега, преди залез-слънце, те бързаха да излязат на пътеките, които водеха към реката. Тук, спотаени в тръстиката, причакваха животните, когато отиваха на водопой. Джар и Лус рядко се връщаха с празни ръце в стана.

Ловът увеличаше Джар и той почваше да забравя по-малкия си брат, но сега нова скръб легна върху стана. Умря Глах.

Когато природата разцъфтя, наливайки всичко наоколо с живителните сокове на живота, старата жена изведнъж започна да слабее, не искаше да яде и след няколко дни посрещна смъртта, извърнала лице според обичая на племето към изгряващото слънце.

Андорите бяха свикнали с неизбежността на смъртта. Тя не ги плашеше. И все пак често изживяваха тежко загубата на съплеменниците си.

Джар тъгуваше много за добрата жена и гледаше със съчувствие отслабналото, помрачняло лице на Гурху. Юношата знаеше, че не само смъртта на Глах е угнетила водача на ловците: Кри продължаваше да го избягва. Напоследък тя се беше сприятелила с Ру, която чакаше дете и сега не участваше в походите на дружината.

Джар се надяваше, че старият вожд пак ще му разреши да ходи с дружината на ловците. Но неочаквано се развиха събития, които промениха коренно живота на юношата и доведоха до онова, което за него беше по-страшно от смъртта.

ГЛАВА 41

ПЕСЕНТА НА СТАРИЯ ВОЖД

Джар се събуди призори и излезе на площадката, когато всички андори още спяха. Дишаше се леко, откъм реката лъхаше утринна прохлада. Първите предвестници на пробуждащия се ден — птиците — вече подеха веселите си песни: от храстите се чуваше звънко, многогласо чуруликане. Като чу характерното „киак-киак“, Джар дигна глава, за да търси реещото се във висините орле.

Хубаво е! Юношата се чувстваше щастлив, обичаше живота, обичаше природата като никога досега. Свежестта на ранното утро наливаше със сила и без това твърдите му мускули.

Джар стоеше на същото място, където миналата година Гурху го повали на земята. Юношата се усмихна: сега това не би могло да се случи с него! Би издържал и по-страшен удар на силния ловец! Джар се приближи до склона и като се протягаше, разкърши силното си стройно тяло. Изведнъж погледна към степта и трепна. Какво е това?! В прозрачната далечина тънка струйка дим се виеше като змийче нагоре.

Димът е признак на огън, а огън можеха да разпалят само хора. Кой са те? Булу със съплеменниците или други, врагове?

Джар хукна назад да буди андорите. Станът изпадна в паника и забръмча като разбунен кошер. Всички се струпаха на ръба на терасата, вирайки се в лилавата нишка дим, застинала неподвижно във въздуха.

Гурху излезе напред. Той предложи да тръгне с дружината на ловците на разузнаване и да разбере какви са тези хора. Всички загълчаха одобрително; на андорите допадна смелата мисъл на ловеца. Маюм тропна с крак в знак на съгласие и връчи на Гурху най-тежкия боздуган, какъвто имаше в стана.

След като тръгнаха ловците, обитателите на пещерите се поуспокоиха: огънят е един, а това означаваше, че по саваната странства малък отряд от хора.

Джар и Лус се отправиха както обикновено да обикалят участъците си. Ру поведе събирачите на корени към най-близката гора, за да окуражи оклюмалите се съплеменници. В пещерите останаха старият Маюм, няколко жени и децата; вождът искаше да поприбере скромното имущество на стана, за в случай че враговете принудят андорите да се махнат.

Днес Джар прегледа особено внимателно местността, която граничеше с пещерите. Денят вече клонеше към залез, когато той се канеше да се върне в стана. По небето се носеха червеникави облаци, наподобяващи подплашено стадо антилопи. На самия хоризонт блесна мълния, като черно чудовище изпълзя буреносен облак, готов да глътне другите облаци.

Джар не се изплаши от приближаващата буря. Реши да огледа още веднъж края на гората и едва тогава да се върне в пещерите.

Юношата се спря, погледна към стана. На площадката се виждаха хора; изглежда, бяха се върнали събирачите на корени. Мъже сред тях нямаше. Значи, Гурху още не се бе върнал с дружината от степта.

Когато Джар се приближаваше до края на гората, стори му се, че чува сподавени човешки гласове. Юношата се спотаи, не се решаваше да продължи по-нататък. Внезапно от храстите изскочи на поляната висок мъж с дълго копие в ръка. С леки бързи скокове той почна да се приближава към Джар. По това, че острието на копието му беше насочено нагоре, юношата разбра, че непознатият няма лоши намерения.

Джар се бе изправил на невисок хълм, около който растяха дребни храсти. За всеки случай се приготви за бой. Но когато непознатият се приближи, Джар позна в него Лан, кръглоликия юноша от племето лархи.

— Остави оръжието, Бързоноги елене! — извика Кръглоликия. — Лан ти е приятел. Виж тука! — Той протегна ръка към храстите, от които излезе.

През поклащащите се клони Джар различи човешки фигури — стори му се дори, че сред тях имаше жена.

— Това са мои събрата — продължаваше Лан, — те ще защитят сина на Лар!

Очите на младия ларх блестяха гордо. Като видя как се намръщи лицето на андора и какво неблагоприятно впечатление направиха думите му, кръглоликият юноша побърза да добави:

— Лархите не враждуват с племето андори и скоро ще напуснат тези места!

Преди още Джар да отвърне, Лан дойде съвсем близо до него и потърка носа си в рамото му в знак на дружба. Сетне отскочи, засмя се високо и хукна към храстите, където се намираха съплеменниците му.

Със свито сърце гледаше младият андор подир заминаващия отряд. Ето вече втори път нарушаваше той обичаите на племето: безнаказано допускаше пришълец близо до родния стан!

Гръмотевиците трещяха все по-силно. Джар се озърна към пещерите и му стана неприятно: по пътя към стана, на широкия хълм, имаше група хора. Това биха могли да бъдат само връщащите се от степта ловци с Гурху.

„Те са ме видели с Лан!“ — мина му през ума тревожна мисъл.

Той се втурна презглава към пещерите, стараяйки се да изпревари ловците. Когато, запъхтян, се изкачваше по склона, изпревари само с няколко минути дружината.

Едри капки дъжд затрополяха по земята. Джар видя съплеменниците си събрани на площадката и сърцето му изстина: в краката им лежеше мъртва жена. По тъжно приведената фигура на Лус, който стоеше до нея, Джар разбра, че това е Ру.

Смелата жена бе погребана в една от пещерите. Всички се събраха отново на площадката. Ловците се споглеждаха мрачно — искаха да научат как е загинала съплеменницата им, която често бе ходила с тях на опасни походи.

Маюм влезе в кръга на хората.

— Пришълците нападнаха събирачите на корени, както хиена напада лека плячка — гневно започна вождът. — Докато ловците са обикаляли из степта, враговете са отвлекли Кри и в схватката са убили Ру.

Маюм замълча, оглеждайки мрачно присъстващите.

— Какво ще кажат андорите? — обърна се той към съплеменниците си.

Неочаквано Гурху разбута тълпата и излезе напред. Той беше страшен, мощното му тяло се разтърсваше от тръпки, сякаш го беше

ухапал отровен паяк. Отваряше конвулсивно уста като риба, изхвърлена на брега.

Горящите му от дива ярост очи сякаш искаха да превърнат на пепел всичко, върху което се спираха.

Хората уплашено се отдръпнаха встрани от него. Гурху почна да говори и гласът му напомняше грачене на орел, който се кани да разкъса жертвата си.

— Какво ще каже жалкото сукалче на безрогия елен?! Какво ще каже за дружбата си с похитителя на Кри?!

Джар усети слабост в краката си от тези думи, към гърлото му се надигна буца и му прилоша. Но юношата се овладя: знаеше, че всеки признак на слабост само ще влоши положението му, което и без това беше тежко. Сред съплеменниците му се чуха роптаене и гневни викове, настояващи да се накаже изменникът. До съзнанието на юношата стигна сякаш отдалеч дрезгавият глас на вожда. Този път Маюм говореше бързо и развълнувано.

— Почакай — увещаваше той Гурху, — не бързай като врана, подушила мърша! А ти, Бързоноги елене, излез напред и разкажи всичко. Защо не започна бой с врага на племето?!

И Джар разказа подробно всичко, което се отнасяше за него, Лан и Кри. Юношата не скри нищо, макар да знаеше, че това влошава положението му.

Когато свърши, на площадката се възцари мълчание. Хората размишляваха. Но Гурху не искаше да се протака. С яростно ръмжене той изтръгна боздугана от най-близкия ловец и почна да го върти над главата си.

По гневните викове: „Смърт на Бързоногия елен!“ — Джар разбра, че краят му е близък. Той вдигна глава, реши мъжествено да посрещне смъртта. Неочаквано всичко наоколо стихна.

Във вечерната тишина се чу дрезгавият глас на Маюм. Старецът пееше. Това беше толкова необичайно за андорите, че те се вцепениха от почуда и не можеха да произнесат ни дума. Вождът завладя напълно вниманието на съплеменниците си.

Хората слушаха напрегнато, като се мъчеха да вникнат в думите на песента на Маюм. А смисълът ѝ беше прост: човек, който е нарушил обичаите на племето и с това се е оказал виновник за смъртта на свой събрат, трябва да бъде изгонен.

Вдигнал ръце, старецът почна да подскача. Той постепенно се приближаваше към Джар, без да се обърне нито веднъж с лице към него. И андорите си спомниха: така се изпълняваше танцът на изгонването.

Постепенно всички присъстващи почнаха да подражават на движенията на Маюм, присъединявайки се към танца, и по този начин изразяваха съгласието си със суровата присъда на вожда. И Гурху тронаво изтрополя край Джар, без да гледа към него.

В първия момент, когато Джар разбра, че животът му е запазен, в гърдите му лумна радост, той вдигна още по-високо глава и жадно вдъхна аромата на нощта. Но при мисълта, че занапред го очаква самота и може би още по-страшната смърт от глад или в ноктите на свиреп хищник, той вътрешно потрепери. Сега ударът от боздугана на Гурху му се стори дори желан. Той въздъхна и смутен отпусна глава. Знаеше, че според обичаите на племето на изгнаника не се даваха нито оръжие, нито храна. А ако той се осмели да приближи до стана, тогава може да го убие всеки съплеменник.

Сякаш като завършек на всичките му беди се развилня буря с проливен дъжд. Площадката почна бързо да опустява, хората се спасяваха от дъжда. Андорите си отиваха, без да гледат осъдения на изгнание. Джар нямаше какво повече да прави тук. И свил глава между раменете си, препъвайки се като насън, той се помъкна бавно към края на площадката. Изведнъж чу зад себе си шляпане на боси крака и някой се опита да пъхне в ръката му дръжката на дротик. Това бе Хуог.

— Вземи, Бързоноги елене! — прошепна момчето.

Джар машинално стисна в ръка дротика и без да се обръща, закрачи по-нататък. Не видя как към разплакания Хуог се приближи Маюм, залепи му плесница, дръпна огърлицата от врата му и се прибра в нишата, мърморейки сърдито и потръпвайки от дъжда, който плющеше.

ГЛАВА 42

ПО-СТРАШНО ОТ СМЪРТТА

Нощната мъгла погълна Джар. Ако някой го попиташе какво е станало по-нататък, не би могъл да отговори, той просто нищо не помнеше. Окопиха се на края на гората, качен на едно дърво.

Развиделяваше се. Небето бе станало бледосиньо.

Като слезе от дървото, Джар подскача, за да разкъра си тялото си, изтръпнало през нощта. Той веднага си спомни всичко, което се бе случило вчера, и го обхвана ярост. Испита желание да се върне в пещерите и да се сбие с онези, които го осъдиха толкова жестоко. Като погледна късото копие, което бе стиснал в ръка, Джар си спомни за Хуог, малкия верен приятел. Това го поуспокои.

Младият изгнаник погледна към пещерите. На площадката вече се бяха появили хора. Скоро нагоре се изви синкав дим. Обитателите на пещерите се разположиха край огньовете, пристъпиха към утринното ядене. Юношата испита глад. Представи си как Маюм раздава на съплеменниците парчета препечено месо. Червата му закуркаха от глад и той ожесточено плюо...

Мина още малко време и той видя как дружината ловци потегли към степта. Напред крачеше широко Гурху.

Дали да се опита да се върне тайно в пещерите и да поговори с Маюм? Не, Джар познаваше твърде добре суровите обичаи на племето: Маюм няма да му прости! Юношата гледаше тъжно към пещерите и изведнъж вниманието му бе привлечено от нечия малка фигурка, която се носеше насам, по посока на гората. Отдалеч тя приличаше на скакалец, който ловко прескача локвите, образували се след дъжда.

Джар се взря в приближаващия се човек и се досети: „Та това е Лус!“.

Защо ли бързаше той толкова много? Дали не търси приятеля си? Лус дотича до края на гората, спря се и като опря длани до устата, завика:

— Бързоноги елене, обади се! Аз съм, Лус!

Радостна догадка озари Джар. Простили са му! Маюм праща да го викат!

Джар се появи иззад дърветата и с два огромни скока се озова до Лус, който от страх дори се отдръпна, толкова стремително беше появяването на юношата. Като се съвзе от уплахата, Лус каза строго:

— Изпрати ме Старейшината. Поръча да те намеря.

„Ярх! Ярх!“ — радостно си мърмореше Джар и вече си представяше завръщането в пещерите.

— Бързоноги елене, не се надявай да се върнеш в стана! — промълви Лус.

Джар трепна, сякаш някой го удари с боздуган по гърба. Лицето му се изкриви от отчаяние.

— Трябва да загина ли? — глухо попита той.

— Не, Бързоногия елен ще живее! — твърдо произнесе Лус и за по-голяма убедителност добави: — Тези думи каза самият Маюм!

Джар се сепна, взирайки се внимателно в лицето на съплеменника си, сякаш го виждаше за пръв път. Лус продължаваше:

— Ако старият вожд не беше те изгонил, Гурху щеше да те убие! Маюм каза: Бързоногия елен може да се завърне, щом намери кривокракия ловец Булу. Тогава ордата ще му прости!

Лус замълча. Той измъкна изпод кожената дреха препечен свински бут и го подаде на Джар. Откачи от колана висящия на ремък каменен нож и заедно с копието също го даде на юношата.

— Тъй нареди Маюм — каза Лус, като гледаше със състрадание изгнаника.

На Джар му олекна на душата. Той погали нежно каменния връх на копието — дар от Маюм. Юношата постепенно намираще в себе си сили за живот и борба. Мъдрият старец го върна към живота. Сега той имаше цел — да намери Булу и съплеменниците си. Нищо, че тази надежда бе засега само призрочна, но все пак е надежда! Тя даваше на юношата сили за борба не само с природните стихии, но и със страшната самота, която го очакваше занапред.

В порив на признателност Джар се притисна до Лус и потърка нос в рамото му. Лус се разбърза: всеки миг можеха да се появят събирачите на корени, които не трябва да го видят тук.

Джар гледаше тъжно след отдалечаващия се другар. Дали ще се видят пак някой ден? Лус се обърна и му помахаше с ръка за сбогом.

Джар разтърси копието и нададе бойния вик на племето „ярх!“. Каквото и да е, той си оставаше андор!

ГЛАВА 43

ТЪРСЕНЕ НА БУЛУ

След като се нахрани, Джар ожадня. Промъквайки се през храстите, той стигна бързо до реката и щом утоли жаждата си, полегна в гъстата трева.

Реката носеше водите си и ромолеше приспивно. Джар затвори очи, но не му се спеше. А трябваше вече да си върви: опасно беше да остава тук повече. Можеха да го видят съплеменниците му.

След дъжда степта благоухаше и изглеждаше особено нагиздена, радваше очите с ярките си багри.

„Ако Гурху с дружината си е тръгнал да гони похитителите на Кри — помисли си Джар, — не му е провървяло. Проливният дъжд е измил следите от отряда на Лан.“

Като си спомни само за кръглоликия юноша, гърдите на Джар пак заклокочиха от гняв.

— О-о-о! — можа само да простене той.

Заради коварния ларх го изгониха от племето, обрекоха го на самотно съществуване. Само да го срещне! Лукавият враг ще почувства върху себе си колко е твърда ръката на Бързоногия елен! Юношата дори изпита желание да се присъедини към Гурху, за да вземе участие в гонитбата. Но като си спомни, че това е невъзможно, въздъхна тежко.

Жален писък, който се чу наблизо в храсталака, го отвлече от тъжните мисли. Мъничко птиченце с жълта човчица лежеше на земята и безпомощно трепкаше с крилца. Джар внимателно го взе в ръце, за да го сгрее с топлината на дланите си. Пухкавото птиченце престана да трепери и като разтвори жълтата си човка, поиска да яде. Юношата се озърна наоколо и видя откъде е паднало. В храстите край празното гнездо тревожно цвъртяха две малки пъстри птички. За радост на пернатите родители човекът остави птичето в гнездото.

Джар неволно се сравни с безпомощното птиченце, което бе спасил. Но тръсна глава и отпъди горчивите мисли.

Бързоногия елен е силен, въоръжен с копие с каменен връх, никак не прилича на птиченцето! Андорът няма да загине, пърхайки с крилца!

Той ще намери Булу и ще се върне в ордата! По-скоро на път, да търси съплеменниците си!

С лека бърза крачка Джар потегли напред. Вървеше по течението на реката надолу по брега. Тук идваха на водопой животните, тук му се струваше по-вероятно да срещне и хора.

Много часове бе вървял вече юношата, без да почива, когато забеляза, че зад него по реката се движи полуизсъхнало дърво, повалено от бурята. По него бяха запазени още много зелени клони и дървото създаваше впечатление на малко островче. Когато бавно проплува край Джар, той видя, че в разперените клони се щурат червеникави изплашени катерички. Види се, не бяха успели да скочат на брега от внезапно падналото във водата дърво! Изведнъж една от катеричките скочи върху голямо парче кора, което се люлееше на вълните, и несигурното корабче се понесе от течението към брега. Останалите на дървото зверчета възбудено зацвъртяха и пухкавите им опашки в още по-голяма паника се замяркаха сред зелените листа.

И Джар си помисли: защо да не се възползва за своето пътешествие от този своеобразен плаващ остров?

Без да изпуска от ръцете си копието и дротика, Джар достигна с плаване дървото. Дънерът му беше достатъчно широк, за да може да се разположи удобно на него. Изтегна се и зелените клони го скриха съвсем. Това много го зарадва: далеч по-безопасно беше да плува на дървото, отколкото да се придвижва по суша — по водата не оставаха никакви следи.

Когато „плаващият остров“ пристигна до брега, Джар слезе на земята и отчупи едно тънко борче. Очисти стъблото от клоните и направи от него прът. Сега юношата отблъсваше с пръта дървото, когато то идваше към брега, и насочваше „островчето“ си накъдето му е необходимо. Катеричките скоро свикнаха с присъствието на човека и без всякакви признаци на страх прескачаха от клонче на клонче.

Свечеряваше се.

„Огнената костенурка бърза към дупката си“ — помисли си Джар, като гледаше малиновочервеното кълбо, което се спускаше отвъд хоризонта.

Навяващо тъга чувство почна пак както сутринта да обзема юношата. Той си спомни, че по това време в родния му стан се

събираха край веселите огньове. Сетне се нахранваха и лягаха да спят на меките кожи.

Но Джар не се отдаваше дълго на тъжните спомени: приспиван от песента на реката, той не усети как заспа. Събуди се от лек тласък: дървото бе дошло до брега на малък речен залив, обкръжен от нисък върбалак. Зелените клони лениво се плакнеха в плитката вода.

Тъмно беше още, над реката като бяла пелена се стелеше мъгла. Студът проникваше през дрехите на юношата, той недоволно настръхна, промени позата, легна по-удобно, за да поспи още малко. Но инстинктивното чувство за близка опасност изведнъж прогони съня му и го накара да грабне копието, сложено наблизо.

Реката и брегът бяха безмълвни, само храсталакът едва се поклащаше. Юношата пое с ноздри въздух, стараейки се по миризмата да различи кой се е спотаил в храстите. Но миризмата на тиня и речна вода убиваше всички други.

Без да губи време, Джар пусна в ход пръта си, действайки енергично с него. Скоро успя да насочи дървото пак по течението на реката. Резките движения на човека разбудиха катеричките, те уплашено зацвъртяха из клоните.

Показалата се иззад облаците луна хвърли оскъдна светлина върху брега. В същия миг в храстите блеснаха като зелени точки нечий очи. Сега вече Джар знаеше, че това не е човек, а звяр.

Юношата не затвори очи до зори, за да следи да не отиде дървото до брега. И едва когато предутринната сива мъгла се пръсна и денят просветля, Джар въздъхна по-свободно, нощните страхове изчезнаха. Но скоро забеляза, че някой на брега продължава да съпровожда неговия „плаващ остров“. Клоните на храсталака леко се поклащаха, сякаш някой скришно се промъкваше подир тях по брега на реката.

Но ето че храсталакът свърши. Джар просто впи очи в пясъчния бряг. Храстите се разтвориха и от тях изскочи кльощав сив звяр.

— Ярх! — учудено извика юношата; той никак не очакваше да види вълк.

Значи, ето кой го е преследвал! Джар не се страхуваше от вълк — дългото копие с каменния връх беше сигурна защита от хищника.

Вълкът навярно реши, че нещо се е случило с човека, който се криеше на дървото. Той разчиташе на лека плячка. Отначало Джар искаше да скочи и със силен вик да подплаши сивия разбойник, но веднага размисли: като следва човека по брега, вълкът неволно ще го пази. Ако се появи опасност, хищникът непременно ще я открие. Напълно може да разчита на усета на сивия разбойник. Джар се изтегна на дънера на дървото и задряма.

Към пладне лъчите на огнената костенурка почнаха да припичат силно; юношата надигна натежала глава и се озърна. Наближаваше часът, когато всяка жива твар гледаше да си почине малко.

В саваната се спря като сиво петно пасящо стадо елени. Над реката се рееше морски орел, като поклащаше лениво крила — насочваше се към плячката. Вълкът все така съпровождаше човека. Сивият хищник бавно потичваше по брега и непрекъснато поглеждаше към плаващото дърво. На Джар дори се харесваше такова упорство.

Той почна с любопитство да разглежда вълка. Изплезил език, звярът дишаше тежко. Види се, беше му горещо; сегиз-тогиз дигаше глава и внимателно се озърташе. По сивата козина, която покриваше муцуната му, Джар заключи, че вълкът е стар. Юношата не можеше да гледа, без да се засмее, разкъсаното поклащащо се ухо на звяра, което му придаваше смешен вид. Навярно бе пострадало при сбиване.

„Скъсаното ухо“ — така нарече Джар вълка — правеше впечатление на много видял и патил звяр.

Внезапно вниманието на вълка бе привлечено от пасящите в степта елени. Плахите животни също го забелязаха. Стадото веднага хукна в галоп. Една от женските се защура в степта с жален писък. Но вълкът не ѝ обръщаше внимание. Навел муцуна, той тичаше нагоре-надолу, търсеше нещо.

Джар се досещаше каква е работата. С държането си неопитната млада майка издаде на хищника, че някъде наблизо се е скрило неукрепналото ѝ еленче.

Без да губи време, Джар насочи дървото към брега. Стиснал копието в ръка, юношата хукна към мястото, откъдето се чуваше яростното ръмжене на хищника, настигнал жертвата. Обзета от страх, женската се втурна да догони избягалото стадо.

Като видя човека, вълкът приклепна на задните си лапи от страх. Озъбената му муцуна напомняше зловна човешка гримаса. Джар замахна с копието, готов да прониза звяра. Но хищникът отскочи настрани и с пронизителен вой се спусна да бяга.

Юношата измъкна забилото се дълбоко в земята копие, прибра мъртвото еленче и бегом се върна при реката, където дървото равномерно се поклащаше до брега.

Гладът се обаждаше. Младият андор направи почивка на брега, разпали огън и се подкрепи с попрепечени парчета месо.

Когато „зеленият остров“ потегли пак надолу по течението на реката, настроението на Джар се подобри. Той беше доволен, че толкова хитро измами сивия хищник.

Неочаквано юношата пак видя сивия си познайник на хълма близо до реката. Този път Джар не може да се откаже от удоволствието да се подиграе със Скъсаното ухо. Трябваше да покаже превъзходството на андора над алчния звяр, който не успя да отнесе плячката си! Юношата скочи на крака и високо се разсмя, опрял ръце на бедрата си. Вълкът злобно се озъби, а сетне заситни към степта, разбрал, че няма работа тук.

Сега катеричките привлякоха вниманието на Джар. Те възбудено пищяха и като куршум прелитаха от клонче на клонче. Неочаквано пухкавите зверчета почнаха едно след друго да скачат във водата.

Гребейки с всички сили с лапичките си, те плуваха към отсрещния бряг, където като тъмна стена се издигаше борова гора.

На Джар му беше жал, че се разделя с пъргавите си спътници, които толкова време го развличаха. Той им помахаше с ръка за сбогом и извика неизменното „яръ!“.

ГЛАВА 44

ХРАНЕНИЧЕТО НА МЕЧКАТА

Впечатленията по пътя отвличаха юношата от тежките мисли. Срещата с вълка го поободри, вдъхна вяра в силите му.

Без да спира, Джар мина покрай мястото, където предната година стана схватката на андорите с лархите. Свършваше второто денонощие от пътешествието върху дървото, когато при червеникавите лъчи на залязващото слънце пред очите на юношата неочаквано изпъкна позната картина. Сърцето на Джар се сви — стори му се, че на брега се е ширнала степта с родния стан в далечината. Същите скали, които отдалеч приличаха на гърбави мамути. Същата гора, която се проточваше към хоризонта като тъмна лента, и най-сетне саваната, която можеше да съперничи с небесните простори.

Юношата скочи на крака — беше сигурен, че тук непременно ще срещне Булу. Кривокракият ловец беше също така опитен като Маюм и, значи, трябваше да избере за стан същото удобно място.

До тъмно броди Джар из скалите с надежда да срещне съплеменниците си.

Но не откри човешки следи. Посрещаха го само бурни изблици от див смях на пещерните хиени. Няколко пъти му се налагаше да се изкачва на скалите, за да стори път на тези отвратителни създания. Присъствието на пещерните хиени убеди юношата, че тук още не се е настанил човек. Стъмни се. Джар реши да пренощува в една от пещерите, която беше забелязал близо до реката. Тя беше много удобна за живеене: две недълбоки пещери се съединяваха помежду си с тясна пролука. Пред входа на едната Джар разпали огън, а пролуката, която водеше към другата пещера, затрупа с камъни, за да се предпази от хищници. След като донесе за запас сухи съчки, юношата се изтегна край огъня и заспа. През нощта, когато пламъкът отслабваше, той се събуждаше, хвърляше в огъня наръч клони и пак заспиваше. Познатата обстановка на каменната пещера успокояваше, на самотния юноша се струваше, че пак е в родния стан.

Отдавна вече Джар не се беше събудил толкова късно. Слънчевите лъчи, проникнали в пещерата, го накараха да отвори очи. Продължителният сън го освежи. Той реши да огледа още веднъж внимателно околността при ярката дневна светлина. И пак го очакваше разочарование: не намери нищо, което да показва, че сред скалите са живели хора.

Но Джар не бързаше да напусне скалите, все още се надяваше да срещне съплеменниците си. При това пещерата му напомняше нишата в родния стан.

Минаха няколко дни, откак юношата се бе заселил в каменното жилище. Издялка си здрав боздуган. Много време загуби, докато намери за него стройно дъбче с необходимата дебелина. Изтръгна го заедно с коренището, разпали огън и се залови да обгаря дръвцето. Сетне смъкна кората от коренището и стъблото. Трябваше дълго да се мъчи с коренището, докато отсече корените с кремъчния нож. След грижливата обработка боздуганът остана с доста голямо надебеление на края. Джар го скъси до необходимия размер, оглади леко дръжката и накрая за здравина обгори целия боздуган на огъня. Оръжието беше готово. Беше малко тежко, но той беше дори доволен от това.

Според обичаите на племето Джар постави в пещерата плашило от животно, като за тази цел натъпка кожата на младото еленче с прясна трева.

Подскачайки около плашилото, младият андор изигра ловния танц. Всичките му движения бяха изпълнени с дълбок смисъл. Юношата хващаше поред боздугана, копието, дротика и нанасяше с тях удари по плашилото. Той подражаваше и на движенията на животните, които сега мислено ловуваше. Всеки епизод от въображаемата борба със звяра завършваше с вика „ярх!“.

Когато Джар най-сетне приклепна, по лицето му струеше обилна пот. В пещерата беше задушно, юношата се умори от продължителния танц, но беше доволен: сега оръжието ще действа сигурно при лова!

Минаха още няколко дни. Джар не чувстваше нужда от храна. Степта и гората гъмжаха от разнообразен дивеч. Край реката имаше особено много гъски и патици. Плодовете и корените разнообразиха трапезата на младия андор. Друго беше грижа на Джар: какво да прави занапред? Нямахме смисъл да остава тук, но не му се искаше и да си отива.

Юношата си бе харесал край реката една висока скала с плосък връх. Легнал върху каменната грамада, той дълго наблюдаваше околността с надежда да види съплеменници. Но хора не се появяваха. Из просторната савана едно до друго, пасяха стада волове, коне, елени.

В душата на андора се породиха смътни предположения, че окръжаващият го свят е по-обширен, отколкото си го представяше по-рано. Това го плашеше. Два дни плува той върху дънера на дървото надолу по течението и след всеки завой на реката хоризонтът се отдръпваше все по-надалеч, появяваха се нови брегове. Колко ли далеч ще носи мътните си води тази широка река?

Много неразрешими въпроси тревожеха изгнаника. В родния стан всичко му изглеждаше просто, не се налагаше да си блъска главата над нищо, а главно, имаше с кого да се посъветва, да поговори! А сега? Нямахте с кого дори дума да промълви! Какво щастие би било да има по пътя макар един другар, ако ще да е свирепият Гурху или малкият кърдрос Хуог!

Сърцето на юношата тъжно се свиваше от тези мисли и на очите му се показваха сълзи. Колко страшно е да си сам и колко жесток е обичаят на племето да прогонва хората си! За да се спаси от отчаянието, Джар си спомняше съвета на Маюм да не пада духом и упорито да търси Булу. Трябва да върви все по-нататък и по-нататък, тогава тягостните мисли ще престанат да го измъчват!

Но накъде да тръгне, къде да търси Булу? Джар се опита да си припомни всичко, което се отнасяше до кривокракия андор. Булу беше опитен ловец и често заминаваше с дружината си на далечни походи. Той обичаше да разказва за страната на езерата, където бе ходил често. Ето къде трябва да се насочи да го търси! Но там можеше да срещне свирепите орди на харосите — за тях също бе разказвал Булу. Някои от тях не се гнусяха да се гощават с месото на победените врагове.

Джар не мислеше за опасностите, които можеха да му се изпречат. По-скоро да тръгне на път! Младият андор знаеше къде да търси страната на езерата. Трябва да тръгне натам, където се отправяше на почивка огнената костенурка в края на всеки ден.

Сутринта юношата стана рано, подкрепи се с останалата част от тлъстата патица, която бе хванал предната вечер, и с известно съжаление обгърна с прощален поглед пещерата, където бе прекарал спокойно няколко дни. Доця му се да отиде за последен път на скалата

и да огледа околността. Щом се качи на върха ѝ, вниманието му бе привлечено от рунтаво червеникаво зверче, което изскочи от близката горичка. Животното приличаше на малка търкаляща се топка и Джар позна, че е мече.

Малкото на горска кафява мечка се спря сред поляната, изправи се на задните си лапи и с любопитство разглеждаше летящите около него разноцветни пеперуди. Една от тях, особено едра и пъстра, го интересува повече от другите. То подгони пеперудата, като подскачаше смешно и все току се изправяше на задните си лапи; искаше да я хване. Пеперудата кацна на пясъка край реката, трепкайки едва забележимо с крилца. Мечето промени тактиката — започна предпазливо да се прокрадва, като местеше тромаво лапичките си. Но когато беше съвсем близо, не се стърпя, подскочи и с предните лапи удари по мястото, където току-що бе кацнала пеперудата. А тя литна и се понесе над реката, сякаш за да дразни преследвача си.

Джар неволно се усмихна, загледан в слисаното, смутено от несполуката мече. В това време откъм гората се чу шум и на брега на реката изскочи разтревожената мечка, запъхтяна тежко. Джар се наведе повече, за да се скрие зад каменната издатина на скалата. Зад мечката крачеха три мечета, като се клатушкаха тромаво. Разгневената майка изтича до непослушния си потомък, който седеше умърлушен до реката, и му залепи звънка плесница. Мечето се прекатури, жално заскимтя. Без да му обръща внимание, мечката се приближи до реката и с мляскане почна да пие. Малките последваха примера ѝ, скоро към тях се присъедини и наказаното мече, сякаш нищо не се бе случило.

На Джар му направи впечатление, че едно от малките на мечката никак не приличаше на другите. Като се взря по-внимателно, той извика от учудване, което накара мечката подозрително да врътне очи към скалата, дете се криеше юношата.

В същевостта, което отдалеч прие в първия момент за мече, изуменият Джар позна момченце на пет-шест години. То се придвижваше като мечките на четири крака и всичките му навици бяха мечешки.

Джар си спомни разказа на Булу, че когато загубят малките си, понякога мечките, вълчиците и други зверове открадват деца и ги отглеждат като своите зверчета. Навярно и това момченце е било

откраднато от мечката съвсем малко и живее сред мечото семейство вече няколко години.

Джар гледаше втренчено чудното зрелище. Нещо на пясъка привлече детето. То почна да разгребва пясъка с ръка като с лапа, подражавайки движенията на мечетата. Изправилото се наблизко мече се заинтересува от находката на „брат“ си. Детето се озъби, заръмжа като звяр, всеки миг можеше да избухне кавга между тях! Но мечката, усетила нещо нередно, се намеси. Тя безцеремонно блъсна настрана мечето и лекичко почна да побутва детето към гората. То ласкаво потри личице о грубата козина на мечката и почна да подскача около нея на четири крака. Види се, тя се отнасяше към момченцето по-другояче, отколкото към мечетата, нагаждайки се към нежното му телце.

„То може да бъде спътник на Бързоногия елен! — хрумна на Джар неочаквана мисъл. — Бързоногия елен няма да бъде сам!“

Закалено от суровия живот, храненичето на мечката ще може леко да понесе трудностите на похода. Но как да открадне от свирепата майка храненика ѝ? Джар бързо измисли план за действие.

— Ярх! — доволно прошепна той.

Грабна оръжието и безшумно се спусна от скалата. Криейки се в храстите, той лесно изпревари мечото семейство, което бавно креташе към гората. Наблизко се виждаше ниска скала, зад която Джар смяташе да се скрие. Сега трябваше да се преобрази на пещерен лъв: юношата знаеше, че кафявите мечки се страхуват панически от този кръвожаден хищник, на който често ставаха жертва.

Джар надяна на главата си кожена риза, ушита от лъвска кожа, и търпеливо зачака да се приближи мечото семейство. Погледна от прикритието си и забеляза, че детето е изостанало малко, заинтересовано от някакви ярки цветя. Мечката се изравни със скалата и тогава Джар подаде главата си с надянатата на нея кожа. Той яростно ревна, подражавайки на пещерния лъв.

Мечката и малките ѝ се спуснаха презглава към гората, за да търсят в нея спасение. Джар само това и чакаше. Когато след избягалите мечки край него мина бързо на четири крака детето, той изскочи иззад скалата и го грабна.

С детето на ръце Джар се понесе бързо като вятър към скалата, дете бе живял тези дни. Детето отчаяно се съпротивяваше. Мяташе се,

хапеше; дращеше като истинско зверче. Наложих се юношата да спре и да го завие в кожената си риза; едва след това можа да продължи пътя си.

Но и в пещерата детето не се успокои; непрекъснато се опитваше да се освободи и да избяга. Зъбейки се, то виеше високо и ръмжеше, викаше на помощ майката, която го бе отгледала. Джар свали от него дрехата си, при което хлапето успя да го ухапе силно. То се изтръгна от ръцете на андора, завря се в ъгъла на пещерата и продължаваше да крещи.

Джар седна пред входа и сложи до себе си оръжието. Страхуваше се, че виковете на момчето могат да доведат насам мечката. Сетне се приближи до детето, приклепна и почна ласкаво да го успокоява. Но нищо не действаше на мечото хранениче. Напротив, човешкият глас го въбесяваше. Джар се опита да го сгълчи, за да млъкне, но и това не помогна. Хлапето крещеше все по-силно.

„С Тунг беше по-лесно!“ — ядосано си помисли Джар, като гледаше как се зъби малкият му пленник.

Види се, виковете на детето бяха стигнали до ушите на майката, която го бе отгледала. Джар чу призивния вик на мечката и дори се зарадва — разбра, че ще бъде трудно да опитоми храненик на животно. Ръмженето на мечката се чуваше все по-близо. Джар бързо разхвърля камъните, които заграждаха пролуката, водеща към съседната пещера.

В момента, когато на прага на пещерата се чу сумтенето на мечката, юношата се измъкна в съседното помещение. Зад себе си чу радостен писък. Мечката и детето се срещнаха.

Юношата се измъкна от пещерата и бързо закрачи към гората, която като тъмна лента се губеше на запад. Не се страхуваше, че ще го преследват: в радостта си мечката не се интересуваеше от него.

ГЛАВА 45

В ГОРАТА

Минаха няколко дни. Младият андор вървеше неуморно към страната на езерата. Юношата изминаваше леко обширните пространства на саваната. По-сложно беше да се промъква през гъстата девствена гора. Гората сякаш се криеше в огромните дерета, за да се защити от суровия дъх на ледника, който постепенно я изтласкваше навътре в материка. В гората преобладаваха приспособили се към студа растения, но се срещаха и южни породи, които упорито се бореха за съществуване.

Сякаш всички дървета и храсти в гората се стремяха на всяка цена да защитят правото си на живот. Корените им бяха чудновато разклонени; като жилави ръце загребваха всичко, което можеше да даде влага и храна. Всяко листенце, всеки клон на горските гиганти жадно се насочваше към слънцето, към топлината.

При своите странствания племето на андорите избягваше гъстите девствени гори, гледаше да се придвижва по степта. Но Джар не можеше да стори това. Горската стена му преграждаше пътя към страната на езерата. Юношата се ориентираше добре и не се страхуваше, че ще се заблуди. Щитът на огнената костенурка му сочеше правилния път. За щастие дните бяха безоблачни и огнената костенурка не изчезваше от небосклона от сутрин до вечер.

Въпреки че слънцето светеше силно, навътре в гората беше мрачно, задушно и влажно. Въздухът беше наситен с дъх на гниеци листа. Чудноватите криволици на виеците се растения напомняха на Джар гигантски змии.

Като всички хора от онова време, Джар бе наследил от още по-древните си прадеди страха от влечугите. Срещнеше ли змия, юношата бързаше колкото се може по-скоро да се махне от пътя ѝ, а ако това беше невъзможно, с все сила стоварваше върху нея тоягата.

Колкото по-нататък се придвижваше Джар, толкова по-често срещаше невиджани досега дървета-исполини. Юношата се спираше и ги разглеждаше с любопитство. Обаче не оставаше дълго. В

тайнствения здрач на гъстата гора зад всяко дърво му се привиждаха врагове.

Джар и по-рано имаше случай да скита из гората, но винаги заедно със съплеменниците си. А сега трябваше да разчита само на своите очи, нос и уши. Но дните минаваха и той се убеждаваше, че в гората опасностите не са повече, отколкото в саваната. Постепенно ставаше по-спокоен и все по-уверено се придвижваше напред. Той не оставаше гладен — имаше в изобилие дребни зверове, птици и различни плодове. Често си спомняше за Лус: благодарение на него той знаеше как да открие в гората извор, да се сдобие с мед от диви пчели или да намери място с гъби. И все пак имаше дни, когато трябваше да се задоволява само с недоузрели плодове и ягоди и с роса, която ловко облизваше от повърхността на листата.

Нощно време Джар се настаняваше на някое високо дърво, като си правеше гнездо на здраво разклонение, както го бяха учили ловците на племето. Понякога се покатерваше на дървото много преди огнената костенурка да изчезне зад хоризонта: искаше му се да глътне въздух, който напомняше въздуха на саваната — тук, на върха, се дишаше много по-леко, отколкото долу, в гъстата гора.

Веднъж — това беше в знойно пладне — неподвижният въздух, наситен с изпарения и дъх на растения, стана особено тежък за Джар. Той остави оръжието в подножието на гигантски дъб и се покатери почти до върха на исполина. От гърдите на юношата се изтръгна радостен вик: в далечината се зеленееше обширно пространство, което блестеше под слънчевите лъчи. Но като се вгледа, Джар разбра, че се е излъгал. Онова, което бе помислил за езеро, беше само някакво блато. Ала мисълта, че царството на гората е свършило, върна на юношата доброто настроение.

Два дни загуби той, за да заобиколи тресавището. Сега вместо гъстата гора имаше редки горички и цъфнали ливади. И най-сетне, когато юношата се изкачи на един нисък хълм, пред очите му се разкри дългоочакваната картина: през клоните на дърветата сияеше обширна водна повърхност, съперничейки на небесната синева. Джар разбра, че е стигнал до страната на езерата.

ГЛАВА 46

СВЕТЛОЛИЛАВИТЕ НИШКИ

— О-оу, о-оу! — ликуващо закрещя Джар, подскачайки високо на едно място.

Без сам да съзнава, играеше танца на радостта. За пръв път, откак през онази страшна нощ юношата напусна родния стан, той пак видя в далечината светлолилавите нишки на дим от огън. Едва сега разбра, че когато човек е обхванат от неудържима радост, устата може сама да издава неволни звуци, а краката да танцуват. Смътно подозрение обаче поохлади възторга на юношата: ами ако това са хароси — свирепото племе, което живее по бреговете на езерата? Но копнежът по човешко общество се оказа по-силен от страха пред враговете.

Без да губи време да търси храна, Джар реши веднага да тръгне към синеещото се в далечината езеро, на брега на което видя дим от огньовете. Езерото се оказа значително по-далеч, отколкото предполагаше. Този ден той изобщо не стигна до него, пренощува в една кестенова горичка.

Рано сутринта пак потегли на път. Колкото повече се приближаваше до брега на езерото, толкова по-предпазлив ставаше. Инстинктът за самосъхранение му подсказваше, че трябва да се прикрива в храстите, докато се промъква напред.

Когато до синеещата се гладка повърхност оставаше съвсем малко, във въздуха неочаквано изчезнаха струйките дим. От това юношата заключи, че огньовете са изгасени и хората са напуснали лагера. Значи, всеки момент може да се натъкне на обитателите на неизвестния стан.

Джар пълзеше във високата трева, старайки се да бъде близо до храсталака. Оръжието му пречеше много и той реши да скрие в храстите боздугана и дротика на Хуог. Прекърши един клон, за да запомни мястото, където е оставил оръжието, и бързо запълзя напред, като взе със себе си само копието.

Неочаквано откъм горичката с ниски дървета, разположена малко по-далеч, се чува човешки гласове. Юношата се притисна до тревата и известно време лежа неподвижно, без да се реши да вдигне глава. Страхуваше се от непознатите хора. Кои ли са те?

Пред него бавно пропълзя охлюв, като оставяше влажна следа подире си. В друго време юношата с удоволствие би се гостил с него, но сега не му беше до ядене... Спомни си колко се зарадва съвсем наскоро, когато внезапно видя светлолилавите нишки на дима. Сега изпитваше страх, една мисъл го бе завладяла — да се скрие, да се спотаи, за да не попадне пред очите на хората.

Но постепенно в гърдите му закипя гняв срещу самия него: Бързоногия елен не може да бъде страхливец! Наложил си да вдигне глава и с облекчение си пое дъх. Кичестият храст го скриваше сигурно от онези, които се намираха в гората. Андорът се вгледа и послуша повнимателно и откри, че хората се намират не в гората, а в съседство с нея, на поляната, заобиколена с храсти, отрупани със зрели плодове.

Откъм езерото духна слаб ветреца и донесе свежест и прохлада. Движейки се срещу вятъра, юношата запълзя бавно към поляната. Все по-близо и по-близо се чуваха гласове и по тях юношата разбра, че разговарят жени. Внимателно разтвори храстите и видя три девойки, които с ловки удари събаряха плодовете на земята и ги прибираха на широк щит, направен от парчета кора.

Джар разглеждаше с интерес непознатите девойки. Те бяха дребни, широкоплещести, с дълги ръце. На широките им лица изпъкваха огромни, чудно красиви очи. Девойките бяха с къси полички и наметки, изплетени от треви и меки тръстикови влакна.

Юношата за пръв път виждаше жени, облечени така.

За украшение на жените служеха огърлици от раковини, нанизани не на животински сухожилия, а на здраво сплетени влакна от растения.

„Жените от племето на харосите не са чак толкова страшни!“ — помисли си юношата.

Непознатите жени разговаряха на неразбираем език, който напомняше на Джар жабешко крякане. Но той толкова бе затъгувал за човешка реч, че дори тези чужди и неразбираеми звуци му бяха приятни; реши да се сприятели с девойките и с тяхна помощ да моли чуждата орда да го приеме. Сега му се струваше, че е готов да върши

всякаква работа: да ходи на лов, да охранява, а ако потрябва, да събира заедно с жените и децата горски и други плодове — всичко, каквото е нужно, само да бъде пак сред хора!

Джар разпери клоните на храстите и широко усмихнат, прекрачи към полянката. Острието на копието му беше обърнато нагоре, в знак, че няма лоши намерения.

Юношата се насочи към девойката, на чиято глава се виждаше венец от бели цветя, и ѝ заговори:

— Бързоногия елен предлага дружба! Той срази с копие дългозъбото чудовище — страшния Мохор. Той не се бои от никого!

Последните думи Джар произнесе неслучайно и доста припряно. Щом се появи на полянката, девойките не само не се уплашиха (което непременно би станало с неговите съплеменнички), но в миг грабнаха копията, които им бяха под ръка. Юношата бе принуден да насочи острието на копието напред, за да се предпази от внезапно нападение.

Той внимателно следеше всяко движение на девойките, дигнали къси леки копия, върховете на които бяха обгорени.

Очевидно девойките разбраха, че численото им надмощие не смути противника и бързо си размениха думи — съставяха план за понататъшни действия. Силната фигура на юношата, свободното му държане ги караше да бъдат нащрек. Те не бяха сигурни, че победата ще бъде на тяхна страна.

Джар пак се усмихна дружелюбно с желание да им покаже, че не им е враг. Той помнеше добре как се отнесе Кри към сияещата усмивка на кръглоликия юноша от чуждото племе. Дали и сега няма да стане същото? Но изразът на лицата на девойките беше все така суров, а онази, която бе украсила косите си с венец от бели цветя, внезапно се обърна и изчезна в храстите.

„Изтича за помощ!“ — разтревожи се Джар.

Сякаш отгатнали мислите му и страхувайки се, че той може да избяга, двете останали войнствени жени се приближиха почти съвсем до юношата и страшно насочиха копията към него.

Не биваше да се бави нито минута. Като изтърва от ръцете си копието, Джар с бързината на леопард се спусна към девойките и толкова силно дръпна копията им към себе си, че и двете изтърваха оръжието, не можаха да се задържат на крака и паднаха в тревата.

Джар тържествуваше от победата. Страшното „яръх!“ накара падналите в краката му девойки да затреперят. Той пречупи като тръстики копията им и ги захвърли далеч в храстите. Вдигна своето копие и тържествуващо погледна победените. Най-младата, която приличаше повече на момиченце, отколкото на войн, шепнеше нещо. Види се, молеше да ѝ дари живота.

Андорът пак се усмихна. Той изобщо не се канеше да ги убива. Искаше да изясни това на девойките, но си спомни, че всеки миг тук могат да връхлетят съплеменниците им. А с тях вече не му се искаше да се среща. Юношата се обърна и се отдалечи с бързи крачки.

ГЛАВА 47

ДОКАТО СЕ КРИЕШЕ ОТ ХАРОСИТЕ

Бързоногия елен препускаше към избраното от по-рано място, където можеше най-лесно да се скрие от враговете. Помнеше добре думите на стария Маюм: „Само водата не оставя следи и миризма“.

Наблизо, в низината, част от гората беше наводнена. Шляпайки във водата, Джар избираше по-дълбоки места, за да не могат да се различат следите по дъното. Сегиз-тогиз му се налагаше да плува.

Джар избра стар дъб с разперени клони и се покатери на него. Излегна се на един здрав клон, притегли към себе си друг, който се намираше над него и с листата си го прикриваше. От това безопасно убежище Джар можеше да вижда всичко наоколо и спокойно да очаква появяването на харосите. Не се съмняваше, че девойките принадлежат към това племе.

Не се наложи да чака дълго. Скоро видя хора, които явно го търсеха. Те бяха не повече от десетина. Движеха се бавно и напрегнато се озъртаха. Яките им тела изглеждаха несъразмерни, движенията — тромави.

Джар прихна да се смее, като видя как двама от тях паднаха един връз друг, когато онзи, който вървеше напред, неочаквано спря. Юношата с известна гордост си спомни колко бързо тичат неговите съплеменници и колко ловки са, когато преследват врага.

Но ето че харосите стигнаха до наводнената гора, докъдето ги доведоха следите на беглеца, и заспориха на своя език, приличащ на звуци, издавани от гигантски жаби. Един от харосите, със счупен нос, види се, настояваше да продължават търсенето, като сочеше към гората, а друг, напротив, обърнат с лице към езерото, предлагаше да се върнат.

Изуменият юноша разбра, че повечето от харосите, които го преследваха, бяха девойки. Единият от спорещите се оказа девойката с венеца от бели цветя. Възразяваше ѝ юношата със счупения крив нос. Неокосменото му лице приличаше на моминско — Джар позна, че е мъж само защото беше по-висок от другите.

Види се, спорещите се разбраха. Харосите се пръснаха из гората и бавно се придвижваха напред. Джар се приготви да скочи от дървото, ако бъде открит.

След известно време двама хароси — девойка и юноша, завиха високо, като размахваха копия. Те стояха до кръста във вода близо до дървото, на което се бе спотаил младият андор, и не откъсваха очи от клоните.

Джар едва се сдържаше да не скочи долу, преди да бяха пристигнали тук и другите хароси. Но случайно погледна в друга посока и видя и там съвсем същата картина. Разделени на двойки, преследвачите се приближаваха до няколко дървета и почваха да викат, преструвайки се, че са намерили беглеца. Но Джар разбра хитростта им: с тази уловка искаха да го подмамят от засадата.

Харосите естествено разбираха, че беглецът се крие някъде наблизо: не е могъл да избяга далеч.

Минаха няколко часа, преди те да напуснат наводнената гора. Джар въздъхна свободно едва когато последният от тях изчезна в храсталака, обграждащ езерото. Легнал на клона на дървото, юношата неведнъж си спомняше със съжаление за своя здрав боздуган, скрит в храстите. Ако се стигнеше до ръкопашен бой, щеше да му потрябва. Той с гордост си помисли, че юношата със счупения нос в никакъв случай не би могъл да замахне с него както трябва. Боздуганът на Джар беше премного голям и тежък за харосите.

Джар лежа на дървото почти до залез-слънце, наблюдавайки внимателно дали харосите няма да дойдат пак. Дояде му се. Спомни си за храстите с плодове, които девойките събираха; напусна наводнената гора и намери тези храсти.

Плодовете имаха приятен възладък вкус. Джар с удоволствие ги ядеше. Но чувството за бдителност не го напущаше; той непрекъснато се заслушваше дали няма да се чуе шумолене от прокрадващите се врагове.

Наоколо беше тихо. Две пъстри птички, каквито Джар не беше виждал по-рано, с весело чуруликане сновяха из храстите. Като се наяде до насита с плодове, той се замисли. Дали да остане на това място, или да продължи по-нататък да търси Булу?

Станове на хора рядко се срещаха и на Джар не му се искаше да си отиде, без да е направил още веднъж опит да бъде приет в чуждата

орда. Лошата слава за харосите, за тяхната жестокост, за непримиримостта им към други племена, дори за страшния им обичай да ходят на лов за врагове не разколеба желанието на юношата да се сприятели с тях. Дали жителите на тръстиковите езера са толкова жестоки, защото са ниски и по-слаби от другите?

„Как би постъпил Маюм? — размишляваше Джар. — Навярно би дочакал да се стъмни и би се постарал да се промъкне по-близо до стана на непознатите хора, за да ги опознае по-добре.“

И Джар реши да постъпи така.

Незабелязано падна здрач. И когато върху черното кадифено небе заблестяха първите звезди, младият андор се насочи към езерото, стараейки се да стъпва безшумно. Скоро видя върху водата червеникави отблясъци от огньовете. И тогава му хрумна щастлива мисъл: да използва пак водата, за да се промъкне чак до стана на харосите, без да се издава.

Джар тръгна встрани, защото реши да заобиколи лагера на значително разстояние. И чак когато пламъкът заприлича на едри светулки, той пак излезе на брега.

Беше тиха, спокойна нощ. Езерото, притиснало се до брега, бе застинало като неподвижна тъмна маса. Когато влизаше във водата, юношата с удоволствие усети приятната ѝ свежест. Той се потопи в нея така, че само главата му да се подава навън.

Без да изпуска копие от ръце, Джар почна тихичко да се придвижва покрай брега, насочвайки се към стана на харосите. Не се страхуваше, че ще го открият: крайбрежната тръстика го скриваше много добре от погледите на онези, които се намираха на брега.

Някакви хлъзгави същества се удряха в тялото му и веднага изчезваха. Може би бяха риби. По тихото плискане, по фосфорно светещите точки, които сегиз-тогиз пламваха във водата, Джар усещаше тайнствения живот на езерото. Понякога му се струваше, че от дълбочината изплува незнайно чудовище, готово да го сграбчи. В такива мигове забравяше целта на пътешествието си, забравяше харосите и имаше само едно желание: по-скоро да изскочи на брега. По-рано той дори и не подозираше колко страшна е нощем водата!

Но като преодоляваше страха, Джар се придвижваше крачка по крачка напред към лагера. Колкото повече се приближаваше, толкова по-бедна ставаше крайбрежната растителност. Огньовете пламтяха на

брега, покрит със ситни камъчета, и се отразяваха в езерото като ярка светеща ивица. Само няколко върби бяха свели клоните си над водата.

„Харосите се страхуват от нападение — избрали са си открит бряг за лагер“ — помисли си юношата.

Като се промъкна толкова близо до лагера, че можеше да различава лицата на хората, Джар се спотаи в камъша, който растеше наблизко, и почна да наблюдава.

Това не беше станът на цялото племе, а само лагер на малък отряд. Край огньовете се бяха разположили петнадесетина души. Джар искаше да се промъкне още по-близо. На водата, точно срещу лагера, се поклащаше една греда — лесно можеше да се скрие зад нея. Джар се нагани вече да се гмурне, за да преплува под водата до гредата, но в този миг откъм езерото се чу плисък и в ивицата светлина се откри някакво чудовище. Сърцето на Джар изстина от страх, но като се взря, той разбра, че се е излъгал — взел е за живо същество един малък сал от стеблата на две дървета.

Харосът, изправен на сала, го отблъскваше с къс прът. Дори в прохладната вода на Джар му стана горещо, като си помисли каква голяма опасност бе избягнал току-що! Той почна внимателно да наблюдава не само брега, но и езерото.

Андорите не си служеха със салове — техният начин на живот не ги принуждаваше. Друго нещо са харосите! Животът им беше свързан с езерото. Гредата, към която искаше да плува Джар, се оказа също сал.

Харосът слезе на брега и почна да разтоварва сала си, на който бе донесъл малко дребна риба. Заедно с рибата рибарят хвърли на брега изплетена от растителни влакна мрежа. Джар наблюдаваше с интерес какво става в лагера. Хората лакомо ядяха току-що донесената риба. От тъмните храсти изскочиха още няколко хароси. И те приседнаха край огньовете. Види се, това бяха патрулните на лагера.

След известно време сред харосите започна непонятно за Джар оживление. Те разпалиха един огромен огън в средата на лагера и угасиха другите.

„Готвят се да скачат през огън!“ — реши Джар. Погледна към езерото: черно небе, черна вода.

„Никой няма да дойде откъм езерото“ — помисли си той.

Без да изпуска копието от ръце, Джар се гмурна и плува под водата, докато стигна до саловите. Отначало се криеше зад тях, за да си

поеме дъх. Но когато най-сетне погледна предпазливо, неволно извика
едва чуто „яръх“ — толкова го порази зрелището, което видя.

ГЛАВА 48

В ПЛЕН

Харосите танцуваха около огъня. Телата им, боядисани в червен и жълт цвят, придобиваха странни форми от отблясъците на пламъка: приличаха ту на чудновати риби, ту на двуноги чудовища, излезли на брега от гълбините на езерото.

Кръгът на танцуващите се разкъса — появиха се две девойки, които държаха в ръце леки харпуни. В една от девойките Джар позна младата хароска. На пясъка лежеше едра риба и девойките изиграха около нея танц, който представяше хващането на риба с помощта на харпун. Накрая те ловко пронизаха с харпуните си неподвижната плячка при ликуващите викове на съплеменниците си. Тази картина напомни на Джар друга, онази, която се разиграваше в родния му стан, в дъното на пещерата. Спомни си и разказите на стария Маюм за някои племена, които си мажат телата с мазнина, смесена с боя, за да се предпазят от студ и насекоми. Изглежда, харосите принадлежаха към такова племе.

Интересът на Джар към танците на брега намаля. Той си помисли, че е много по-забавно да се представя с танца лов на бизони, отколкото да се бие мъртва риба с харпун!... Пък и водата в езерото стана значително по-студена с настъпването на нощта. На юношата се дощя да се измъкне на брега някъде встрани от лагера и да се настани за спане. Задържаше го само страхът да не се натъкне на стражата на харосите, която сновеше около лагера.

И изведнъж погледът му падна върху малко островче, което се тъмнееше наблизко: цялото езеро бе осеяно с такива късчета земя, обрасли с острица и тръстика.

Джар изчака, докато харосите се умират и легнат да спят, и бързо заплува към най-близкото островче, стараейки се да вдига колкото се може по-малко шум. Като се измъкна на брега, той се почувства много по-сигурен, отколкото във водата. Намери едно кътче, защитено откъм брега с камъш, и с наслада се изтегна на топлия още пясък, уверен, че тук харосите няма да го търсят.

Събуди се рано, още не беше почнало да се развиделява. Но ето че се появиха забележими предвестници на утрото — първите светли ивички на онова място на хоризонта, откъдето трябваше да изпълзи огнената костенурка. Юношата разтвори тънките стъбла на младите камъши и огледа лагера на харосите. Хората още спяха. Над езерото бе увиснала лека пелена от мъгла. Дълбоката тишина се нарушаваше от едва доловимото шумолене на тръстиката. В този предутринен час водите на езерото бяха прозрачни. На дъното по малко пясъчно възвишение пълзяха раци. Джар обичаше да се гощава с раци. Спусна ръка във водата и когато един от тях допълзя малко по-близо, той с бързо движение го изхвърли на брега. Скоро разполагаше вече с десетина едри раци и се залови за сутрешното ядене.

В това време тръстиките се обагриха със злато, водите на езерото почнаха да се зеленят и юношата разбра, че е пропуснал появяването на огнената костенурка. Погледна към брега и побърза да се притисне към земята — лагерът на харосите се бе събудил. Като се убеди, че не са го открили, Джар въздъхна с облекчение и почна да разглежда хората от чуждата орда.

Сред младите хароси юношата видя няколко възрастни с увиснали корем и сбръчкани лица. Харосите почнаха да се къпят. Някои от тях се катереха на върбата, клоните на която се бяха свели над езерото, и ловко скачаха във водата. Там тези хора се преобразяваха. Къде се дяваше тяхната тромавост? На Джар се струваше, че във водата им израстваха перки, толкова бързо плаваха.

Неочаквано на брега се показа един от стражата. Той викаше нещо и сочеше към тъмнеещата горичка. Вълнение обхвана лагера, всички, които се намираха във водата, забързаха към брега. Юноши, девойки, старци се втурнаха с високи викове към горичката, откъдето се появи тълпа хора. Тази сценка беше позната на Джар. Когато неговите съплеменници се връщаха от поход, андорите също така радостно ги поздравяваха. Юношата се досещаше, че към лагера се приближават съплеменниците на харосите.

Когато те се приближиха към брега, Джар забеляза сред тълпата човек, който не приличаше на харосите — косите му бяха къдрави и цветът на кожата — тъмен. Юношата бе чувал за хора с такава външност от ловеца Булу, който бе ходил на далечни походи. Булу разказваше, че тези хора живеят много далеч, някъде в топлите страни.

Къдрокосият непознат човек беше още съвсем млад, не по-възрастен от Джар. Той едва движеше краката си и като вървеше, олюляваше се. Ръцете му бяха омотани с тънки ремъци.

„Пленник!“ — досети се андорът.

Пристигналите хароси бяха не повече от петнадесет души. Те бяха предимно млади и на средна възраст мъже. Единият от тях, по-едър от другите, напомняше на Джар Гурху по широкоплещестата си силна фигура. Сходството се засилваше още повече от гъстите червеникави косми, които обилно покриваха гърдите, ръцете и краката му.

Червенокосият харос, изглежда, беше старши в дружината. Когато юношата със счупения нос се приближи до пленника и кълчейки се, почна да танцува около него, Червенокосия грубо го отблъсна, сякаш за да изяви своите права над пленника. Харосите, които се намираха наблизо, уплашено се дръпнаха — вероятно се страхуваха от суровия нрав на водача си. Само девойката с венец от бели цветя вдигна копието и смело прекрачи към пленника. Червенокосия оголи зъби в усмивка и ѝ посочи в лазурното небе блестящото слънце. Сетне се обърна към пленника и като заръмжа яростно, удари го с юмрук по темето. Тъмнокожият юноша падна на пясъка с глух стон, а харосите радостно закрещяха.

Джар разбра, че може би смърт очаква пленника при залез-слънце. Испита силно желание по-скоро да напусне островчето и да се махне по-далеч от тези места. Вече не го плашеше мисълта за самотата. Само да не попадне в ръцете на свирепите хароси!... Изтръпнал, той видя как харосите окачват главите на убитите врагове на най-близките храсти. Но сега не можеше да предприеме нищо: трябваше да дочака нощта.

Джар запълзя по-навътре в гъстите тръстики и през зелените им стебла продължаваше да наблюдава брега. Харосите пак почнаха да се къпят, да скачат във водата, да се гмуркат — очевидно това им доставяше огромно удоволствие. Девойките не отстъпваха на мъжете в игрите и забавленията.

Слънцето почна да припича доста силно, тревата и водораслите издаваха приятна миризма. На високото стъбло на една тръстика кацна водно конче с блестящи крилца. На Джар му омръзна да гледа как се къпят харосите и без да усети, задряма. Внезапно някакво тревожно

чувство го накара да отвори очи. Усещането за близка опасност отекна в сърцето му с бесни удари. На същата тръстика все още трептеше водното конче с прозрачни крилца. Значи, изминало е съвсем малко време от момента, когато е задрямал!

Младият андор предпазливо дигна глава. Пред него както и по-рано се издигаше неподвижната зелена стена на тръстиките.

Водното конче полетя и блестейки на слънчевите лъчи, се насочи към брега. Джар се поизправи, за да го изпрати с очи, и погледът му се натъкна на човешка фигура, която отначало му се стори, че стои във въздуха. Но не! Човекът се бе изправил на клоните на върбата и сочеше към него с ръка.

„Видели са ме!“ — страшно предположение жегна юношата.

Как можа да забрави за дървото, на което се качваха харосите, за да скочат във водата?! Какво ли става сега на брега? Джар поразмести тръстиките. Погледът му срещна червени, неподвижни като на риба очи. Те го гледаха втренчено. Застанал до гърдите във водата, червенокосият водач се готвеше да скочи на островчето, където се бе спотаил Джар. Като видя юношата, той издаде звук, който напомняше съскане на змия, и в същия миг в тръстиките се появиха харосите.

Младият андор едва скочи на крака, и враговете се нахвърлиха върху него. Не успя дори да грабне копието — наложи се да си послужи с юмруците. Веднага събори на земята двама хароси. Опита се да се обърне към другите, но в този миг метнаха върху му мрежа, може би същата, с която вчера бяха ловили риба. Юношата напрегна мускули, мъчеше се да се освободи. Може би щеше да успее да стори това, ако не беше притичал водачът на харосите. Той замахна и с юмрук нанесе на Джар няколко удара по главата.

„Искат да ме хванат жив“ — мина му през ума. Миг след това загуби съзнание и се строполи в краката на враговете.

Младият андор се свести на брега. На няколко крачки от него се поклащаха два сала, навярно с единия от тях го бяха докарали тук. Джар направи опит да се помръдне, но ръцете и краката му бяха здраво стегнати с ремъци. Постепенно съзнанието му почна да се прояснява, той си спомни всичко, което се бе случило. В главата му бучеше, сякаш в нея бе влязъл рояк пчели.

Слънцето се бе преместило вече много на запад. Джар се понадигна мъничко на лакти. До него, все така заврял лице в пясъка,

лежеше тъмнокожият юноша. По-нататък, в сянката на върбата, се бяха разположили десетина хароси. Другите бяха изчезнали някъде. Сред останалите не бяха юношите и девойките. Може би бяха отишли с уловената риба до стана, който сигурно е разположен наблизко.

Изведнъж къдрокосият пленник се размърда и отвори очи. Като видя Джар, на устните му се появи нещо като усмивка; навярно разбра, че до него лежи другар по нещастие. Джар му отвърна с усмивка. С мек, гърлен глас тъмнокожият пленник няколко пъти поред тихо промълви: „Аркха, Аркха“. Андорът разбра, че непознатият се казва така и на свой ред си каза името.

Много развълнуван, Аркха почна да разказва нещо. Джар въздъхна със съжаление и поклати глава: не разбра нито дума.

Силни викове накараха юношите да бъдат нащрек. Отпочиналите си под върбата хароси скочиха. От хроста излезе тълпа. Тук имаше жени, деца, а бяха също и познатите вече на Джар юноши и девойки. Червенокосият водач посочи пленниците, сетне многозначително протегна ръка към залязващото слънце.

Джар с тревога следеше огнената костенурка, която изпълзваше към нощното си леговище. Той се досещаше, че водачът е намислил да ѝ принесе в жертва пленниците. Щом слънцето се скрие зад хоризонта, за да потъне в сините води на езерото, ще настъпи нощ — вечната нощ за Бързоногия елен и за Аркха.

Джар едва чуто прошепна: „Ярх!“, за да се поободри поне малко. Не му се искаше да умира! През главата му минаваха бързи безредни мисли, но нито една не му обещаваха надежда за спасение. Юношата се беше отчаял вече съвсем, когато изведнъж вниманието му бе привлечено от червенокосия водач. Той се приближи до брега и замислено загледа към залязващото слънце. Джар проследи погледа му и неволно трепна. Голяма част от хоризонта бе забулена от синьо-чер облак, който приличаше на озъбена муцуна на гигантски хищник. Ярки светкавици постоянно го набраздяваха. Побледнялото слънце бавно се приближаваше към зеещата тъмна паст.

Харосите престанаха да мъкнат дърва, струпана се накуп и притихнаха. Наближаваше буря. Надежда заблещука в гърдите на Джар: може би харосите няма да се занимават с пленниците.

Като видя, че младият андор и тъмнокожият юноша са се свестили, водачът прати една от хароските да ги пази. Девойката се

приблужи и Джар позна същата войнствена жена, която го молеше да ѝ пощади живота. Стори му се, че в очите ѝ долови съчувствие. Реши да провери това. Давайки вид, че разкършва отеклото си тяло, той се приближи до Аркха. Девојката погледна недоверчиво пленника и насочи към него острието на късото си копие. Джар затвори очи, преструвайки се на изплашен. Той незабелязано напругаше мускулите на ръцете си, опитваше се да скъса оковите си. Тънките ремъци, с които бе вързан, бяха изсъхнали под горещите слънчеви лъчи и се впиваха болезнено в тялото. Все пак юношата остана доволен: сухите ремъци могат да се скъсат по-лесно. Важно е да се отвлече вниманието на младия страж. И главното — да го разбере Аркха!

Гледайки девојката, Джар размърда устните си, за да ѝ покаже, че иска вода. Девојката се изправи, постоя нерешително и тръгна бавно към водата. След като се напи, тя загреба вода с малка черупка от мида, прикри с ръка това, което носеше, и понечи да тръгне към Джар. Но неумелата ѝ хитрина не сполучи. Юношата със счупения нос нададе гневен вик, втурна се към нея, грабна от ръцете ѝ черупката и я захвърли далеч в езерото. Лицето на юношата бе подуто от удара, нанесен му от Джар. Навярно с това се обясняваше и яростта му. Той налиташе на девојката, заплашваше да я накаже сурово. Тя вдигна копието и зае отбранителна поза. На помощ на девојката пристигна другата войнствена жена с венеца на главата. Но този път червенокосият водач не я подкрепи. Той нареди на юношата да остане да пази пленниците, а на девојките — да се махнат.

В това време Джар успя да припълзи съвсем близо до Аркха и да протегне към устата му вързаните си ръце. Острите зъби на чернокосия юноша се впиха в сухата кожа на ремъка. Леко понадигнат, за да прикрие другаря си, Джар даваше вид, че следи спречкването на девојката и юношата. Но когато почувства, че ремъците са отслабени, бързо се отдръпна от Аркха, за да не си навлече подозрение. Сега оставаше да си освободи краката. Невъзможно беше да се направи това по същия начин. Джар реши да действа другояче. Незабелязано измъкна от пясъка черупка, която някога е служила за убежище на голяма мида. Обърна се на другата страна, сви малко колене и пъкна острия край на мидата под ремъците, с които бяха омотани краката. Няколкото енергични движения отслабиха ремъците и на краката. Юношата пак зае предишното положение, и то тъкмо навреме. Към

него се приближаваше новият пазач — юношата със счупения нос. Подутото му лице изразяваше дива злоба, подпухналото му око приличаше на отровен паяк, намиращ се в дупката си. Младият харос завря крака си дълбоко в пясъка. Фонтан от дребни песъчинки зашиба болезнено Джар по лицето, но той мълчеше, дори беше доволен: нека харосът се забавлява, а той в това време незабелязано ще освобождава краката си! Джар лежеше неподвижно със затворени очи и харосът не подозираше нищо. Напрягайки незабелязано мускули, той почувства, че ремъците са скъсани. Изчака момента, когато злобният пазач, увлечен от заниманието си, се приближи съвсем до него. Изглежда, харосът бе вбесен от факта, че пленникът не проявява особено неудоволствие. Вече се канеше да удари Джар с крак, но в този миг самият той получи такъв силен удар, че с вик се търколи на пясъка.

ГЛАВА 49

НА ОСТРОВА

С два скока Джар стигна до езерото. Изтръгна колчето, скочи на сала и като го тласна, почна с все сила да действа с пръта, намиращ се върху него. Той чуваше зад гърба си яростните викове на враговете, но продължаваше да плува напред, без да се обръща. Нещо пречеше на движението на неговия сал. Юношата бързо се озърна и видя, че зад него е другият сал, вързан за първия с въже от треви. Това беше неочаквана сполука. Враговете нямаха с какво да го гонят! Но радостта му беше прибързана. Харосите се хвърлиха в езерото и заплуваха бързо, като надаваха злобни викове, напомнящи крякането на подплашени жаби. Някои от тях държаха в зъбите си къси копия.

Джар с всички сили действаше с пръта, но преследвачите не изоставаха. Юношата никога не беше имал случай да види хора, които плуват толкова бързо. Встрани се чу тихо плискане — близо до сала падна дротик. След него в дървото се удариха още няколко. Е, добре! Това беше от полза за Джар. Той бързо ги събра, клекна и почна да ги мята по главите на враговете. След дротиците бяха метнати харпуните, оставени на сала.

Бойният вик на племето „яrx“ прокълтя два пъти над езерото. Джар видя, че бе улучил. В отговор се чуваше воят на харосите. Те разбраха, че пленникът владее майсторски тяхното оръжие, при това от сала е по-удобно да се мятат копия. За всеки случай, за да държи враговете на прилично разстояние, Джар остави на сала няколко копия. Харосите не изоставаха, продължаваха да плуват отзад като ято хищни риби. Но не се решаваха да се приближават повече, защото се страхуваха от точните удари на андора.

Стъмваше се бързо. Зелените води на езерото получиха оловен оттенък. Джар погледна небето. Гигантският облак бе погълнал огнената костенурка. Водачът на харосите извика нещо и посочи с ръка към хоризонта.

Излезе остър силен вятър. Като ята чайки се носеха срещу Джар белите гребени на вълните. Наближаваше ураган.

Харосите бързо заплуваха обратно, стремейки се да се доберат по-скоро до брега, а Джар насочи сала към най-близкото островче, обсипано с едри камъчета. За негово щастие прътът все още стигаше до дъното на езерото. Сега бързината решаваше всичко. Джар работеше с пръта толкова ожесточено, сякаш се сражаваше с кръвожаден звяр. Той използва удобен момент и откачи втория сал, който забавяше много движението.

Ето го най-сетне и островчето! Джар едва успя да измъкне сала на полегатия бряг и ураганът връхлетя с вой, като огромна глутница вълци. На юношата се струваше, че разбеснелият се вятър ще го блъсне обратно в езерото заедно със сала. Той с цялото си тяло се притискаше към земята. Едва с настъпването на нощта поривите на вятъра започнаха чувствително да отслабват. О брега се биеха малки вълни. Джар въздъхна с облекчение — бурята отмина. Заваля едър студен дъжд, но това не плашеше закаления андор. Той изкопа плитка яма, покри я отгоре с кожената дреха, която закрепил с тежки камъни. Стана доста прилично убежище.

Джар се събуди от глад. Червата му сърдито куркаха. Той отметна навеса от дрехата и бързо скочи на крака. Загриваше се; тъмното покривало на нощта постепенно чезнеше, за да отстъпи място на предутринния здрач. От езерото лъхаше влага. На острова, който бе приютил андора, нямаше растителност; той бе покрит само с пясък и едри камъчета. За вчерашния ураган напомняха само едва забележими локвички.

Изведнъж тихо изкрякване наруши дълбоката тишина. Джар се озърна. Наблизо до островчето преплува ято диви патици. Той събра една шепа камъчета, приближи се до брега и ги метна в средата на ятото. Джар хвърляше точно камъните, неведнъж по такъв начин се бе сдобивал с патици в реката близо до родния стан. И сега един камък улучи малка патица. Когато юношата скочи във водата, за да вземе патицата, крайчецът от щита на огнената костенурка се показа над забуленото с мъгла езеро.

Джар изяде патицата, но съжаляваше, че е твърде малка. По тялото му се разля приятна топлина, той дори с удоволствие би си подремнал, но тревожната мисъл: „Ами ако харосите имат други салове!“ — в миг прогони съня от него. Той с безпокойство погледна към далечния бряг. Мъглата се бе разпръснала, езерото сияеше с ярки

утринни багри, по него равномерно се поклащаха дървета, изтръгнати от бурята. На брега нямаше хора.

„Какво ли е станало с Аркха?“ — помисли си Джар и му стана жал за тъмнокожия юноша.

Той вече се канеше да спусне сала във водата, но изведнъж откри, че макар да няма никакъв вятър, плаващите по езерото дървета се движат в една посока — те упорито се приближават към неговото островче. От неочакваната догадка Джар дори подскочи. От устните му се изтръгна гневното „ярх!“. Към острова плуваха харосите, скрити зад дърветата. Те искаха да се промъкнат незабелязано до него. Той не можеше да се откаже от удоволствието да изиграе бойния танц на племето. Размахвайки дротика, подхвърляше оскърбителни за враговете думи.

— Харосите се крият от силния андор като жалки лалугери! Бързоногия елен ги вижда и не се страхува!

Джар млъкна и се ослуша, но в езерото беше все така тихо. Харосите излязоха по-хитри, отколкото той мислеше. За да накара враговете да се покажат, юношата почна да мята камъни, целейки да пробие с тях листака на дърветата. Но клоните прикриваха добре харосите и те продължаваха да мълчат. Тогава Джар почна да хвърля едри камъни, като разчиташе, че те ще паднат отвъд дънерите на дърветата. Скоро зад едно дърво се чу сподавен вик — камъкът бе улучил целта. Изправен до самата вода, Джар се разсмя гръмогласно, с което искаше да уязви враговете и да покаже, че те са открити.

Но дърветата, зад които се криеха харосите, се приближаваха неотклонно към островчето. Опасно беше да остава повече тук.

Джар скочи на сала си и се отдели от брега. Над езерото прокълнтя яростен вик.

— Хе-хоу, хе-хоу! — крещяха харосите и се катереха върху плаващите дървета. Те почнаха да мятат къси копия. От резките им движения дърветата потъваха във водата, обръщаха се. Хората падаха в езерото. Джар работеше неуморно с пръта, стараейки се да отплува по-далеч. В това време харосите стигнаха до островчето и почнаха оттам да мятат копия и камъни. Джар съжали, че не напусна по-рано убежището си. Няколко пъти му се налагаше да скача във водата, за да се спаси от камъните. За щастие салът се отдалечаваше бързо от островчето.

Когато жителите на тръстиковите езера разбраха, че не могат да стигнат пленника, те се разkreщяха бясно. Джар видя отдалеч как изведнъж харосите се разбягаха на разни страни, някои дори скачаха във водата. Скоро разбра причината за суматохата: разярен от бягството му, червенокосият водач награждаваше съплеменниците си с тежки юмруци.

ГЛАВА 50

ОСВОБОЖДАВАНЕТО НА АРКХА

Джар обърна рязко сала към брега. Хрумна му смела мисъл: да слезе на земята, използвайки случая, че харосите се забавиха на островчето. На брега не се виждаше жива душа. Салът се придвижваше бързо към целта. Обитателите на тръстиковите езера разбраха маневрата на Джар и с яростни викове почнаха да скачат във водата. Те се надяваха да настигнат сала. Но андорът бе изпреварил значително преследвачите си: когато салът му се вряза в шубраците, харосите бяха още едва на средата на пътя.

Джар скочи на пясъка с пръта в ръка. Първото нещо, което му се наби в очите, беше струпаното на купчина оръжие — тук се намираше и неговото дълго копие. С радостен вик Джар се спусна към него като към стар приятел. Внезапно иззад върбата се показва подутото лице на юношата със счупения нос. Като видя, че андорът е въоръжен само с прът, харосът с тържествуващ вик изскочи иззад дървото, той държеше в ръцете си боздуган. Джар не отстъпи. С вика „яrx!“ той се нахвърли върху хароса и толкова силно удари с необикновеното си оръжие по боздугана на врага, че прътът се счупи. Боздуганът изскочи от ръцете на хароса, описа полукръг и падна наблизо. Джар се хвърли към него. С вдигнат боздуган той се обърна към врага, но от него не бе останала и следа. Само разбутаните тръстики се поклащаха леко и сочеха пътя, по който бягаше харосът. Джар с пренебрежение хвърли боздугана, стори му се твърде къс и лек.

Той измъкна копието си от купчината оръжие, струпано на пясъка, и вече се канеше да тръгне към гората, но го спря жален вик, идващ от храстите. Джар се втурна натам и видя тъмнокожия юноша.

Аркха е жив! Ех, каква радост!

Няколко удара с острието на копието освободиха Аркха от ремъците. Джар хвана черния юноша за ръка, дръпна го силно, изправи го на крака и като сочеше с копието напред, го повлече подире си. Но още с първите крачки почувства, че нещо не е в ред с новия му приятел. Аркха бягаше мъчно, препъваше се на всяка крачка. Като

погледна отеκληте му от ремъците крака, Джар разбра, че Аркха ще бъде тежко бреме за него.

В това време харосите изскочиха на брега и се втурнаха подир бегълците. Пред преследвачите бяха Червенокосия и юношата със счупения нос. Харосите тичаха в безредна тълпа, мълчаливо като глутница хищници, уверени, че продължителната гонитба ще умори в края на краищата преследваните. Някои вече дигаха късите копия, готвеха се да ги метнат. Джар лесно би избягал сам от тях, но той не искаше да изоставя Аркха.

Най-сетне двамата юноши стигнаха горичката, където беше скрит тежкият боздуган на Джар. Андорът се мушна в храстите, грабна оръжието и като се върна, метна Аркха на рамо. Някога той бе домъквал така в стана млади еленчета. Аркха не беше тежък, по кокалестото му тяло почти нямаше тлъстина и месо. И все пак Джар бе принуден да забавя тичането. Той чуваше как в земята зад него с тъп шум се забиха няколко дротика. Тичаше, без да се обръща — всеки миг беше скъп. Аркха не помръдваше, но Джар чувстваше, че чернокожият юноша става все по-тежък и разбра — бързото бягане с товар на гърба не може да продължи дълго.

Джар бягаше по края на гората, страхуваше се да влиза навътре. Напред се простираше безкрайната савана. И колкото да му беше тежко, той се покуражи, като видя познатия степен пейзаж.

Изведнъж усети, че почвата под краката му едва забележимо трепери: нейде наблизо се придвижваше голямо стадо степни исполини. Юношата стигна до първите храсти на саваната и през листата им видя кафявите рунтави гърбове на бизони.

Джар се озърна. Харосите изостанаха, но в саваната нова опасност дебнеше бегълците: вдигайки прах, стадото се носеше право към тях. Напред както обикновено тичаха силни мъжкар с наведени глави. Те мучаха дрезгаво, сякаш предупреждаваха всичко живо да не се изпречва на пътя им. Без да сменя товара си, Джар бързо се озърна — търсеше място, където може да се скрие от лавината рунтави тела. За щастие на бегълците наблизо минаваше тясно дере, скрито в храстите. Джар забърза нагам. Щом той и Аркха стигнаха на дъното на дерето, първите бизони се показаха. Допрял длани до устата си, Джар нададе рев, наподобяващ гласа на Аму. Той искаше да подплаши бизоните, да ги накара да се махнат по-скоро отгук. Но се получи

неочакван резултат. Тичащите напред мъжкарите се спряха и сумтейки гневно, почнаха да ровят земята с рога. Джар се изплаши да не би да им хрумне да слязат в дерето. Но в това време следващите бизони налетяха върху спрелите се и ги накараха по неволя да тичат по-нататък. Вирнали опашки, те се понесоха право към появилите се хароса и оглушително мучаха.

Джар и Аркха наблюдаваха с възторг как хората от тръстиките езера ужасени се спасяваха от разгневените животни.

Когато Джар и тъмнокожият юноша се претрашиха да излязат от убежището си, стадото бизони вече стигна до езерото и се разположи за водопой. Скоро от крайбрежните храсти се показаха мъжкарите, които бяха преследвали хората. Пресекливото дишане и парцалите пана, които падаха на земята от муцуните им, показваха, че те са извършили това много ожесточено.

Подкрепяйки другаря си, Джар с бързи крачки се насочи към степта, натам, откъдето сутрин се показваше иззад хоризонта пламтящата броня на огнената костенурка.

ГЛАВА 51

ПРЕСЛЕДВАТ ГИ

Джар се послуша: в гъстите храсти неизвестен пернат певец извиваше звънки трели. И в гърдите на юношата нещо звънко пееше — той пак усети радост от живота. Ароматът на гъстите треви, прозрачният въздух на саваната, тюркоазното небе, украсено с пурпура на залеза, засилваха тази радост.

Джар хвърли на земята боздугана и копие, протегна ръце към залязващото слънце и каза високо:

— Бързоногия елен си има тъмнокож брат! Сега той вече не е сам!

В думите му звучеше тържеството на победител. Наистина търсенето на Булу засега още не се бе увенчало с успех, но Джар си имаше другар, а това значеше много. Ето защо юношата имаше желание да пее и да танцува. Той се разсмя с глас, като си спомни как хоросите офейкваха, преследвани от бизоните. Джар дигна оръжието и забърза: до залез-слънце не оставаше твърде много време. Аркха видя хубавото настроение на смелия си спътник и засия с ослепителна усмивка, като му даваше да разбере, че е готов да продължи пътя.

В степта се въдеха много дропли; бегълците хванаха една и си подкрепиха силите. За нощуване Джар избра няколко ниски дървета, а при изгрев-слънце те пак потеглиха на път. Андорът искаше да се измъкне колкото се може по-скоро от местата, заселени с хароси: сега беше сигурен, че тук няма да срещне Булу със съплеменниците си. Едно нещо учудваше Джар. Той опозна вече доста добре характера на обитателите на тръстиковите езера и беше нащрек; защо харосите не бяха тръгнали досега да гонят бегълците?

Пътниците вървяха по висока, влажна от росата трева, Джар реши, че преследвачите са ги оставили на мира и че сега е най-удобното време да се залови с лов на дропли. През нощта Аркха си бе починал добре, бляскащите му очи и бодрата му крачка показваха, че той се е оправил съвсем. Тъмнокожият юноша говореше оживено нещо на своя неразбираем език, но Джар не го слушаше, сега той имаше само едно желание; да си утоли глада.

Юношите се изкачиха на висок, обсипан с пъстри цветя хълм и по навик Джар се спря, за да огледа още веднъж местността. Гората оставаше настрани. Сега той знаеше, че тази гора, която някога му препречи пътя към езерата, не е безкрайна и може да се заобиколи. Юношата се озърна назад и от устата му неволно се изтръгна тревожното „уех!“. Озърна се и Аркха. В далечината се мяркаха мънички човешки фигурки. Харосите, на брой не повече от десет, вървяха по следите на бегълците. Те бяха още доста далеч.

Джар загрижено погледна спътника си. Да можеше да си почине още един ден, тогава харосите в никой случай не биха могли да ги догонят! Той протегна ръка, за да посочи на тъмнокожия си другар пътя, по който им предстоеше да бягат. Развълнуван, Аркха почна да го моли за нещо. Когато хвана дръжката на копието, Джар разбра, че

другарят му го моли да му даде оръжие. Той даде на Аркха копието си и го повлече към степта.

Бързоногия елен можеше да тича много по-бързо, но се нагаждаше към отслабналия си другар. След известно време Джар пак се покатери на изпречилия се по пътя висок хълм и огледа степта. Когато видя колко са се приближили враговете, той изпадна в тревога: харосите се придвижваха много по-бързо от тях...

Джар се озърна, мъчеше се да намери място, където биха могли да дадат отпор на врага. Лицето му се проясни, щом видя в далечината остри върхове на скали. По-скоро натам! Заедно с Аркха той ще успее да отблъсне харосите! Джар прихвана тъмнокожия юноша под ръка и с все сили хукна към скалите.

Но се случи нещо непредвидено. От насрещния ветрец Джар изведнъж долови миризма на хора. Харосите бяха успели да им пресекат пътя към скалите. Джар и Аркха се спотаиха в най-близкия храсталак. Скалите бяха съвсем наблизко. Каменните грамади приличаха на остров, заобиколен от жълтеещите вълни на саваната. До слуха на Джар стигаше шум, подобен на глухо ръмжене на исполински звяр: отвъд скалите саваната бе прорязана от тясната лента на буйна рекичка, която се вливаше в езерото.

Джар не виждаше враговете, но усещаше присъствието им. Те се промъкваха незабелязано и обкръжаваха бегълците. Джар не се стърпя, скочи и като въртеше страшно боздугана над главата си, закрещя:

— Върнете се, хора от тръстиките езера! Андорът не се страхува от вас!

Отвърна му яростен вой. Няколко дротика се забиха пред краката на Джар. Прокънтя страшното „ярх!“ и по притихналите врагове полетя собственото им оръжие. Аркха сграбчи Джар за ръка и го повлече към гъстия непроходим храсталак. Тук щиковеите на врага не бяха страшни за тях.

Харосите се смълчаха. Навярно мислеха как по-добре да изгонят бегълците от гъсталака. Засега те не се решаваха да проникнат там. Внезапно върху главите на юношите се изсипа град от едри камъни — сигурно харосите ги бяха събрали сред скалите. Джар вече искаше да изскочи от храстите, но Аркха усмихнат му предложи с жестове да смъкне кожената си риза. Андорът още не се досещаше какво мисли да прави другарят му, но се подчини. Аркха почна да тъпче ризата с

клони, които чупеше от най-близките храсти. Скоро Джар и Аркха клекнаха, защитени от това своеобразно прикритие. Когато град от камъни отново се посипа отгоре, те не се сдържаха и с подигравателни викове известиха на враговете, че са неуязвими.

Настъпи мъчителна тишина. Джар с тревога поглеждаше наоколо и очакваше нова хитрина от страна на харосите. Внезапно трепна: през клоните на храсталака видя езиците на алчен пламък. Искаха да ги прогонят оттук с огън! Трябваше колкото се може по-скоро да се махнат! Той вече се приготви да бяга, сграбчил Аркха за рамото, но навреме забеляза отпред върховете на копията на скрилите се хароси. Враговете искаха да ги избият на откритата полянка като глупави пълдпъдъци. Значи, трябва да се промъкват през пламъка — там има по-малко врагове. Джар се спусна през храстите към скалите заедно с тъмнокожия юноша.

Когато бегълците изскочиха от гъстите храсти, неочаквано се натъкнаха на една млада хароска. Тя държеше в ръце пламтящ клон, с който подпалваше храсталака. Жълтеникавите змийчета на огъня се разпръсваха на различни страни. Бегълците разбраха — ако се бяха забавили още малко, нямаше да могат да се измъкнат от горящите храсти.

Девојката не видя как от пламтящите храсти изскочиха хора. Тя съсредоточено продължаваше работата си. Джар замахна с тежкия боздуган — сега ще остане един враг по-малко! Хароската извърна глава и видя Джар. В малко изпъкналите ѝ очи блесна радост. Боздуганът на Джар бавно се отпусна към земята...

Изведнъж девојката извика тревожно. Джар светкавично се обърна, без да изпуска боздугана. Харосът със счупения нос пак беше тук — поглеждаше иззад храстите и се целеше в Джар с дротик. Джар успя да се наведе и дротикът прелетя със свистене над главата му. Зад гърба на хароса се появиха съплеменниците му. Джар и Аркха се спуснаха с все сила към скалите. Храстите, в които те доскоро се криеха, горяха с буен пламък. Гъстият черен дим бавно пълзеше по саваната и предизвикваше суматоха сред обитателите ѝ.

ГЛАВА 52

ОТНОВО САМ

Лек аромат от цветя подразни ноздрите на Джар. Той поотвори очи и срещна усмихвация се поглед на Аркха. Тъмнокожият юноша бе клекнал и плетеше венец от откъснати цветя. Едва сега Джар видя на гърдите си изображение на небето и слънцето, направено от венчелистчета. Джар бе поразен от съчетанието на багрите, умело подбрани от Аркха.

Младият андор лежеше, без да мръдне — жал му беше да развали тази толкова необикновена рисунка.

„Това е знак на дружбата!“ — помисли той.

Когато изплете венеца, тъмнокожият юноша украси с него главата на андора и радостно усмихнат, почна да щрака с пръсти. Джар закима, за да му покаже, че му е приятно вниманието на другаря. Аркха неочаквано стана сериозен, внимателно събра листенцата от гърдите на андора и го обсипа с тях. Сетне с жест му обясни, че сега може да се изправи. Джар бързо стана и пак си спомни за харосите.

Вчера бегълците успяха да стигнат първи до скалите. Цяла нощ андорът пази, за да даде възможност на другаря си да се подкрепи със сън, едва призори Аркха го смени. Джар избра най-високата скала, която се издигаше настрани от другите и беше удобна за отбрана. На върха на скалата имаше много и най-различни камъни. Това беше добре дошло за бегълците: камъните са добро оръжие за защита. Зад скалата бучеше пенлив поток, който носеше бързите си води в езерото.

Когато харосите се опитаха да се покатерят на скалата, окуражавайки се един друг, посрещна ги град от камъни. Жителите на езерата също се опитаха да хвърлят камъни по бегълците, но скоро разбраха, че са в неизгодно положение. И все пак отстъпиха едва след като Джар рани един от нападателите. Последен изчезна харосът със счупения нос.

Нощта мина. Джар нямаше голямо доверие на временното затишие: беше сигурен, че враговете са още тук и ги дебнат. Обсадените бяха гладни, но не се решаваха да слязат от скалата,

защото разбираха, че харосите само това и чакат — гладът да ги принуди да напуснат убежището си. А убежището се оказа наистина непристъпно: от едната страна го пазеше буйният поток, а от другата — отвесната стена на скалата.

Харосите не се показваха. Джар се озърна: надалеч се чернееше степта, обгорена от пожара. Чак до хоризонта тук-там още се виеше дим. Огънят бе пощадил растителността само край скалите, пъстрият килим от цветя радваше очите.

„Аркха не трябваше да слиза за цветя! — помисли си юношата. — Харосите можеха да го убият!“

Джар искаше враговете най-после да се покажат — неизвестността беше по-лоша от всичко. И сякаш за да отговорят на желанието му, от най-близката скала изскочиха харосите. Напред тичаше млада хароска и викаше високо. След нея летеше юношата със счупения нос с копие в ръка. Когато стигна до скалата, дето се криеха бегълците, девойката отчаяно закърши ръце. Дрезгавият ѝ глас повтаряше едно и също:

— Хе-хара, хе-хара!

Джар скочи на крака — стори му се, че хароската моли за помощ, — но веднага се спря нерешително. Ами ако това е хитрост на коварните врагове? Но той не успя да вземе никакво решение. Всичко стана бързо. Харосът настигна девойката и я прониза с копие. И тогава Джар не издържа, стремително се спусна надолу със силен вик „ярх!“.

Като видя Джар, който се появи пред него като самото възмездие, изкривеното от злоба лице на хароса побледня и той се втурна да се скрие при скалите. Джар хукна да го гони. Харосът го изпревари само с няколко мига, стигна до върха на скалата и оттам почна да обсипва младия андор с град от камъни. Джар бързо се скри зад каменната издатина. Едва тогава разбра каква грешка бе сторил: Аркха остана сам и сега харосите ще почнат да го обсаждат! Трябва колкото се може по-скоро да накаже врага и да се притече на помощ на другаря си!

Джар подаде от издатината края на боздугана. Веднага полетяха камъни по него. Той повтори хитрината си. Сетне закрепил боздугана така, че да се вижда и внимателно почна да слиза надолу. Харосът продължаваше ожесточено да хвърля камъни към мястото, където, както предполагаше, се крие Джар.

В това време младият андор пъргаво се покатери на върха на съседната скала и зарадван, че хитростта му е успяла, нададе бойния вик на племето. Юношата със счупения нос веднага се обърна, лицето му се изкриви от страх, той бързо метна копие. Джар разбра, че пак допусна грешка: с вика си предизвести врага. Не биваше да губи нито секунда! И той скочи като сокол, който убива плячката си от полет. Този смел скок бе съвсем неочакван за противника, той се стъписа, не се задържа на крака и с пронизителен вик се строполи долу.

От върха на каменната грамада Джар видя скалата, която бе оставил и на която Аркха се сражаваше мъжествено. Сърцето на Джар се сви от страх за съдбата на другаря. Схватката се разиграваше вече на самия връх. Застанал гърбом към буйния поток, тъмнокожият юноша се отбраняваше с копие от налитащите врагове. За щастие на Аркха малката площадка не побираше всичките хароси. Той се биеше само с двама войни. Със сполучлив удар Аркха поразил смъртоносно единия от тях. Джар се зарадва много; понечи да се втурне на помощ на Аркха, но внезапно забеляза, че на каменната площадка се появи още един харос — по някакъв начин бе успял да се качи на скалата откъм потока.

Джар закрещя силно с намерение да предупреди другаря си за опасността откъм тила. Аркха бързо се обърна към новия противник, който не успя да употреби оръжието си, защото Аркха с гневен вик го сграбчи и заедно с него се хвърли в ревящия под скалата поток.

От гърдите на Джар се изтръгна вик на ужас. Кипящият водовъртеж подхвана хората и не ги оставяше да се приближат към брега. Пръв изчезна в пенещите се вълни харосът, но ето че и къдравата глава на Аркха не се виждаше вече на повърхността.

Джар разбра: той вече няма другар и за това са виновни харосите — свирепите жители на тръстиковите езера. Ярост стягаше челюстите му, той скърцаше със зъби. Трябва да отмъсти!

Джар грабна боздугана и почна бързо да се спуска от скалата. Хароси нямаше никъде. Той се втурна да ги търси и скоро видя враговете да се мъкнат по обгорялата савана към езерото. Те бяха само трима. Младият андор хукна след харосите като разярен леопард с вдигнат боздуган и развети от вятъра коси. От устата му се изтръгнаха откъслечни заплахи. Юношата не се страхуваше, че враговете са повече. Само тяхната смърт можеше да изкупи смъртта на Аркха!

Харосите забелязаха, че Джар ги преследва, спряха се и възбудено почнаха да говорят. Навярно видът на андора ги уплаши. Хукнаха да бягат на различни страни. Джар веднага съобрази каква грешка направиха те, като не го посрещнаха всички заедно.

С няколко скока догони най-близкия до него харос. Той се опита да му окаже съпротива, но силният удар на боздуган го катурна на земята. Другият харос се съпротивяваше упорито; като подгонен звяр се мятеше от една страна на друга, заплашваше младия андор с копието и дори му нанесе няколко леки удара. По тялото на Джар се появи кръв. Тогава юношата почна да се бие по-предпазливо, защото се страхуваше от неочаквано нападение. Харосът хитруваше, правеше измамни движения. Неочаквано подскочи и с все сила метна копието. Ако не беше боздуганът, който понесе удара, оръжието на хароса щеше да пронизе юношата. Джар догони хукналия да бяга противник и го уби с неговото копие.

Оставаше още един враг, който бягаше, без да се обръща, възползвайки се от това, че андорът се бие със съплеменниците му.

Дълбоките драскотини, които Джар получи в двубоя, го боляха. Беше уморен. Но реши да догони последния жив харос и се спусна след него. Разстоянието между тях бързо намаляваше и Джар изведнъж позна, че преследваният харос е девойката с венеца от бели цветя. Тя разбра, че няма да може да избяга и се спря, вдигнала копието за бой. Джар замахна с боздугана и изведнъж забеляза, че копието в ръцете на девойката трепери. В погледа на хароската се четеше страх и молба за пощада на живота... Джар смъкна боздугана при краката си и гордо се изпъчи:

— Андорите са по-силни от харосите! — Дигна ръка и посочи към езерото. — Върви си!

Жестът на юношата беше по-разбираем за хароската, отколкото думите му. Девойката трепна като птица, на която отново са израсли крила, и хукна към родния стан колкото ѝ краката държат. Опрян на боздугана си, Джар гледаше след нея.

Той пак беше сам...

ТРЕТА ЧАСТ
ЗОВЪТ НА СЪРЦЕТО

ГЛАВА 53

ПРИЗРАКЪТ НА СМЪРТТА

На Джар никога не му е било толкова тежко на сърцето, както през тези минути. Пустинната изпепелена степ издаваше необикновена миризма на изгоряло. Синият небосклон, покрит с буреносни облаци, бе станал тъмновиолетов. Джар взе лекото копие на хароса, сложи тежкия боздуган на рамо и закрачи на изток, откъдето се показваше слънцето, за да се насочи към местата, които скоро бе напуснал. Примамваха го пещерите. Струваше му се, че там непременно ще дойдат съплеменниците, водени от Булу.

Бурята настигна Джар в открита степ. Дъждът го шибаше жестоко по голия гръб, кожената риза бе изгоряла по време на пожара в храсталака. Но не му беше мъчно за това: до големите студове имаше още много време; Джар дори се радваше на бурята. Блясъците на светкавиците и гръмотевиците понякога го караха да трепери, но разбушувалата се стихия същевременно отвличаше младия андор от тъжните мисли. Бурята приличаше на врага, с когото трябваше да се бори.

Когато през разкъсаните от вятъра облаци най-сетне се показа слънцето, Джар съвсем се успокои. Споменът за харосите не будеше у него особена злоба; той разбираше защо постъпиха така. Но и досега не можеше да мисли без гняв за коварството на Кръглоликия юноша от племето лархи. Заради него скиташе сега сам Бързоногия елен из безкрайните степи! Като минаваше покрай някой висок храст, Джар си представяше, че пред него е Лан, кръглоликият юноша от племето лархи. Той нанасяше с боздугана си такъв удар на храста, че счупените клончета политаха във въздуха. Андорът беше сигурен, че непременно ще срещне своя оскърбител и ще му отмъсти за всичко!

Няколко пъти вече огнената костенурка изпълзяваше иззад хоризонта и пак се скриваше зад него, а Джар все вървеше по саваната. Дъхаво море от различни треви с живописни островчета от дървета отдавна беше сменило изгорялата степ.

Лекото копие служеше на Джар вместо дротик. Не чувстваше липса от храна. Най-често ловеше дребен дивеч — птици и гризачи.

Нощем юношата се настаняваше обикновено на някое дърво в малките горички. Радваше се, че върви не през мрачна задушна гора, а по просторната, облята със слънчева светлина савана.

Гората бе прикътана някъде съвсем наблизо, в гигантска долина. Често в степта попадаха нейни обитатели: великаните лосове, а по клоните се мяркаха сегиз-тогиз пъргавите катерички.

Мъката по родното племе не напущаше юношата. Ловците понякога правеха далечни походи и поотделно, но винаги ги топлеше надеждата за благополучно завръщане в родния стан. Думите на мъдрият Маюм, че изгнаникът може да се върне, след като намери Булу, вдъхнаха сили у младия андор.

Веднъж, когато степта се къпеше в кехлибарените лъчи на залязващото слънце, Джар забеляза във въздуха летящи чайки. Сърцето на юношата заби по-силно, когато видя тези крилати предвестници — наблизо имаше река. То затуптя още по-силно, когато в тишината на настъпващата вечер той чу далечен звънлив кучешки лай. Джар изпита страстно желание да стигне колкото се може по-скоро до познатите места, но мек здрач забули земята и той разбра, че днес няма да види мътните води на реката. Тръгна към най-близката горичка.

Джар избра едно по-високо дърво и на чатала на здравите му клони почна да прави малко гнездо, в което реши да прекара нощта. В дрезгавата светлина се белееха фъндъци от мъгла, сякаш върху земята се бяха свлекли облаци. Близко до горичката започваше дълбок дол; по склоновете му сред храсталака се виждаха короните на ниски дървета.

Кой знае защо, Джар изведнъж усети странна тревога. Юношата на няколко пъти напущаше леглото си, покатерваше се чак на върха на дървото и внимателно оглеждаше всичко наоколо. Далеч в степта тъмнееха фигурите на пасящи коне, но, разбира се, не те предизвикваха чувството на опасност. Джар се опита да се успокои: нощта ще прекара на дървото, а с първите слънчеви лъчи ще изчезнат и страховете му. От предпазливост той сложи боздугана и копието на най-близкия чатал. Дълго не можа да заспи, слушваше се в шумовете. Но умората надви: налегна го дрямка, а после и сън.

Джар не знаеше дали е спал дълго. Внезапно нещо го накара да се събуди. Яркият сърп на луната бе замрял върху черното кадифено небе като крило на огнена птица. Лекият ветрец поклащаше листата. Джар се понадигна, той чувстваше, че наблизо се е спотаило някакво живо същество.

Нима пак харосите? Но едва бе успял да помисли за това и в носа го удари остра миризма на звяр.

Джар не успя да скочи: на клатещия се клон пред него се появи тъмният силует на звяр: леопард! Поотворил уста, хищникът ръмжеше едва чуто. В образа на петнистия звяр самата смърт гледаше юношата в очите. Джар потръпна от ужас. Той знаеше колко са ловки и силни тези кръвожадни котки. Хищникът се готвеше за скок. Не успял да грабне оръжието, юношата мълниеносно изскочи от гнездото и като сянка се плъзна надолу по дънера на дървото. С характерното ръмжене „хър-р-р!“, което прилича на кашлица, леопардът скочи след човека.

Всичко, което се случи след това, трая само миг. Колкото и да беше пъргав хищникът, Джар още по-бързо се хвърли насреща му, опитвайки се да го сграбчи за врата и да го притисне към земята. И все пак петнистата котка успя да скочи на задните си лапи. Джар не изгуби самообладание и обхвана с ръце шията на леопарда. Звярът се въртеше, съскаше, пръскаше слюнки — опитваше се да се изтръгне. Юношата знаеше, че ако това стане, той е загинал. Неочаквано звярът почна да полита назад — искаше да легне на гръб и да използва страшните нокти на задните си лапи. Джар напрегна всичките си сили, за да не му даде възможност да стори това. Хищникът ръмжеше яростно и с предните лапи почна да дере гърдите на юношата.

Непоносима болка прониза Джар, но той не изпускате шията на звяра. Леопардът хъркаше, задъхваше се, но продължаваше да дращи тялото на човека. Очите на Джар се замъгляваха, но той с последни сили продължаваше да стиска ръце. Най-сетне и двамата, човекът и звярът, паднаха безжизнени в гъстата трева.

След известно време юношата се помръдна и поизправи глава. Леопардът лежеше неподвижно с изпънати лапи — той беше мъртъв. Джар запълзя към дървото, оставяйки кървава следа подир себе си. Той правеше това инстинктивно, като тежко ранените зверове, които се стремят да се скрият на сигурно място. Но преди да стигне до дървото, юношата загуби съзнание; лежеше, заврял лице в мократа трева.

Навъсеното утро на настъпилия ден завари Джар в същото положение. От облака, приличащ на кожата на много проскубан мамут, се изля обилен дъжд. Стенейки, Джар се обърна на гръб и дойде в съзнание. Водата освежи възпаленото му тяло. Поотворил уста, той жадно гълташе дъждовните капки. Почувства прилив на сили и запълзя към дървото. От раните му бликна кръв. Той изстена леко и пак загуби съзнание.

Вятърът подгони облака далеч на север. Бликналите от слънчевия диск лъчи пробудиха природата. Зазвънтяха птичи гласове. Всяка жива твар, която се бе спотаила през нощта, сега се съживи, раздвижи се, сякаш бързаше да навакса пропуснатото време.

Големи зелени мухи полепнаха по трупа на леопарда; с досадно бръмчене те се виеха и над Джар. Ято врани като тъмен облак се спусна над дървото. Засега още не се решаваха да се приближат до леопарда: дори мъртъв, той им внушаваше страх. По-смелите врани прелетяха от дървото на най-близките храсти и навели глави настрани, възбудено грачеха.

Чу се пляскане на криле и над леопарда закръжи лешояд. Той смело се спусна върху трупа. Ободрени от примера на по-силния си събрат, враните го последваха.

Цял ден около Джар се чуваше свадливо грачене и пляскане на криле. Дори в безсъзнание той мърдаше ръце, сякаш за да прогони от себе си въображаема опасност, и враните подозрително попоглеждаха към човека. Едва когато падна здрач и съвсем наблизо се чу виене на хиени, крилатите хищници изчезнаха.

Три хиени алчно се нахвърлиха на останките на леопарда, а като свършиха с него, обърнаха внимание и на човека. Те почнаха бавно, внимателно да се приближават към него, като отскачаха всеки път, щом човекът почваше да се движи. Но изведнъж хиените замряха на място: вълчи вой наруши вечерната тишина. Чувствителните уши на хиените доловиха, че вълците тичат насам. По-добре да се махнат, докато е време! Чупейки храстите по пътя си, хиените се отдалечиха с истеричен вой и тронав галоп.

Изглежда, тяхното виене свести Джар. Юношата едва понадигна натежалата си глава. Сърцето му се сви от предчувствие за близка беда. Нима нова опасност го заплашва? Той погледна белеещите се наблизко оглозгани кости и си спомни схватката с леопарда. Опита се да стане, но не успя. Беше загубил много кръв и се чувстваше доста слаб. Отпусна се безсилно на земята.

Клоните на храстите се разтвориха и през тях се показаха едрочели вълчи глави. Я гледай кой бе подплашил хиените! Джар с

ужас почувства, че не може да се помръдне от мястото си. Вълците мълчаливо го обкръжиха. И само неутолимата жажда за живот го накара с последни сили да извика „яръ!“.

Човешкият глас стресна вълците. За миг те замряха, после насядаха, изплезили яркочервени езици. Но най-дръзкият от тях — вълкът със скъсаното ухо, се отпусна на корем и запълзя към човека. Джар откри в него своя неотдавнашен познат — Скъсаното ухо, който упорито го преследваше край реката. От устата на звяра стърчаха дълги жълти, счупени зъби. Хълцане мъчеше стария хищник. Той се давеше в гъста слюнка — предчувстваше скорошен радостен край.

„Да победя леопарда и да загина в лигавата уста на вълка!“ — с болка си помисли Джар.

Юношата пое повече въздух в гърдите си и още веднъж нададе вик за помощ. Но вълкът продължаваше да пълзи, той беше вече съвсем близо, човекът чувстваше зловонния му дъх. Какво да прави? Не може да спре с вик гладен хищник! Джар инстинктивно прикри гърлото си с ръка, направи последен отчаян опит да се изправи и пак падна на гръб изнемощял. Сега всичко е свършено!

Но Скъсаното ухо, кой знае защо, се бавеше. Джар дочу свистящото дишане на зверовете. Опирайки се на лакти, юношата се понадигна. Ноздрите на сивите хищници трептяха и силно поемаха въздух. Сякаш вълците се наслаждаваха на ароматите на нощта. Но Джар разбра: хищниците са усетили опасност. Пламналите като въглени очи на зверовете помътняха. Скъсаното ухо и събратята му страхливо поглеждаха към саваната.

Джар не помръдваше. Никога през живота си той не се бе излагал на такава опасност като сега! Дори и харосите не бяха толкова страшни.

И изведнъж сякаш силен вихър пръсна вълците на разни страни. Само един се забави. Някакъв сив звяр, също като вълк, се хвърли върху него от храстите. Те се счепкаха с яростно ръмжене и се затъркаляха по земята. Но в този миг от храстите изскочи още един огромен хищник. Като го видя, вълкът остави противника си и се опита да се измъкне. Но огромният звяр лесно го настигна и с удар на лапата си го умъртви. По яростния гръмогласен рев Джар разбра, че гигантският хищник е пещерен лъв.

ГЛАВА 54

ЧЕТИРИКРАКИТЕ ПРИЯТЕЛИ

Джар не вярваше на очите си: на муцуната на сивия звяр, който се счепка с вълка, той забеляза добре познатото бяло петно. Тунг! Вярното куче е с него! Сега от нищо не го е страх! А лъвът? Нима е Аму! Ами че, разбира се, той!

Като насън Джар чувстваше докосването на мекия горещ език на Тунг, който ближеше лицето му. Но ето че Тунг отскочи и юношата чу яростния лай на кучето и недоволното ръмжене на лъва. Песът скачаше пред Аму, не го допускаше при приятеля си. Лъвът недоволно пъдеше с лапа напирания Тунг. Види се, искаше му се да се приближи до лежащия човек...

За пръв път от много дни насам Джар заспа спокойно. До краката му се бе разположил верният пес да го пази. Джар се събуди от ръмженето на лъва: Аму побутваше с лапа убития вълк. Той ухапа вълка и го помъкна нанякъде. Като се върна, Аму призивно заскимтя, но видя, че песът не го последва и изчезна в храстите.

Сребърният рог на луната светеше меко. От горичката лъхаше на росна хладина и дъх от влажни дървета и треви.

Джар усещаше, че всяка минута придобива сили. Лежеше, без да мръдне — страхуваше се да не би раните пак да го заболят.

Призори, когато небето почна да розовее, се появи Аму. В зъбите си държеше еленче. Докато лъвът утоляваше глада си, песът ръмжеше глухо и нетърпеливо помахваше с опашка, без да се приближава до Аму.

Но щом лъвът се изтегна в храстите след богатата трапеза, песът в миг се озова при еленчето, грабна голямо парче месо и се върна при Джар. Юношата бе гладен, няколко пъти извикваше на кучето. Като чуеше гласа на човека, Тунг внимателно гледаше към него, но веднага се залавяше пак с яденето.

„Той не разбира речта на андорите — с болка въздъхна юношата. — Дори малкият Хуог бързо би изпълнил всякаква молба!“

Когато Тунг легна до краката му и се заоблизва, Джар посегна за парчето недоядено месо. За негово учудване и радост се оказа, че не е чак толкова трудно да стори това — животът бързо връщаше силите на юношата. Той беше жаден. Ненаситно облизваше прохладните капки утринна роса, която бе намокрила обилно тревата.

Слънчевият ден сякаш отразяваше хубавото настроение на Джар. Радостта от срещата с четирикраките приятели притъпи за известно време мъката му по хората. Той разглеждаше с интерес Тунг и Аму. Песът бе закрепнал, пораснал; сега той беше звяр с широки гърди и едро чело — по сила не отстъпваше на вълк. Пораснал е и лъвът. Козината му бе потъмняла с времето. Джар с тъга си спомни за Аркха — хубаво щеше да бъде да са четирима приятели!

Тунг отвлече юношата от замислеността. Той скачаше около него и огласяше въздуха със звънлив лай. Сякаш радостта на кучето нямаше да има край. Както някога, когато беше още паленце, Тунг завря нос в коляното на Джар и с призивен лай се понесе към храсталака, сякаш канеше човека да го последва. Пътюм песът ухапа на шега спящия лъв и хукна по-нататък.

Джар се усмихваше. Чувстваше се щастлив: той не беше сам, имаше си верни четирикраки приятели! След ден-два ще може заедно с тях да продължи пътя! Раните, нанесени от леопарда, не са чак толкова страшни — бързо ще зараснат. И както винаги, когато в него преливаха радостни чувства, Джар извика високо своето любимо „яrx!“.

Той не подозираше, че този добре познат на Тунг възглас го спаси вчера от смъртта. В момента, когато вълците се готвеха да се нахвърлят върху Джар, викът на младия ловец бе чул от песа, който имаше остър слух...

Тунг изскочи от храстите, отново изтича до Аму, хвана го за гривата и почна безцеремонно да я дърпа. Лъвът неохотно се изправи, прозя се. Погледът му се спря върху юношата и той почна бавно да се приближава към него. Позна ли той Джар, или не?

— Жълтогриви Аму! Аз съм Бързоногия елен, твойт по-голям брат! — извика Джар.

Тунг се спусна да пресече пътя на Аму и му се озъби страшно. Но опасенията на верния пес този път излязоха напразни. Като чу познатия глас, лъвът се настани срещу човека и показа върха на розовия си език. Кой знае защо, жълтите очи на хищника напомняха на

Джар очите на стария Маюм, когато се смееше беззвучно. Сега Аму бе сит. Дали си спомни бърлогата и човека, който някога му бе носил храна?

Още два дни прекара Джар под сянката на гостоприемното дърво. Наблизо в долината течеше ручей. Преди изгрев и залез-слънце и тримата тръгваха към него. Джар се чувстваше почти здрав. На местата на драскотините тъмнееха засъхнали корички.

Джар бе избил с камък от челюстта на леопарда зъбите и ги прибави към зъба на Мохор, който носеше на тънка каишка. Той с гордост си спомняше за победата над петнистия хищник. Жалко, че съплеменниците му не можеха да знаят за тази победа!

Минаха няколко дни. Джар свикна напълно с компанията на Кръвожадния брат. Аму беше опасен само по време на ядене и докато не се заситеше, не допускаше никого до месото. През останалото време не проявяваше враждебност. Юношата не се сърдеше на алчността на хищника.

„Такъв е обичаят на племето на Кръвожадния брат“ — мислеше той.

И тримата бяха сити — храната бе достатъчна! На лов ходеха заедно. Обикновено това ставаше така: Аму се скриваше в храсталака. Тунг със силен лай подплашваше животното и заедно с Джар го подгонваше към лъва. Ако той не успееше да настигне плячката с няколко скока, връщаше се в засада и глухо ръмжеше. В такива минути Джар се стараяше да не се изпречва пред очите му.

Един след друг минаваха дните на този необикновен за Джар живот. Човекът, лъвът и кучето се придвижваха бавно по степта, за да търсят източници на вода: ручей, малки долчинки, пълни с дъждовна вода. Рядко излизаха до пълноводната река — същата, по горното течение на която бе разположен станът на андорите. Вървяха бавно още и защото Аму имаше навик да не напуска мястото, където е разкъсал голяма плячка, докато не я изяде напълно.

И все пак понякога се случваше и тримата да лягат да спят с празни стомаси. Тогава Джар предпочиташе да си избира за почивка място, недостъпно за лъва: на дърво, на скала. В такива минути втораченият поглед на Аму не вдъхваше доверие у човека. И Тунг изчезваше нанякъде за известно време. За щастие през тридесетте

луни, които прекараха заедно, Джар помнеше само два такива тревожни дни.

На юношата не доставяха особено удоволствие и игрите, които подхващаха спътниците му. Джар често бе наблюдавал как се забавляват животните. Харесваха му грациозните движения на пъргавите антилопи и мудната борба на мечките. Но да наблюдава игрите на зверовете е едно, а да участва сам в тях е съвсем друго!

Вечерно време, когато жегата намаляваше и не беше нужно да ходят на лов, Тунг и Аму почваха шумно боричкане. Те се гонеха, надпреварваха се по ловкост и бързо бягане. Обикновено Тунг излизаше победител. Кучето препускаше с бързината на вятъра и лаеше звънливо. Често зверовете хукваха към Джар, който стоеше настрана, сякаш за да го поканят да вземе участие в забавленията им. Юношата не се решаваше: той знаеше, че човекът бяга по-бавно от хищниците и че той няма да избегне нападението на лъва. А ако това се случи, може да стане най-непредвиденото!...

ГЛАВА 55

ДОЙДЕ ЗИМАТА

Джар с тревога наблюдаваше как дните стават по-къси. Скоро ще настъпят месеците на студ и мраз. Те бяха тежки и в родните пещери, но още по-тежки ще са сега, когато е сам... И ето че в един навъсен ден Джар забеляза стълб дим в далечината. Той не се съмняваше — това можеше да бъде само огън, запален от човек.

Много усилия трябваше да положи Джар, за да накара лъва и песа да напуснат храсталака в необичайно за тях време. Пръв хукна да догони юношата верният Тунг. Скоро и тримата тичаха към димящия огън.

Джар вече различаваше седящите край огъня хора. Те бяха трима. Изведнъж скочиха на крака и прикривайки очи с длан, почнаха внимателно да се взират: човек, съпроводен от зверове — това е необичайно зрелище! Тримата край огъня крещяха, възбудено размахваха ръце, сетне, обхванати от ужас, хукнаха към тъмнеещата се в далечината гора. Един от избягалите непознати напомняше кръглоликия Лан; Джар застена от обхваналата го ярост, толкова силно желание изпита да догони коварния ларх.

Сега, след срещата с лархите и харосите, Джар не очакваше дружба на хора от чуждо племе. Уловил се за гривата на Аму, той се носеше по саваната с войнствения вик „ярх!“. Бегълците току се обръщаха: никога досега не им се беше случвало да видят зверове и човек да действат заедно. Побягналите успяха да се скрият в гората, преди Джар, Тунг и Аму да се приближат. Юношата много искаше да продължат преследването, той гореше от желание за мъст. Но Аму, който знае защо, не пожела да влезе в тъмната гора. На Джар не му оставаше нищо друго, освен да се върне в степта заедно с четирикраките си братя.

Тази нощ беше особено неприятна. Дъжд валеше непрестанно. Джар си направи колиба от клони в малката горичка. В нея се вмъкна при него и Тунг. Плътно наредените клони почти не пропускаха дъжда. Но посред нощ това слабо прикритие рухна. Джар побърза да се

измъкне изпод мокрите клони. Дъждът безмилостно плющеше, всичко наоколо тънеше в сивкава мъгла. Край разрушената колиба Джар видя Аму. Изглежда, лъвът също бе поискал да се скрие в колибата от дъжда и случайно я бе съборил.

Останалата част от нощта Джар трябваше да прекара под едно дърво. Призори дъждът спря. Когато се развидели, юношата с учудване видя, че жълтата степ бе станала сребърна. Окъпаните от дъжда растения се бяха вледенили. Но щом се появи огнената костенурка, ледът се разтопи и степта доби обичайния си вид. През мрачните дни все по-често почнаха да се появяват пратениците на зимата — във въздуха прелитаха пухкави снежинки.

Джар разбра: трябва да върви към пещерите, където е бил вече, и там да прекара студеното време.

Трябваше да бърза. Всеки ден ставаше все по-студено. Джар съжаляваше, че не си направи навреме нова кожена дреха. Но сега не можеше да губи време за обработка на кожа и за приготвяне на дреха: страхуваше се, че зимата може да го завари далеч от пещерите. Силната обилна храна поддържаше силите, а одраната набързо от убит елен кожа го спасяваше от студа нощем.

И ето че настъпи най-сетне дългоочакваният ден: в далечината засиняха познатите скали. Със замиращо сърце се приближаваше Джар към тях — той още таеше надежда да намери там ловеца Булу. И пак го очакваше разочарование: в пещерите нямаше хора. Но и без тях каменното жилище се стори на Джар сигурно и уютно. За негово учудване двете съседни пещери бяха празни: нямаше нито хиени, нито мечки. В едната от тях се засели той с Тунг, в другата — Аму. Това стана случайно: щом пред входа на пещерата запламтя огън, лъвът уплашено запръхтя и побърза да се махне в съседното помещение. Джар затрупа с камъни пролуката, която съединяваше двете пещери, за да не дразнят Аму отблясъците от пламъка. На лов ходеха всички заедно както по-рано. Тунг често посещаваше лъва в жилището му, но предпочиташе да бъде близо до Джар: степното куче отдавна бе свикнало с огъня, харесваше му топлината на огнището.

Дойде зимата с ветрове и снеговалежи и много неотложна работа се струпа на Джар. Трябваше да се запаси с гориво, да си ушие дреха, да си приготви каменни сечива. Особено много време отне дрехата. Трябваше да се поблъска доста много с кожата на убития елен, преди

да се получи сносна кожена риза. Юношата трябваше да прави сам всичко, като се почне от обработката на кожата и се свърши с приготвянето на кокаленото шилце. Той неведнъж си спомняше за съплеменничките си, които много ловко се справяха с всичките тези работи.

Земята се забули за дълго с бяло покривало. Снегът лежеше на равен пухкав пласт. Джар си облече новата кожена риза. Тунг и Аму също смениха лятната си дреха със зимна — козината им стана по-гъста, топла. Понякога изглеждаше, сякаш животът е замрял в зимното безмълвие. Но младият ловец знаеше, че това не е така. Макар че много животни бяха отишли в топлите страни, макар че рядко се чуваха звънливите птичи гласове и виковете на зверове, все пак за обитателите на пещерата винаги се намираще плячка.

С настъпването на зимата Джар затъгува по-силно. Сега той се залавяше с особено настървение за всякаква работа: било да приготви каменни оръдия, боздуган или да натъпче плашила за обредния ловен танц. Компанията на четирикраките приятели вече не можеше да му замени хората. Все по-често и по-остро усещаше той самотата си.

Докато се придвижваха из степта, новата обстановка, в която попадеше заедно с Аму и Тунг, го развличаше, не го оставяше да тъгува. Но сега се чувстваше особено угнетен, че няма с кого дума да промълви. Седнал пред огъня, юношата гледаше в умните кафяви очи на Тунг и понякога му се струваше, че песът го разбира, само че не може да му отговори на езика на андорите. Ако редом с Тунг седеше и малкият Хуог и Джар можеше да чуе човешка реч, той би бил щастлив! Сегиз-тогиз си спомняше за детето, хранениче на мечката. Едно събитие напомни на Джар за дивото момченце.

Веднъж призори Аму изскочи от пещерата със силен рев. Скоро се чу шум от схватка на зверове. Когато Джар и Тунг дотичаха до мястото, където ставаше двубоят, всичко беше свършено. На снега лежеше мъртва мечка. Аму с глухо ръмжене правеше утринната си закуска. Върху снега наблизко Джар откри следи от малки мечета и сред тях отпечатък от крака на дете. Значи, загинала е мечката — осиновителката на човешката рожба. И Джар съжали, че детето е загубило силната си покровителка.

Търсенето на Джар не доведе до нищо: види се, дивото хлапе бе избягало в гората заедно с мечетата.

Младият андор не обичаше да седи дълго време в пещерата. Може би защото твърде много му напомняше родния стан. Той на драго сърце извършваше походи, понякога придружен от Тунг, понякога сам. Аму предпочиташе да се излежава в пещерата, само гладът го изгонваше в заснежената савана.

Ето и днес Джар крачеше по току-що падналия сняг. Беше тръгнал към най-високата скала, за да разгледа още веднъж околността от върха ѝ. Все още не го оставяше надеждата, че ще види в далечината съплеменниците си, които обикалят по затрупаната със сняг савана. Щом се върне топлото време, той ще тръгне да ги търси заедно с Тунг и Аму, а засега му остава само да чака!

Джар доста трудно се покатери на върха на скалата. Върху потъмнялата в предвечерния здрач савана легнаха лилави сенки. Беше мразовито, но кожената дреха защитаваше добре юношата от студа. Той — за кой ли път вече! — огледа внимателно всичко наоколо. По замръзналата повърхност на реката се чернееха пътеки на животни. От гората излезе семейство елени. Напред — силен мъжкар. Главата му бе увенчана с широки рога. От ноздрите на животните изскачаха струйки пара. Мъжкарят напрегнато размърда уши, вдигайки тромавата си глава. Изведнъж вечерната тишина бе прорязана от самотен виещ глас на звяр, към него се присъединиха още няколко гласа. Джар знаеше: вълците са прекъснали дневната почивка и са тръгнали да си търсят храна. Той стисна копието по-силно.

Елените уплашено запръхтяха и ускориха крачка. От храста близо до заспалата река изскочи вълк. Хищникът се спусна по корем от ниския склон и хукна да пресече пътя на стадото. Пак Скъсаното ухо! Джар го позна. Вълкът успя да прегради пътеката на елените. В страха си женската се притисна с малките към мъжкаря, а еленът, поотметнал глава, неочаквано слезе от пътеката и отведе стадото в дълбокия рохкав сняг.

Старият вълк клекна, вирна муцуна и призивно зави. Веднага на откритата заснежена река изскачиха от храсталака сиви сенки: глутницата вълци бързаше на помощ на силния водач.

Джар веднага прецени маневрата на елена: дългокраките животни се движеха сравнително лесно по рохкавия сняг, докато вълците затъваха, пропадаха в преспите. Но един от вълците все пак прегради пътя на елените и мъжкарят-семец смело тръгна срещу него.

Мятайки се в снега, вълкът се опита да се изплъзне. Във въздуха се мярнаха предните копита на елена и Джар чу два тъпи удара. Сивият хищник с вой се търколи настрани.

Пътят беше свободен. Изведнъж в тил на еленовото семейство се чу злобно ръмжение и няколко вълка се завъртяха сред изплашеното стадо. Елените пресякоха замръзналата река и хукнаха след мъжкаря. На снега, скупчили се на кълбо, вълците с яростно ръмжение разкъсваха жертвата си — еленче, което успяха да изтръгнат от стадото. Скоро ръмженето стихна — еленчето не помръдваше вече.

Джар беше чувал от ловците за жестокия навик на сивите хищници да убиват ранените си събратя. Сега видя това със собствените си очи. От групата вълци се отделиха два звяра, които заситниха към лежащия в прясната ранен вълк. Обреченият вълк жално заскимтя. Те мълчаливо се нахвърлиха върху него, веднага го удушиха, дълго и злобно ръфаха трупа, сетне се върнаха при умрялото еленче и заедно с цялата глутница пристъпиха към пиршество.

Джар скочи на крака, стиснал здраво копието. Нали и него го очакваше участта на разкъсаното еленче, когато лежеше ранен под дървото! Сега той е силен като млад дъб и смел като леопард.

„Бързоногия елен ще отмъсти!“ — реши Джар, спускайки се бързо от скалата.

— Ярх! — извика той.

Силният човешки вик накара вълците да се обърнат. Козината им настръхна, озъбените муцуни говореха за намерението им да бранят плячката си. Джар от по-рано бе забелязал сред вълците изцапаната с кръв муцуна на Скъсаното ухо. Звярът нетърпеливо въртеше глава и поглеждаше ту човека, ту разкъсаната жертва...

Внезапно гръмогласен рев вся паника сред сивите хищници. Вълците скочиха и побързаха да се измъкнат на стръмния бряг на реката. Скоро злобният им вой се чуваше вече далеч в степта. По чернеещата се на снега пътека тичаше огромен звяр. Ноздрите му вдъхваха миризмата на разкъсаното еленче. Викът, с който Джар известяваше на лъва, че почват лов, бе чул от Аму и сега той бързаше насам. Джар се дръпна настрана, за да му освободи пътя. След Аму тичаше Тунг с вирната опашка.

Джар беше доволен: с помощта на Аму и Тунг вълците са прогонени. Сивите хищници не получиха еленчето!

ГЛАВА 56

ЧЕРНООКАТА ЛОВДЖИЙКА

Джар лежеше изтегнат на един здрав дъбов клон. Долу ромолеше поточе; то пресичаше горската полянка...

Бяха минали много дни, откак саваната се покри с цветя и Джар странстваше из нея заедно с Тунг и Аму.

Тази сутрин на юношата се стори, че заедно с мъглата над гората се разтопиха във въздуха тънки влакна дим. Джар остави лъва и кучето в храсталака и дълго обикаля из гората с надежда да срещне съплеменниците си. Обаче не успя да намери хора.

Той въздъхна и се настани по-удобно. През листата ярко светеше огнената костенурка. Време беше да се връща в саваната.

Вече се канеше да слезе от дървото, когато леко шумолене, идващо от храстите край потока, го накара да застане нащрек. Безшумно разтвори клоните. До потока стоеше девойка. Дреха от леопардова кожа покриваше стройната ѝ висока фигура. Тъмните вълнисти коси на непознатата бяха прихванати с каишка, в която бе затъкнато бяло перо от чапла. В ръцете си държеше леко копие с връх, направен от кост. Шията ѝ бе украсена с огърлица от раковинки.

Девойката се озърна внимателно. Като не видя никого, спокойно влезе във водата и почна да си мие краката. Изведнъж тя тихо се разсмя и смехът ѝ се стори на юношата по-приятен и по-звънлив от ромона на потока. Очите ѝ, пълни с мек блясък, напомняха очите на млада антилопа.

Никога досега Джар не бе обземаан от чувство, подобно на това, което изпитваше сега! По-ярки станаха венчетата на цветята, по-звънко зачуруликаха птиците. Снажната фигура на непознатата напомняше по нещо смелата Ру.

Юношата затаи дъх, страхувайки се да не подплаши непознатата. Коя е тя? Откъде дойде? Къде е ордата ѝ?

Девойката изскочи от потока и тревожно се озърна.

„Дали ме е видяла?“ — помисли си Джар.

Внезапно ноздрите на младия андор доловиха непозната миризма. Тя идваше от най-близките храсти, които обграждаха поляната. Джар напрегнато се взираше в неподвижните им зелени листа.

Изведнъж от храстите, които се намираха на отвъдната страна на потока, излязоха три странни същества. След миг още няколко се появиха и от другата страна на поляната. Непознатата девойка се озова в обръча на тези същества, каквито Джар не бе виждал досега. По външен вид те приличаха на хора: бавно куцаха със задните лапи и само сегиз-тогиз се опираха на едната предна, свита в юмрук. Островърхите им глави с малки уши сякаш не съответстваха на едрите широкоплещести тела, покрити с гъста сива козина. Те не носеха дрехи, нямаха оръжие. Джар се досети — това са същите същества, които Гурху и дружината ловци са срещнали веднъж в степта. Маюм ги нарече диви космати хора.

Косматите хора бяха петнадесетина. Те бавно обкръжиха девойката.

Джар бе поразен от самообладанието на ловджийката. Опряла се на копието, тя стоеше, без да мръдне. Само преbledнялото лице издаваше вълнението ѝ. Огромен мъж със стърчащи напред жълти зъби клекна пред девойката и сърдито почна да мърмори нещо. Децата на косматите хора, възползвали се от спирането, се разлудуваха по поляната. И неочаквано сред тях Джар откри момченцето — храненичето на кафявата мечка!

„Те са приютили детето!“ — учуди се андорът.

В това време водачът на косматите хора се изправи на крака и дръпна копието от ръцете на девойката. Ломотейки гневно нещо, той хвърли оръжието настрана. Като че беше време Джар да се намеси. Той се приготви да скочи от дървото, но косматият водач се извърна и бавно закуцука към храстите. След него тръгнаха и другите.

„Отиват си!“ — с облекчение си помисли юношата.

Но изведнъж една майка с дете на ръце се приближи до непознатата с леопардовата кожа. Девойката се наведе за копието, но в този миг жената я грабна за ръка и я помъкна след водача. Девойката отчаяно се съпротивяваше, но косматото чудовище беше значително по-силно.

Гняв обхвана Джар. Той скочи от дървото, грабна чепатия си боздуган и с огромни скокове се спусна след косматите хора. Настигна ги, когато пресичаха зелената полянка. Жената с пленницата вече куцукаше сред своите покрити с козина родственици. Гръмкото „ярх!“ ги накара да се обърнат.

Срещу Джар тръгна самият водач. В малките му очички имаше по-скоро любопитство, отколкото злоба. Смръщил косматото си чело, той разглеждаше човека. Юношата застрашително вдигна боздугана. Разсичайки със свистене въздуха, той мина близо до лицето на водача, който протегна космата ръка и се опита да го сграбчи. Джар чу зад гърба си глухо мърморене: косматите го обкръжаваха.

Като хвърли бегъл поглед към девойката, Джар видя широко отворените и уплашени очи и не съжали, че толкова дръзко нападна косматите хора. До девойката се намираше само майката с детето, другите обкръжаваха него. Той почна да върти много бързо боздугана около себе си, за да не ги остави да се приближат. Непредпазливи, опитващи се да го спрат, те с писък отдръпваха ръце и отскачаха настрана.

Като продължаваше да върти боздугана, Джар бавно се придвижваше до женската с малкото, която все още държеше девойката за ръка. Но косматият водач го изпревари. Той се приближи до жената, залепи и оглушителна плесница и без да се обръща, тръгна към храстите. Жената се разписка жално, пусна пленницата и покорно се помъкна след него. Постъпката на водача сякаш послужи като сигнал за останалите — те хукнаха да го догонват. Заедно с тях подскачаше на четири крака и дивото момченце...

Джар се огледа. На поляната не бе останал ни един космат. Девойката вървеше бързо към потока. Джар я последва, но тя се обърна и предупредително дигна копие. В погледа ѝ той долови страх, недоверие и му стана обидно. Току-що бе рискувал живота си, за да я спаси от дивите хора, защо се бои от него? Джар направи крачка към девойката. Тя извика и побягна. Той се втурна подир нея.

Струваше му се, че отдавна вече бягат по мекия влажен пясък край коритото на потока, а девойката все тичаше напред, бързо и леко като подплашена антилопа. Никога досега Джар не беше имал случай да се състезава с такъв бегач. Сякаш тя просто не знаеше какво е умора! Той чувстваше колко тежко почна да диша, колко бясно биеше

сърцето му. Хвърли боздугана си, сега нямаше оръжие: копието му бе останало в храстите на онази полянка, където си почиваше. Но той не мислеше за това: важното е да не изтърве от очи непознатата! Без боздуган по-леко се тичаше и той не се страхуваше, че чернооката ловджийка ще успее да се скрие от него. Тя се озърна, видя, че юношата бяга без оръжие и неочаквано затича по-силно.

„В родния стан ме наричаха Бързоногия елен! — помисли си ядосан Джар. — Как ли наричат девойката в нейното племе?“

С последни сили той също увеличи скоростта.

Гората свърши, зад ниските хълмове се зеленееше саваната.

Девойката изтича на хълма и внезапно спря. Погледна към степта, после към приближаващия се Джар и като дигна копието с острието напред, мълчаливо му посочи гората, предлагайки му да се върне обратно. Но той дори не забави крачка и чернооката ловджийка пак хукна да бяга.

Когато Джар стигна до хълма, на който току-що бе стояла девойката, разбра всичко и се спря. Там потокът правеше рязък завой и се губеше в зеленеещата далечина на саваната. На брега му се бе разположил лагерът на неизвестни на Джар ловци.

Срещу девойката вече тичаха няколко души. Беше опасно да остава тук повече. Джар добре знаеше до какво ще доведе появата на ловец от чужда орда: обитателите на лагера ще се спуснат да го гонят, а той е уморен и няма оръжие...

Юношата въздъхна: предстоеше му дълъг път до мястото, където остави четирикраките си братя. Само една мисъл го утешаваше малко: чернооката девойка не искаше да загине Бързоногия елен. Тя го предупреди за появата на съплеменниците си.

ГЛАВА 57

ГЛАСЪТ НА КРЪВТА

Когато Джар стигна до малката горичка, където бе хвърлил боздугана, здрачът се бе спуснал вече върху земята. Той се покатери на едно високо дърво и реши да прекара нощта тук. На другия ден, щом слънчевите лъчи позлатиха короните на дърветата, андорът пак потегли на път. Това, че никой не го преследва, юношата си обясняваше с намесата на смелата ловджийка. Сега образът ѝ заседна завинаги в сърцето му.

Когато най-сетне стигна до мястото, където предния ден бе оставил Аму и Тунг, зверовете ги нямаше там. Няколко дни изгуби той да търси четирикраките си братя. Това не беше лесна работа: отпечатьци от крака и копита на безброй животни пресичаха саваната в различни посоки, после заваля дъжд и изми всички следи.

Най-сетне една сутрин, след като през нощта бе валил топъл проливен дъжд, Джар се натъкна на пресни следи, които личаха ясно върху още незасъхналата земя. Не можеше да има съмнение: редом с големи отпечатьци от лъвски лапи се виждаха и малки вдлъбнатини, оставени от куче.

Аму и Тунг бяха някъде съвсем наблизно! Джар се спусна бегом подир четирикраките си братя. Привечер пред него се разкри познат пейзаж: на синия фон на небосклона се чернееха острите върхове на скали. Навярно четирикраките приятели са в пещерата, където бяха прекарвали заедно зимата!

„Ярх!“ — прозвуча гръмкият ловен призив и от пещерата изскочиха лъвът и кучето. Пръв започна „танца на радостта“ Тунг, а след него заръмжа и заскача Аму. Този път и Джар не можа да се съдържи да не прояви чувството си на възторг. Дълго още притихналата вечерна савана бе огласяна от силни викове, рев и лай.

Отново и тримата живееха както по-рано в пещерата. Джар не искаше да се маха оттук — той все още си мислеше, че рано или късно съплеменниците му непременно ще се отбият в това удобно за заселване място. Острата мъка по хората не го напускаше. Сега към

това чувство се прибавяше и друго: Джар често си спомняше чернооката ловджийка. Понякога му се искаше да зареже всичко и да почне да търси девойката с дреха от леопардова кожа. Неведнъж си мислеше да тръгне пак да пътешества, като вземе със себе си четирикраките приятели. Едно непредвидено събитие ускори намерението му.

Една нощ, когато Джар и Тунг се намираха в своята пещера, той чу откъм пещерата, където се бе настанил Кръвожадния брат, неговата тежка стъпка. Джар грабна клон от леска, пхна го в тлеещото огнище и с този факел се втурна в съседната пещера. Яркият пламък освети каменните сводове. Нишата, в която обикновено спеше Аму, беше празна. Лъвът беше напуснал пещерата.

От върха на високата скала Джар два дни проследява Кръвожадния брат. На третия ден той и Тунг се върнаха в пещерата, когато на потъмнялото небе плахо заблещукаха първите звезди.

Джар разпали огън. След изчезването на Аму той стана особено предпазлив: сега той и Тунг бяха изгубили страшния си защитник.

Джар ласкаво поглаждаше копринената козина на кучето, легнало в краката му. Тунг провлечено заскимтя.

„Скучае“ — помисли си юношата и вече се канеше да си легне край огъня, когато песът изведнъж заръмжа глухо и скочи на крака.

Очите на кучето бяха приковани към изхода на пещерата. Джар се обърна и замря. На десетина крачки от него се бе изправил Аму. Човекът погледна Аму и пламналата в първия миг радост веднага угасна: той видя вече не онзи Аму, с когото доскоро бе ходил заедно на лов.

Лъвът внезапно размаха опашка, обърна се и изчезна в храстите. Когато клоните пак се разтвориха и оттам се показа жълтата муцуна на лъвица, Джар разбра: Аму си бе намерил другарка!

Тунг трепереше, сякаш го бяха потопили в ледена вода. Песът като че ли се задушаваше от обхваналата го злоба. Джар се страхуваше да не би да му хрумне да се спусне срещу лъвицата и насила го застави да се отпусне на земята. После подхвърли в огъня наръч клони. Докато огънят преграждаше входа за пещерата, можеха да не се страхуват от нападение на хищниците.

Когато пламъкът се разгоря по-ярко, лъвицата недоволно запръхтя. След като свикна със светлината, тя се разположи и не

откъсваше жълтите си очи от входа на пещерата.

Поведението на лъвицата дразнеше Джар, още повече че тъкмо тя беше виновницата за раздялата с Кръвожадния брат.

Джар измъкна от огъня един горящ клон и го метна към хищницата. Яростен рев разтърси въздуха и лъвицата се скри в храстите. Джар тихо се засмя.

Скоро от саваната се чу ревът на лъвовете. Гръмогласният им рев ту затихваше, ту избухваше с нова сила. Така се обаждаха един на друг Аму и жълтогривата му другарка и всяваха паника сред животните. Гласът на кръвта бе заговорил у силния Аму и го накара да забрави дружбата си с човека и песа.

Хвърленият по лъвицата клон догаряше. За миг се разгоря с блед пламък, засъска и угасна. Всичко потъна в гъстия мрак. Порив на вятъра донесе дъждовни пръски. Джар се изтегна край огъня, до него се сгуши Тунг. Огънят пазеше сигурно входа на пещерата.

„Добре е нощем да си в убежище!“ — помисли си юношата, взирайки се в непрогледния мрак на саваната.

Някъде далеч виеха хиени, сякаш се оплакваха от съдбата си. Джар подхвърли клонки в огъня и затвори очи. Утре му предстоеше далечен път: бе решил да напусне пещерата. Младата двойка лъвове явно възнамеряваше да се настани тук и Джар не искаше да им пречи. Той знаеше, че когато зверовете създават семейство, са много задружни.

Напущаше пещерата без съжаление, може би защото се надяваше да срещне чернооката ловджийка. Ако някой попиташе сега юношата кого смята да търси в саваната — Булу или девойката в леопардова кожа, — той би отвърнал: „И двамата!“.

Призори дъждът престана. Джар преплете няколко клони, покри ги с пръст и влажен мъх, сложи отгоре тлеещи главнички и напусна пещерата, придружен от Тунг. Вървеше леко и бързо из саваната и му се струваше, че навред вижда сияещите от мек блясък очи на девойката с бяло перо от чапла в косите.

Песът тичаше редом с Джар. Ноздрите и ушите му непрекъснато мърдаха и долавяха най-лекия шум и миризма в саваната. Юношата носеше под мишница няколко сухи клонки. Беше ги определил, както и взетия в похода огън, за случайна среща със свирепата лъвица.

Когато на един хълм се появи Аму, на Джар се стори, че от радост Тунг полудя. Песът така възбудено тичаше из степта, че дори изпречилото се в краката му ято дропли не можа да го спре.

Без да губи време, Джар почна да раздухва тлеещите главнички — той не се съмняваше, че наблизо обикаля лъвицата. Внезапно тя изскочи от храсталака и се спусна срещу кучето. Джар си помисли, че всичко е свършено — той не ще успее да дотича с факела при Тунг!

Като видя лъвицата, песът жално заскимтя и тогава Аму със страшен рев профуча да пресече пътя на другарката си. Увлечена от гонитбата, тя не обърна внимание на предупреждаващия рев на лъва. Със силен скок Аму се изви във въздуха и след миг се сблъска с лъвицата. Тя се катурна на гръб, но веднага скочи и с яростен рев се хвърли към лъва. Аму трябваше само да се отбранява от нападките на развилнялата си другарка. Скоро обаче лъвицата забрави гнева си и почна да му се гали.

Когато Джар си отиваше заедно с Тунг, дълго още слушаше отзад гласовете на помирилите се зверове. Той поглеждаше кучето и като се ослушваше в долитация отдалеч рев, си мислеше: „Аму се оказа истински брат!“.

ГЛАВА 58

СТЕПНИТЕ КУЧЕТА

Внезапно от саваната се чу звънлив многогласен лай. Джар предпазливо се поизправи. Той бе прекарал нощта заедно с Тунг в гнездото на едно дърво. Тук се бяха настанили вчера преди залез-слънце. Юношата погледна Сивия брат. Той вече не спеше. Ушите му бяха щръкнали напрегнато, долавяйки познатите звуци. Тунг подскочи, сякаш го бяха боднали с остро копие. Джар хвана кучето и като го притисна силно към себе си, почна внимателно да слиза на земята.

По саваната още плаваха кълба от сутрешната мъгла. Лаят на дивите кучета се чуваше все по-близо. Може би глутницата гонеше плячка някъде наблизо. Тунг веднага забрави Джар и със скимтене хукна напред. Вирнатата му опашка се мярна един-два пъти сред листака на храстите и изчезна.

Джар не се спусна да гони кучето, разбираше, че сега това е безполезно. Откак Аму си намери другарка, юношата неведнъж си мислеше: рано или късно същото ще се случи и с Тунг.

Ето вече много луни пътешества той с вярното куче по безкрайните простори на саваната и едва днес избяга от него. Джар приседна в сянката на един клонест храст, взирайки се в мъгливата далечина на саваната.

„Ами ако глутницата не приеме Тунг?“

Тази мисъл накара юношата да скочи на крака. Той бързо закричи по едва забележимите следи на степното куче. Мъглата постепенно се разпръсваше, все по-ясно изпъкваха очертанията на хълмистата степ. Макар че гласовете на кучетата отдавна стихнаха, Джар уверено вървеше напред. Там, на хълмовете, той се надяваше да намери в редките горички убежището на степните кучета.

До хълмовете оставаше съвсем малко и Джар почна да се промъква по-внимателно: той помнеше първата си среща с кучетата. Неочаквано видя спотаилия се в храстите Тунг. Песът гледаше втренчено напред.

— Сиви братко! — тихо го повика Джар.

Без дори да се обърне, песът бързо запълзя напред. Завладян от любопитство, Джар се спусна към мястото, където току-що се намираще Тунг. Разтвори храстите и внимателно погледна от тях.

На зелената поляна лудуваха десетина кучета. Другите си почиваха малко по-далеч, на южните склонове на хълмовете, близо до чернеещите се дупки. Разлудувалите се песове се надпреварваха един друг и огласяха въздуха с лай.

И тогава Джар видя Тунг. Сивия брат излезе на поляната и се спря. Той тихо скимтеше и нетърпеливо дигаше ту едната, ту другата предна лапа. Забелязаха пришълеца — играта в миг спря, Тунг залая тихо, сякаш молеше да го приемат в компанията. Песовите насядаха в полукръг и втренчено загледаха непознатото куче. Млада светлосива кучка се отдели от тях и заситни към Тунг. Присвила уши, оголила зъби като че в усмивка, тя обиколи Сивия брат, уж случайно завря муцуна в него и отскочи настрана. Като видя, че Тунг не се помръдва от мястото си, тя хукна да бяга и току се озърташе, сякаш го канеше да поиграе с нея.

Никога досега Джар не беше виждал Тунг да тича толкова смешно. Изпъчил гърди, песът се носеше напред с къси скокове. Юношата се разсмя тихичко: поразил го глупавият вид на Сивия брат. Разпален от играта, сега Тунг приличаше на разлудувало се пале. Тичаше с бързината на летящо копие и непрекъснато караше кучката да променя посоката. Тя се предаде първа — дишайки тежко, изтича до седналите кучета и се изтегна край тях. Тунг не рискува да я последва и се разположи малко настрана, без да откъсва очи от глутницата.

Едър широкогръд пес със сиво-черна козина бавно се изправи и тръгна срещу пришълеца. Той вървеше, като отмяташе пръст със задните си лапи, и глухо ръмжеше. Тунг се озъби и скочи на крака. Още миг — и песовете се счепкаха. Сиво-черният се мъчеше да впие зъби в гърлото на противника. Тунг се отскубна и го ухапа по хълбока. През козината на кучето бликна кръв. Черният пес се разбесня и със стремителен тласък се опита да събори пришълеца, но и този път не успя. Тунг ловко го прескочи и с мъртва хватка се вкопчи в гърба му, малко по-долу от плещите. Черният пес се завъртя, опитваше се да се освободи. Ала не му се удаде да стори това. Тогава извърна глава и на свой ред успя да се вкопчи в хълбока на противника. Двата песа яростно ръмжаха и бавно се въртяха, все още със стиснати зъби.

Другите кучета бяха скочили на крака и с пламнали от възбуда очи следяха двубоя.

Джар беше доволен: Сивия брат не се уплаши, макар че противникът бе по-стар и по-едър. Изведнъж юношата видя, че един млад пес на червеникави петна се изправи и почна крадешком да се промъква към борещите се, изглежда, искаше да помогне на черния си събрат. Но веднага след него тръгна като сянка светлосивата кучка, стъпвайки меко. В момента, когато Пъстрия се спря, за да се натъкми как най-добре да нападне Тунг, върху него неочаквано се хвърли кучката. Тя толкова яростно атакуваше противника, че той много скоро заскимтя жално и хукна да бяга. Тунг и Черния веднага прекратиха борбата.

Победителката се приближи до Тунг, лизна го по муцуната и се изтегна до него. С целия си вид тя даваше да се разбере, че взема пришълеца под своя защита. Черно-сивият пес вече не обръщаше внимание на противника си, търкаляше се по тревата и лижеше раните си. Тунг последва примера му.

Кучетата почнаха да се приближават до пришълеца, подушваха го и бавно се отдалечаваха. Светлосивата кучка, отпуснала глава на лапите си, внимателно го следеше. Скоро Джар видя Тунг сред песовете, които се отправяха към дупките, и разбра: Сивия брат е приет в глутницата. Юношата тихичко се скри в храстите със свито сърце...

Минаха три дни, откак Джар видя за последен път Тунг. Той смяташе да продължи да търси Булу и чернооката ловджийка, но преди да си тръгне, искаше му се още веднъж да види Сивия брат. Лъчите на слязлото към хоризонта слънце позлатяваха просторите на саваната, когато той пак се приближи до свърталището на кучетата — този път откъм откритата степ. Спотаи се в гъстата трева на няколкостотин крачки от хълмовете, където живееха песовете. Неочаквано наблизко, в ниския храсталак, той забеляза сиви гърбове на зверове. Като се вгледа внимателно, съзря едрочели глави и се досети: „Ами че това са вълци! Те кроят нещо против степните песове!“.

Той знаеше, че вълците не отказват да се гощават с кучешко месо. Като погледна към хълмовете, видя, че там имаше малко песове, може би вълците са имали пред вид това, като са се промъкнали толкова близо. Изведнъж един от тях бързо запълзя напред, криейки се

в гъстата трева, и Джар го изгуби от очи. В същата минута видя едно куче да се връща към дупките. То тичаше спокойно, без да подозира каква опасност го дебне.

Беше Пъстрия — същият пес, който се опитваше тихомълком да се нахвърли върху Тунг. Изведнъж той спря, изскимтя и като се извърна рязко, хукна право към глутницата вълци. Сивият хищник се хвърли след него. Колкото и да бе изплашен песът, все пак видя в храстите и другите вълци. С истеричен вой, който никак не приличаше на лай, той се обърна обратно — сега вече срещу гонещия го звяр.

Кучето и вълкът се счепкаха. От степта дотичаха песовете, сред тях бяха Тунг, светлосивата кучка и познатият на Джар едър пес с бяло петно на челото. Значи, това беше същата глутница, от която произхождаше Тунг!

Кучетата и вълците се биеха ожесточено, както се бият смъртни врагове. Вълците бяха по-малко, но пък превъзхождаха степните песове по големина и сила. Само водачът на кучешката глутница — песът с бялото петно — беше лика-прилика на стария сив хищник, с когото се счепка. В тревата вече лежаха две удушени кучета, а вълците изобщо не се канеха да отстъпват.

Джар наблюдаваше с тревога борещите се. Рамо до рамо с Тунг се биеше светлосивата кучка. Пъргава, ловка, тя се защитаваше умело и нападаше храбро. Скоро противникът ѝ почна да вие и позорно избяга. Но за Пъстрия двубоят завърши лошо: вълкът успя да забие зъби в гърлото на песа. Вълкът ръмжеше, очите му се изцъклиха от злоба, той продължаваше с бясна ярост да ръфа вече мъртвата си жертва. В разярения звяр Джар позна Скъсаното ухо.

„Пази се сега!“ — с известно злорадство помисли юношата, като скачаше на крака.

Когато пред Скъсаното ухо се появи човекът с вдигнато копие, той приклепна на задните си лапи, присви уши. Не можа веднага да пусне плячката от зъбите си: челюстите му бяха конвулсивно стиснати.

Джар метна копието, с един удар уби вълка и се втурна на помощ на кучетата. Вълците хукнаха да бягат. Част от кучетата се спуснаха да ги гонят. Откъм хълмовете, дето бяха дупките на кучетата, се появиха онези от тях, които не бяха участвали в схватката с вълците.

Пред всички тичаше познатият вече на Джар сиво-чер пес. Като видя човека, той със злобен лай се насочи към него. Но водачът на

кучешката глутница го събори. Озъбената паст на водача беше страшна. Сиво-черният пес, подвил лапи, лежеше на гръб и не смееше да помръдне. Огромният пес с бяло петно на челото прекрачи през него и бавно дойде съвсем близо до Джар. Песът подуши човека и без да бърза, тръгна към хълмовете. След него заситни цялата глутница.

Джар вървеше сред кучетата. До него тичаха Тунг и светлосивата кучка. Сегиз-тогиз водачът се озърташе и като видеше, че човекът го следва, продължаваше пътя си. Горда радост изпълни младия ловец. Той, Бързоногия елен, човекът от племето андори, успя не само да се сприятели с четирикраките събрата на Тунг, но и бе приет в глутницата!

ГЛАВА 59

КРЪВОЖАДНИЯ БРАТ

Няколко дни живя Джар сред степните песове и през всичкото време го измъчваха противоречиви чувства. Андорът се привърза към новите си приятели; обкръжен от тях, той не усещаше тревогата и безпокойството, които почти никога не го напущаха, когато беше с Аму. На събратята на Тунг той вярваше повече, отколкото на Кръвожадния брат. Водачът на глутницата — Бялото петно — го позна, разреши му да остане! От тези мисли душата му се стопли...

Но ето че веднъж в степта, озарена от полегатите лъчи на залязващото слънце, се мярна пъстра леопардова кожа... Джар знаеше, че това е само игра на сенките, няма я там девойката в дреха от петнистия хищник. Но го завладя мъка по хората, по чернооката ловджийка. Идва зима, а заедно с нея и страшната самота в пещерата. Време е да си върви! На път, да търси съплеменниците си!

Без да се обръща, Джар с бърза крачка отмина свърталището на степните кучета и се насочи към гората, където съвсем наскоро срещна дивите космати хора и девойката с перо от чапла в косите. Но не успя да си отиде незабелязано. Зад него се чу лаят на водача на глутницата. Джар се обърна: огромният пес се бе спуснал от хълма и гледаше след него.

— Бързоногия елен не може да остане — развълнувано извика юношата. — Нека Бялото петно му прости! Андорът отива при двукракото племе!

И Джар затича, без да се обръща, страхувайки се, че няма да издържи — ще остане. След известно време чу, че някой го преследва. Отби се от пътеката, спря и за всеки случай вдигна копието. И колко се зарадва, когато в един от дотичалите песове позна Тунг!

— Сиви братко! — можа само да промълви трогнат Джар.

Песът скачаше, искаше да го лизне по лицето. Светлосивата кучка бе дотичала заедно с Тунг. Тя се изтегна малко настрана, без да откъсва от човека напрегнат поглед. Джар пак тръгна на път. Тунг тичаше до него. Светлосивата кучка с жален вой рипна от мястото си,

подскочи към Тунг и леко го ухапа. След това се обърна и се спусна към хълмовете, където се чуваше лаят на четирикраките ѝ събрата. Тунг се спря, вирна муцуна и залая силно — зовеше другарката си да се върне.

Джар вървеше напред, без да се озърта. Когато най-сетне се обърна, Тунг беше вече догонил кучката и заедно с нея се изкачваше на хълма. Юношата не чувстваше обида в сърцето си — той не осъждаше постъпката на Сивия брат.

Два пъти изпълзяваше огнената костенурка от убежището си, а младият ловец все още продължаваше пътя си към съкровенията гора, където бе срещнал чернооката девойка. На третия ден видя познатия поток, който пресичаше саваната. Гората беше наблизко. Младият андор както винаги изрази радостта си с гръмко „ярх“. Внезапно в отговор откъм гъстия храсталак край гората се чу проточен стон.

Джар внимателно се приближи до храстите. В сянката под клоните им, изтегнат на земята, лежеше неподвижно пещерен лъв. По кожата му тъмнееха пресни рани. Джар искаше тихичко да напусне това място, защото знаеше колко е опасен лъвът дори като издъхва, но изведнъж позна Аму.

— Кръвожадни братко!

Лъвът се размърда, отвори очи. Изглежда, позна Джар. Дори направи усилие да се изправи, но пак издаде провлечен стон и падна настрана. Джар няколко пъти слиза до потока, за да донесе вода и да напои лъва. Колкото и да искаше по-скоро да стигне до гората, той не можеше да остави Кръвожадния брат в беда. Младият ловец помнеше: ако не бяха четирикраките му приятели, щеше да загине тогава под дървото, разкъсан от вълците.

Десет дни пои Джар с броня от костенурка ранения Аму и му носеше храна. Лъвицата не се показваше. Сигурно по-силен съперник е отнел другарката на Кръвожадния брат.

Минаха още пет дни. Лъвът закрепна и можеше да ходи сам на лов. Джар реши да продължи пътя си сам: лъвът имаше вече лош характер, бе станал раздразнителен. Рано сутринта юношата напусна дървото, на което бе прекарал нощта, и тръгна към гората, стараяйки се да не вдига шум. Но в този миг от храсталака се появи Аму. Звярът се протегна, като дращеше земята с нокти, и се помъкна след човека.

По пладне те стигнаха до края на гората. Лъвът бе прегладнял и с тихо ръмжене тръгна към гъстите храсти, предлагайки на човека да уловят нещо.

„Това е последният лов на Бързоногия елен заедно с Аму!“ — реши в себе си Джар.

Колко прекрасна беше през този ясен летен ден саваната, изпъстрена със сини, бели, червеникави и виолетови цветя! Просто ти се ще колкото се може по-дълбоко да поемеш в себе си благоухания, багри, звуци. Цвъртенето на щурците пригласяше на звънливите трели на птиците. И Джар, отметнал глава, опрял длани до устата си, нададе радостен вик. Този вик означаваше, че животът е прекрасен, че човек има желание да живее, че той винаги и навсякъде ще се бори за живота!

С един скок Джар стигна до лъкатушещия като седефена змия поток. В спокойното заливче той видя отражението си. То никак не приличаше на отражението на миналогодишния юноша! Тези двама Джара се различаваха така, както се различават силен дъб и тънка брезичка. Да можеха да го видят сега съплеменниците-андори! Джар замахна с боздугана и подскочи високо. Дали не е натежал? Не! Възмъжалото тяло е все така послушно, както и по-рано. Той и сега може да носи името Бързоногия елен, което му дадоха в родния стан!

От храстите, където се беше спотаил Аму, се чу едва доловимо ръмжене. Лъвът напомняше, че е гладен и чака да почне ловът. На Джар му се дощя да изпита силата и ловкостта си. Той почна внимателно да се взира в пасящите из саваната животни, за да търси подходяща плячка. Погледът му не се спря върху тънкокраките антилопи. Но когато в малката горичка забеляза лъсналата на слънчевите лъчи задница на исполинско диво говедо, очите му блеснаха. Той беше достоен съперник!

Джар се промъкваше предпазливо към горичката. Скоро вече виждаше добре огромния бик. Животното си почиваше в сянката на дърветата, като сегиз-тогиз отмяташе глава с остри рога, мърдаше уши и размахваше опашка. Дразнеха го стършели. Многобройните белези, които покриваха гърба и хълбоците му, говореха за бойно минало.

„Стадото изпъжда такива бикове, заради опърничавия им характер!“ — спомни си юношата думите на старата Глах.

Джар знаеше, че няма да успее да подгони свирепия бик към храстите, където се е спотаил Аму. Трябва да го примами насам! Бикът забеляза човека, дигна тежката си глава и провлечено замуча, сякаш за да предупреди пришълеца, че скоро ще се разкайва за смелостта си.

Без да обръща внимание на заплахата, Джар дигна боздугана над главата си. Бикът скочи и навел глава, насочи към човека острите си рога. Джар удари с боздугана по най-близкото дърво. Силното животно изрева и се спусна към юношата. Джар ловко се изплъзна и се скри зад дървото. Той прибягваше от едно дърво до друго и бикът все повече се озверяваше. Той полагаше всички усилия, за да настигне дръзкото двукрако същество. На Джар неведнъж се удаваше възможност да нанесе удар на животното, но го увличаше състезанието по ловкост и се задоволяваше само с това, че бодеше бика с копието. Това още повече вбесяваше разярения бик.

Най-сетне Джар изтича от горичката и хукна към спотаилия се Аму. Разяреният бик летеше след него. Джар чуваше съвсем близо прегракналото му дишане. В последния миг, когато изглеждаше, че бикът го настига, юношата се шмугна встрани. Той направи така няколко пъти, преди да дотича до храстите, където се намираще лъвът.

Първият скок на Аму излезе несполучлив. Със силен удар бикът го тръшна на земята. Ако не беше пристигнал навреме Джар, който зашемети бика с удар на боздугана, Аму щеше зле да си изпати.

Възбуден от схватката, Джар не напусна веднага мястото, където лежеше поваленият бик. Недоволното ръмжене на Аму му напомни, че той трябва да се махне. Джар заплашително замахна с боздугана — ядоса го поведението на неблагодарния лъв. Хищникът не се уплаши от оръжието на човека. В присвитите очи на Аму засвяткаха зелени светкавици. Джар бързо заотстъпва заднишком. Той още веднъж се убеди, че Кръвожадния брат е опасен, докато не утоли глада си.

Юношата се приближи до края на гората и изведнъж се спря като закован. Право пред него в гъстия листак на храстите се виждаше петниста леопардова кожа.

ГЛАВА 60

ЛОАН

Джар зажумя за миг, но петнистата кожа не изчезна. Не, това не е игра на сенки — леопард! Юношата не изпитваше страх. Той имаше копие и боздуган — сигурно оръжие, което досега не го е подвеждало. Пък и Аму се намираше наблизно.

— Ръката на Бързоногия елен е твърда като камък, а боздуганът — тежък като бивник на мамут! — изкрещя Джар и размаха оръжието.

Храстите се разтвориха и от тях излезе чернооката ловджийка, облечена в петниста кожа. Тя направи няколко крачки към Джар и се опря, опряна на копието. Дъхът на младия андор пресекна от изненада. Лицето на девойката беше спокойно, очите гледаха строго. И пак сякаш ярка светлина заслепи ловеца: той не можеше да откъсне очи от лицето ѝ.

Джар направи крачка към нея и хвърли пред краката ѝ копието и боздугана. По лицето на девойката се изписа презрение и гняв и той разбра, че с тази необмислена постъпка се е унизил, проявил е слабост. Сърцето му се разтуптя в гърдите, сякаш искаше да изскочи. Нима тя може да мисли, че е хвърлил оръжието от страх?!

Девойката бързо се наведе, дигна копието и боздугана на Джар и ги захвърли далеч в храстите. На лицето ѝ се появи подигравателна усмивка. Андорът се изпъна. От гърдите му се изтръгна вик, който приличаше по-скоро на стон.

— Джар! — каза името си юношата. — Джар! Джар! — повтори го той.

В тази единствена дума той влагаше огромното чувство, което го бе завладяло изцяло.

Девойката мълчеше. И изведнъж откъм степта се чу гласът на Аму. Дали лъвът се обаждаше, че се е заситил вече? Чернооката ловджийка трепна. Тя посочи с копието блестящата лента на потока, която пресичаше саваната, и тихо промълви:

— Лоан.

С бързината на сърна тя изчезна в храстите, а от противоположната страна вече се чуваше приближаването на Аму. Разтревожен, Джар се спусна да пресече пътя на хищника. Той беше без боздуган и копие, но това не го смути. Една мисъл го бе завладяла: да спре Аму, да не го допусне до храстите, където се скри девойката! За щастие лъвът си бе избрал друга посока. Разкъсаният бик лежеше на предишното място, до него нямаше никого. Джар пак се спусна към мястото, където се скри девойката.

— Лоан... Лоан! — повтаряше той името на чернооката ловджийка.

Девойката я нямаше в храстите, но пък андорът откри следи от хора, които, изглежда, я съпровождаха. Джар намери оръжието си: той не знаеше как ще се държат с него съплеменниците на Лоан.

На клонче на един висок храст бе кацнала сврака. Тя оправяше с човка перцата си, за да се докара. Като забеляза човека, птицата зацвърча високо.

„Значи, хората са далеч оттук“ — с огорчение си помисли Джар.

Нима пак ще загуби Лоан? Той бързо тръгна по следите на малкия отряд. Скоро те го доведоха до стръмните брегове на широкия поток. Хората бяха влезли във водата — следите се изгубиха.

След като поразмисли, Джар реши да тръгне нагоре по течението. Но когато падна здрач, видя, че е сгрешил: не намери следите на Лоан и съплеменниците й.

Пренощува както винаги на едно клонесто дърво в края на гората. Присъни му се, че свирепият Аму застрашава Лоан. Джар едва не падна от дървото, за да защити девойката...

Щом изгря слънцето, той бе вече при потока и тръгна в обратната страна, надолу по течението.

Звънливото ромолене на водата приличаше на песен. Джар слушаше песента на потока и се усмихваше. Беше сигурен, че ще попадне на човешки следи и ще намери чернооката Лоан!

Спомни си, че като каза своето име, девойката посочи с копието към просторите на саваната, накъдето лъкатушеше и бавно се отдалечаваше потокът. Как можа да забрави това?! Тъкмо там трябваше да я търси. От радост изпита желание да извика любимото „ярх!“. Но онова, което ненадейно видя, го накара да се покатери на най-близкото дърво с бързината на катеричка.

По степта вървяха хора, много хора — преселваше се орда. Вървяха жени, деца и старци. Съпровождаха ги ловци. Всеки носеше според силите си товар, главно животински кожи и каменни оръдия. Жените и юношите носеха малките деца.

„Твърде много хора за ордата на кривокракия Булу!“ — с въздишка си помисли Джар.

Племето се разположи на края на гората, край потока. От своето скривалище на дървото Джар с интерес наблюдаваше как пришълците почнаха бързо да строят лагер на поляната. В работата се включиха всички, от мало до голямо, само най-малките деца лазеха по тревата или лежаха, без да мърдат, загънати в меки кожи.

Забити в земята тънки стъбла на дървета, чиито върхове бяха вързани, служеха за скелет на бъдещите жилища. Върху тях опъваха бизонски кожи. Някои колиби покриваха просто с клони от дърветата. Задимиха огнища в ями, изкопани в земята.

Близо до дървото, на което се бе скрил Джар, жилището се правеше особено грижливо. Работата ръководеше здрав, силен старец с тесни като цепки очи. Съплеменниците му се отнасяха с голямо уважение към него. Ако се съдеше по белите коси и дълбоките бръчки, старецът беше много възрастен. Край него се въртеше едно будно момче, малко по-голямо от Хуог.

За разлика от другите колиби това жилище покриха с мечи кожи, над входа му прикрепиха рога на елен-великан. После донесоха няколко кожи, в които очевидно се пазеха скромните вещи на стареца. Хората си отидоха, със стареца остана будният малчуган. Той донесе наръч клони, изтича до едно огнище за главня и запали огън.

Старецът клекна и протегна към огъня възлестите си пръсти. Сега той напомняше на Джар мъдрия Маюм.

„Старейшината на племето“ — помисли си юношата.

Огнената костенурка бързаше към леговището си, денят гаснеше. От неудобната поза тялото на Джар изтръпна, искаше му се да се разтъпче. При това време беше да се погрижи и за храна. Той се смъкна безшумно от дървото и навлезе в гората. Стараеше се да стъпва така, че да не оставя следи; в гората можеха да обикалят хора от чуждото племе.

В гъстия малинак Джар се натъкна на отпечатъци от лапите на голяма мечка. За размерите ѝ можеше да се съди и по фъндъка козина,

залепил се на едно от дърветата, о кората на което се е потъркал звярът. Младият ловец знаеше за навика на мечките да си чешат гърба в някое дърво, изправени на задните лапи. Джар трябваше да се повдигне на пръсти, за да стигне до фъндъка груба мечка козина.

Наблизо неочаквано откри оглозган труп на бик.

„Мечката е откъснала месото! — с безпокойство си помисли Джар. — Значи, горският исполин е и любител на месна храна.“

Джар реши да се предпази от такова съседство. Той пак тръгна към края на гората. Привличаше го селището на хората, още повече че се надяваше да види чернооката ловджийка сред непознатите ловци.

Откъм лагера лъхна на дим от огньовете, на печено месо, на необработени кожи. Джар се промъкваше безшумно в зеления храсталак и изведнъж видя на няколко крачки от себе си вече познатите му старец и момче, седнали на едно повалено дърво. Джар замря на мястото си и с любопитство ги загледа през клоните на храстите.

На постланата кожа се издигаха две купчинки — от глина и от пепел. Старецът ги смесваше, като изсипваше от бизонски рог гъста течност, подобна на разтопена мазнина. Той дълго мачкаше меката маса, а сетне почна да прави от нея фигурки на животни. Джар реши, че тези фигурки са нужни за ловния обред. Сегиз-тогиз старецът поглеждаше към разположилия се наблизо лагер: не искаше някой от съплеменниците да види изделията му^[1].

На момчето му омръзна да седи край стареца. То скочи върху стъблото на поваленото дърво и затича по него.

Изведнъж до слуха на Джар стигна едва доловимо сумтене. Той се обърна и замря: исполинската мечка се бе промъкнала безшумно до нищо неподозиращото момче.

„Мечка-месояд!“ — мина през ума на Джар.

Без да мисли, че ще се издаде на чуждото, може би враждебно племе, Джар грабна боздугана и копието и с войнствения вик на андорите се спусна към мечката. И тъкмо навреме! Старецът и момчето, невъоръжени, замръзнаха от ужас пред гигантския звяр. Като видя Джар, мечката заръмжа и застрашително заклати огромната си глава. Юношата метна отдалеч боздугана, целейки се в главата ѝ. Той удари мечката по изпъкналото чело и звярът с яростен рев се изправи на задните си лапи. Младият ловец само това и чакаше: с все сила заби

копието под лявата плешка на мечката и тя с глух стон се строполи настрани.

Опиянен от победата, Джар скочи върху убития звяр и извика тържествуващото „ярх!“. Тогава видя тичащите от лагера въоръжени с копия и боздугани ловци. Време беше да си върви. Грабна оръжието и се озърна. Старецът припряно криеше глинените фигурки под клоните на поваленото дърво, а момчето, грейнало в усмивка, с възторжени очи

гледаше младия андор. Джар му помахаша с ръка за сбогом и закричи бързо към гората.

И неочаквано чу развълнувания дрезгав глас на стареца:

— Бързоноги елене, върни се! Върни се, сине на смелото племе андори!

„Откъде знае той името ми?“ — учуден си помисли Джар. Но не забави крачка: не вярваше вече на хора от чуждо племе. Изглежда, старецът умееше не само да извършва обреди и да прави като живи фигурки от глина. Този човек знаеше много, знаеше навярно и за самотния андор. Така си обясни всичко Джар.

Като навлезе в гъстата гора, младият ловец се спря. Наоколо беше тихо, никой не го преследваше.

---

[1] Паметниците на изкуството от късния палеолит са многобройни и разнообразни. Към тях се отнасят изработените от кости и камък, а в отделни случаи и от глина статуетки на животни и хора. Навътре в пещерите, по стените и сводовете, са запазени изображения на животни, нарисувани от първобитните хора с помощта на минерални бои. ↑

ГЛАВА 61

ДВЕ СРЕЩИ

Ранно утро. Капките роса по венчелистчетата трептят, птиците се събуждат. Огнената костенурка изпраща щедро топли лъчи върху земята. Всичко е залято от тяхната ярка, зовяща към живот светлина.

Младият андор беше през това утро като никога досега бодър и радостен. Той непременно ще срещне Булу, непременно ще заведе в родния стан чернооката девойка.

Ето вече трети път се промъкваше Джар към края на гората, за да види лагера на неизвестното племе. Още отдалеч забеляза пламъка на огъня, разпален до самата гора. Като пъргав гущер се провря андорът през гъстите храсти.

Пред огъня се бяха разположили група ловци; погледите им бяха насочени към колибата, над входа на която висяха еленови рога.

Джар неволно трепна: пред жилището на Старейшината бе изправена исполинската фигура на убитата вчера мечка. В очните кухни майсторски бяха пъхнати парченца боядисана глина. Плашилото, подкрепяно от дръвце, вкопано в земята, бе изправено на задните лапи и преграждаше входа на колибата.

От колибата излязоха Старейшината и момчето. Джар остана изумен от необичайния вид на стареца: на главата му беше метната кожа от едър глиган. Гърдите, страните и ръцете на Старейшината бяха боядисани с червена охра. На шията му се белееше огърлица от глигански зъби.

Будното хлапе, което следваше стареца, носеше грижливо една еленова кожа, в която имаше нещо. Подскачайки игриво, старецът вървеше към пламтящия огън. Като се спря срещу ловците, той повика при себе си момчето, завря ръка в еленовата кожа и измъкна оттам една глинена фигурка на животно.

Джар чу глъчка от учудени гласове. Ловците, насядали около огъня, следяха внимателно всяко движение на стареца. Подскачайки, той се въртеше около огъня и държеше на длан боядисаната в червен

цвят фигурка от глина — изображение на бизон. Старейшината отчупи краката на глинения звяр и с дрезгав глас извика:

— Нека, като видят ловците, бизоните да си счупят краката и да падат под точните удари на копията! Нека тлъстото месо на бизоните да засити всички!

И старецът хвърли фигурката в огъня.

След бизона от еленова кожа се показаха глинени коне, носорози, мамути. Всички бяха постигнати от същата участ като фигурката на бизона. Когато запасът от фигурки се изчерпа, Старейшината извика, като продължаваше танца:

— Нека ловците отидат смело в степта, там ги чака богат лов!

Ловците скочиха и с радостни викове се присъединиха към танца на стареца.

Джар с интерес наблюдаваше чудноватия обред. По лицата на ловците виждаше, че са въодушевени от заклинанията на стареца в глиганска кожа.

Изведнъж танцът около огъня прекъсна и всички погледи се устремиха към зеленеещата савана. Към лагера приближаваше нов отряд ловци. Хората носеха на раменете си парчета месо от някакво едро животно. Напред крачеше човек с необикновено висок ръст. Джар не можеше да се лъже: това беше бащата на Лан — Голямата пета, водачът на племето лархи! Ловците, старецът, момчето — всички се спуснаха да посрещнат съплеменниците с радостни викове.

Джар наблюдаваше с вълнение приближаването на отряда. Значи, пред него се е разположил лагерът на лархите, заклетите врагове на андорите! Сред ловците трябва да е и кръглоликият Лан, по вина на когото изгониха Джар от родния стан.

Джар изпитателно се вглеждаше в пристигналите ловци. Ето го — ненавистния, коварния ларх! Смее се безгрижно и разговаря с Голямата пета.

— Няма да те спаси силният ти баща! — тихо каза Джар и напусна гъстите храсти.

Засега нямаше какво да прави тук. Знаеше, че днес лархите ще имат шумна трапеза и танци по повод благополучното завръщане на съплеменниците. Хората в лагера станаха повече — значи, опасно е да остава тук; враговете могат да се натъкнат на него. Пък и не е зле да си почине както трябва — предстоеше му сериозна схватка, и то може би

не само с Лан! Джар не се съмняваше, че схватката ще се състои. Той няма да напусне тези места, докато не отмъсти на врага. Сега враговете са много, но при самотните си скитания Джар се научи да бъде търпелив. Той ще чака, ще отмъсти за всичките си страдания.

... Ето вече два дни, откак Джар кръжи като ястреб около лагера на лархите с надежда да се срещне с омразния син на Голямата пета. И сякаш напук кръглоликият Лан нито веднъж не напусна селището!

Едва на третия ден сутринта Джар видя, че Лан, съпроводен от десетина млади ловци с копия и дротици, излезе най-сетне от лагера. Лархите се позабавиха край растящите наблизо храсти и всеки от тях украси главата си с клони.

В саваната пасеше стадо елени. Лархите се посъветваха и се прехвърлиха на другия бряг на потока. Покрай коритото му имаше дълъг естествен коридор, образуван от стръмните брегове на потока и гъстия храсталак. Тук се бяха спотаили няколко ловци на известно разстояние един от друг. Другите се насочиха към степта да заобиколят стадото.

Джар не откъсваше очи от кръглоликият Лан, който се бе скрил заедно с още един ловец на самия край на своеобразния коридор. От своето прикритие на края на гората Джар виждаше добре как се промъкваха лархите към пасящите животни. Замаскирани с клоните, прикрепени на главите с тънки ремъчета, те незабелязано стигнаха, съвсем близо до нищо неподозиращите елени.

Очите на младия андор заблестяха, когато видя как точно хвърлените дротици умъртвиха две животни. Останалите елени, ловко насочени от лархите, ужасени хукнаха към прохода, където ги причакваха в засада другите ловци. Още два елена станаха жертва на удари на копия. Обезумелите животни летяха напред и се приближаваха до мястото, където се бе спотаила последната двойка ловци. От храстите изскочиха Лан и другарят му, за да преградят пътя на елените. Бягащият отпред елен сви към стръмния бряг и скочи в кипящия поток. Подир него се спусна цялото стадо и дигна облаци пръски. Щом излязоха благополучно на другия бряг, животните отметнаха глави и с все сила се понесоха по края на гората.

Озлобени от несполуката, Лан и другият ловец с войнствени викове преминаха бързо през потока. Най-сетне настъпи дългоочакваният миг! Джар изскочи от храстите. Двамата лархи тичаха

след избягалото стадо, той пък не изоставаше от тях. Лан и другарят му не чуваха, че ги гонят. Джар се радваше на слуката — предстоеше му да се счепка само с двама врагове и това не го плашеше.

В това време за учудване на Джар другият ловец изпревари доста Лан.

„По-бързо при него, докато е сам!“ — мина през ума на Джар.

Лан дочу стъпките на бягащ зад него човек. Като видя Джар, кръглото му лице не изрази страх, той само се спря и дигна копието. Спря се и Джар. От дългото бягане и от гняв гърдите му бурно се надигаха.

— Син на хиена и на змия! — задъхан промълви Джар.

Той вдигна боздугана и се прицели с него в главата на врага. Острото копие ще довърши отмъщението!

— Свали боздугана! — чу той зад гърба си и стремително се обърна. Боздуганът едва не падна от ръцете му. Пред него стоеше Лоан. „Кръглоликият ларх сега може спокойно да прониже андора с копие като заплеснала се яребица“ — помисли си Джар, когато редом с чернооката ловджийка се появи усмихващият се Лан.

„Те си приличат!“ — изуми се Джар.

— Не се учудвай, Бързоноги елене! — сякаш в отговор на мислите му каза Лан. — Ние сме брат и сестра, деца на могъщия Лар.

— Бързоноги елене — прекъсна Лоан брат си, — от твоята съплеменница Кри, жената на Лан, ние знаем много неща за тебе. Когато видях как ловуваш заедно с пещерния лъв, разбрах, че пред мен е смелият син на племето андори. Бързоноги елене, не враждувай с нас — племето лархи ще те приеме! Ти спаси моя живот, живота на Юргун — Старейшината на племето лархи, на неговия внук Иргок, запази живота на Лан! — изброяваше чернооката ловджийка заслугите на Джар.

Смръщил вежди, Джар слушаше мълчаливо девойката. В него се бореха противоречиви чувства. Твърде много бе изстрадал, за да се откаже веднага от желаното отмъщение. При спомена за коварството на ларха в гърдите му пак се надигаше гняв. Лан сякаш се досети за това и извика:

— Бързоноги елене, нали и ти си ранен от любов като от острие на копие! Можех ли да постъпя иначе?

Джар погледна девойката. Тя се усмихваше едва доловимо. Тогава той извика разпалено:

— Андорът е по-силен от ларха! Той ще отведе чернооката ловджийка, както Лан отведе Кри.

Лоан се намръщи и погледна Джар в очите.

— Утре, когато росата по тревата изсъхне, андорът ще дойде на полянката срещу лагера. Той ще се бие с един ларх с боздугани. Който пръв избие оръжието от ръцете на противника, той ще победи!

— Победи ли андорът — Лоан ще бъде негова жена! Победи ли лархът — Бързоногия елен ще остане пленник! — разсмя се кръглоликият Лан.

Джар разбра кое развесели ларха. В гнева си младият андор бе забравил за Голямата пета! Изглежда, предстоеше му да се бие с този мощен човек. Но Джар не се изплаши. Той отвърна спокойно:

— Андорът не се бои от ларха! Андорът ще победи ларха! — Обърна се и тръгна към гората. Черните очи на ловджийката гледаха внимателно след него.

ГЛАВА 62

ПАК ХАРОСИТЕ

Два ястреба огласяха въздуха с остри крясъци и се биеха на живот и смърт. Те дълго се въртяха един до друг и си нанасяха удари с крила и клюнове, най-сетне се счепкаха и като сиво кълбо паднаха в храсталака. Скоро се чу плясък на криле: ястребите продължаваха двубоя и на земята...

Джар се намръщи: какво толкова не можаха да разделят глупавите птици? Днес и на него предстоеше да премери силите си с могъщия ларх. Ще се бие до последен дъх, за да победи и отведе със себе си чернооката девойка!...

Джар погледна тревата: росата е изсъхнала. Време е! Навярно лархите го чакат на полянката срещу лагера...

Той съзнаваше на каква опасност се излага, като започва двубой с толкова необичайно силен човек като Голямата пета. Джар и по-рано, в родния стан, е имал случай да участва в двубой, който приличаше на игра. Противниците с всевъзможни хитрини се стараеха да си избият оръжието един от друг. Но тук вече ще бъде не съплеменник, а враг. А и още не се знае как ще свърши схватката! Но Джар не изпитваше страх. Той няма да отстъпи, дори ако се наложи да падне мъртъв!

Юношата излезе на края на гората. В далечината колибите на лархите тъмнееха като огромни мравуняци. Джар мина през потока и навлезе навътре в саваната. Тъй като нямаше доверие на лархите, реши да се приближи до лагера откъм откритата степ. Жителите на селището го забелязаха и се затичаха към потока, но никой от тях не премина на другия бряг.

Джар бавно се приближаваше с боздугана и копието на рамо. Лархите шумно се настаняваха на тревата и разговаряха помежду си. Тук бяха не само възрастните, но и децата. Всички искаха да погледат забавното зрелище. Джар веднага съзря Лоан сред тълпата девойки, застанали настрани. Днес чернооката ловджийка беше пак с дрехата от леопардова кожа...

От просторната колиба се появи могъщата фигура на Голямата пета. Крачейки широко, той вървеше бързо към потока. Лархите се разделиха на две, за да му сторят път. В ръцете си вождът на племето държеше тежка тояга. Могъщият ларх леко премина буйния поток и също така леко се изкачи на стръмния бряг.

Джар чакаше спокойно, отпуснал боздугана при краката си. Копието хвърли настрана. С усилие на волята си младият андор съдържаше неволната тръпка, която го обхвана, щом видя страшния противник. Проницателните очи на вожда на лархите погледнаха Джар изпод рунтавите вежди.

— Бързоногия елен смята себе си за мамут, а Лар за малко мишле, така ли? — насмешливо попита могъщият ларх.

Това сравнение развесели вожда и той се разсмя гръмогласно. Джар не можа да съдържи усмивката си. Напрежението изведнъж изчезна и противниците се погледнаха по-дружелюбно.

Фигурата на ларха поразяваше с необикновената си мощ. В сравнение с него младият андор изглеждаше момче. Ала опитният поглед на Лар оцени достойно мускулестата слаба фигура на Джар, отгатвайки в нея необикновена сила. Лархът одобрително изхъмка: той предчувстваше удоволствието от предстоящата схватка. Очевидно не се намираха често ловци, които да влязат в двубой с него! И все пак преди да започне борбата, той припомни заслугите на Джар и му предложи да влезе в ордата на лархите. Но Джар не беше забравил обидата, нанесена му от тях; той пламна, изпъчи се гордо и каза:

— Бързоногия елен ще остане андор и ще отведе със себе си чернооката ловджийка!

В отговор Голямата пета само се разсмя и като замахна с боздугана, даде да се разбере, че е готов да започне двубоя.

Смехът на ларха накара Джар да побледнее от злоба. Той замахна и нанесе силен удар. Лархът отскочи леко встрани. Боздуганът на Джар едва не излетя от ръцете му, като не срещна препятствие. Той никак не очакваше такава лекота и бързина в движенията на противника, който изглеждаше тромав! Значи, той е не само силен, но и ловък.

Внезапно лархът мина в настъпление. Обхванал дръжката на боздугана с две ръце, той почна с невероятна бързина да го върти около себе си, също както правеше Джар, когато се отбраняваше от дивите хора. Андорът разбираше: попадне ли сега под удар —

неминуемо ще се озове на другата страна на потока! Зловещото свистене на разсичания от боздугана въздух се чуваше все по-близо: лархът въртеше страшното оръжие и същевременно настъпваше. До слуха на Джар стигна силният смях на наблюдаващите двубоя хора. А той позорно отстъпваше крачка след крачка.

Не, повече няма да отстъпва — Джар отскочи настрана и на свой ред почна с бясна бързина да върти боздугана около себе си. Насмешливите викове на лархите стихнаха. Зрителите мълчаливо наблюдаваха как Джар и Лар бавно се приближават един към друг, без да престават да въртят боздуганите.

Чу се оглушителен трясък — боздуганите се удариха във въздуха. Джар почувства как непреодолима сила изтръгна боздугана от ръцете му. От тласъка той политна, едва се задържа на крака. Срещу него стоеше, широко разкрачен, сякаш нищо не е било, Голямата пета!

Но какво значи това? В ръцете на ларха Джар не видя боздуган. Той лежеше до неговия на крайбрежния пясък, чак до потока. Значи, могъщият ларх не бе победил Джар?! Юношата почувства лекота и радост в душата си, той се разсмя. Очите му търсеха сред тълпата Лоан. Девојката в леопардовата кожа го гледаше и се усмихваше.

Внукът на старейшината на племето Иргок преброди потока, прибра падналите на пясъка боздугани и почна да се изкачва по склона. Нацупеното лице на Лар се проясни. Рунтавите му вежди се дигнаха нагоре, а очите му се превърнаха в едва забележими цепки и той пак се разсмя високо. Това беше добродушен, весел смях, от който се тресеше цялото му едро тяло. Опрял ръце на хълбоци, той се поклащаше от една страна на друга.

Иргок се приближи до противниците и им подаде боздуганите. Джар се усмихна приветливо на малчугана. Голямата пета почна да говори — гласът му напомняше незлобливо ръмжене на пещерна мечка:

— Андорът не победи, и лархът не победи! Оставай с нас, Бързоноги елене! Лоан — Чернооката сърна, те чака.

Джар се замисли за секунда, защо пък да не остане сред лархите — те толкова приличат на смелите андори! При това той е изгнаник и не се знае кога ще успее да намери Булу и съплеменниците си... Тъкмо щеше да отговори на Лар, до него се озова Лоан. В ръцете си държеше малка броня на костенурка, окачена на тънко ремъче. Тя беше

боядисана в червен цвят. Девојката окачи своя амулет на гърдите на младия андор; бронята на костенурката попадна точно над сърцето му.

Джар познаваше този обичай. Така девојките даваха на своя избраник да разбере, че зовът на сърцето му е чул! Затворил очи, Джар вдъхваше лекия аромат на карамфилите, които украсяваха главата на Лоан. Той беше щастлив. След толкова несгоди намери не само племе, готово да го приеме, но и Лоан, Чернооката сърна.

Изведнъж лархите, наседали на отвъдния бряг, скочиха, преминаха потока и изтичаха край Джар. Той се обърна. В степта се виждаха хора, които вървяха към селището.

— Толкова много ли са лархите? И също хора от вашето племе ли се приближават? — учудено попита Джар.

— Част от ордата остана в старото селище. Сега те се преселват насам. Сред тях е и Кри — поясни Лоан.

Тълпата лархи се приближаваше. Джар потърси с очи Лан, който вземаше от ръцете на приближаващата се към него млада жена тежкия товар. Джар веднага я позна; беше Кри.

Лархите дойдоха съвсем близо и Кри радостно закима на съплеменника си, като го видя. На Джар за миг се стори, че е пак сред андорите в родния стан. Сърцето на мъжествения ловец се сви. Той се спусна към Кри и потърка носа си в рамото ѝ.

Лархите се разшумяха одобрително. Към Джар се приближи Юргун, неговите малки очички лукаво засвяткаха.

— Още една радост очаква Бързоногия елен — избоботи дебелият глас на стареца.

Юргун махна с ръка, за да повика някого, тълпата стори път и Джар видя Кабу, същия Кабу — Бобровия зъб, — който толкова неочаквано изчезна след нощната схватка с лархите! Той си осакатил крака в двубой с Голямата пета, разказваше Кабу на Джар, и бил взет в плен. Куцаше силно, не можеше да ходи на лов и помагаше на лархите да правят каменни оръдия.

Джар заведе Кабу при Лоан. И Бързоногия елен за първи път забеляза, че очите ѝ го гледат с нескривана нежност. Но изведнъж на лицето на младата ловджийка се появи тревожен израз. Лоан мълчаливо посочи към гората. По края тичаха няколко души. Това бяха ловци — лархи. Като забелязаха исполинската фигура на Лар, те завиха към него. Един от тях съобщи:

— До урвата има хароси! Нападнали са малка орда, водена от кривокрак ловец!

Джар трепна. Тук, близо до него, се бият с жестокия враг съплеменниците му, предвождани от Булу! Той грабна оръжието си и тръгна в посоката, където показаха лархите. Както бягаше, извика:

— Андорът ще се върне, щом срази жителите на тръстиките!

Лар дигна боздугана и го завъртя над главата си. Могъщият ларх събираше мъжете, за да тръгне след Джар срещу харосите!

ГЛАВА 63

СХВАТКАТА

Джар тичаше по края на гората. Опасността, която застрашаваше неговите съплеменници, му придаваше сили. Огнената костенурка сякаш висеше точно над главата на младия андор и жареше немилостиво. Устата му пресъхна от жажда. Джар слезе до потока, опря устни до водата и почна жадно да пие. Искаше му се да легне в благодатната сянка, да затвори очи... Но не! Негови съплеменници са в беда! Пак бяга неуморният Бързоног елен!

Според думите на лархите някъде съвсем наблизко трябва да бъдат андорите и нападналите ги хароси. Сегиз-тогиз Джар почваше да тича по-бавно и се ослушваше внимателно — няма ли да чуе шум от кръвопролитната битка? Но наоколо цареше тишина, нарушавана само от чуруликането на птичките и шумоленето на клоните.

Изведнъж огромен червеникав звяр изскочи от крайбрежния храсталак и се спусна след човека. Джар сви в гората и се покатери на първото срещнато дърво. Звярът се разхождаше край убежището на човека и хвърляше алчни погледи към изплъзналата се плячка. Аму! Разярен, гладен Аму, забравил за дружбата с човека!

Мрачният вид на лъва накара Джар да се усъмни, че пред него е Кръвожадният брат. Той тихо произнесе името на хищника и нададе познатия на звяра ловен зов. Лъвът трепна като от удар, клекна под дървото и впи немигащите си жълти очи в човека. После тръсна грива, кротко изръмжа и като се приближи до дъба, на който седеше Джар, потърка се о дънера.

Джар напусна без страх убежището си. Аму го позна!

И пак Бързоногия елен тичаше на помощ на съплеменниците си. Но сега редом с него скачаше пещерният лъв, без да изостава нито крачка. В главата на Джар узря смел план: Аму ще му помогне да отмъсти на харосите!

Гората неочаквано свърши и Джар видя най-сетне съплеменниците си, обкръжени от харосите. Андорите се криеха в

гъстия храсталак, който стигаше до дерето. Склонът към дола беше толкова стръмен, че им служеше за сигурен тил.

Джар се спря, защото едва не се блъсна в лежащ на тревата труп. Обезкървено слабо лице със заострени черти... Нима е Лус?! От изненада боздуганът падна от ръцете на юношата. Ето как трябваше да се срещне с приятеля си!... Тялото на Лус беше пронизано от няколко дротика. Джар стисна до болка юмруци.

Ревът на Аму се чу съвсем наблизо. Присвил жълтите си очи, с щръкнала опашка, лъвът се прокрадваше към мъртвия човек. Напред! Иначе Аму ще се залови с неподвижното тяло на Лус.

Джар нададе призивен вик и с вдигнат боздуган се нахвърли върху харосите. Като видяха пред себе си човека и лъва, жителите от тръстиковите езера се объркаха. А след като разяреният хищник смаза главата на червенокосия им водач, харосите, ужасени, с крясък и вой се пръснаха по поляната.

Джар тичаше смело след враговете и ги убиваше. Беше го обзел безпощаден гняв. Отмъщаваше за гибелта на Лус. И скоро на поляната не остана нито един жив харос. Оцелелите бягаха и виеха от страх. Джар се бе спуснал да преследва враговете, но изведнъж чу откъм поляната яростния рев на Аму. Нима лъвът е нападнал съплеменниците му?! Джар сви назад. Когато прескочи храста, който скриваше от него поляната, видя, че Кръвожадния брат лежи на хълбок, пронизан от копия. Лъвът беше още жив, опитваше се да се изправи, конвулсивно дигаше рунтавата си глава. С тежък боздуган в ръце, към Аму се приближаваше едър широкоплещест ловец. Беше Гурху. Джар се извърна, не искаше да гледа как ще доубият неговия Кръвожаден брат. Но изведнъж гръмогласен рев разтърси въздуха. Аму пак беше на крака, сякаш жилавият звяр бе придобил предишната си сила. В очите му пламнаха зелени искри, той гледаше втречено приближаващия се човек.

Гурху отиде почти съвсем близо до хищника. Джар не можа да се съдържи и закрещя високо. Но водачът на ловците не отстъпи, замахна с боздугана, искаше да удари Аму в слепоочието. И в този момент лъвът се хвърли с рев върху Гурху.

По поляната се разнесе стонът на вцепенените от ужас хора. Никой не подозираше, че смъртно раненият лъв ще скочи върху човека. Смелият водач на ловците не можа да се отдръпне и

червеникавото тяло на Аму го закри. Джар се спусна на помощ на Гурху, но човекът и хищникът бяха вече мъртви.

ЕПИЛОГ

Джар вдигна глава, вирайки се втренчено в степта, покрита с млечната пелена на мъглата. Долови леки, бързи стъпки на някакви животни. Кой можеше да бъде? Вълци? Какво ли ще търсят близо до човешкото жилище? Андорът не помръдваше — така си и остана да седи, спуснал крака от края на площадката.

Водачът на ловците не се страхуваше от сивите хищници! Под скалните навеси и в пещерите спяха съплеменниците му и с тях малкият му син Джур и чернооката Лоан — негова жена и смела ловджийка.

Джар пак се послуша — саваната тънеше в мълчание, само точно над ухото му тънко пропя комар. Приятно беше в този тих предутринен час да посреща появата на огнената костенурка! Степта благоухаеше от десетки аромати. Чувствителните ноздри на Джар подушиха познатия аромат на дъхавата спирея.

Той се замисли. Бяха минали две зими от деня, когато загина Гурху. Той именно — смелият водач на ловците — успя да намери тогава кривокракия Булу. Няма го вече своенравния Гурху — Сивата мечка. Него и Лус посипаха с червена охра, за да ги топли като огън в студената земя, и ги погребяха на поляната, там, дето стана битката с харосите.

Джар заедно с Лоан, кривокракия Булу, Кабу и другите съплеменници се върнаха в стана при стария Маюм. Мъдрият вожд и съплеменниците им ги посрещнаха радостно — сега племето на андорите ще стане пак многобройно и силно! Джар почна да води ловците в степта вместо Гурху.

Времето лети също като хвърлено от силна ръка копие. Джар се усмихна. Той има вече син. И Рам е също баща на семейство. Трътлестият язовец взе за жена девойка от племето лархи — другарка на Лоан. В стана на андорите често идват Лан и Кри, идва и мощният Лар. Сега лархите дружат с андорите и живеят в съседство в пещерите, открити от Джар. Често старейшината на ордата на лархите Юргун

навестява Маюм; той води със себе си внука Иргок. Хуог и младият ларх се сприятелиха. Къдрокосият андор обича да разказва на Иргок за Тунг, необикновения сив пес, който някога е живял сред хората.

Острият слух на Джар пак долови леки, сякаш дебнещи стъпки, сега вече съвсем наблизко. Да, това са стъпки на зверове. Да беше тук сега Тунг... Веднага щеше да разузнае кой се крие в саваната! При мисълта за Сивия брат лицето на Джар се натъжи. Къде ли е сега верният пес, какво ли е станало с него?

От саваната подушна лек ветреца и донесе миризма, която накара андора да скочи на крака. Мъглата се разпръсваше и между хълмовете, на същото място, където някога стана схватката с Мохор, Джар видя глутница степни кучета. Отпред седеше едър пес с бяло петно на челото. До него лежеше светлосива кучка.

На Джар се стори, че това е сън, щастлив сън! Потърка очи, но видението не изчезна. Зад гърба на андора се чуваха обичайните звуци: станът се събуждаше. Някой разпалваше огън, Маюм покашляше, излязъл от пещерата.

Не! Това не беше сън!... Джар виждаше пред себе си глутница кучета с водач Тунг.

* * *

Едно ясно пролетно утро Джар пак седеше на края на площадката, както в онзи ден, когато при пещерите дойдоха кучетата. Щедрото слънце и ветровете изсушиха размразилата се степ и тя се премени в радваща окото яркозелена дреха. Многобройни стада елени, бизони и коне се движеха на север.

Джар погледна към кучетата, разположили се на хълмовете близо до стана на андорите. Кучките с паленцата вече се грееха на слънце. Откак степните кучета се заселиха тук, животът на хората стана поспокоен. Зверовете имаха остро обоняние и с висок лай известяваха за появяването на страшни хищници или на чужди хора. Кучетата помагаха на андорите при лова, защитаваха заедно с тях стана.

Студен влажен нос бутна Джар по гърба. Водачът на ловците се обърна и ласкаво погали огромния пес с бяло петно на челото, който лежеше до него. Тунг стана и се приближи до края на площадката.

Очите му бяха обърнати към хълмовете, по склоновете на които се тъмнееха отворите на дупките. Едно след друго излизаха оттам кучетата. Като се протягаха, широко се прозяваха и се отръскваха енергично, песовете бавно се събираха на глутница.

Шумното сорище се юрна към терасата. Кучетата стигнаха до склона, разположиха се в полукръг и почнаха нетърпеливо да лаят.

Джар стана и усмихнат се обърна към тях:

— Братя на моя Сив брат, днес андорите няма да гонят плячка, те чакат при своите огньовете съседи от племето лархи!

Застаналият до него Тунг залая силно и почна да скача пред Джар, гледайки го въпросително в очите. Андорът поклати глава и седна на предишното си място. Тунг се повъртя още известно време край него, но като видя, че Джар не се помръдва, със звънлив лай се смъкна от стръмнината и хукна към степта. Глутницата кучета се спуснаха подире му, като пригласяха високо. Скоро звънливите им гласове се изгубиха в нарастващия шум на деня.

Наблизо профуча табун коне, бързи като вятъра.

„Ето с кого би трябвало добре да се сприятелим и да бягаме, хванати за гривите!“ — помисли си андорът.

Джар със завист погледа след бързоногите животни и затвори очи. Слънцето припичаше.

До него се приближи с лека стъпка Лоан. В ръцете ѝ имаше съвсем малко кученце с бяло петънце на челото. Лоан се наведе и остави паленцето на коленете на Джар. Едрочелото животинче му лизна пръстите — то неловко завираше муцунка в дланта на човека.

Малкото създание лъхаше на мляко и на степни кучета.

— Ще го отгледаме в нашата пещера като Тунг — предложи Лоан и седна до мъжа си.

— Благодаря ти, Черноока сърна — отвърна просто Джар и ѝ хвана ръката.

Той дълго гледеше натам, откъдето трябваше да се появят лархите, и сякаш в отговор на мислите си тихо произнесе:

— Малкият Тунг ще бъде верен другар на андорите както големия.

Джар и Лоан едновременно скочиха на крака. През зеленината на далечните храсти се замъркаха неясни фигури. Скоро в откритата степ се появи многобройна тълпа хора. Напред крачеше човек с исполински ръст, на рамото му имаше тежък боздуган. Не можеше да има съмнение — Голямата пета се приближаваше с ордата си.

Джар подаде паленцето на Лоан, опря длани до устата си и нададе бойния вик на племето: „Ярх!“. Андорите почнаха бързо да напускат пещерите, възторжените им гласове се присъединиха към гласа на водача на ловците.

В отговор от саваната идваха викове. Радостно вълнение бе обхванало андорите и лархите: те са задружни, те са много и никакъв враг, никакъв звяр сега не е страшен за тях!

На небосклона бавно се изкачваше огнената костенурка. Изстиналата през нощта земя поглъщаше жадно живителната топлина на щедрото слънце. Новият ден започваше.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.